

ფისკალური რისკების ანალიზის დოკუმენტი

სახელმწიფო საწარმოები, PPP პროექტები, პანდემია, კლიმატური ცვლილებები/სტიქიური მოვლენები

2021 წელი, ნოემბერი

სიახლეები სახელმწიფო საწარმოებზე	4
სახელმწიფო საწარმოთა სექტორის მიმოხილვა (რეესტრი)	6
ძირითადი საწარმოების პროფილები	9
სახელმწიფო საწარმოების მიერ მიღებული დაფინანსება	18
სახელმწიფო საწარმოების მიერ გადახდილი დივიდენდები	20
სესხები სახელმწიფო საწარმოებს შორის	21
არაფინანსური ტრანსფერები	21
მეთოდოლოგია კვაზი-ფისკალური აქტივობების იდენტიფიცირების, მათი ანალიზისა და დაფინანსების მექანიზმების საუკეთესო პრაქტიკების დანერგვის შესახებ	21
კვაზი-ფისკალური აქტივობების ფორმები:	22
არაკომერციული მომსახურებები (NCSO)	23
არსებული პრაქტიკები	24
კვაზი-ფისკალური აქტივობების გავლენა სახელმწიფო საწარმოთა ფინანსურ შედეგებზე	24
სახელმწიფო საწარმოთა ფინანსური შედეგების მიმოხილვა	26
კოვიდ 19-ის გავლენა საწარმოებზე	37
სახელმწიფო საწარმოთა ფინანსური შედეგები	40
სს საპარტნიორო ფონდი	40
1.2. სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	45
სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	48
სს ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი	50
შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია	52
სს გაერთიანებული ენერგეტიკული სისტემა საქრუსენერგო	55
შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია	57
სს საქართველოს ენერგეტიკის განვითარების ფონდი	59
შპს ენგურჰესი	61
შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანია	64
შპს საქართველოს ფოსტა	66
შპს საქართველოს მელიორაცია	68
შპს სახელმწიფო სამშენებლო კომპანია	70
შპს სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკის და სერვისების კომპანია	72
შპს მარაბდა-კარწახის რკინიგზა	74
სახელმწიფო საწარმოთა სენსიტიურობის ანალიზი	77
სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის სტრატეგია	89
პილარი #1. კომერციული მიზნები	91
პილარი #2. კორპორაციული მართვა	92
პილარი #3. ფლობის პოლიტიკა	97
პილარი #4. საქმიანობის ჩარჩო - კორპორაციული განზრახვის განაცხადი	99
პილარი #5. კონკურენტული ნეიტრალურობა	102
ე. ურთიერთდამოკიდებულებები რეფორმის ფარგლებში	103

ვ.	მფლობელი ერთეული	104
ზ.	რეფორმის არეალი	105
თ.	კვაზი-ფისკალური აქტივობები	107
ი.	აუდიტი, ანგარიშგება და გამჭვირვალობა	109
თ.	საპილოტე პროექტი/პილოტი საწარმოები	111
კ.	სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონი	112
	სახელმწიფო საწარმოთა კორპორაციული მართვის პრაქტიკების შესახებ ანგარიში	115
	შეჯამება	115
	ზოგადი მიმოხილვა	115
	სამართლებრივი ჩარჩო, ფლობის მოდელი	116
	სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის სტრატეგია	121
	სახელმწიფო საწარმოთა კორპორაციული მართვის კოდექსი	122
	კორპორაციული მართვის პრაქტიკების შესახებ კვლევა	123
	სექტორიზაციის გავლენა	156
	საჯარო და კერძო თანამშრომლობის პროექტებიდან მომდინარე ფისკალური რისკების შეფასება	157
	ელექტროენერჯის გარანტირებული შესყიდვის (PPA) ხელშეკრულებები	158
	PPP ვალდებულებების შეფასება	162
	პანდემიით გამოწვეული ფისკალური რისკები	164
	შესავალი	164
	ბუნებრივი კატასტროფებისა და კლიმატური ცვლილებების ფისკალური რისკები	167
	დანართები	180

შეჯამება

2020 წელს საქართველო, როგორც დანარჩენი მსოფლიო, სრულიად მოწყვლადი აღმოჩნდა პანდემიის წინაშე. აღნიშნულმა კიდევ ერთხელ ცხადყო ფისკალური რისკების დროული იდენტიფიცირების, რისკების რეალიზების შედეგად დამდგარი ნეგატიური ეფექტის მინიმიზაციის ან/და თავიდან აცილების მექანიზმების არსებობის საჭიროება.

ფისკალური რისკების ანალიზმა ცხადყო, რომ მაკროეკონომიკური რისკების შემდეგ სახელმწიფო საწარმოები და საჯარო და კერძო თანამშრომლობის პროექტები კვლავაც რჩებიან ფისკალური რისკების ერთ-ერთ უმთავრეს წყაროდ ქვეყნისთვის.

სახელმწიფო საწარმოებში 2019 წელს ფინანსური მაჩვენებლების ერთჯერადი გაუმჯობესების შემდეგ 2020 წელს სექტორმა კვლავ დიდი ოდენობით ზარალი განიცადა. მხოლოდ **პანდემიის გამო სექტორმა დაკარგა 300 მილიონი ლარის ოდენობით შემოსავალი.**

სახელმწიფო საწარმოების ზარალმა 2020 წელს შეადგინა 660 მილიონი ლარი მარაბდა-კარწახის რკინიგზის გარეშე, ხოლო ჩათვლით - 1 მილიარდ ლარზე მეტი.

გაცვლითი კურსის რისკი სახელმწიფო საწარმოებისთვის რჩება უმთავრეს გამოწვევად. **კურსთაშორისი სხვაობიდან წარმოქმნილმა ზარალმა 2020 წელს შეადგინა 615 მილიონი ლარი**, იგივე მაჩვენებელმა მარაბდა-კარწახის რკინიგზის ჩათვლით - 1.1 მილიარდი ლარი. უკანასკნელ წლებში კურსის გაუფასურების მიზეზით ასეთი ოდენობის ზარალი რეკორდულია. ფისკალური რისკის შესამცირებლად, აუცილებელია, სახელმწიფო საწარმოების ვალის პორტფელში მნიშვნელოვნად გაიზარდოს ეროვნული ვალუტის წილი. თუმცა, აღნიშნული წარმოადგენს საწარმოების გაჯანსაღების მხოლოდ ერთ-ერთ კომპონენტს.

კრიტიკულად მნიშვნელოვანია ეს პერიოდი გამოყენებულ იქნას სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის განსახორციელებლად.

რაც შეეხება საჯარო და კერძო თანამშრომლობის პროექტებს, 2020 წელს სრულად შეიზღუდა ელექტროენერჯის გარანტირებული შესყიდვის (PPA) ხელშეკრულებების გაფორმება. ჩვენს მიერ მოდელირებული სცენარით, სამომავლოდ, ეკონომიკური შოკის დადგომის და წინასწარი ზომების მიუღებლობის შემთხვევაში ბიუჯეტს PPA პროექტებიდან დამატებით დააწვება 1 მილიარდი ლარი პირობითი ვალდებულებების რეალიზების სახით. 2021 წელს 2 მსხვილი PPA პროექტის გაუქმებით ფისკალური წნეხი არსებითად შემცირდა, თუმცა, პანდემიური რეალობის გათვალისწინებით, შემცირდა ჩვენი რისკის მადაც, ამიტომ, მიზანშეუწონლად მიგვაჩნია გაგრძელდეს პირობითი ვალდებულებების აკუმულირება გამოთავისუფლებული სივრცის ხარჯზე თუნდაც არაუამტეს ძველ ნიშნულამდე.

სიახლეები სახელმწიფო საწარმოებზე

- საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 29 ნოემბრის N584 დადგენილებით განსაზღვრული საზოგადოებრივი დაინტერესების პირად (სდპ) იდენტიფიკაციის კრიტერიუმების საფუძველზე, არსებული მდგომარეობით 48 სახელმწიფო საწარმოს აქვს მინიჭებული საზოგადოებრივი დაინტერესების პირის სტატუსი.
- საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულებისა და სახელმწიფო საწარმოთა ფინანსური შედეგების შესახებ ინფორმაციის ადრეული ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მიზნით, საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 11 თებერვლის N217 განკარგულებით განსაზღვრულია საზოგადოებრივი დაინტერესების პირად იდენტიფიცირებული სახელმწიფო საწარმოების მიერ აუდიტირებული ფინანსური და სხვა სახის ანგარიშგებების ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურისთვის საანგარიშგებო პერიოდის მომდევნო წლის 1 ივლისამდე წარდგენის, ხოლო არააუდიტირებული ფინანსური და სხვა სახის ანგარიშგებების საანგარიშგებო პერიოდის მომდევნო წლის 1 აპრილამდე წარდგენის ვალდებულება. ამასთან, „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, სდპ-ები ვალდებულები არიან ბუღალტრული აღრიცხვა და ფინანსური ანგარიშგება აწარმოონ ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების (IFRS) შესაბამისად.
- 2020 წლის აპრილის თვეში დასრულდა სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაციის პროცესი - მათი მიკუთვნება სახელმწიფო კორპორაციებისა და სამთავრობო სექტორებზე. საქართველო პირველია ცენტრალური აზიის და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებს შორის, რომელმაც სრულყოფილად განახორციელა სექტორიზაცია. აღნიშნულმა გამჭვირვალედ გამოაჩინა ყველა ის საწარმო, რომელიც არაკომერციულია და მუდმივად დამოკიდებულია სუბსიდიებსა და სხვა სახის შენატანებზე, ასევე გამოიყო საწარმოები, რომლებიც სრულად კომერციულები არიან ან გააჩნიათ პოტენციური იქცენ კომერციულ საწარმოებად. სულ 52 საწარმო მიეკუთვნა სახელმწიფო კორპორაციების სექტორს, ხოლო სამთავრობო სექტორს - 183 საწარმო;
- საქართველოს ფინანსთა სამინისტროში 2020 წლის მეორე კვარტლიდან დაიწყო და გრძელდება მუშაობა სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმაზე. რეფორმა ძირითადად მოიაზრებს სახელმწიფო საწარმოებში კორპორაციული მართვის სტანდარტების დანერგვას OECD-ს მიერ განსაზღვრულ პრინციპებზე და სხვა საუკეთესო პრაქტიკებზე დაყრდნობით. ამ პროცესში ფინანსთა სამინისტროს მხარს უჭერენ პარტნიორი საერთაშორისო ორგანიზაციები. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ საერთაშორისო პარტნიორ ორგანიზაციებთან აქტიური თანამშრომლობით შეიმუშავა სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის სტრატეგიის პროექტი და აგრძელებს მუშაობას მის დახვეწაზე. სტრატეგიის პროექტი ეფუძნება OECD-ის, IMF-ის, WB-ს და ADB-ს საუკეთესო გამოცდილებებს. ამასთან, საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 7 აპრილის N156 დადგენილებით შეიქმნა სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის საბჭო, რომელიც დაკომპლექტებულია საქართველოს მთავრობის და საქართველოს პარლამენტის წარმომადგენლებით. საბჭო საქართველოს მთავრობას დასამტკიცებლად წარუდგენს სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის სტრატეგიას და განსაზღვრავს რეფორმის პილოტ საწარმოებს..
- საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 8 სექტემბრის N1618 განკარგულებით დამტკიცდა სახელმწიფო საწარმოთა კორპორაციული მართვის კოდექსი. კოდექსი საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ შეიმუშავა საერთაშორისო პარტნიორი ორგანიზაციების მხარდაჭერით და მათი უშუალო ჩართულობით. კოდექსი უზრუნველყოფს კორპორაციული მართვის სტანდარტების მიღებას და დანერგვას ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) სახელმძღვანელო პრინციპების შესაბამისად, რაც ასევე წარმოადგენს 2021-2024 წლების „ევროპული სახელმწიფოს მშენებლობისთვის“ საქართველოს სამთავრობო პროგრამით განსაზღვრულ ერთ-ერთ პრიორიტეტს. ამასთან, აღნიშნული განკარგულების თანახმად,

საწარმოები უზრუნველყოფენ კოდექსით განსაზღვრულ პრინციპებთან ეტაპობრივ შესაბამისობას დადგენილ ვადებში.

- კორპორაციული მართვის საუკეთესო პრაქტიკების დანერგვის მიზნით, სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემაში“ მიმდინარეობს რეფორმების და ცვლილებების განხორციელების პროცესი. კომპანიამ 2021 წლის მაისში მიიღო ახალი წესდება და შეირჩნენ კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს დამოუკიდებელი წევრები ღია კონკურსის წესით და გამჭვირვალე პროცედურებით საუკეთესო საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად, რაც რეფორმის წარმატებულ დასაწყისად შეგვიძლია მივიჩნიოთ. აღსანიშნავია, რომ სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემის სამეთვალყურეო საბჭოს ფორმირების მიზნით მიმდინარე წლის 29 იანვარს დამტკიცდა საქართველოს მთავრობის N130 განკარგულება „სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემის“ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრობის კანდიდატების შესარჩევი საკონკურსო კომისიის შექმნის შესახებ“, რომელმაც განსაზღვრა საბჭოს წევრობის კრიტერიუმები, საკვალიფიკაციო მოთხოვნები და წევრების ღია კონკურსით შერჩევის წესი.
- შეზღუდულია სს „საპარტნიორო ფონდის“ მიერ ფინანსური და არაფინანსური აქტივების შესყიდვა, გარდა თანხის დეპოზიტებზე განთავსებისა. აღნიშნული გულისხმობს იმას, რომ საპარტნიორო ფონდი აღარ ახორციელებს ახალ პროექტებს და არ ზრდის თავის სასესხო ვალდებულებებს. აღნიშნული შეზღუდვა ვრცელდება საპარტნიორო ფონდის რეფორმირებამდე.
- „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის“ 100%-იანი წილობრივი მონაწილეობით განხორციელებული ინვესტიციით ქ.გარდაბანში აშენებულმა „გარდაბნის თბოსადგური 2“-მა ოპერირება დაიწყო 2020 წლის მარტში. თბოსადგური მაღალი ეფექტიანობითა და გარემოსდაცვითი ტექნოლოგიით გამორჩეული ობიექტია, რომელიც 180 მილიონამდე აშშ დოლარის ინვესტიციით აშენდა. განხორციელებულ პროექტს დიდი სტრატეგიული მნიშვნელობა გააჩნია ქართული ენერჯეტიკული სისტემისა და მთლიანად სექტორის მდგრადობისა და მისი წარმატებული განვითარებისთვის. თბოსადგურმა ელექტროენერჯის აქტიურად გენერაცია დაიწყო 2020 წლის ივლისიდან და მისმა წილმა კორპორაციის მიერ 2020 წლის განმავლობაში ელექტროენერჯის წარმოებისა და რეალიზაციიდან მიღებულ შემოსავლებში 100 მლნ ლარზე მეტი შეადგინა. 2021 წელს კორპორაციის 100%-იანი წილობრივი მონაწილეობით დაარსდა შპს გარდაბნის თბოსადგური 3 და შპს საქართველოს ბუნებრივი გაზის გადამცემი ქსელის ოპერატორი. შპს გარდაბნის თბოსადგური 3 განახორციელებს გარდაბანში მესამე თბოელექტროსადგურის მშენებლობას და შემდგომ ოპერირებას, ხოლო შპს საქართველოს ბუნებრივი გაზის გადამცემი ქსელის ოპერატორი განახორციელებს ბუნებრივი გაზის მილსადენების სისტემის ოპერირებას.

სახელმწიფო საწარმოთა სექტორის მიმოხილვა (რეესტრი)

ფისკალური რისკების დოკუმენტი ფარავს სახელმწიფო საწარმოთა 87%-ს (სახელმწიფოს, მუნიციპალიტეტის წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საწარმოები) ბრუნვის მიხედვით, მათ შორის სახელმწიფო კორპორაციების¹ 100%-ს.

სახელმწიფო საწარმოების ერთიანი რეესტრი მოიცავს სახელმწიფო სტრუქტურების, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის და სხვა ადმინისტრაციული წყაროების მიერ მოწოდებულ ინფორმაციას, ცენტრალური მთავრობისა და ადგილობრივი მთავრობების წილობრივი მონაწილეობით შექმნილ საწარმოებს, რომლებიც კლასიფიცირდებიან, როგორც ფისკალური რისკების ანალიზისთვის მნიშვნელოვანი საწარმოები. ასეთ საწარმოებად განხილულია:

- ა) ცენტრალური მთავრობის ყველა საწარმო;
- ბ) მუნიციპალური საწარმოები, რომელშიც სახელმწიფოს წილი 25%-ზე მეტია და რომელთა წლიური ბრუნვა აღემატება 200 ათას ლარს, ან გაცემული წლიური ხელფასი აღემატება 15 ათას ლარს.

საწარმოების აღნიშნულ მაჩვენებლებთან მიმართებით შეფასებისათვის გამოყენებულ იქნა სხვადასხვა ადმინისტრაციული წყაროებიდან მიღებული ფინანსური მონაცემები. აღნიშნული მონაცემების საფუძველზე ამ საწარმოთათვის შეიქმნა 2020 წლის ფინანსური მონაცემების ბაზა.

ზემოთ მითითებული კრიტერიუმებიდან გამომდინარე, ფისკალური რისკების ანალიზისთვის წარმოდგენილია 346 სახელმწიფო საწარმო, 178 ცენტრალური ხელისუფლების, ხოლო 168 ადგილობრივი ხელისუფლების საკუთრებაშია, ასევე, ჩამოთვლილ საწარმოებს ჯამურად გააჩნიათ 83 შვილობილი საწარმო.

ფინანსურ მონაცემების კონსოლიდების შედეგად ანალიზი ეყრდნობა 346 სახელმწიფო საწარმოს მონაცემებს, ხოლო 83 შვილობილი კომპანიის მონაცემები დამატებითი ინფორმაციის სახით არის წარმოდგენილი.

ცხრილი 1. ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების მართვაში არსებულ სახელმწიფო საწარმოთა რაოდენობა

დასახელება	რაოდენობა
სახელმწიფოს საწარმოთა ჯამური რიცხვი	346
მათ შორის:	
ადგილობრივი ხელისუფლების საკუთრებაშია	168
ცენტრალური ხელისუფლების საკუთრებაში	178
მათ შორის:	
საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს მართვაში	130
შექმნილი საპარტნიორო ფონდის წილობრივი მონაწილეობით	25

¹ სახელმწიფო კორპორაცია არის საწარმო, რომელიც საქონლისა და მომსახურების რეალიზაციას ახდენს ეკონომიკურად მნიშვნელოვანი ფასით, აქვს უნარი მესაკუთრისთვის მოიტანოს მოგება ან სხვა ფინანსური სარგებელი და ამასთან გადაწყვეტილებების მიღებაში არის დამოუკიდებელი.

საქართველოს ფინანსთა მინისტრის 2020 წლის 24 აპრილის N96 ბრძანებით „სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაციის სიის დამტკიცების შესახებ“ 52 საწარმო მიჩნეულ იქნა სახელმწიფო კორპორაციად.

დასახელება	რაოდენობა
საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მართვაში	6
იურიდიული პირების მართვაში	5
საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს მართვაში	6
საქართველოს რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს მართვაში	2
საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მართვაში	2
საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მართვაში	1
სახელმწიფოს მიერ შექმნილი საინვესტიციო ფონდი	1

მუნიციპალიტეტების მფლობელობაში არსებულ სახელმწიფო საწარმოებიდან 62 კომპანია არის თბილისისა და ბათუმის მუნიციპალიტეტების საკუთრებაში და მათი წილი მუნიციპალიტეტების საკუთრებაში არსებული საწარმოების მთლიანი ბრუნვის 95 პროცენტს შეადგენს.

ცხრილი 2

სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მუნიციპალური საწარმოების მონაცემები მუნიციპალიტეტების მიხედვით

	საწარმო თა რაოდენ ობა	წილი მუნიციპალუ რი ხელისუფლებ ის საწარმოების ჯამურ რაოდენობაში	წილი მუნიციპალურ ი ხელისუფლები ს საწარმოების მუნიციპალურ საწარმოთა ჯამურ რაოდენობაში	2020 ერთობლი ვი შემოსავა ლი (ათასი ლარი)	ერთობლივი შემოსავლის წილი მუნიციპალუ რი ხელისუფლე ბის საწარმოების ჯამურ რაოდენობაშ ი	ერთობლივი შემოსავლის წილი მუნიციპალუ რი ხელისუფლებ ის საწარმოების მუნიციპალუ რ საწარმოთა ჯამურ რაოდენობაში
სულ	346			3,253,367		
მათ შორის:						
მუნიციპალიტეტები	168	49%		399,006		12.3%
თბილისის მუნიციპალიტეტი	26	8%	15%	192,153	5.91%	48.16%
ბათუმის მუნიციპალიტეტი	36	10%	21%	185,625	5.71%	46.52%
ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	11	3%	7%	825	0.03%	0.21%
თელავის მუნიციპალიტეტი	4	1%	2%	1,760	0.05%	0.44%
გორის მუნიციპალიტეტი	3	1%	2%	33	0.00%	0.01%
ფოთის მუნიციპალიტეტი	9	3%	5%	3	0.00%	0.00%
რუსთავის მუნიციპალიტეტი	8	2%	5%	268	0.01%	0.07%
საჩხერის მუნიციპალიტეტი	6	2%	4%	6,688	0.21%	1.68%
ხობის მუნიციპალიტეტი	3	1%	2%	40	0.00%	0.01%
ახალქალაქის მუნიციპალიტეტი	2	1%	1%	35	0.00%	0.01%
ახალციხის მუნიციპალიტეტი	3	1%	2%	1,802	0.06%	0.45%
ახმეტის მუნიციპალიტეტი	2	1%	1%	387	0.01%	0.10%
სენაკის მუნიციპალიტეტი	6	2%	4%	111	0.00%	0.03%
ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	10	3%	6%	635	0.02%	0.16%
მცხეთის მუნიციპალიტეტი	9	3%	5%	0.8	0.00%	0.00%
სხვა დანარჩენი	30	9%	18%	8,641	0.27%	2.17%

ცხრილი 3

სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული საწარმოების ანალიზი სექტორების მიხედვით

დარგი	სულ საწარმოს რაოდენობა	მათ შორის:		სულ საწარმოთა ერთობლივი შემოსავალი 2020 (ათასი ლარი)	მათ შორის:		დარგობრივ საწარმოთა წილი მთლიან ერთობლივ შემოსავალში	
		ცენტრალური	ადგილობრივი		ცენტრალური	ადგილობრივი	ცენტრალური	ადგილობრივი
სოფლის მეურნეობა. ნადირობა და სატყეო მეურნეობა	8	8	0	24,871	24,871	0	1%	0%
სამთომოპოვებითი მრეწველობა	2	2	0	516	516	0	0%	0%
დამამუშავებელი მრეწველობა	29	19	10	146,164	130,797	15,367	5%	4%
ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	14	9	5	1,626,123	1,619,435	6,688	57%	2%
მშენებლობა	24	16	8	209,841	61,485	148,356	2%	37%
ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	18	14	4	136,218	136,009	209	5%	0%
სასტუმროები და რესტორნები	11	9	2	50,621	50,594	27	2%	0%
ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	22	7	15	844,215	753,236	90,979	26%	23%
საფინანსო საქმიანობა	9	9	0	742	742	0	0%	0%
ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	54	31	23	40,934	27,509	13,425	1%	3%
განათლება	1	1	0	0	0	0	0%	0%
ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	84	41	43	20,747	15,871	4,876	1%	1%
კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	70	12	58	152,374	33,295	119,080	1%	30%
სულ	346	178	168	3,253,367	2,854,361	399,006		

სახელმწიფო წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საწარმოების რეესტრის მონაცემებზე დაყრდნობით, ლიდერობს ჯანმრთელობის დაცვის და სოციალური დახმარების დარგში მოქმედი საწარმოთა რაოდენობა (346 საწარმოთა რეესტრიდან - 84 საწარმო, აქედან 43 ადგილობრივი). ჯანდაცვის და სოციალური დახმარების დარგში მოქმედი საწარმოები ლიდერობენ რაოდენობრივად, თუმცა მათი ჯამური ერთობლივი შემოსავლის წილი საწარმოთა მთლიან ერთობლივ შემოსავალში 1%-ს არ აღემატება.

ძირითადი საწარმოების პროფილები²

სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“

საქართველოს
ნავთობისა და გაზის
კორპორაცია

სახელმწიფოს წილი: 100% (100%-იანი წილის მფლობელია სს „საპარტნიორო ფონდი“, რომელიც თავის მხრივ სრულად სახელმწიფო საკუთრებაშია).

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: საბითუმო ვაჭრობა ბუნებრივი აირით

სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე: [ვაჟა ხიდაშელი](#)

გენერალური დირექტორი: [გიორგი ბახტაძე](#)

6 შვილობილი კომპანია:

- შპს „გარდაბნის თბოსადგური“;
- შპს „გარდაბნის თბოსადგური 2“;
- შპს „გარდაბნის თბოსადგური 3“;
- შპს „საქართველოს გაზსაცავის კომპანია“;
- GOGC Trading S.A.;
- შპს საქართველოს ბუნებრივი გაზის გადამცემი ქსელის ოპერატორი;

ძირითადი საქმიანობა: ბუნებრივი გაზი (ბუნებრივი გაზის იმპორტი და შემდგომი საბითუმო რეალიზაცია ელექტროგენერაციის ობიექტებისა და მოსახლეობის უზრუნველყოფის მიზნით, ასევე, შპს „საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანიაზე“ გაცემული მილსადენების იჯარა); ელექტროენერგია (შედარებით ახალი მიმართულება - ელექტროენერგიის წარმოება ხორციელდება ქ. გარდაბანში მდებარე თბოელექტროსადგურის მეშვეობით. წარმოებული ელექტროენერგია უწყვეტ რეჟიმში მიეწოდება გამანაწილებელ კომპანიებს, რომლებიც თავის მხრივ გამომუშავებულ ელექტროენერგიას აწვდიან საცალო მომხმარებელს); ნავთობი (საქართველოს ტერიტორიაზე ნავთობმომპოვებელი კომპანიების მიერ მოპოვებული ნავთობის სახელმწიფოს კუთვნილი წილის რეალიზაცია, ასევე, bp-ზე ფინანსური ლიზინგით გაცემული ნავთობსადენის იჯარა).

სს „საქართველოს რკინიგზა“

სახელმწიფოს წილი: 100% (100%-იანი წილის მფლობელია სს „საპარტნიორო ფონდი“, რომელიც თავის მხრივ სრულად სახელმწიფო საკუთრებაშია).

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: რკინიგზის სატვირთო ტრანსპორტი

სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე: [კონსტანტინე გუნცაძე](#)

გენერალური დირექტორი: [დავით ფერაძე](#)

7 შვილობილი კომპანია:

² 07.07.2021 წ მდგომარეობით

- შპს „ჯიარ ქონების მართვა“;
- შპს „ჯიარ ლოგისტიკა და ტერმინალები“;
- სს „საქართველოს რკინიგზის მშენებლობა“;
- შპს „Georgia Transit“;
- შპს „ჯიარ სატრანზიტო ხაზი“;
- შპს „GR Trans Shipment“;
- შპს „ჯიარ ტრანზიტი“.

ძირითადი საქმიანობა: სატვირთო გადაზიდვა (მათ შორის, სატვირთო ვაგონების გაქირავება); მგზავრთა გადაყვანა; ინფრასტრუქტურა (ლიანდაგების, ჯებირების, სარკინიგზო სიგნალიზაციის, ელექტროხაზების და სხვა აღჭურვილობის შენარჩუნება და მართვა, ასევე, სარკინიგზო ხაზების მშენებლობა).

სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა“

სსსა

სახელმწიფოს წილი: 100%

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: ელექტროენერჯის გადაცემა

რეაბილიტაციის მმართველი/მმართველთა საბჭოს თავმჯდომარე: [უჩა უჩანეიშვილი](#)

2 შვილობილი კომპანია:

- სს „ქარჩალ ენერჯი“;
- სს „საქართველოს ენერგეტიკული ბირჟა“ (50%).

ძირითადი საქმიანობა: ელექტროენერჯის გადაცემა და დისპეტჩერიზაცია (ერთადერთი ლიცენზიანტი); სსე ახორციელებს სისტემის ტექნიკურ მართვას ელექტროენერჯის მიწოდება-მოხმარების სტაბილური რეჟიმის უზრუნველსაყოფად და ელექტროენერჯის ყიდვა-გაყიდვის უფლების გარეშე, გადასცემს საქართველოში წარმოებულ ან იმპორტირებულ ელექტროენერჯიას სადისტრიბუციო ენერგოკომპანიებს, პირდაპირ მომხმარებლებს ან მეზობელი ქვეყნების ელექტროსისტემებს. ასევე, უზრუნველყოფს საერთაშორისო და შიდა ელექტროგადამცემი ხაზებისა და ქვესადგურების მშენებლობას.

შპს „ენერგოტრანსი“

სახელმწიფოს წილი: 100% (100%-იანი წილის მფლობელია სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა“).

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: ელექტროენერჯის გადაცემა

დირექტორის მოვალეობის შემსრულებელი: ჯემალ ახალაია

ძირითადი საქმიანობა: ელექტროენერჯის გადაცემა, მათ შორის ელექტროენერჯის ექსპორტი და ტრანზიტი. შპს „ენერგოტრანსი“ ფლობს: 500 კვ-იან ელექტროგადამცემ ხაზებს „ვარძია-ზეკარი“, 400 კვ-იან ელექტროგადამცემ ხაზს „მესხეთი“ და 500/400/220 კვ ქვესადგურ ახალციხეს.

შპს „ენერგოტრანსის“ მფლობელობაში არსებული ელექტროგადამცემი ხაზების საერთო სიგრძე საქართველოს ტერიტორიაზე დაახლოებით 290 კმ-ია, რაც მოიცავს საქართველოს 10 მუნიციპალიტეტის ტერიტორიასა და სამხრეთის მხრიდან ერთმანეთთან აკავშირებს „გარდაბანი 500-ის“ და „დიდი ზესტაფონის“ ქვესადგურებს ახალციხის 500/400/220 კვ ქვესადგურის (აღნიშნული სადგური არის შპს „ენერგოტრანსის“ საკუთრებაში) გავლით. გარდა ზემოთ ხსენებულისა, ახალციხის ქვესადგური, 400 კვ ელექტროგადამცემი ხაზის „მესხეთი“ მემვეობით უკავშირდება თურქეთის ქვესადგურ „ბორჩხას“. ახალციხის 500/400/220 კონვერტორული სადგური თავისი მნიშვნელობით უნიკალურია კავკასიის რეგიონში, რადგან პირველად აქ იქნა დამონტაჟებული მუდმივი დენის ჩანართი (HVDC).

სს „გაერთიანებული ენერგეტიკული სისტემა საქრუსნერგო“

სახელმწიფოს წილი: 50% (დარჩენილი 50%-იანი წილის მფლობელია რუსეთის ფედერაცია, რომელიც წარმოდგენილია სს „ერთიანი ენერგო სისტემის ფედერალური ქსელური კომპანიის“ მიერ).

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: ელექტროენერჯის გადაცემა

გენერალური დირექტორი: [ბაჩანა სულაძე](#)

ძირითადი საქმიანობა: ელექტროენერჯის გადაცემა საკუთარი მაღალძაბვიანი ელექტროგადამცემი ხაზების გამოყენებით საქართველოს ტერიტორიასა და მეზობელ ქვეყნებში, როგორებიცაა: რუსეთი, თურქეთი, აზერბაიჯანი, სომხეთი. კომპანიის ელექტროენერჯის გადამცემი ხაზების ნაწილი მდებარეობს რუსეთის ფედერაციის ტერიტორიაზე. კომპანიის ელექტროენერჯის გადამცემი ხაზები წარმოადგენს საქართველოსა და რუსეთის ფედერაციას შორის სინქრონიზებული ელექტროენერჯის მიწოდების ქსელს.

შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“

სახელმწიფოს წილი: 100%

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: წყლის დაგროვება, დამუშავება და განაწილება

დირექტორი: [გრიგოლ მანდარია](#)

ძირითადი საქმიანობა: წყლის მოპოვება, დამუშავება და საქართველოს სხვადასხვა ქალაქებსა და სოფლებში აბონენტებისათვის სასმელი და ტექნიკური წყლის მიწოდება; წყალმომარაგების და წყალარინების სისტემების პროექტირება, მშენებლობა, ექსპლუატაცია და ოპერირება.

კომპანია წყალმომარაგებისა და წყალარინების ქსელით მომსახურებას ახორციელებს მთელი საქართველოს მასშტაბით, ურბანული ტიპის დასახლებებისთვის, ქ. თბილისის, ქ. მცხეთის, ქ. რუსთავის, გარდაბნის მუნიციპალიტეტისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარდა.

შპს „ენგურჰესი“

სახელმწიფოს წილი: 100%

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: ელექტროენერჯის წარმოება ჰიდროელექტროსადგურების მიერ

სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე: კობა ჭუმბურიძე

დირექტორთა საბჭოს თავმჯდომარე: ლევან მეზონია

2 შვილობილი კომპანია:

- შპს „ვარდნილჰესების კასკადი“;
- შპს „ენგურის ჰიდრომააკუმულირებელი ელექტროსადგური“.

ძირითადი საქმიანობა: ელექტროენერჯის წარმოება და რეალიზაცია. მისი წილი ქვეყნის საერთო ელექტრომოძრაობის 35%-ზე მეტს შეადგენს. კომპანია პასუხისმგებელია ენგურის ჰიდროელექტროსადგურის, ვარდნილჰესების კასკადისა და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ტერიტორიაზე, კოდორის ხეობაში, მდებარე რამდენიმე მცირე ჰესის ფუნქციონირებაზე.

სს „ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი“ (ესკო)

სახელმწიფოს წილი: 100%

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: ელექტროენერჯის განაწილება

გენერალური დირექტორი: ზაზა დვალიშვილი

შვილობილი კომპანია:

- სს საქართველოს ენერგეტიკული ბირჟა (50%)

ძირითადი საქმიანობა: საბალანსო ელექტროენერჯისა და გარანტირებული სიმძლავრის ყიდვა-გაყიდვა (ახორციელებს თბოელექტროსადგურებიდან გარანტირებული სიმძლავრის შესყიდვას, რეალიზაციას და შესაბამის გადახდებს) და ელექტროენერჯის იმპორტი/ექსპორტი. ძირითადი საქმიანობები განსაზღვრულია „ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ“ საქართველოს კანონითა და საქართველოს ენერგეტიკის მინისტრის 2006 წლის 30 აგვისტოს №77 ბრძანებით დამტკიცებული „ელექტროენერჯის (სიმძლავრის) ბაზრის წესებით“.

კომპანია საბალანსო ელექტროენერჯისა და გარანტირებული სიმძლავრის ყიდვა-გაყიდვის ოპერაციებში მოქმედებს როგორც პირდაპირი მყიდველი (არა როგორც აგენტი) და ვალდებულია საბალანსო ელექტროენერჯის გამყიდველებისა და გარანტირებული სიმძლავრის წყაროების სასარგებლოდ განახორციელოს გადახდები, იმის მიუხედავად, მომხმარებლებისგან მიიღო თუ არა გაყიდული საბალანსო ელექტროენერჯისა და გარანტირებული სიმძლავრის საფასური.

შპს „საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია“

სახელმწიფოს წილი: 100%

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: ტრანსპორტირება მილსადენებით

გენერალური დირექტორი: [მიხეილ შალამბერიძე](#)

შვილობილი კომპანია:

- შპს ინტერ გლასს-საქართველო (40%)

ძირითადი საქმიანობა: ერთადერთი ლიცენზირებული კომპანია, ლიცენზიის მუდმივი ვადით (ლიცენზია გაიცა 2009 წელს), რაც ითვალისწინებს ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირების განხორციელების უფლებას. კომპანია მართავს საქართველოს ტერიტორიაზე მთავარ მაგისტრალურ გაზსადენ სისტემას და მასთან დაკავშირებულ ინფრასტრუქტურას, რომელიც სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის“ მფლობელობაშია და კომპანიას იჯარით აქვს აღებული (ოპერირებისა და შენახვის ვალდებულებით).

კომპანიის ძირითადი შემოსავალი, რომელსაც ის იღებს სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის“ კუთვნილი მაგისტრალური გაზსადენის სისტემის გამოყენებისაგან, შედგება შემდეგი საქმიანობისაგან: ბუნებრივი აირის ტრანზიტ (რუსეთის ფედერაციიდან სომხეთის რესპუბლიკაში); ბუნებრივი აირის ტრანსპორტირება (საქართველოს მასშტაბით, ძირითადად დისტრიბუციის კომპანიებისათვის, სამრეწველო საწარმოებსა და თბოელექტროსადგურებისათვის); გაზის რეალიზაცია (სხვა მომხმარებლებზე საქართველოში ეფუძნება ინდივიდუალურ მოლაპარაკებებს მხარეებს შორის).

შპს „მარაბდა-კარწახის რკინიგზა“

სახელმწიფოს წილი: 100%

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: მიწისზედა და მიწისქვეშა რკინიგზის მშენებლობა

დირექტორი: ლევან კანკავა

ძირითადი საქმიანობა: საქართველოს ტერიტორიაზე, ბაქო-თბილისი-ყარსის შემაერთებული ახალი სარკინიგზო ხაზის მარაბდა - თურქეთის რესპუბლიკის საზღვრამდე (კარწახი) პროექტის რეალიზაცია, რომელიც ერთმანეთთან დააკავშირებს აზერბაიჯანის რესპუბლიკისა და თურქეთის რესპუბლიკის სარკინიგზო ქსელებს.

პროექტი ხორციელდება აზერბაიჯანის რესპუბლიკისა და საქართველოს მთავრობებს შორის გაფორმებული შეთანხმების საფუძველზე. გაფორმებული საკრედიტო ხელშეკრულების საფუძველზე, აზერბაიჯანის რესპუბლიკის ტრანსპორტის, კავშირგაბმულობისა და მაღალი ტექნოლოგიების სამინისტროსგან შპს „მარაბდა-კარწახის რკინიგზას“ გამოყოფილი აქვს საკრედიტო ხაზი 775 მლნ. აშშ დოლარის ოდენობით, რომლის დანიშნულებაც პროექტის კაპიტალური და ადმინისტრაციული ხარჯების დაფინანსება.

საკრედიტო ხელშეკრულების თანახმად, მარაბდა-კარწახის სარკინიგზო მონაკვეთის მშენებლობის დასრულებამდე საქართველოსა და აზერბაიჯანის რესპუბლიკის რკინიგზების მიერ შეიქმნება „ერთობლივი საწარმო“, რომელზეც მოხდება სარკინიგზო ინფრასტრუქტურის მართვაში გადაცემა (შპს „მარაბდა-კარწახი“

დარჩება ქონების მესაკუთრედ), სარკინიგზო მონაკვეთის ექსპლუატაციაში შესვლის შემდეგ შემოსავლების მიღება და სესხის დაფარვის ვალდებულება გადავა „ერთობლივ საწარმოზე“.

შპს „სახელმწიფო სამშენებლო კომპანია“

სახელმწიფოს წილი: 100%

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: გზების და ავტობანების მშენებლობა

დირექტორი: [შალვა შავიშვილი](#)

ძირითადი საქმიანობა: სხვადასხვა ტიპის სამშენებლო პროექტების განხორციელება, მათ შორის, საერთო სარგებლობის საავტომობილო გზების, ხიდების, გვირაბების რეაბილიტაცია, მოდერნიზაცია, რეკონსტრუქცია და სხვა საგზაო-სამშენებლო სამუშაოების შესრულება; სამშენებლო და სარემონტო მასალების წარმოება, მათი იმპორტირება-ექპორტირება და რეალიზაცია; კომპანიის ბალანსზე რიცხული სპეც-ტექნიკის გამოყენება და მისი დროებით სარგებლობაში გადაცემა.

შპს „სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკის და სერვისების კომპანია“

სახელმწიფოს წილი: 100% (100%-იანი წილის მფლობელია ა(ა)იპ „სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტო“

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: სასოფლო-სამეურნეო ტრაქტორების რემონტი, დამხმარე საქმიანობის სახეები სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოყვანის დარგში

გენერალური დირექტორი: შოთა ჯოგლიძე

1 შვილობილი კომპანია: შპს აგროსერვის ცენტრი

ძირითადი საქმიანობა: სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის მომსახურება; სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის მწარმოებელთა და ფერმერთა ინფორმაციით უზრუნველყოფა, კონსულტაციების გაწევა; თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებაში; ნიადაგის თესვისწინა და შემდგომი სამუშაოების ჩატარება.

შპს „სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკის და სერვისების კომპანია“ საქართველოს რეგიონებში მცხოვრებ მიწათმოსარგებლებს სთავაზობს მომსახურებას სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოვლა-მოყვანის საქმეში: პესტიციდების, ჯიშისანი და მადალხარისხოვანი თესლეულის, ახალი ტექნოლოგიების და ახალი კულტურების დანერგვის შესახებ. კომპანიას აქვს შესაძლებლობა აგროვადებში, საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებში მოემსახუროს მიწათმოსარგებლებს, დროულად და ხარისხიანად ჩაატაროს საგაზაფხულო, საშემოდგომო და მზრალად ხვნების სამუშაოები, ასევე თესვის, ჰერბიციდებით ნათესების დამუშავების, კულტივაციის, ფარცხვის, მინერალური სასუქების შეტანის და რაც მთავარია მოსავლის დროულად და უდანაკარგოდ აღების სამუშაოები.

სს „საპარტნიორო ფონდი“

სახელმწიფოს წილი: 100%

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: საფინანსო მომსახურების სხვა საქმიანობები, სადაზღვევო და საპენსიო ფონდების გარდა, სხვა დაჯგუფებებში ჩაურთველი

სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე: საქართველოს პრემიერ-მინისტრი

აღმასრულებელი დირექტორი: [დავით საგანელიძე](#)

29 შვილობილი კომპანია:

- სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“ და მისი შვილობილი კომპანიები;
- სს „საქართველოს რკინიგზა“ და მისი შვილობილი კომპანიები;
- სს „ნენსკრა“;
- შპს „პროექტი“;
- შპს „თბილისის ლოჯისტიკის ცენტრი“ და მისი შვილობილი კომპანიები;
- შპს „შავი ზღვის პორტი“;
- შპს „ლაგოდების სავაჭრო კომპანია“;
- სს „Panex“;
- შპს „კლინიკების განვითარების კომპანია“ და მისი შვილობილი კომპანიები;
- სს „Aerostructure Technologies Cyclone“;
- სს „Vanric Agro“;
- შპს „რუხის სავაჭრო ცენტრი“;
- შპს „სტარტაპ საქართველო“;
- შპს „იმერეთი გრინერი“;
- შეზღუდული პასუხისმგებლობის პარტნიორობა „Caucasus Clean Energy I“;
- შპს „საქართველოს ინდუსტრიული და რეგიონალური განვითარების კომპანია“;
- შპს „ლიკანი რეზიდენსი“;
- შპს „Global Brand“;
- შპს „ინფრასტრუქტურული განვითარების პარტნიორობის კომპანია“;
- შპს „წინანდალი ისთეისი“;
- Gazelle Fund LP;
- შპს „იტონგ კავკასუს“;
- საპარტნიორო ფონდი - შპს „გრინ დეველოპმენტი“ და მისი შვილობილი კომპანიები;
- შპს „East West Bridge“;
- სს „ნენსკრა ჰიდრო“;
- შპს „Caucasian SUS Heritage“;
- შპს „KMG Service Georgia“ და მისი შვილობილი კომპანია;
- შპს „ქართული ბუნებრივი პროდუქტები“;
- Peace Fund for Better Future NCLE.

ძირითადი საქმიანობა: სახელმწიფო საინვესტიციო ფონდი, რომელიც შეიქმნა სატრანსპორტო, ენერგეტიკისა და ინფრასტრუქტურის სფეროში არსებული მსხვილი სახელმწიფო საწარმოების კონსოლიდაციის ბაზაზე. ფონდის მთავარი დანიშნულებაა საქართველოში ინვესტიციების წახალისება საინვესტიციო პროექტების განვითარების საწყის ეტაპზე თანამონაწილეობის გზით (კაპიტალში თანაინვესტირება, სუბორდინირებული სესხი და ა.შ.).

საქმიანობა ხორციელდება ორი მიმართულებით: აქტივების მართვა (აქტივების პორტფელი შედგება სტრატეგიული მნიშვნელობის კომპანიებისგან: სს „საქართველოს რკინიგზა“; სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“) და საინვესტიციო საქმიანობა (ფონდი უფლებამოსილია განახორციელოს ინვესტიცია მხოლოდ საქართველოში, მისი სტრატეგიაა კერძო ინვესტორების მოზიდვა და კომერციულად მომგებიანი პროექტების მხარდაჭერა საქართველოს ეკონომიკის პრიორიტეტულ სექტორებში, რომლებიც გამოირჩევა განვითარების დიდი პოტენციალით (მაგ., ენერჯეტიკა, სოფლის მეურნეობა, წარმოება, უძრავი ქონება და ტურიზმი, ინფრასტრუქტურა და ლოგისტიკა).

შპს „საქართველოს ფოსტა“

სახელმწიფოს წილი: 100%

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: საფოსტო საქმიანობები საყოველთაო მომსახურების ვალდებულებით

გენერალური დირექტორი: ლევან ჩიკვაიძე

2 შვილობილი კომპანია:

- Georgian post (Greece) I.K.E.;
- Georgian post (ჩეხეთი).

ძირითადი საქმიანობა: შპს „საქართველოს ფოსტა“ მსოფლიოს 190-ზე მეტ ქვეყანასთან წარმატებით თანამშრომლობს და მთელი ქვეყნის მასშტაბით ფუნქციონირებს 80-ზე მეტი სერვისის ცენტრი.

შპს „საქართველოს ფოსტა“ მომხმარებლებს უზრუნველყოფს უნივერსალური საფოსტო და გადაზიდვის მომსახურების სფეროში შემავალი სერვისებით, კერძოდ, ახორციელებს: საფოსტო გზავნილთა (წერილობითი კორესპონდენცია, ამანათი, EMS გზავნილი, ავია გზავნილი) მიღებას, დამუშავებას, გაგზავნას, გადაზიდვასა და ჩაბარებას, როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე ქვეყნის გარეთ; კომუნალური მომსახურების გადასახადების მიღებას; ფულადი გზავნილების მომსახურებას.

შპს „თბილისის სატრანსპორტო კომპანია“

სახელმწიფოს წილი: 100% (100%-იანი წილის მფლობელია თბილისის მერია)

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: საქალაქო და საგარეუბნო სამგზავრო სახმელეთო ტრანსპორტი

გენერალური დირექტორი: გიორგი შარკოვი

2 შვილობილი კომპანია:

- სს „ელექტრომობილური შემადგენლობის სარემონტო ქარხნის თბილისის ფილიალი“;
- სს „რემონტაჟსერვისი“

ძირითადი საქმიანობა: ქ. თბილისში ავტობუსით, მეტრო და საბაგირო ტრანსპორტით მომსახურება, თბილისის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ საზღვრებში პარკირების ადგილების მოწყობა.

რეგულირებული ეკონომიკური საქმიანობის ფარგლებში მომსახურების ფასები დადგენილია თბილისის საკრებულოს გადაწყვეტილებით. მოქალაქეთა განსაზღვრული ჯგუფისთვის განსაზღვრულია უფასო მგზავრობა მიწისქვეშა მეტროსა და ავტობუსის რეგულარულ რეისებზე თბილისის ადმინისტრაციული საზღვრების ფარგლებში, ან ფასდაკლებული გადასახადი პლასტიკური ბარათით ერთხელ გადახდის შემთხვევაში.

კომპანიის შემოსავალი ძირითადად გენერირებულია მგზავრობის მიერ გადახდილი მგზავრობის საფასურიდან.

კომპანია მართავს, ორგანიზებასა და ზედამხედველობას უწევს მუნიციპალიტეტის პარკინგის სივრცეებს უზრუნველყოფს საგზაო ნიშნების განთავსებას/დახატვას, თბილისის მიერ დადგენილი პარკინგის ადგილების მონიშვნას, უზრუნველყოფს პარკირების წესების დარღვევის გამოვლენას, პარკინგის ნებართვებისა და ადმინისტრაციული სამართალდარღვევების ოქმების შედგენას, კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში ახდენს სატრანსპორტო საშუალების გადატანას გამოყოფილ დაცულ ტერიტორიაზე.

სს „საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი“

სახელმწიფოს წილი: 100%

ეკონომიკური საქმიანობის დასახელება: საკონსულტაციო საქმიანობები ბიზნესის და მართვის სხვა საკითხებში

დირექტორი: [გიორგი ჩიქოვანი](#)

13 შვილობილი კომპანია:³

- სს „ნამახვანი“;
- სს „გეოჰიდრო“;
- შპს „ართანა ლოპოტა“;
- შპს „ყვირილა ჰესი“;
- შპს „ახალსოფელი ჰესი“;
- სს „ჩალიკ ჯორჯია ვინდ“;
- შპს „ენგურის ტურისტული ცენტრი“;
- შპს „ენგურის ჰიდრომაკუმულირებელი ელექტროსადგური“;
- შპს „საქართველოს მზის კომპანია“;
- შპს „ბორჯომჰესი“;
- შპს „ზესტაფონის ქარის ელექტროსადგური“;
- შპს „ჩორდულა ჰესი“;
- შპს „რუისის ქარის ელექტროსადგური“.

ძირითადი საქმიანობა: ენერჯეტიკის სფეროში წინასწარი კვლევითი სამუშაოების ჩატარება, ენერჯეტიკული პროექტების ტექნიკურ-ეკონომიკური შეფასება და ანგარიშის მომზადება, პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასება. ჩატარებული კვლევების შედეგად იწერება ელექტროსადგურის მშენებლობის პროექტი, რომელსაც ფონდი ახორციელებს შემდეგნაირად: მოიზიდავს ინვესტორს, რომელთან ერთადაც დააფუძნებს საწარმოს (ან 100%-იანი წილობრივი მონაწილეობით დააფუძნებს თვითონ) და აღნიშნული საწარმო ახორციელებს ელექტროსადგურის პროექტს.

³ 2020 წლის მდგომარეობით

სახელმწიფო საწარმოების მიერ მიღებული დაფინანსება

ცხრილი 4 სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სახელმწიფო საწარმოებზე მიმართული სახსრები და მიღებული დივიდენდები (მლნ ლარი)

დასახელება	2019 წელი	2020 წელი	2021 წელი, 8 თვე
კაპიტალური ტრანსფერი			
სესხი			
სუბსიდია	-82.87	-88.50	-110.16
დივიდენდი		68.70	
წმინდა ფულადი ნაკადი	-82.87	-19.8	-110.16

ცხრილი 5 2019-2021 წწ სუბსიდია სახელმწიფო ბიუჯეტიდან (ათასი ლარი)

საწარმოს დასახელება	2019	2020	2021, 8 თვე
შპს საქართველოს ფოსტა		2,188	1,000
შპს საქართველოს მელიორაცია	17,659	18,500	13,675
შპს აკად ნ.ყიფშიძის სახ. ცენტრალური საუნივერსიტეტო კლინიკა		786	
სსიპ საქართველოს მედიატორთა ასოციაცია		200	
სს აკურა		16,000	28,000
შპს ადამ ბერიძის სახ. ნიად. და სურს. დიაგნ ცენტრი ანასეული		12	134
შპს საქართველოს აეროპორტების გაერთიანება	5,864	1,350	1,727
შპს საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია	12,000	13,800	10,500
სს უნივერსალური სამედიცინო ცენტრი		2,150	
შპს ბლექ სი არენა ჯორჯია	9,500	3,518	3,268
შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია	27,550	30,000	15,000
შპს ვ. სანიკიძის სახ. ომის ვეტერანთა კლინიკური ჰოსპიტალი	558		516
შპს საქართველოს ტელერადიოცენტრი			973
შპს მთის კურორტების განვითარების კომპანია	300		6,800
შპს თოლია 2020			28
შპს პერსპექტივა			40
შპს მოსავლის მართვის კომპანია			28,500
შპს სახელმწიფო სამშენებლო კომპანია	9,200		
შპს რეგიონული ჯანდაცვის ცენტრი	230		
სულ	82,868	88,504	110,160

კომპანიები შპს საქართველოს მელიორაცია, სს აკურა, შპს საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია, საქართველოს აეროპორტების გაერთიანება, შპს ბლექ სი არენა ჯორჯია, შპს საქართველოს

გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია დამოკიდებული არიან სახელმწიფო ბიუჯეტიდან რეგულარულ ფინანსურ დახმარებაზე. ბიუჯეტიდან სუბსიდიის სახით მიღებული თანხები მიიძღვრება როგორც ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელებაზე ასევე საოპერაციო ხარჯების დასაფარად.

ადგილობრივი მთავრობების წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საწარმოები, რომლებიც საქმიანობას ახორციელებენ ჯანმრთელობის დაცვის კომუნალური სერვისების, მშენებლობის და სხვა სექტორებში თავისი საქმიანობის განხორციელების მიზნით მუდმივად საჭიროებენ ადგილობრივი ბიუჯეტიდან მხარდაჭერას. 2020-2021 წელს მუნიციპალიტეტების მიერ გამოყოფილ იქნა 109 და 165 მლნ ლარი, შესაბამისად. მათ შორის თბილისის მუნიციპალიტეტის საწარმოებზე მოდის მთლიანი მოცულობის 73-76%.

ცხრილი 6. 2019-2021 წწ სუბსიდია თბილისის ბიუჯეტიდან (ათასი ლარი)

საწარმოს დასახელება	2019	2020	2021, 8 თვე
შპს ქ.თბილისის კარდიოლოგიური საავადმყოფო			5
შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანია	5,605	40,106	64,283
შპს წყალთა სახეობის ცენტრი-ტონუსი		94	164
შპს თბილისერვის ჯგუფი	53,771	32,480	49,860
შპს ეკოსერვის ჯგუფი	694	6,500	11,500
სულ	60,070	79,179	125,813

ცხრილი 7 სახელმწიფო საწარმოებზე გადასესხებული თანხები (მლნ) (2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით)

კომპანია	ვალუტა	შეთანხმებული თანხა	ათვისებული თანხა	ძირითადი ვალის გადახდილი ნაწილი	დარიცხული პროცენტის გადახდილი ნაწილი	ვალის ნაშთი	ვალის ნაშთი ლარში
სს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	EUR	387.5	103.0	44.7	14.5	49.4	198.6
	SDR	31.0	31.0	0.0	1.5	31.0	146.2
	USD	95.2	86.0	31.6	25.0	49.9	163.3
შპს ენგურჰესი	EUR	79.0	58.1	1.3	1.8	56.8	228.6
	GEL	37.0	37.0	1.9	4.4	35.1	35.1
შპს ენერგოტრანსი	EUR	218.5	218.5	51.9	23.0	166.6	670.3
შპს საქაერონავიგაცია	EUR	4.7	4.7	2.1	0.5	2.6	10.3
შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია	EUR	186.6	78.2	14.6	4.9	63.6	255.8
	SDR	161.8	136.1	22.3	0.0	113.8	536.9
	USD	245.0	133.1	0.0	0.0	133.1	436.0
შპს საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია	EUR	55.4	4.6	3.5	1.2	1.1	4.6
სულ							2,685.8

სახელმწიფო საწარმოების მიერ გადახდილი დივიდენდები

სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოების წმინდა მოგების განაწილებისა და გამოყენების შესახებ წინადადებების განხილვისა და გადაწყვეტილების მიმღები კომისიის შემადგენლობისა და საქმიანობის წესის განსაზღვრის თაობაზე საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 12 აპრილის №174 დადგენილების შესაბამისად, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთან შექმნილი სახელმწიფო წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოების წმინდა მოგების განაწილებისა და გამოყენების შესახებ წინადადებების განხილვისა და გადაწყვეტილების მიმღები კომისია განიხილავს სახელმწიფო წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოების წმინდა მოგების განაწილების საკითხს. აღნიშნულის თაობაზე წინადადებებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს წინასწარ უგზავნის შესაბამისი უწყება, მის მართვაში მოქმედ საწარმოსთან შეთანხმებით. ხოლო წარმოდგენილი წინადადებების განხილვა ხდება ზემოთ აღნიშნული კომისიის სხდომაზე. კომისია წარმოდგენილი, დასაბუთებული წინადადების შესაბამისად იღებს გადაწყვეტილებას დივიდენდი მთლიანად/ნაწილობრივ მიმართოს ბიუჯეტში, თუ დაუტოვოს კომპანიას განვითარებისათვის.

ამასთან, სახელმწიფო საწარმოების ნაწილს საპარტნიორო ფონდი განკარგავს და მათგან მიღებულ დივიდენდებს ინვესტირებისთვის და სესხის მომსახურებისთვის დამოუკიდებლად იყენებს.

2020-21 წწ ჩატარდა სახელმწიფო წილობრივი მონაწილეობით მოქმედ საწარმოთა წმინდა მოგების განაწილებისა და გამოყენების შესახებ წინადადებების განხილვისა და გადაწყვეტილების მიმღები კომისიის 3 სხდომა, კერძოდ:

2020 წლის 21 აგვისტოს ჩატარებულ სხდომაზე განხილულ იქნა სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტოს მიერ წარმოდგენილი წინადადება სს „ინფექციური პათოლოგიის, შიდსისა და კლინიკური იმუნოლოგიის სამეცნიერო-პრაქტიკული ცენტრის“ 2017-2018 წლების მოგების (1 307,8 ათასი ლარი) საწარმოს განკარგულებაში რეინვესტირებისთვის დატოვების თაობაზე. კომისიის მიერ მხედველობაში მიღებულ იქნა რომ საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 23 ივლისის №1341 განკარგულება სს „ინფექციური პათოლოგიის, შიდსისა და კლინიკური იმუნოლოგიის სამეცნიერო-პრაქტიკული ცენტრის“ სამედიცინო საქმიანობის შეუზღუდავად და უსაფრთხოდ განხორციელებისთვის პროფილური უძრავი ქონების შექმნის ან აშენების უზრუნველყოფის მიზნით, კაპიტალური ტრანსფერის სახით ფინანსური რესურსის გამოყოფის თაობაზე და მიზანშეწონილად იქნა მიჩნეული, კომპანიის 2017-2018 წლების წმინდა მოგებიდან 300 ათასი ლარის საწარმოს განკარგულებაში დატოვება, რეინვესტირებისთვის, მიმდინარე ეტაპზე აუცილებელი სამკურნალო ტექნიკური შესაძლებლობების განვითარებისთვის. ხოლო საწარმოს 2017-2018 წლების წმინდა მოგების დარჩენილ ნაწილზე კომისია იმსჯელებს დამატებით.

2020 წლის 29 ოქტომბერს ჩატარებულ სხდომაზე განიხილა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს მიერ წარმოდგენილი წინადადება სს სახელმწიფო ელექტროსისტემის 2018-2019 წწ მოგების განაწილების თაობაზე (2018-2019 წწ კომპანიის მოგებამ შეადგინა 77 175 ათასი ლარი, აქედან 2018 წელს წმინდა მოგებამ შეადგინა 30 432 ათასი ლარი, ხოლო 2019 წელს - 46 743 ათასი ლარი). კომისიის გადაწყვეტილებით, კომპანიის 2018 და 2019 წლების წმინდა მოგებიდან 8 175 ათასი ლარი დარჩა საწარმოს განკარგულებაში, რეინვესტირებისთვის, ხოლო 69 000 ათასი ლარი მიიმართა სახელმწიფო ბიუჯეტში (58 650.0 ათასი ლარი-დივიდენდის სახით, ხოლო 10 350.0 ათასი ლარი-მოგების გადასახადის სახით).

სესხები სახელმწიფო საწარმოებს შორის

სახელმწიფო საწარმოებს შორის გადასესხება და მათ მიერ ერთობლივი სესხის აღება სხვადასხვა პროექტების დაფინანსებისათვის ქმნის მთავრობაზე რისკის გადატანის საშიშროებას. საქართველოში ასეთი სესხების პრაქტიკა არ არის გავრცელებული და 2020 წელს ასეთი ტიპის სესხება სახელმწიფო კომპანიებს შორის არ მომხდარა.

არაფინანსური ტრანსფერები

ფინანსური ტრანსფერების გარდა, საქართველოს მთავრობასა და სახელმწიფო საწარმოებს შორის ადგილი აქვს აქტივების ტრანსფერებსაც, მათ შორის გაზი, მიწა, დანადგარები, ინვენტარი და სხვა ფიქსირებული აქტივები. ასეთი ტრანსფერები ძირითადად იმ მიზნით ხორციელდება, რომ სახელმწიფო საწარმოები გახდნენ აქტივების მფლობელები და მათზე დაკისრებული ფუნქციები და პროექტები, სრულად და უკეთესად განახორციელონ. ეს არ იწვევს ფისკალურ რისკებს.

2020 წლისთვის საწარმოებისგან მოწოდებული ინფორმაციაზე დაყრდნობით არსებითი არაფინანსური ტრანსფერი არ იკვეთება.

მეთოდოლოგია კვაზი-ფისკალური აქტივობების იდენტიფიცირების, მათი ანალიზისა და დაფინანსების მექანიზმების საუკეთესო პრაქტიკების დანერგვის შესახებ

რა არის კვაზი-ფისკალური აქტივობა?

კვაზი-ფისკალურია აქტივობა, რომელსაც სახელმწიფო საწარმო ახორციელებს ცხადად, მთავრობის დავალებით ან ფარულად და ამ საქონლის/მომსახურების მიწოდებისთვის გადახდილი თანხა, საბაზრო ფასზე ან არსებულ პრაქტიკაზე დაბალია. უფრო რომ განვაზოგადოთ, კვაზი-ფისკალურია ნებისმიერი აქტივობა, რომელსაც მოგებაზე ორიენტირებული/კომერციული საწარმო არ განახორციელებდა. ასეთი აქტივობები ძირითადად ემსახურება სოციალურ და პოლიტიკურ მიზნებს.

კვაზი-ფისკალური აქტივობის მაგალითია მოსახლეობისთვის წყლის მიწოდება საბაზრო ფასზე ან თვითღირებულებაზე დაბალ ფასად, ასევე, სახელმწიფო საწარმოში დასაქმებულთა შეუსაბამოდ დიდი რაოდენობა ან/და სახელფასო ფონდი.

იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფო არ ახდენს საწარმოებისთვის ასეთი ტიპის აქტივობების კომპენსირებას ბიუჯეტიდან, სახელმწიფო საწარმოებს თავად უწევთ კვაზი-ფისკალურ აქტივობებთან დაკავშირებული ტვირთის საკუთარ თავზე აღება, რაც აუარესებს მათ ფინანსურ შედეგებს.

კვაზი-ფისკალური აქტივობებიდან მომდინარე ფისკალური რისკების ეფექტიანი მართვისთვის მნიშვნელოვანია სახელმწიფომ შეიმუშაოს პოლიტიკა, რომელიც საწარმოთათვის არაკომპენსირებულ კვაზი-ფისკალურ აქტივობებთან დაკავშირებულ ტვირთს შეამსუბუქებს ან ნულამდე დაიყვანს. ასევე, თავიდან უნდა იქნას აცილებული სახელმწიფო საწარმოთათვის ასეთი ტვირთის შემდგომი წარმოშობაც. ამასთან, აღნიშნულის განხორციელება მიზანშეწონილია მხოლოდ

იმ შემთხვევაში, თუ საწარმოს დონეზე აღმოფხვრილია ნებისმიერი სხვა სახის არაეფექტურობა და პრაქტიკულად კვაზი-ფისკალური აქტივობის დაფინანსებისთვის გამოყოფილი თანხა შემდგომი საანგარიშო წლისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტს უბრუნდება საწარმოს მიერ გადახდილი დივიდენდის სახით.

კვაზი-ფისკალური აქტივობების ფორმები:

კვაზი-ფისკალური აქტივობა შესაძლოა იყოს **ცხადი** (კომპანიის წესდებით, ან მთავრობის/სამინისტროს/უწყების სამართლებრივი აქტით განსაზღვრული) და **ფარული** (კომპანია ახორციელებს კვაზი-ფისკალურ აქტივობებს ამ ფუნქციის სამართლებრივი აქტით დაკისრების გარეშე). ფარული კვაზი-ფისკალური აქტივობის მაგალითია სახელმწიფო საწარმოში დასაქმებულთა საჭიროზე მეტი რაოდენობა სოციალური ან/და პოლიტიკური მიზნებისთვის.

ფარული კვაზი-ფისკალური აქტივობა უნდა იყოს აკრძალული. დაუშვებელია სახელმწიფო საწარმოს მიერ არაკომერციული მომსახურებების (NCSO-ები) განხორციელება, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ისინი არიან ცხადი და მათი ღირებულება სრულადაა კომპენსირებული სახელმწიფო ბიუჯეტიდან;

გარდა ამისა არსებობს შემდეგი სახის კვაზი-ფისკალური აქტივობები:

არაკომერციული მომსახურება (NCSO): კომერციულ ფასზე ნაკლები ტარიფის დაწესება. მაგალითად, ხელოვნურად დაბალი ტარიფის დაწესება კომუნალურ სერვისებზე, როგორცაა ელექტროენერჯია, წყალი;

არამირითადი ფუნქციების განხორციელება: მთავრობის მიერ დაკისრებული ვალდებულებები, მაგალითად კაპიტალური ხარჯის გაწევა, რომელიც არაა დაკავშირებული კომპანიის ძირითად საქმიანობასთან;

სუბსიდირებული შესყიდვები: საბაზროზე მაღალი ფასის გადახდა, მაგალითად, სოფლის მეურნეობის პროდუქტების შექმნა ადგილობრივი ფერმერებისაგან საბაზრო ფასზე მაღალ ფასად, ფერმერების წახალისების მიზნი

მონოპოლიური პოზიციის გამოყენება: მომხმარებლებისაგან კომერციულად არასამართლიანი საფასურის მიღება (იმაზე მეტი ვიდრე ეს გამართებული იქნებოდა კომერციული თვალსაზრისით). დამატებითი შემოსავლების გამოყენება კომპანიის სხვა საქმიანობების ჯვარედინი სუბსიდირების მიზნით. (ერთი საქმიანობის დაფინანსების პრაქტიკა, სხვა საქმიანობიდან მიღებული მოგებით);

სუპერ-დივიდენდები: საწარმოს მიერ იმაზე მეტი დივიდენდის გადახდა, ვიდრე საანგარიშო პერიოდის მოგებით იყო შესაძლებელი. ასეთი გადახდები ხორციელდება ძირითადად საწარმოს აქტივების გაყიდვით (ერთჯერადი ოპერაცია) ან სხვა აკუმულირებული რეზერვებიდან.

ფასის კორექტირება შემოსავლების ზრდის მოკლევადიანი მიზნებისათვის: საქონლისა და მომსახურებისათვის უფრო მაღალი ფასის დაწესება, რათა მოკლევადიან პერიოდში გაიზარდოს სახელმწიფო საწარმოს მოგება და დივიდენდები, იმ შემთხვევაშიც კი თუ ეს შეამცირებს საწარმოს წილს ბაზარზე და მის მოგებას საშუალოვადიან პერიოდში.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, გამოიყოფა სახელმწიფო საწარმოს კომერციული და არაკომერციული მომსახურებები.

სახელმწიფო საწარმოს კომერციული მომსახურებები (CSO) წარმოადგენენ ისეთ მომსახურებებს, რომლებიც სრულად ანაზღაურდება საწარმოს მომხმარებლების მიერ,

სახელმწიფო საწარმოს თითოეული კომერციული ფუნქცია ასახულ უნდა იქნეს კომპანიის კორპორაციული მართვის განაცხადში ან სხვა მსგავსი ტიპის დოკუმენტში, რომელიც წარმოადგენს აქციონერის მიერ სამეთვალყურეო საბჭოსთვის განსაზღვრულ სტრატეგიულ მიზნებს, მიზნობრივ ფინანსურ და არაფინანსურ კოეფიციენტებსა და სხვა KPI-ებს, რისკების ლიმიტებს და ა.შ.

კორპორაციის კომერციული ფუნქციები უნდა იყოს გასაჯაროვებული სახელმწიფო საწარმოს წლიურ რეპორტში. გასაჯაროვებული ინფორმაცია უნდა შეიცავდეს: (1) თითოეული კომერციული ფუნქციის აღწერას; (2) თითოეული მათგანიდან გენერირებულ შემოსავალს/მოგებას; და (3) აღწერასა და ანგარიშს, თუ როგორ ხდება ღირებულების ანაზღაურება მომხმარებლებისაგან.

კომერციული ფუნქციების რეზიუმეები ასევე, უნდა იყოს გასაჯაროვებული ფისკალური რისკების ანალიზის დოკუმენტში, სადაც შეფასდება ამ ფუნქციების კვაზი-ფისკალურ აქტივობებად გარდაქმნის რისკები.

არაკომერციული მომსახურებები (NCSO)

სახელმწიფო საწარმომ ყველა არაკომერციული მომსახურება უნდა ასახოს, როგორც შესაბამისი ბიუჯეტიდან ტრანსფერი სრული ღირებულებით, მათ შორის შესაბამისი უკუგებით. თავის მხრივ, აღნიშნული თანხა საქართველოს საბიუჯეტო კანონმდებლობის შესაბამისად უნდა გაიწეროს სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილში.

ყველა არაკომერციული მომსახურება შესაბამისი საზომებით უნდა აისახოს კომპანიების კორპორაციული მართვის განაცხადში (SCI).

არაკომერციული აქტივობების შესაბამისობა SCI-სთან უნდა გასაჯაროვდეს სახელმწიფო საწარმოთა ანგარიშში ყოველწლიურად. ანგარიში სულ მცირე უნდა ფარავდეს:

- თითოეული არაკომერციული მომსახურების აღწერას;
- მასზე გაწეულ ფაქტიურ ხარჯს ბიუჯეტირებულთან შედარებით;
- არაფინანსური შედეგების შედარებას დაგეგმილ შედეგებთან.

არაკომერციულ მომსახურებებზე ინფორმაცია ასევე უნდა გასაჯაროვდეს ფისკალური რისკების დოკუმენტში.

ცნობისთვის, ერთი მხრივ საქართველოსა და მეორე მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების 203-206 მუხლების მიხედვით, მხარეები აცნობიერებენ თავისუფალი და შეუზღუდავი კონკურენციის მნიშვნელობას თავიანთ სავაჭრო ურთიერთობებში და აღიარებენ, რომ სახელმწიფოს ქმედებები, რომლებიც აზიანებენ კონკურენტულ ნეიტრალურობას (მაგ. სუბსიდირება), აზიანებენ მთლიანად ბაზარს, რაც ამცირებს ვაჭრობის ლიბერალიზაციიდან მომდინარე სარგებელს.

არსებული პრაქტიკები

კვაზი-ფისკალური აქტივობების იდენტიფიცირება, ანალიზი და გამოქვეყნება საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ 2017 წლიდან დაიწყო. უკანასკნელი გამოცდილებით 6 საწარმოშია იდენტიფიცირებული ცხადი კვაზი-ფისკალური აქტივობები. თუმცა, ფარული კვაზი-ფისკალური აქტივობები გაცილებით დიდი მოცულობის უნდა იყოს.

ფარული-კვაზი ფისკალურის მაგალითია ჭარბი დასაქმება.

კვაზი-ფისკალური აქტივობების გავლენა სახელმწიფო საწარმოთა ფინანსურ შედეგებზე

შპს ენგურჰესი	2019		2020	
	კვაზი ფისკალური აქტივობის გარეშე	კვაზი ფისკალური აქტივობა	კვაზი ფისკალური აქტივობის გარეშე	კვაზი ფისკალური აქტივობა
სულ შემოსავალი	43.9		27.1	
საოპერაციო შემოსავალი	42.9		26.9	
არასაოპერაციო შემოსავალი	1.0		0.2	
სულ ხარჯები	48.8	31.6	89.0	29.6
საოპერაციო ხარჯები	40.5	31.6	43.6	29.6
არასაოპერაციო ხარჯები	8.4		45.4	
მიუღებელი მოგება				
მოგება დაბეგრამდე	-4.9	-31.6	-61.8	-29.6
მოგების გადასახადი				
წმინდა მოგება	-4.9	-31.6	-61.8	-29.6

- კომპანიის ელექტროენერჯის ტარიფი სხვა კომპანიებთან შედარებით, რომლებიც ოპერირებენ საქართველოს ბაზარზე, არის მნიშვნელოვნად დაბალი. ამასთან, საქართველოს ენერჯეტიკის მინისტრის ბრძანებისა N77 – „ელექტროენერჯის ბაზრის წესების“ შესაბამისად, კომპანია ანაზღაურებას ვერ იღებს აფხაზეთის ტერიტორიაზე მიწოდებული ელექტროენერჯიდან.
- 2020 წლის განმავლობაში აფხაზეთის ტერიტორიაზე მიწოდებული ელექტროენერჯის წილმა მთლიან გამომუშავებაში გადააჭარბა 70%-ს. ცხრილში წარმოდგენილი შპს ენგურჰესის ფინანსური მონაცემები კვაზი-ფისკალური აქტივობების გარეშე და განცალკევებით მხოლოდ კვაზი-ფისკალური აქტივობის გავლენა მოგება-ზარალის ანგარიშგების ძირითად მაჩვენებლებზე.
- ცხრილიდან ჩანს, რომ ენგურჰესმა ოკუპირებული აფხაზეთის მოსახლეობისთვის ელექტროენერჯის უსასყიდლოთ მიწოდებით დაახლოებით 30 მილიონი ლარის შემოსავალი დაკარგა.

საქართველოს რკინიგზა	2019		2020	
	კვაზი ფისკალური აქტივობის გარეშე	კვაზი ფისკალური აქტივობა	კვაზი ფისკალური აქტივობის გარეშე	კვაზი ფისკალური აქტივობა
სულ შემოსავალი	534.4	34.8	552.1	12.8
საოპერაციო შემოსავალი	521.7	31.1	539.5	11.2
არასაოპერაციო შემოსავალი	12.8	3.7	12.5	1.6
სულ ხარჯები	-508.9	-65.4	-666.0	-63.0
საოპერაციო ხარჯები	-361.8	-53.7	-359.1	-47.1
არასაოპერაციო ხარჯები	-147.0	-11.7	-306.9	-15.9
მიუღებელი მოგება				
მოგება დაბეგვრამდე	25.6	-30.6	-114.0	-50.2
მოგების გადასახადი	-0.5	0.0	-0.5	
წმინდა მოგება	25.1	-30.6	-114.5	-50.2

- სს საქართველოს რკინიგზა ყოველწლიურად ტვირთბრუნვიდან მიღებული შემოსავლის ხარჯზე ასუბსიდირებს მგზავრების გადაყვანას, რაც კომპანიას ყოველწლიურად დაახლოებით 40 მილიონი ლარი უჯდება. ცხრილში მოცემულია კომპანიის ფინანსური მაჩვენებლები კვაზი ფისკალური აქტივობებითა და მათ გარეშე. ენგურჰესის მსგავსად, კვაზი-ფისკალური აქტივობის არ არსებობის პირობებში, საქართველოს რკინიგზა 2020 წელს დახურავდა მოგებით.

სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	2019		2020	
	კომპანიის ფინანსური შედეგები	კვაზი ფისკალური აქტივობა	კომპანიის ფინანსური შედეგები	კვაზი ფისკალური აქტივობა
სულ შემოსავალი	914.0		1024.1	
საოპერაციო შემოსავალი	873.7		997.2	
არასაოპერაციო შემოსავალი	40.3		26.9	
სულ ხარჯები	795.6		1020.9	
საოპერაციო ხარჯები	730.4		863.1	
არასაოპერაციო ხარჯები	65.2		157.8	
მიუღებელი მოგება		55.0		198.9
მოგება დაბეგვრამდე	118.4	55.0	3.2	198.9
მოგების გადასახადი				
წმინდა მოგება	118.4	55.0	3.2	198.9

- 2013 წლიდან სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია ახდენს საყოფაცხოვრებო გაზის სექტორის მომხმარებელთა ტარიფის სუბსიდირებას, რაც კომპანიის შესაძლო მისაღებ

მოგებას ამცირებს. მისაღები მოგება წარმოდგენს სხვაობას კომერციული ტარიფით გაყიდვის შესაძლებლობასა და ფაქტობრივად მიღებულ შემოსავალს შორის.

- ცხრილი ასახავს სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის ფინანსურ მაჩვენებლებს კომერციული ტარიფით გაყიდვის შემთხვევაში და განცალკევებით კვაზი-ფისკალური აქტივობის შედეგად წარმოქმნილ მიუღებელ შემოსავალს, რაც 2020 წლისთვის აღემატება 199 მილიონ ლარს. აღნიშნული პანდემიის გამო მოსახლეობის მხარდაჭერისთვის სოციალური ტარიფის საშუალო გასაყიდი ფასის 40.51 აშშ დოლარით ათას კუბ. მეტრზე შემცირების შედეგია. 2019 წელს სოციალური ტარიფი შემცირებული იყო 25.4 აშშ დოლარით ათას კუბ. მეტრზე
- 2021 წლისთვის კომპანიის მიერ საყოფაცხოვრებო სექტორის გაზის მომხმარებლის ტარიფის სუბსიდირების შედეგად მოსალოდნელია 302.2 მლნ ლარით ნაკლები შემოსავლის მიღება.

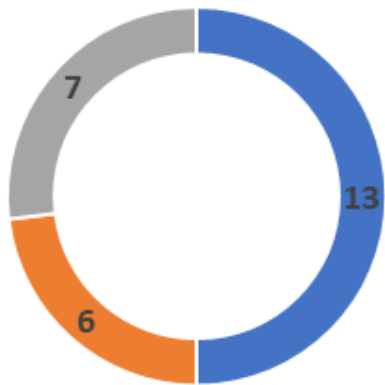
სახელმწიფო საწარმოთა ფინანსური შედეგების მიმოხილვა

2020 წელს ფინანსური ანგარიშგებები წარმოადგინა 142 საწარმომ. დოკუმენტში დაფარულ საწარმოთა რაოდენობა წინა წლებთან შედარებით გაიზარდა, ძირითადად ადგილობრივი თვითმმართველობების საწარმოთა დაფარვის არეალის ზრდის ხარჯზე.

დარგი (მლნ ლარი)	საოპერაციო მოგება	კურსთაშორის სხვაობით მიღ-ზარალი	წმინდა მოგება
სატრანსპორტო-ლოჯისტიკური	-90	-192	-279
კომუნალური	-32	-11	-215
სოფლის მეურნეობა	-171	-1	-74
ენერჯეტიკა	192	-376	-47
საჰაერო ფრენები	-30	-6	-29
სხვა	3	29	-16
სულ	-128	-557	-660

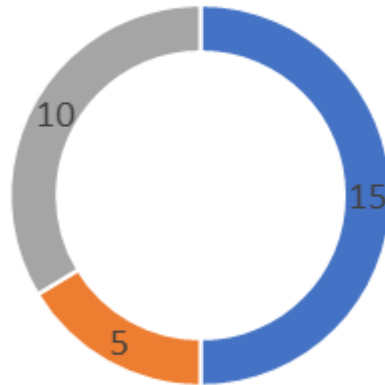
- მარაბდა-კარწახის რკინიგზის გარეშე სახელმწიფო საწარმოებმა 2020 წელს იზარალეს 660 მლნ ლარით, ხოლო მარაბდა-კარწახის ჩათვლით ზარალმა გადააჭარბა 1 მლრდ ლარს;
- რაც შეეხება საოპერაციო ზარალს, სახელმწიფო საწარმოთა მისაღები შემოსავლები პანდემიის გამო 2020 წელს შემცირდა დაახლოებით 300 მლნ ლარით, რამაც ყველა სექტორში გამოიწვია საოპერაციო ზარალი, გარდა ენერჯეტიკის სექტორისა.
- სახელმწიფო საწარმოთა 2020 წლის ზარალი ძირითადად განპირობებულია კურსთაშორისი სხვაობიდან წარმოქმნილი ზარალით. სახელმწიფო საწარმოთა სავალუტო რისკების შესამცირებლად აუცილებელია მათი სესხების ეტაპობრივი ლარიზაცია.

სახელმწიფო საწარმოთა ბალანსი
მარაბდა-კარწახის რკინიგზის
გარეშე (მლრდ ლარი)

■ აქტივები ■ კაპიტალი ■ ვალდებულებები

სახელმწიფო საწარმოთა ბალანსი
მარაბდა-კარწახის რკინიგზის
ჩათვლით (მლრდ ლარი)

■ აქტივები ■ კაპიტალი
■ ვალდებულებები

ქვემოთ მოცემულია სახელმწიფო საწარმოთა ჯამური ფინანსური შედეგები მარაბდა-კარწახის რკინიგზის ჩათვლით და გარეშე⁴.

ბალანსი

მლნ ლარებში

ნაერთი (მარაბდა-კარწახის რკინიგზის ჩათვლით)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
აქტივები	10,292	11,890	12,045	12,031	11,951	12,575	14,671
მიმდინარე აქტივები	1,945	2,499	2,670	2,903	2,623	2,464	2,451
გრძელვადიანი აქტივები	8,346	9,391	9,374	9,128	9,328	10,112	12,220
კაპიტალი	5,686	5,589	4,972	4,826	4,302	4,322	4,802
საწესდებო კაპიტალი	3,190	3,707	4,103	5,045	5,418	5,216	8,472
კაპიტალში შენატანები	0	2,376	2,647	2,700	2,772	2,765	62
გაუნაწილებელი მოგება	0	34	91	52	70	45	591
დაუფარავი ზარალი	0	0	-1,464	-	-3,828	-4,174	-7,213
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	2,496	-528	-406	16	-130	471	2,890
ვალდებულებები	4,605	6,301	7,073	7,206	7,650	8,253	9,869
მიმდინარე ვალდებულებები	648	808	1,066	1,271	1,691	1,047	2,182
გრძელვადიანი ვალდებულებები	3,958	5,493	6,007	5,935	5,958	7,207	7,688
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	10,292	11,890	12,045	12,031	11,951	12,575	14,671

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

⁴ მარაბდა-კარწახის რკინიგზის საქმიანობა არ მოიაზრებს მოგების გენერირებას, ასევე, აღნიშნული კომპანია არ შედის სახელმწიფო კორპორაციების ან სამთავრობო სექტორში. ამიტომ, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია სახელმწიფო საწარმოთა ჯამური ფინანსური შედეგების მარაბდა-კარწახის რკინიგზის გარეშე განხილვა. ამასთან, გამჭვირვალობისთვის ვურთავთ ორივე ვერსიას.

ნაერთი (მარაბდა-კარწახის რკინიგზის ჩათვლით)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	1,900	2,316	2,555	2,954	2,958	3,242	3,841
საოპერაციო შემოსავალი	1,802	2,196	2,339	2,605	2,636	2,943	3,094
არასაოპერაციო შემოსავალი	97	120	216	349	322	299	747
ხარჯი	1,983	3,104	3,089	3,683	3,771	3,477	4,873
საოპერაციო ხარჯი	1,739	2,085	2,358	3,154	3,264	2,828	3,244
ცვეთა/ამორტიზაცია	177	182	291	314	317	278	343
არასაოპერაციო ხარჯი	244	1,019	731	529	507	650	1,629
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	82	138	221	208	171	171	443
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	423	465	227	272	436	1,162
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	162	459	45	95	64	43	44
მოგება დაბეგვრამდე	-83	-788	-533	-729	-813	-235	-1,032
მოგების გადასახადი	17	-1	1	3	3	2	2
წმინდა მოგება	-100	-786	-535	-732	-816	-237	-1,043

ფინანსური კოეფიციენტები

ნაერთი (მარაბდა-კარწახის რკინიგზის ჩათვლით)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	9%	22%	10%	16%	0%	10%	-33%
ხარჯების ცვლილება	15%	57%	0%	19%	2%	-8%	-20%
Operating Margin	4%	5%	-1%	-21%	-24%	4%	-5%
ROA	-1%	-7%	-4%	-6%	-7%	-2%	-7%
ROE	-2%	-14%	-11%	-15%	-19%	-5%	-22%
Cost Recovery	104%	134%	121%	125%	127%	107%	118%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	300%	309%	250%	229%	155%	235%	112%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	81%	113%	142%	149%	178%	191%	206%
Interest Coverage	-123%	-571%	-242%	-353%	-478%	-139%	-236%

ბალანსი

მლნ ლარებში

ნაერთი (მარაბდა-კარწახის რკინიგზის გარეშე)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	9,282	10,721	10,759	10,638	10,490	11,040	12,992
მიმდინარე აქტივები	1,601	2,190	2,410	2,622	2,365	2,216	2,206
გრძელვადიანი აქტივები	7,681	8,531	8,350	8,016	8,125	8,824	10,786
კაპიტალი	5,768	6,003	5,588	5,391	4,966	5,169	6,031
საწესდებო კაპიტალი	3,137	3,654	4,050	4,991	5,361	5,159	8,415
კაპიტალში შენატანები	0	2,376	2,618	2,671	2,742	2,765	62
გაუნაწილებელი მოგება	0	34	91	52	70	45	591
დაუფარავი ზარალი	0	0	-765	-2,339	-3,077	-3,241	-5,897
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	2,631	-61	-406	16	-130	441	2,860

ნაერთი (მარაბდა-კარწახის რკინიგზის გარეშე)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ვალდებულებები	3,514	4,717	5,171	5,247	5,524	5,871	6,961
მიმდინარე ვალდებულებები	639	785	1,056	1,257	1,673	1,023	2,154
გრძელვადიანი ვალდებულებები	2,875	3,932	4,115	3,990	3,851	4,848	4,807
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	9,282	10,721	10,759	10,638	10,490	11,040	12,992

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

ნაერთი (მარაბდა-კარწახის რკინიგზის გარეშე)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	1,891	2,316	2,513	2,776	2,824	3,170	3,638
საოპერაციო შემოსავალი	1,802	2,196	2,339	2,605	2,636	2,943	3,094
არასაოპერაციო შემოსავალი	88	120	173	171	188	227	544
ხარჯი	1,886	2,771	2,841	3,518	3,534	3,223	4,288
საოპერაციო ხარჯი	1,726	2,069	2,340	3,134	3,244	2,806	3,221
ცვეთა/ამორტიზაცია	177	182	289	313	315	277	342
არასაოპერაციო ხარჯი	160	702	500	384	290	417	1,066
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	77	131	213	200	160	162	428
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	423	243	90	70	212	615
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	83	148	45	95	60	43	44
მოგება დაბეგრამდე	5	-455	-328	-742	-710	-53	-649
მოგების გადასახადი	17	-1	5	3	3	2	2
წმინდა მოგება	-12	-454	-333	-746	-713	-55	-660

ფინანსური კოეფიციენტები

ნაერთი (მარაბდა-კარწახის რკინიგზის გარეშე)	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	8%	22%	8%	10%	2%	12%	-36%
ხარჯების ცვლილება	13%	47%	3%	24%	0%	-9%	-27%
Operating Margin	4%	6%	0%	-20%	-23%	5%	-4%
ROA	0%	-4%	-3%	-7%	-7%	0%	-5%
ROE	0%	-8%	-6%	-14%	-14%	-1%	-11%
Cost Recovery	118%	121%	115%	80%	77%	115%	113%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	251%	279%	228%	209%	141%	216%	102%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	61%	79%	93%	97%	111%	114%	115%
Interest Coverage	-16%	-	-156%	-373%	-	-34%	-154%

სამთავრობო სექტორი (ცენტრალური + მუნიციპალური)							
მლნ ლარებში							
ბალანსი	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
აქტივები	1,497	4,622	4,280	4,270	4,061	4,200	4,760
მიმდინარე აქტივები	326	693	676	709	683	566	686
გრძელვადიანი აქტივები	1,171	3,930	3,604	3,561	3,377	3,634	4,074
კაპიტალი	1,163	3,764	3,198	3,066	2,794	2,753	2,892
საწესდებო კაპიტალი	1,206	1,529	1,909	2,316	3,040	3,144	3,742
კაპიტალში შენატანები	0	2,376	2,539	2,592	2,664	2,675	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	9	-48	-33	-38	1
დაუფარავი ზარალი	0	-2	-557	-1,932	-3,002	-3,453	-3,658
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-43	-140	-702	137	126	424	2,807
ვალდებულებები	334	858	1,082	1,204	1,267	1,448	1,868
მიმდინარე ვალდებულებები	78	124	202	265	453	442	525
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	246	150	170
გრძელვადიანი ვალდებულებები	257	734	880	939	814	1,005	1,343
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	38	43	67
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	1,497	4,622	4,280	4,270	4,061	4,200	4,760

სახელმწიფო კორპორაციების სექტორი (ცენტრალური + მუნიციპალური)							
მლნ ლარებში							
ბალანსი	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
აქტივები	2,710	3,108	3,336	3,133	3,413	3,535	4,035
მიმდინარე აქტივები	362	429	446	588	803	731	690
გრძელვადიანი აქტივები	2,348	2,679	2,890	2,545	2,610	2,805	3,345
კაპიტალი	1,604	1,716	1,760	1,456	1,599	1,645	1,868
საწესდებო კაპიტალი	1,799	2,098	1,924	2,365	2,533	2,555	2,963
კაპიტალში შენატანები	0	0	16	16	16	28	2
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	73	102	134	90	187
დაუფარავი ზარალი	0	0	-687	-1,135	-1,109	-1,177	-1,438
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-195	-382	435	108	26	150	154
ვალდებულებები	1,106	1,391	1,576	1,677	1,814	1,890	2,167
მიმდინარე ვალდებულებები	281	358	435	669	803	327	506
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	557	1,095	45
გრძელვადიანი ვალდებულებები	825	1,033	1,140	1,008	1,010	727	1,661
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	465	444	1,362
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	2,710	3,108	3,336	3,133	3,413	3,535	4,035

სამთავრობო სექტორი (ცენტრალური)							
მლნ ლარებში							
ბალანსი	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
აქტივები	1,487	4,612	4,271	4,203	3,944	4,077	3,190
მიმდინარე აქტივები	324	690	674	704	656	545	612
გრძელვადიანი აქტივები	1,163	3,922	3,597	3,499	3,288	3,531	2,578
კაპიტალი	1,153	3,754	3,189	3,002	2,681	2,633	1,039

სამთავრობო სექტორი (ცენტრალური)							
საწესდებო კაპიტალი	1,184	1,507	1,887	2,207	2,888	2,980	1,777
კაპიტალში შენატანები	0	2,376	2,539	2,592	2,664	2,675	2
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	9	-48	-41	-46	189
დაუფარავი ზარალი	0	-2	-557	-1,907	-2,951	-3,389	-1,068
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-32	-127	-688	157	122	414	139
ვალდებულებები	334	858	1,082	1,201	1,263	1,443	2,151
მიმდინარე ვალდებულებები	78	124	202	263	449	438	490
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	246	150	45
გრძელვადიანი ვალდებულებები	257	734	880	939	814	1,005	1,661
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	38	43	1,362
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	1,487	4,612	4,271	4,203	3,944	4,077	3,190

სამთავრობო სექტორი (მუნიციპალური)							
მლნ ლარებში							
ბალანსი	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
აქტივები	11	10	8	67	116	124	101
მიმდინარე აქტივები	2	2	2	6	27	21	21
გრძელვადიანი აქტივები	9	7	6	61	89	103	80
კაპიტალი	11	10	8	64	113	119	87
საწესდებო კაპიტალი	22	22	22	110	152	164	117
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	8	8	5
დაუფარავი ზარალი	0	0	0	-25	-51	-63	-45
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-12	-13	-14	-21	4	10	11
ვალდებულებები	0	0	0	3	4	4	14
მიმდინარე ვალდებულებები	0	0	0	3	4	4	12
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	0	0	0	0	0	0	1
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	11	10	8	67	116	124	101

სახელმწიფო კორპორაციების სექტორი მუნიციპალური							
მლნ ლარებში							
ბალანსი	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
აქტივები	559	650	697	493	650	634	845
მიმდინარე აქტივები	44	51	67	92	246	106	78
გრძელვადიანი აქტივები	516	599	630	401	404	528	767
კაპიტალი	557	648	658	454	605	563	829
საწესდებო კაპიტალი	419	526	539	525	718	751	1,186
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	3	3	3	-2
დაუფარავი ზარალი	0	0	0	-86	-142	-214	-371
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	137	122	119	12	27	23	15

სახელმწიფო კორპორაციების სექტორი მუნიციპალური							
ვალდებულებები	3	2	39	40	45	71	17
მიმდინარე ვალდებულებები	3	2	39	15	22	40	17
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	0	0	0	25	23	31	0
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	559	650	697	493	650	634	845

სახელმწიფო კორპორაციების სექტორი ცენტრალური							
მლნ ლარებში							
ბალანსი	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
აქტივები	2,151	2,458	2,639	2,640	2,763	2,901	3,190
მიმდინარე აქტივები	318	378	379	496	557	625	612
გრძელვადიანი აქტივები	1,832	2,080	2,260	2,144	2,206	2,277	2,578
კაპიტალი	1,048	1,068	1,102	1,002	994	1,083	1,039
საწესდებო კაპიტალი	1,380	1,572	1,385	1,840	1,815	1,804	1,777
კაპიტალში შენატანები	0	0	16	16	16	28	2
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	73	100	131	87	189
დაუფარავი ზარალი	0	0	-687	-1,049	-967	-963	-1,068
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-332	-504	316	96	-1	127	139
ვალდებულებები	1,103	1,389	1,537	1,638	1,769	1,819	2,151
მიმდინარე ვალდებულებები	278	356	397	654	782	287	490
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	557	1,095	45
გრძელვადიანი ვალდებულებები	825	1,033	1,140	984	988	696	1,661
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	465	444	1,362
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	2,151	2,458	2,639	2,640	2,763	2,901	3,190

სამთავრობო სექტორი (ცენტრალური + მუნიციპალური)							
მლნ ლარებში							
მოგება-ზარალის ანგარიშგება	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
შემოსავალი	318	465	559	813	937	1,037	1,095
საოპერაციო შემოსავალი	289	426	508	751	874	897	923
არასაოპერაციო შემოსავალი	29	39	51	62	63	140	172
ხარჯი	385	592	798	1,399	1,744	1,356	1,327
საოპერაციო ხარჯი	385	488	712	1,324	1,682	1,033	1,082
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	45	48	55	61	61
არასაოპერაციო ხარჯი	0	104	86	75	62	323	245
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	51	67	73	44	75	222
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	2	0	16	0	4	16	39
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	-2	53	3	2	12	231	9
მოგება დაბეგრამდე	-67	-127	-239	-587	-807	-318	-232
მოგების გადასახადი	0	0	1	0	2	1	2
წმინდა მოგება	-67	-127	-240	-587	-808	-319	-233

სახელმწიფო კორპორაციების სექტორი (ცენტრალური + მუნიციპალური)							
							მლნ ლარებში
მოგება-ზარალის ანგარიშგება	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
შემოსავალი	671	746	763	840	949	934	2,542
საოპერაციო შემოსავალი	615	710	729	791	885	876	2,171
არასაოპერაციო შემოსავალი	56	36	34	49	64	58	371
ხარჯი	674	912	775	1,214	855	945	2,957
საოპერაციო ხარჯი	633	748	655	1,075	809	850	2,139
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	77	111	106	106	280
არასაოპერაციო ხარჯი	40	164	119	140	46	95	818
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	23	24	24	26	25	24	206
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	84	98	8	62	574
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	17	140	12	17	13	10	35
მოგება დაბეგრამდე	-3	-166	-12	-374	94	-11	-415
მოგების გადასახადი	2	7	20	0	0	0	1
წმინდა მოგება	-4	-172	-32	-375	94	-12	-425

სამთავრობო სექტორი (ცენტრალური)							
							მლნ ლარებში
მოგება-ზარალის ანგარიშგება	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
შემოსავალი	308	455	548	790	893	984	1,036
საოპერაციო შემოსავალი	286	423	505	742	843	860	877
არასაოპერაციო შემოსავალი	22	32	43	48	50	124	159
ხარჯი	373	580	787	1,369	1,687	1,291	1,265
საოპერაციო ხარჯი	373	476	701	1,294	1,627	968	1,020
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	44	41	47	52	53
არასაოპერაციო ხარჯი	0	104	86	75	60	323	245
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	51	67	73	44	75	222
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	2	0	16	0	4	16	39
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	-2	53	3	2	12	231	9
მოგება დაბეგრამდე	-65	-125	-239	-579	-794	-307	-229
მოგების გადასახადი	0	0	1	0	2	1	2
წმინდა მოგება	-65	-126	-239	-579	-796	-308	-230

სამთავრობო სექტორი (მუნიციპალური)							
							მლნ ლარებში
მოგება-ზარალის ანგარიშგება	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
შემოსავალი	10	10	11	22	44	54	59
საოპერაციო შემოსავალი	3	4	3	9	31	38	46
არასაოპერაციო შემოსავალი	6	7	8	13	13	16	13
ხარჯი	12	12	11	30	56	65	62
საოპერაციო ხარჯი	12	12	11	30	54	65	62

ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	1	7	7	9	8
არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	0	2	0	0
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მოგება დაბეგრამდე	-2	-1	0	-8	-13	-11	-3
მოგების გადასახადი	0	0	0	0	0	0	0
წმინდა მოგება	-2	-1	0	-8	-12	-11	-3

სახელმწიფო კორპორაციების სექტორი (ცენტრალური)							
მლნ ლარებში							
მოგება-ზარალის ანგარიშგება	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
შემოსავალი	542	608	618	676	754	727	2,427
საოპერაციო შემოსავალი	492	580	595	636	717	692	2,064
არასაოპერაციო შემოსავალი	50	28	23	41	37	35	363
ხარჯი	526	758	620	983	619	664	2,676
საოპერაციო ხარჯი	487	594	501	844	573	572	1,873
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	73	90	84	83	225
არასაოპერაციო ხარჯი	39	163	119	139	46	92	803
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	23	24	23	25	25	24	206
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	84	98	8	62	574
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	16	140	12	17	13	7	20
მოგება დაბეგრამდე	16	-150	-2	-307	135	62	-249
მოგების გადასახადი	1	7	20	0	0	0	1
წმინდა მოგება	14	-156	-21	-307	135	61	-259

სახელმწიფო კორპორაციების სექტორი (მუნიციპალური)							
მლნ ლარებში							
მოგება-ზარალის ანგარიშგება	2,014	2,015	2,016	2,017	2,018	2,019	2,020
შემოსავალი	129	138	145	164	195	207	115
საოპერაციო შემოსავალი	123	130	134	155	168	184	107
არასაოპერაციო შემოსავალი	6	8	10	9	27	23	8
ხარჯი	148	154	155	231	236	281	281
საოპერაციო ხარჯი	147	153	154	231	235	278	266
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	4	21	22	23	55
არასაოპერაციო ხარჯი	1	0	1	0	0	3	15
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	1	0	0	0	0	3	15
მოგება დაბეგრამდე	-19	-16	-10	-67	-41	-74	-166
მოგების გადასახადი	0	0	0	0	0	0	0
წმინდა მოგება	-19	-16	-10	-68	-41	-74	-166

სახელმწიფო საწარმოთა რისკის რეიტინგი

N	საწარმოს დასახელება	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	დაბალი	საშუალო	საშუალო	დაბალი	დაბალი	მაღალი ⁵	მაღალი
2	სს საქართველოს რკინიგზა	საშუალო	საშუალო	საშუალო	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	მაღალი	მაღალი
3	სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	საშუალო
4	შპს ენერგოტრანსი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	
5	შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია	საშუალო	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	მაღალი

⁵ 2019 წლის ფინანსურ კოეფიციენტებზე დაყრდნობით სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია არის დაბალ რისკიანი, თუმცა მას მიენიჭა მაღალი რისკის სტატუსი დიდი მოცულობის კვაზი-ფისკალური რისკების გამო. კერძოდ, უკანასკნელი პერიოდის განმავლობაში მკვეთრად იზრდება ფინანსური ტვირთი, რომელიც კორპორაციის მიერ საყოფაცხოვრებო სექტორში ბუნებრივი გაზის სამომხმარებლო ტარიფების შენარჩუნებას უკავშირდება.

N	საწარმოს დასახელება	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
6	შპს ენგურჰესი	საშუალო	საშუალო	ძალიან მაღალი	საშუალო	საშუალო	საშუალო	ძალიან მაღალი
7	სს ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი	საშუალო	ძალიან მაღალი	საშუალო	საშუალო	საშუალო	ძალიან მაღალი ⁶	ძალიან მაღალი
8	შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	საშუალო	საშუალო	დაბალი	დაბალი	დაბალი
9	შპს მარაბდა-კარწახის რკინიგზა	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი
10	შპს სახელმწიფო სამშენებლო კომპანია	ძალიან მაღალი	საშუალო	ძალიან მაღალი	საშუალო	საშუალო	დაბალი	საშუალო
11	სს საპარტნიორო ფონდი	საშუალო	საშუალო	საშუალო	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	საშუალო	საშუალო
12	შპს საქართველოს ფოსტა	მაღალი	საშუალო	საშუალო	მაღალი	მაღალი	საშუალო	დაბალი
13	სს გაერთიანებული ენერგეტიკული სისტემა საქრუსენერგო	საშუალო	საშუალო	საშუალო	საშუალო	დაბალი	დაბალი	დაბალი

⁶ 2019 წლის ფინანსურ კოეფიციენტებზე დაყრდნობით სს ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი (ესკო) არის საშუალო რისკიანი, თუმცა მას მიენიჭა ძალიან მაღალი რისკის სტატუსი, რადგან ესკოს ვალდებულებაა ახლად აშენებული ელექტროსადგურებიდან გამომდინარეებული ელექტროენერჯის გარანტირებულად შესყიდვა (PPA), მიუხედავად იმისა, მომხმარებლებისგან მიიღებს თუ არა გაყიდული ელექტროენერჯის საფასურს, რაც კომპანიისათვის წარმოადგენს რისკს. ანალოგიურად 2020 წლისთვისაც.

N	საწარმოს დასახელება	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
14	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	საშუალო	მალიან მაღალი	დაბალი	საშუალო	საშუალო	დაბალი	დაბალი
15	შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანია	საშუალო	საშუალო	მაღალი	მალიან მაღალი	მალიან მაღალი	საშუალო	საშუალო

კოვიდ 19-ის გავლენა საწარმოებზე

2020 წელს კოვიდ-19 პანდემიამ ნეგატიური გავლენა იქონია სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული საწარმოების უმრავლესობაზე. ჯამურად, სახელმწიფო საკუთრებაში არსებულმა საწარმოებმა პანდემიის შედეგად დაახლოებით 300 მლნ ლარით ნაკლები შემოსავალი მიიღეს 2020 წელს. მიუხედავად იმისა, რომ საწარმოებმა მოახერხეს გარკვეული ხარჯების შემცირება, პანდემიამ ძირითადი ხარჯების დასაფინანსებლად კაპიტალშენატანების განხორციელების საჭიროების რისკი გაზარდა.

ცხრილში მოცემულია სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მსხვილი კომპანიების ფაქტიური შემოსავლები 2018-2020 წლებში და წარმოდგენილია შეფასებები თუ რა გავლენა იქონია კოვიდ-19 პანდემიამ მათ შემოსავლებზე.

სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული საწარმოების შემოსავლები და მათზე კოვიდ-19-ის გავლენა

შემოსავალი, მლნ ლარი

		2018 ფაქტობრივი	2019 ფაქტობრივი	2020 ფაქტობრივი	2020 მოსალოდნელი პანდემიამდე	პანდემიით გამოწვეული დანაკლისი (-) ნამეტი (+)
1	სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	643	874	997	1,040	-42
2	სს საქართველოს რკინიგზა	425	491	489	530	-40
3	შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანია	138	150	82	165	-70
4	შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია	43	47	44	54	-10
5	სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	227	235	182	235	-50
6	შპს ენგურჰესი	75	60	39	48	0

7	შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია	104	117	117	115	0
8	შპს საქაერონავიგაცია	81	74	49	106	-50
9	საქართველოს აეროპორტების გაერთიანება	64	68	35	81	-45
10	შპს საქართველოს ფოსტა	100	83	74	83	-9
11	სს ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი	522	567	655	560	25

სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციაზე პანდემიის უარყოფითი გავლენა კორპორაციის შემოსავლებზე მოდიოდა ძირითადად გაზის საშუალო ფასის შემცირებიდან. პანდემიის პერიოდში, მთავრობის მოთხოვნის საფუძველზე, საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციასა და მის ძირითად კლიენტს (სოკარს) შორის გაფორმდა შეთანხმება, რომლის თანახმად კომპანია ყოველ 1,000 კუბურ მეტრ გაზზე 15 დოლარის ფასდაკლების სანაცვლოდ სოკარი მოსახლეობას გაზის ტარიფს არ გაუზრდოდა. აქედან გამომდინარე, საშუალო გასაყიდი ფასი კუბურ მეტრ გაზზე დაახლოებით 13.0%-ით შემცირდა და კომპანიამ ამის გამო მიიღო დაახლოებით 42 მლნ ლარით ნაკლები შემოსავალი 2020 წელს. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ პანდემიის გავლენით მიღებული დანაკლისი სრულად დააკომპენსირა შპს „გარდაბანი 2“-ის მიერ გამომუშავებული ელექტროენერგიიდან მიღებულმა შემოსავლებმა. ამასთან, 2020 წელს კორპორაციის და მისი შვილობილი კომპანიების თანამშრომელთა რაოდენობა 174 ერთეულით გაიზარდა, რაც ძირითადად განაპირობა შპს „გარდაბანი 2“ თბოსადგურის სამუშაო რეჟიმში მოყვანამ.

სს საქართველოს რკინიგზა სამგზავრო გადაადგილების შეზღუდვამ 2020 წლის მარტი-ივნისის და ნოემბერ-დეკემბრის თვეებში მნიშვნელოვნად დააზარალა. განსაკუთრებით, მკაცრი ლოქდაუნის დროს, 2020 წლის მეორე კვარტალში, გადაყვანილ მგზავრთა რაოდენობა წლიურად დაახლოებით 20.0%-ით შემცირდა. ამასთან, გლობალურად გაძნელებული იყო გადაზიდვებიც. ჯამურად, პანდემიის გავლენით კომპანიამ საოპერაციო შემოსავლებში დაახლოებით 40 მლნ ლარის დანაკლისი განიცადა, საიდანაც 20 მლნ ლარის დანაკარგი მგზავრთა გადაყვანაზე, ხოლო 20 მლნ გადაზიდვების შემცირებაზე მოდიოდა.

2020 წლის მეორე და მეოთხე კვარტლებში პანდემიიდან მომდინარე სატრანსპორტო საშუალებების გადაადგილების შეზღუდვამ გავლენა მოახდინა **შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანიის** შემოსავლებზეც. პანდემიამდე კომპანიას დაგეგმილი ჰქონდა შემოსავლების დაახლოებით 10%-იანი ზრდა 2020 წელს 2019 წელთან შედარებით. თუმცა, პანდემიის გავლენით კომპანიის შემოსავლები დაახლოებით 70 მლნ ლარით შემცირდა 2020 წელს. ამასთან, აღსანიშნავია კომპანიის მიერ გარკვეული დანაზოგების გაკეთება საწვავისა (ხარჯები შემცირდა დაახლოებით 15%-მდე) და ელექტროენერგიის ხარჯების (დაახლოებით 200 ათასი ლარი) შემცირებით. პანდემიის პერიოდში კომპანიამ შეძლო თანამშრომლების შენარჩუნება.

შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიამ, რომლის შემოსავლები გენერირდება კომერციული და ფიზიკური აბონენტებისგან, 2020 წელს განიცადა დაახლოებით 10 მლნ ლარის დანაკლისი დაგეგმილთან შედარებით. აღნიშნული გამოწვეული იყო პანდემიის პერიოდში შემოღებული შეზღუდვების შედეგად, როცა კომერციული ობიექტები იყო დაკეტილი გარკვეული პერიოდის განმავლობაში. ასევე, შემცირდა ფიზიკური მომხმარებლებისგან მისაღები შემოსავლებიც. ამასთან, კომპანიამ პანდემიის პერიოდში სახელმწიფოსგან მიიღო 30 მლნ ლარის სუბსიდია სასესხო ვალდებულებების დასაფარად. აღსანიშნავია, რომ კოვიდ პანდემიას დასაქმებაზე უარყოფითი გავლენა არ მოუხდენია. უფრო მეტიც, 2020 წელს 2019 წელთან შედარებით კომპანიაში დასაქმებულთა რაოდენობა 3.3%-ით გაიზარდა 2,800 კაცამდე.

2020 წელს კოვიდ-19 პანდემიის გავლენით საქართველოს ეკონომიკა 6.2%-ით შემცირდა. ბიზნეს აქტივობების შენელებამ გავლენა მოახდინა ელექტროენერჯის მოხმარებაზე, რომელიც 4.9%-ით შემცირდა 2020 წელს 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელთან შედარებით. შესაბამისად, პანდემიამ უარყოფითი გავლენა იქონია **სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემის** შემოსავლებზე. კომპანიის ელექტროენერჯის გადაცემა წლიურად 10.0%-ით შემცირდა 9.6 ტვტ.სთ-მდე. ამასთან, კომპანიას მოუხდა ტარიფის შემცირება 23.4%-ით 1.013 თეთრამდე, რაც გამოწვეული იყო იმ ფაქტით, რომ პანდემიის პერიოდში შეფერხდა კომპანიის საინვესტიციო საქმიანობა (პანდემიამდე პერიოდში ტარიფის კალკულაცია მიზმულ იქნა საინვესტიციო გეგმებთან). ჯამში, ელექტროენერჯის გადაცემისა და ტარიფის შემცირების გამო კომპანიის შემოსავლები დაახლოებით 50 მლნ ლარით შემცირდა 2020 წელს. გარდა ამისა, პანდემიის დაწყებამდე მოსალოდნელი იყო თანამშრომელთა რაოდენობის ზრდა 20 ერთეულით, თუმცა, სავარაუდოდ პანდემიის მიზეზით აღნიშნული შეფერხდა და პირიქით, ერთ-ერთი პროექტის დასრულების შედეგად 28 ერთეულით შემცირდა თანამშრომელთა რაოდენობა. ამასთან, გაცემული ხელფასები ლარში წლიურად 2.4%-ით გაიზარდა 2020 წელს.

კოვიდ-19 პანდემიას **შპს ენგურჰესის** შემოსავლებზე გავლენა ძირითადად არ ჰქონია. 2020 წელს ქვეყანაში ელექტროენერჯის მოხმარება შემცირდა, თუმცა ამას ენგურჰესის ბალანსზე გავლენა არ მოუხდენია, რადგან ამ პერიოდში წყლის შემოდინება ძალიან მცირე იყო.

კოვიდ-19 პანდემიას **შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანიის** შემოსავლებზე უარყოფითი გავლენა არ მოუხდენია. კომპანია სალიცენზიო საქმიანობის ფარგლებში ახორციელებს ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირებას საქართველოს მასშტაბით და ბუნებრივი გაზის ტრანზიტის რუსეთის ფედერაციიდან სომხეთში. 2020 წელს პანდემიას გავლენა არ მოუხდენია ბუნებრივი გაზის მოხმარებაზე. თუმცა, რადგან კომპანიას გარკვეული შემოსავლები უცხოურ ვალუტაში აქვს, ხოლო ლარის კურსი, რომელიც პროგნოზირებულზე მეტად გაუფასურდა 2020 წელს, კომპანიის შემოსავლებზე პირიქით დადებითი გავლენა ჰქონდა. უფრო მეტიც, კომპანიამ პანდემიის პერიოდში თანამშრომელთა რაოდენობა წლიურად 33 ერთეულით (+4.0%) გაზარდა.

შპს საქაერონავიგაციას, კოვიდ-19 პანდემიის გამო, 2020 წელს საქართველოს საჰაერო სივრცეში ფრენების რაოდენობა შეუმცირდა 53%-ით, მარშრუტზე 51%-ით და ტერმინალზე 72%-ით. ამის გათვალისწინებით, კომპანიის შემოსავლები ტრანზიტულ რეისებზე საჰაერო ნავიგაციის მომსახურების გაწევიდან შემცირდა 14.7%-ით, ხოლო აფრენა/დაფრენის მომსახურებიდან შემოსავლების წლიური კლება 63.0% იყო. ჯამურად, ჩვენი შეფასებით, 2020 წელს, შპს საქაერონავიგაციამ პანდემიის გავლენით დაახლოებით 50 მლნ ლარის დანაკლისი განიცადა საოპერაციო შემოსავლებში. ამასთან, პანდემიის პერიოდში კომპანიაში შეიქმნა ფულადი სახსრების დეფიციტი, რის გამოც მენეჯმენტს კომპანიის პარტნიორთან და სამეთვალყურეო საბჭოსთან შეთანხმებით ევროპის რეკონსტრუქციის და განვითარების ბანკიდან (EBRD) მოუწია 10 მილიონი ევროს სესხად აღება. სესხის მომსახურებას „საქაერონავიგაცია“ საკუთარი სახსრებით უზრუნველყოფს. აღსანიშნავია, რომ პანდემიის პერიოდში კომპანიამ შეძლო თანამშრომელთა შენარჩუნება.

კოვიდ-19 პანდემიას ასევე უარყოფითი გავლენა ჰქონდა **საქართველოს აეროპორტების გაერთიანების** შემოსავლებზე. პანდემიის გამო 2020 წლის თებერვლიდან დაიწყო სამგზავრო ფრენების ეტაპობრივი, ხოლო 21 მარტიდან სრული შეწყვეტა და 2020 წელს აეროპორტებში, მგზავრთა ნაკადი 84.0%-ით შემცირდა 2019 წელთან შედარებით. მგზავრთა ნაკადის ასეთი სოლიდური კლების გამო საავიაციო შემოსავლები წლის დასაწყისში არსებულ გეგმასთან შედარებით 79.5%-ით, ხოლო არასავიაციო შემოსავლები 42.5%-ით შემცირდა. ჯამურად, კომპანიამ

პანდემიის გავლენით დაახლოებით 45 მლნ ლარის შემოსავალი დაკარგა 2020 წელს. ამასთან, პანდემიის დაწყებამდე, ქუთაისის ტერმინალის გაფართოებიდან გამომდინარე, იგეგმებოდა 2020 წელს თანამშრომელთა წლიური ზრდა 134 ერთეულით (+32.6%), თუმცა, პანდემიის გამო კომპანიამ ხარჯების მინიმიზაციისთვის ახალი თანამშრომლების აყვანა არ განახორციელა.

შპს საქართველოს ფოსტას პანდემიის გავლენით 2020 წელს შეუმცირდა როგორც ადგილობრივი, ასევე საერთაშორისო გზავნილებისა და ამანათების რაოდენობა (რომელიც მოიცავს ე.წ. ტრანზიტულ ფოსტას), რომლის დიდი ნაწილი ჩინეთიდან იგზავნებოდა. ასევე, შემცირდა მოთხოვნა ქვეყნის შიგნით სატვირთო გადაზიდვებზე. შესაბამისად, ადგილი ჰქონდა შემოსავლების კლებას თითოეულ კატეგორიაში. მაგალითად, 2020 წელს საფოსტო მომსახურებაში შემოსავლები შემცირდა 11.3%-ით, გადაზიდვისა და სატერმინალო მომსახურების შემოსავლები 11.9%-ით შემცირდა, ხოლო საცალო ვაჭრობაში შემცირება 8.6% იყო. აქედან გამომდინარე, კოვიდ-19 პანდემიის გამო კომპანიის შემოსავლები დაახლოებით 12.1 მლნ ლარით შემცირდა 2020 წელს. თუმცა, თუ მხედველობაში მივიღებთ იმ ფაქტს, რომ კომპანიის შემოსავლების დაახლოებით 30% უცხოურ ვალუტაშია და ლარი როგორც აშშ დოლარის, ისე ევროს მიმართ მნიშვნელოვნად გაუფასურდა, მაშინ შემოსავლების გარკვეული დანაკლისი სავალუტო კურსის ცვლილებამ დააკომპენსირა და ჯამურად, 2020 წელს კომპანიის დანაკლისი მთლიან შემოსავლებში უტოლდება დაახლოებით 9 მლნ ლარს.

სს „ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორის“ (ესკო) შემოსავლებზე კოვიდ-19 პანდემიას უარყოფითი გავლენა არ ჰქონია კომპანიის საქმიანობიდან გამომდინარე. ესკო ბაზარზე ყიდულობს და ყიდის იმ ელექტროენერგიას (მოიცავს საბალანსო ელექტროენერგიისა და გარანტირებული სიმძლავრის ყიდვა-გაყიდვას), რომელიც იქნება ფაქტიურად გამომუშავებული და ამავდროულად მოხმარებული. ფაქტიურ მონაცემებზე დაყრდნობით, 2020 წელს ესკოს შემოსავლები 15.5%-ით გაიზარდა 2019 წლის დონესთან შედარებით. აღნიშნული ზრდა, ერთი მხრივ, იხსნება დოლარში მიღებულ შემოსავლებზე ლარის გაუფასურების ეფექტით (დაახლოებით 25 მლნ ლარის დადებითი ეფექტი, რაც პანდემიიდან მომდინარეობს), ხოლო, მეორე მხრივ, შემოსავლების დანარჩენი ზრდა იხსნება შუახვევის ჰესის ამუშავებითა (2020 წლის თებერვლიდან გაეშვა, რომლის გენერაციაც 258 გვტ.სთ იყო) და ელექტროენერგიის გარანტირებული შესყიდვების ხელშეკრულების (PPA-ს) საფუძველზე მიღებული დამატებითი შემოსავლებით.

სახელმწიფო საწარმოთა ფინანსური შედეგები

სს საპარტნიორო ფონდი

სს საპარტნიორო ფონდს 2020 წლის კონსოლიდირებული და ინდივიდუალური აუდირებული ფინანსური ანგარიშგებები ამ დრომდე გამოქვეყნებული არ აქვს. ფონდმა ფინანსთა სამინისტროში წარმოადგინა არააუდირებული ინდივიდუალური ანგარიშგება, რომელიც მოცემულია ქვემოთ.

- 2020 წელს ფონდის შემოსავალი დივიდენდის განაწილებიდან იყო 42.5 მლნ ლარი. ფონდის შემოსავლები დივიდენდიდან 2021 წლისთვის უნდა იყოს მინიმალური, ვინაიდან ნავთობისა და გაზის კორპორაციის წმინდა მოგებამ 2020 წლისთვის შეადგინა დაახლოებით 3 მლნ ლარი, რომელიც წარმოადგენს ფონდის დაფინანსების ძირითად წყაროს;
- ფონდის ჯამური სახელფასო ხარჯი 2020 წელს 2019 წელთან შედარებით შემცირდა დაახლოებით 20%-ით, ამასთან, დასაქმებულთა რიცხოვნობა არ შეცვლილა;

- 2021 წლის სექტემბერში მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება Credit Suisse-ს მიმართ დარჩენილი სესხის რეფინანსირების შესახებ, რადგან ფონდს არ გააჩნდა საკმარისი სახსრები სესხის დასაფარად. ფონდმა მთავრობის გარანტიის გარეშე შეძლო მოეზიდა 32 მილიონი ევრო 2 წლის ვადით. თუმცა, ნებისმიერი სახელმწიფო საწარმოსთვის არსებობს ირიბი გარანტია, რომ სახელმწიფო არ დაუშვებს საწარმოს დეფოლტს. იმის გათვალისწინებით, რომ ფონდის დაფინანსება დივიდენდებიდან შემცირდა 2021 წლიდან, კომპანიიდან მომდინარე ფისკალური რისკი გაზრდილია.
- კომპანიამ როგორც 2019, ასევე 2020 წელი დაასრულა მოგებით. თუმცა, 2020 წლის მოგება შემცირდა 95%-ით და შეადგინა 2 მლნ ლარი.

ბალანსი

მლნ ლარებში

სს საპარტნიორო ფონდი (ინდივიდუალური)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	2,839	2,946	2,496	1,786	1,736	1,647
მიმდინარე აქტივები	288	305	258	105	12	68
გრძელვადიანი აქტივები	2,551	2,642	2,239	1,681	1,724	1,579
კაპიტალი	2,474	2,524	2,117	1,507	1,563	1,450
საწესდებო კაპიტალი	100	100	100	100	100	100
კაპიტალში შენატანები	2,376	2,539	2,592	2,664	2,675	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0
დაუფარავი ზარალი	-2	-115	-575	-1,256	-1,212	-998
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	0	0	0	0	0	2,348
ვალდებულებები	365	422	379	279	173	197
მიმდინარე ვალდებულებები	6	60	124	245	133	146
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	239	127	145
გრძელვადიანი ვალდებულებები	359	362	256	34	40	51
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	34	40	51
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	2,839	2,946	2,496	1,786	1,736	1,647

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

სს საპარტნიორო ფონდი (ინდივიდუალური)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	59	30	51	99	100	58
საოპერაციო შემოსავალი	45	14	31	88	90	54
არასაოპერაციო შემოსავალი	14	16	19	11	10	4
ხარჯი	57	143	501	778	55	54
საოპერაციო ხარჯი	7	97	469	744	21	24
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	1	1	1	1
არასაოპერაციო ხარჯი	50	46	32	34	33	30
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	50	30	32	32	20	16
მ.შ. კურსთამორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	15	0	2	14	14
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	0	0	0

მოგება დაბეგრამდე	2	-113	-450	-680	45	4
მოგების გადასახადი	0	0	0	1	1	2
წმინდა მოგება	2	-113	-450	-681	44	2

ფინანსური კოეფიციენტები

სს საპარტნიორო ფონდი (ინდივიდუალური)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა						
შემოსავლების ცვლილება	-	-49%	69%	95%	1%	-42%
ხარჯების ცვლილება	-	150%	250%	55%	-93%	-1%
Operating Margin	84%	-574%	-1395%	-747%	76%	55%
ROA	0%	-4%	-18%	-38%	3%	0%
ROE	0%	-4%	-21%	-45%	3%	0%
Cost Recovery	842%	31%	11%	13%	472%	238%
ლიკვიდურობა						
Current Ratio	5108%	508%	208%	43%	9%	47%
გადახდისუნარიანობა						
Debt to Equity	15%	17%	18%	18%	11%	14%
Interest Coverage	3%	-371%	-1394%	-2144%	227%	14%

წელი	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა						
Return on Assets	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Return on Equity	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Cost Recovery	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
ლიკვიდურობა						
Current Ratio	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა						
Debt to Equity	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
Interest Coverage	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი

წელი	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რისკის საერთო რეიტინგი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი

1.1. სს. საქართველოს რკინიგზა

- კომპანიის აუდიტირებული ანგარიშგების თანახმად 2020 წლის ბოლოს კომპანიის ზარალმა შეადგინა 165 მლნ ლარი. გასულ წლებში კომპანიის ზარალს ძირითადად განაპირობებდა აქტივების გაუფასურება, 2020 წელს აქტივების გაუფასურება არ მომხდარა.
- 2020 წელს კომპანიის ზარალის გაზრდილი მაჩვენებელი უმთავრესად განაპირობა არასაოპერაციო ხარჯების არსებითმა ზრდამ 2019 წელთან შედარებით, კერძოდ, კურსთაშორისი სხვაობით მიღებული ზარალი გაიზარდა დაახლოებით 107 მლნ ლარით და შეადგინა 192 მლნ ლარი.

ადრეულ სტადიაზე კონსულტაციები რკინიგზის არაკომერციული მარშრუტების გამჭვირვალე მექანიზმით, საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკებზე დაფუძნებით კომპენსირების შესახებ, რასაც მივესალმებით, თუმცა, აღნიშნულმა არ უნდა გაზარდოს სივრცე სხვა არაეფექტურობებისთვის, რისთვისაც აუცილებელი წინაპირობაა საწარმოს კორპორატიზაცია.

ბალანსი

მლნ ლარებში

სს საქართველოს რკინიგზა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	2,968	3,094	3,226	2,862	2,264	2,314	2,348
მიმდინარე აქტივები	418	461	419	352	319	330	389
გრძელვადიანი აქტივები	2,550	2,632	2,807	2,510	1,945	1,983	1,959
კაპიტალი	1,563	1,471	1,599	1,245	529	523	359
საწესდებო კაპიტალი	1,052	1,053	1,053	1,053	1,054	1,053	1,054
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	448	93	0	0	0
დაუფარავი ზარალი	0	0	0	0	-625	-630	-795
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	511	419	98	98	100	100	100
ვალდებულებები	1,406	1,623	1,626	1,617	1,735	1,790	1,988
მიმდინარე ვალდებულებები	187	164	191	196	352	243	185
მ.შ. მიმდინარე სესხები	87	45	57	59	134	65	74
გრძელვადიანი ვალდებულებები	1,219	1,459	1,435	1,421	1,383	1,547	1,803
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	929	1,193	1,362	1,374	1,337	1,501	1,703
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	2,968	3,094	3,226	2,862	2,264	2,314	2,348

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

სს საქართველოს რკინიგზა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	536	626	563	517	459	519	528
საოპერაციო შემოსავალი	512	575	539	474	444	504	502
არასაოპერაციო შემოსავალი	24	52	24	43	15	15	27
ხარჯი	490	703	537	870	1,174	524	693
საოპერაციო ხარჯი	379	387	364	766	1,089	396	373
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	33	110	114	81	76

არასაოპერაციო ხარჯი	111	315	173	104	85	128	320
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	45	59	53	53	47	43	128
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	0	0	38	85	192
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	66	256	120	51	0	0	0
მოგება დაბეგვრამდე	45	-76	26	-353	-715	-5	-164
მოგების გადასახადი	6	-11	-39	1	1	1	1
წმინდა მოგება	39	-65	65	-354	-717	-6	-165

ფინანსური კოეფიციენტები

სს საქართველოს რკინიგზა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	17%	-10%	-8%	-11%	13%	2%
ხარჯების ცვლილება	-	43%	-24%	62%	35%	-55%	32%
Operating Margin	26%	33%	33%	-62%	-145%	21%	26%
ROA	1%	-2%	2%	-12%	-32%	0%	-7%
ROE	3%	-4%	4%	-28%	-135%	-1%	-46%
Cost Recovery	141%	162%	155%	67%	42%	131%	142%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	224%	282%	219%	179%	91%	136%	210%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	90%	110%	102%	130%	328%	342%	553%
Interest Coverage	88%	-110%	123%	-663%	-1513%	-13%	-129%

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Return on Equity	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Cost Recovery	დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							

Debt to Equity	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი
Interest Coverage	მაღიან მაღალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	დაბალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი

1.2. სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია

- კომპანიის 2020 წლის საოპერაციო შემოსავალი 2019 წელთან შედარებით გაზრდილია დაახლოებით 14%-ით, რაც უმთავრესად განპირობებულია გარდაბნის თბოსადგური 2-ის აქტიური ფუნქციონირების დაწყებით, რომლის შემოსავალმა 100 მლნ ლარს გადააჭარბა.
- კომპანიამ განიცადა ბოლო 7 წლის მანძილზე უპრეცედენტოდ დიდი კურსთამორისი სხვაობის ზარალი და შეადგინა 103 მლნ ლარი.
- 2020 წელს არსებითად გაუარესებული ფინანსური შედეგების გამო კომპანიას მივანიჭეთ მაღალი რისკის კატეგორია;
- კომპანიის ფინანსური მაჩვენებლებისთვის დიდი საფრთხეა კვაზი-ფისკალური აქტივობების მზარდი დონე. სამართლიანი იქნებოდა ასეთი აქტივობების სახელმწიფო ბიუჯეტიდან კომპენსირება თუ თავის მხრივ კომპანია გახდებოდა სახელმწიფო ბიუჯეტში პირდაპირ დივიდენდის გადამხდელი;
- Covid-19-ის გამო კომპანიას დამატებით გაეზარდა კვაზი-ფისკალური აქტივობების დონე მისაწოდებელი “სოციალური გაზის” გამო, რაც ამ შემთხვევაში დაკომპენსირდა გარდაბანი 2-ის შემოსავლებით.

ევროობლიგაციები

კომპანიამ 2016 წელს დაასრულა 2012 წელს ლონდონის საფონდო ბირჟაზე განთავსებული 250 000 000 აშშ დოლარის ობლიგაციების გამოსყიდვისა და 250 000 000 აშშ დოლარის ნომინალური ჯამური ღირებულების მქონე ახალი ობლიგაციების გამოშვება. 2016 წელს გამოშვებული ევროობლიგაციების დაფარვის ვადა განსაზღვრული იყო 2021 წლის აპრილით და მისი დაფარვა თავდაპირველად იგეგმებოდა ახალი ევროობლიგაციების გამოშვების გზით. კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წელს დაწყებული პანდემიის შედეგად საერთაშორისო ფინანსურ ბაზრებზე შექმნილი გაურკვევლობის გამო, ახალი ევროობლიგაციების გამოშვების მეშვეობით შეუძლებელი გახდა არსებული ობლიგაციების რეფინანსირება (ფინანსურ ბაზრებზე ვითარების დასტაბილურებამდე, აღნიშნული ტიპის ტრანზაქციები თითქმის არ განხორციელებულა, გარდა არასახარბიელო/გაუარესებული პირობებით რამდენიმე გამონაკლისისა, ვინაიდან ინვესტორები გაზრდილი რისკებიდან გამომდინარე ითხოვდნენ დამატებით სარგებელს). შესაბამისად, ევროობლიგაციების დადგენილ ვადებში დაფარვის უზრუნველსაყოფად, კომპანიამ 2020 წლის აპრილში დაიწყო რეფინანსირების ალტერნატიულ საშუალებებზე მუშაობა. ერთ-ერთ ასეთ ალტერნატიულ საშუალებად მიჩნეულ იქნა სესხის სახით ფულადი სახსრების მოზიდვა საერთაშორისო ფინანსური

ინსტიტუტებისაგან/ბანკებისაგან. საერთაშორისო ფინანსურ ინსტიტუტებთან წარმოებული მოლაპარაკებების შედეგად, 2020 წლის სექტემბერში ევროპის რეკონტრუქციის და განვითარების ბანკთან (EBRD) გაფორმდა სესხის ხელშეკრულება (2016 წელს გამოშვებული ევროობლიგაციების პირობებთან შედარებით არსებითად გაუმჯობესებული პირობებით), რაც კომპანიას მისცემს შესაძლებლობას მნიშვნელოვნად შეამციროს სესხის მომსახურების ხარჯები. კომპანიის 2020 წლის აუდიტირებული ფინანსური ანგარიშგების თანახმად, კომპანიამ 2020 წლის სექტემბერში EBRD-თან გააფორმა სასესხო ხელშეკრულება 217 მილიონი ევროს მოცულობის (873 მლნ ლარი 31/12/2020) 10 წლიან სესხზე. EBRD-საგან სესხის ათვისება კორპორაციამ მოახდინა 2021 წლის აპრილში, რის შედეგადაც სრულად დაიფარა 2016 წელს გამოშვებული ევროობლიგაციებით გათვალისწინებული ვალდებულებები.

ბალანსი

მლნ ლარებში

სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	1,231	1,404	1,581	1,660	1,693	1,882	1,844
მიმდინარე აქტივები	306	446	712	709	552	490	442
გრძელვადიანი აქტივები	925	958	869	951	1,141	1,392	1,403
კაპიტალი	676	715	712	913	988	1,052	907
საწესდებო კაპიტალი	573	611	617	625	627	643	646
კაპიტალში შენატანები	0	0	72	72	72	60	60
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	265	429	481	541	403
დაუფარავი ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	103	104	-242	-213	-191	-192	-201
ვალდებულებები	555	689	870	747	705	830	937
მიმდინარე ვალდებულებები	84	88	219	110	47	121	937
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	471	601	651	637	658	710	0
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	1,231	1,404	1,581	1,660	1,693	1,882	1,844

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

<i>მლნ ლარებში</i>							
სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	372	529	696	750	687	914	1,024
საოპერაციო შემოსავალი	358	495	635	680	643	874	997
არასაოპერაციო შემოსავალი	14	33	61	71	44	40	27
ხარჯი	279	488	599	528	531	796	1,021
საოპერაციო ხარჯი	268	401	485	474	467	730	863
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	40	37	38	41	59
არასაოპერაციო ხარჯი	11	87	113	54	65	65	158
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	22	48	49	43	28	51
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	50	5	22	38	103
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	10	65	15	0	0	0	0

მოგება დაბეგვრამდე	93	41	97	222	156	118	3
მოგების გადასახადი	10	4	19	2	0	0	0
წმინდა მოგება	84	36	78	220	157	120	3

ფინანსური კოეფიციენტები

სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	42%	32%	8%	-8%	33%	12%
ხარჯების ცვლილება	-	75%	23%	-12%	1%	50%	28%
Operating Margin	25%	19%	24%	30%	27%	16%	13%
ROA	7%	3%	5%	13%	9%	6%	0%
ROE	12%	5%	11%	24%	16%	11%	0%
Cost Recovery	139%	132%	143%	158%	147%	125%	119%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	365%	507%	325%	645%	1186%	406%	47%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	82%	96%	122%	82%	71%	79%	103%
Interest Coverage	67869%	166%	162%	453%	369%	436%	6%

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Return on Equity	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Cost Recovery	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Interest Coverage	ძალიან დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი

რისკის საერთო რეიტინგი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი ⁷	მაღალ რისკიანი
------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	--------------------------------	-------------------

სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა

- სსე 2021 წლის იანვარში ვადაზე 3 წლით ადრე გამოვიდა რეაბილიტაციის რეჟიმიდან, ამ პროცესში ფინანსთა სამინისტროს მხრიდან ხელშეწყობამ გადამწყვეტი როლი შეასრულა;
- კომპანიის კაპიტალი რჩება კვლავ უარყოფითი. ამიტომ, სსე-ს მიერ ფინანსურ სახსრებზე წვდომა სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გადასესხების გარეშე ასევე რჩება შეზღუდული;
- სსე-ში დამოუკიდებელი სამეთვალყურეო საბჭოს დანიშვნით შეიქმნა კარგი წინაპირობა კორპორატივაციის პროცესის წარმატებულად განხორციელებისთვის;
- კომპანიის ფინანსური მაჩვენებლების სწრაფი გაუმჯობესების ერთადერთი გზაა სესხის გარკვეული ნაწილის კაპიტალში გადაკონვერტირება და მიღწეული მაჩვენებლების შენარჩუნების მიზნით არსებული სესხების ეტაპობრივი ლარიზაცია. ასეთი გადაწყვეტილება გამართლებული იქნება თუ იარსებებს გარკვეული გარანტიები, რომ კომპანია შემდეგი 10 წლის განმავლობაში არ მოითხოვს გადასესხებებს ან/და სხვა სახის მხარდაჭერას ფინანსთა სამინისტროსგან და პირიქით, გახდება დივიდენდის გადამხდელი, დანერგავს და შეინარჩუნებს კორპორაციული მართვის პრინციპებით საწარმოს მართვას. საბოლოოდ, სესხის კაპიტალში კონვერტირება მართლაც უნდა იყოს შინაარსობრივად სახელმწიფოსთვის ფინანსური აქტივის შექმნა და არა სუბსიდირება.
- სესხის კაპიტალში კონვერტირების განხორციელების შემთხვევაში 3-4-წლიან პერიოდში უნდა გამოთავისუფლდეს ფისკალური სივრცე 0.3-0.6%-ის ფარგლებში. აღნიშნულს უნდა მოყვეს სხვა ირიბი დადებითი ეფექტები: კაპიტალის ბაზრის განვითარება, კორპორატივაციის მოდელის დანერგვა სხვა სახელმწიფო საწარმოებში, გამოთავისუფლებული ფისკალური სივრცით მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელება და ა.შ.
- 2020 წლის წინასწარი მონაცემების თანახმად კომპანიის ზარალმა 36 მლნ ლარი შეადგინა. კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წლის განმავლობაში გადაცემის საქმიანობიდან მიღებული შემოსავალი შემცირდა COVID-19 პანდემიის პირობებში დაწესებული შეზღუდვების გამო. შეზღუდულმა ბიზნესმა აქტივობამ, ბუნებრივია, გამოიწვია ელექტროენერჯის მოხმარების მნიშვნელოვანი შემცირება, რის შედეგადაც გადაცემის მოცულობა შემცირდა 10%-ით. იმის გათვალისწინებით, რომ კომპანიამ ვერ შეასრულა საინვესტიციო გეგმა, რომელიც ასახული იყო 2018-2020 წლების ტარიფის გაანგარიშებაში, 2020 წლისთვის ტარიფი შემცირდა 23%-ით. ამდენად, ტარიფის და მოცულობის შემცირებამ განაპირობა 2020 წელს კომპანიის გადაცემის საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლის შემცირება.

ბალანსი

მლნ ლარებში

სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
--	------	------	------	------	------	------	------

⁷ სახელმწიფო საწარმოთა ფინანსური შედეგების შეჯამების ნაწილში კომპანიას მინიჭებული აქვს მაღალ-რისკიანის სტატუსი 2019 წლისთვის, იგივე მაჩვენებელზე კი აქ მითითებულია დაბალ-რისკიანი. კომპანია ფინანსური კოეფიციენტების ანალიზის მიხედვით ერთი შეხედვით 2019 წელს არსებით რისკებს არ შეიცავდა, თუმცა, ვინაიდან გვექონდა ცნობა კვაზი-ფისკალური აქტივობების შესახებ, მაღალი რისკის კატეგორიაში გავიყვანეთ 2019 წელს, რაც სამწუხაროდ გამართლდა 2020 წელს გაუარესებული მაჩვენებლებით.

აქტივები	1,078	1,144	1,272	1,100	1,130	1,172	1,387
მიმდინარე აქტივები	70	58	65	79	117	148	119
გრძელვადიანი აქტივები	1,009	1,086	1,207	1,022	1,013	1,024	1,267
კაპიტალი	260	153	104	-177	-127	-82	-81
საწესდებო კაპიტალი	528	574	600	639	643	645	663
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	12	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0	-36
დაუფარავი ზარალი	0	0	-508	-828	-781	-751	-698
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-268	-421	12	12	12	12	-10
ვალდებულებები	819	991	1,168	1,278	1,257	1,254	1,468
მიმდინარე ვალდებულებები	132	136	211	512	633	161	313
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	556	1,094	173
გრძელვადიანი ვალდებულებები	687	856	957	766	624	257	1,155
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	481	243	1,050
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	1,078	1,144	1,272	1,100	1,130	1,172	1,387

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	125	117	133	150	245	257	380
საოპერაციო შემოსავალი	92	114	130	147	237	243	197
არასაოპერაციო შემოსავალი	32	3	3	3	8	15	184
ხარჯი	121	232	205	470	198	227	416
საოპერაციო ხარჯი	94	96	108	362	171	146	145
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	52	56	47	45	47
არასაოპერაციო ხარჯი	27	137	97	109	27	81	271
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	21	21	20	21	21	21	23
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მილ. ზარალი	0	0	71	81	6	55	230
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	6	115	6	6	0	5	18
მოგება დაბეგვრამდე	4	-115	-72	-320	47	30	-36
მოგების გადასახადი	0	-1	8	0	0	0	0
წმინდა მოგება	4	-113	-80	-320	47	30	-36

ფინანსური კოეფიციენტები

სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	-6%	13%	13%	63%	5%	48%
ხარჯების ცვლილება	-	92%	-12%	130%	-58%	15%	84%
Operating Margin	-2%	17%	17%	-145%	28%	40%	26%

ROA	0%	-10%	-6%	-29%	4%	3%	-3%
ROE	1%	-74%	-77%	181%	-37%	-37%	44%
Cost Recovery	133%	123%	123%	42%	143%	177%	261%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	53%	43%	31%	15%	18%	92%	38%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	315%	648%	1125%	-720%	-989%	-1524%	-1806%
Interest Coverage	17%	-534%	-400%	-1505%	223%	146%	-157%

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Return on Equity	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Cost Recovery	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
Interest Coverage	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი							
რისკის საერთო რეიტინგი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი

სს ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი

- სს ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი (ესკო) ფლობს ბუნებრივ მონოპოლიას საბალანსო ელექტროენერჯის მიწოდებაზე.

- ესკო წარმოადგენს მხარეს ელექტროენერჯის გარანტირებული შესყიდვის ხელშეკრულებებში (PPA), ამდენად, სახელმწიფო საწარმოებიდან მომდინარე პირობითი ვალდებულებების მთავარი წყარო სწორედ ეს კომპანიაა. PPA კონტრაქტებიდან მომდინარე რისკები შეფასებულია ქვემოთ.

ბალანსი

მლნ ლარებში

სს ელექტროენერჯეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	36	57	63	52	87	76	98
მიმდინარე აქტივები	36	57	63	52	86	74	97
გრძელვადიანი აქტივები	1	1	0	0	1	2	1
კაპიტალი	7	5	7	17	14	13	17
საწესდებო კაპიტალი	0	0	0	0	0	0	0
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	7	17	13	13	17
დაუფარავი ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	7	5	0	0	0	0	0
ვალდებულებები	30	52	56	36	73	63	81
მიმდინარე ვალდებულებები	30	52	56	36	73	63	81
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	36	57	63	52	87	76	98

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

სს ელექტროენერჯეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	166	231	328	508	524	572	655
საოპერაციო შემოსავალი	165	230	327	506	522	571	649
არასაოპერაციო შემოსავალი	1	1	1	2	2	1	6
ხარჯი	165	232	326	498	524	571	651
საოპერაციო ხარჯი	164	232	326	498	524	571	648
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	0	0	0	1	1
არასაოპერაციო ხარჯი	2	0	0	0	0	0	3
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	2	0	0	0	0	0	1
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	2
მოგება დაბეგვრამდე	1	-2	2	10	0	1	4
მოგების გადასახადი	0	0	0	0	0	0	0
წმინდა მოგება	1	-2	2	10	0	1	4

ფინანსური კოეფიციენტები

სს ელექტროენერჯეტიკული	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
------------------------	------	------	------	------	------	------	------

სისტემის კომერციული ოპერატორი							
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	39%	42%	55%	3%	9%	15%
ხარჯების ცვლილება	-	41%	40%	53%	5%	9%	14%
Operating Margin	1%	-1%	0%	2%	0%	0%	0%
ROA	3%	-3%	3%	19%	0%	1%	4%
ROE	18%	-35%	26%	60%	1%	4%	23%
Cost Recovery	102%	99%	101%	102%	100%	100%	101%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	121%	108%	112%	147%	118%	118%	120%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	430%	1029%	816%	210%	531%	469%	466%
Interest Coverage	-	-	-	-	-	291%	-

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Return on Equity	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Cost Recovery	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
Interest Coverage	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი

შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია

- კომპანია უკანასკნელ წლებში აჩვენებს საოპერაციო ზარალს, რაც განპირობებული უნდა იყოს გაუცხადებელი კვაზი-ფისკალური აქტივობებით.

- კომპანიის მონაცემებით, 2020 წელს კომპანიაში დასაქმებული იყო 2891 ადამიანი. კომპანია ემსახურება 338 ათას საყოფაცხოვრებო და 24 ათასამდე არასაყოფაცხოვრებო აბონენტს.
- კომპანიისთვის გამოწვევად რჩება ამორტიზებული ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება, წყლის დანაკარგების შემცირება, აღრიცხვის სისტემების დახვეწა და სატარიფო პოლიტიკა. ამ უკანასკნელს რაც შეეხება, მიზანშეწონილია, მხოლოდ მაშინ გადაიხედოს ტარიფი, როცა საოპერაციო ხარჯების დონეზე აღმოიფხვრება არაეფექტურობები და პოტენციური გაუცხადებელი კვაზი-ფისკალური აქტივობები.
- 2020 წელს კომპანიის საერთო შემოსავლიდან 30 მლნ ლარი წარმოადგენს სახელმწიფოსგან მიღებულ სუბსიდიას, რომელიც აუდირებული ანგარიშგების მიხედვით მიიმართა საერთაშორისო ორგანიზაციების მიმართ სასესხო ვალდებულებების დასაფარად. აღნიშნული სახსრები გადასესხებულია ფინანსთა სამინისტროს მიერ.
- კომუნალური სექტორის არაკომერციულობა, მისი შინაარსიდან გამომდინარე, გარკვეულწილად გამართლებურია, თუმცა, აუცილებელია არაკომერციული კომპონენტების გამჭვირვალე პროცედურით კომპენსირება. შედეგად, შესაძლოა უცვლელი დარჩეს სუბსიდიების დონე, თუმცა, დადგენილი იქნება კომერციული ტარიფი, სუბსიდიას მიიღებს მომხმარებელი და არა კომპანია.
- ბოლო 7 წლის მანძილზე პირველად, კომპანიის კაპიტალი გახდა უარყოფითი, რაც საგანგაშოა.

ბალანსი

მლნ ლარებში

შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	553	636	545	712	853	1,080	1,192
მიმდინარე აქტივები	38	38	44	93	76	81	32
გრძელვადიანი აქტივები	515	598	501	619	777	999	1,161
კაპიტალი	297	256	7	15	16	22	-110
საწესდებო კაპიტალი	204	218	255	288	381	383	383
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0	0
დაუფარავი ზარალი	0	0	-401	-464	-504	-590	-796
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	93	38	153	191	139	229	303
ვალდებულებები	257	380	538	697	837	1,058	1,303
მიმდინარე ვალდებულებები	9	13	24	40	75	125	143
მ.შ. მიმდინარე სესხები			6	4	34	64	86
გრძელვადიანი ვალდებულებები	247	367	514	657	762	933	1,159
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	247	367	514	657	762	933	1,159
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	553	636	545	712	853	1,080	1,192

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	33	31	34	42	41	46	72
საოპერაციო შემოსავალი	33	31	33	39	39	42	69
არასაოპერაციო შემოსავალი	0	0	1	3	3	5	3
ხარჯი	61	109	99	105	82	131	278
საოპერაციო ხარჯი	66	58	64	66	71	77	80
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	15	16	16	17	19
არასაოპერაციო ხარჯი	-4	51	36	39	11	54	198
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	35	39	9	53	17
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მილ. ზარალი	0	0	0	0	2	2	181
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	-4	51	0	0	0	0	0
მოგება დაბეგრამდე	-28	-78	-65	-63	-40	-85	-205
მოგების გადასახადი	0	0	0	0	0	0	0
წმინდა მოგება	-28	-78	-65	-63	-40	-85	-205

ფინანსური კოეფიციენტები

შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	-6%	9%	24%	-1%	12%	56%
ხარჯების ცვლილება	-	79%	-9%	6%	-23%	61%	112%
Operating Margin	-97%	-88%	-95%	-69%	-83%	-84%	-16%
ROA	-5%	-12%	-12%	-9%	-5%	-8%	-17%
ROE	-9%	-31%	-984%	-434%	-250%	-380%	186%
Cost Recovery	51%	53%	53%	64%	59%	60%	90%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	410%	295%	186%	231%	102%	65%	22%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	86%	148%	8085%	4762%	5181%	4741%	-1181%
Interest Coverage	-	-	-185%	-161%	-425%	-162%	-107%

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Return on Equity	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Cost Recovery	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							

Current Ratio	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი
Interest Coverage	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი

სს გაერთიანებული ენერჯეტიკული სისტემა საქრუსენერგო

ბალანსი

მლნ ლარებში

სს გაერთიანებული ენერჯეტიკული სისტემა საქრუსენერგო	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	93	95	93	93	107	122	134
მიმდინარე აქტივები	11	13	15	13	28	43	56
გრძელვადიანი აქტივები	83	82	78	80	79	79	78
კაპიტალი	91	93	91	92	107	121	132
საწესდებო კაპიტალი	232	232	230	230	230	230	230
კაპიტალში შენატანები	0	0	2	2	2	2	2
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0	0
დაუფარავი ზარალი	0	0	-141	-141	-125	-111	-100
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-141	-139	0	0	0	0	0
ვალდებულებები	2	2	3	2	0	1	1
მიმდინარე ვალდებულებები	2	2	3	2	0	0	1
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	0	0	0	0	0	1	1
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	93	95	93	93	107	122	134

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

სს გაერთიანებული ენერჯეტიკული სისტემა საქრუსენერგო	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	15	17	18	21	36	36	32

საოპერაციო შემოსავალი	15	17	17	19	35	33	29
არასაოპერაციო შემოსავალი	0	0	1	1	1	3	3
ხარჯი	15	14	17	17	21	22	21
საოპერაციო ხარჯი	14	14	17	17	20	22	21
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	3	4	4	4	4
არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	0	1	0	0
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	0	0	1	0	0
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მოგება დაბეგვრამდე	1	3	1	3	15	14	11
მოგების გადასახადი	0	0	4	0	0	0	0
წმინდა მოგება	0	2	-3	3	15	14	11

ფინანსური კოეფიციენტები

სს გაერთიანებული ენერგეტიკული სისტემა საქრუსენერგო	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	13%	6%	13%	76%	-2%	-9%
ხარჯების ცვლილება	-	-2%	20%	0%	22%	3%	-2%
Operating Margin	4%	15%	2%	11%	42%	34%	29%
ROA	0%	2%	-3%	3%	14%	11%	8%
ROE	0%	2%	-3%	3%	14%	12%	9%
Cost Recovery	106%	121%	108%	120%	178%	165%	156%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	477%	732%	566%	823%	5893%	15199%	6974%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	2%	2%	3%	2%	0%	1%	1%
Interest Coverage	-	-	-	-	2539%	-	-

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Return on Equity	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Cost Recovery	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							

Debt to Equity	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი
Interest Coverage	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი

შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია

- შეიძლება ითქვას, რომ გაზის ტრანსპორტირების კომპანია ერთადერთი კომპანიაა, რომელმაც პანდემიის პირობებში წინა წელზე უკეთესი მაჩვენებლებით დახურა წელი, რაც უზრუნველყო უცხოურ ვალუტაში შემოსავალმა.
- კომპანიამ 2020 წელს 2019 წელთან შედარებით 10,6 მლნ ლარით მეტი საოპერაციო მოგება მიიღო. საოპერაციო მოგების ზრდა გამოიწვია როგორც შემოსავლების ზრდამ, კერძოდ ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირების ტარიფის ზრდის შედეგად შესაბამისი შემოსავლის, ასევე ხარჯების შემცირებამ, კერძოდ გაზის თვითღირებულების შემცირებამ მისი შესყიდვის ფასისა და მოცულობის შემცირების შედეგად.

ბალანსი

მლნ ლარებში

შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	78	100	108	158	0	172	200
მიმდინარე აქტივები	50	69	69	123	0	114	112
გრძელვადიანი აქტივები	28	31	38	35	0	58	88
კაპიტალი	42	2	57	117	103	141	169
საწესდებო კაპიტალი	23	26	36	84	56	34	4
კაპიტალში შენატანები	0	0	14	14	14	14	14
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	8	19	32	52	85
დაუფარავი ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	20	-24	0	0	0	40	66
ვალდებულებები	36	98	51	41	38	33	31
მიმდინარე ვალდებულებები	36	98	51	20	19	13	14
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	0	0	0	21	19	20	17
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0

სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	78	100	108	158	141	173	200
-------------------------------	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	189	222	165	182	108	120	122
საოპერაციო შემოსავალი	187	218	161	165	104	117	117
არასაოპერაციო შემოსავალი	2	3	4	18	4	4	6
ხარჯი	201	264	114	171	93	100	90
საოპერაციო ხარჯი	201	264	114	171	93	100	90
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	2	2	2	2	3
არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მილ. ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მოგება დაბეგვრამდე	-13	-42	51	11	16	20	32
მოგების გადასახადი	-2	2	3	0	0	0	0
წმინდა მოგება	-11	-44	48	11	16	20	32

ფინანსური კოეფიციენტები

შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	18%	-25%	10%	-41%	11%	2%
ხარჯების ცვლილება	-	31%	-57%	50%	-46%	8%	-10%
Operating Margin	-8%	-21%	29%	-4%	11%	14%	23%
ROA	-14%	-44%	45%	7%	11079%	12%	16%
ROE	-26%	-1850%	85%	10%	15%	14%	19%
Cost Recovery	94%	84%	145%	107%	117%	120%	136%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	139%	71%	137%	611%	1%	906%	787%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	85%	4128%	88%	35%	37%	23%	18%
Interest Coverage	-	-	-	-	-	-	-

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი

Return on Equity	მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Cost Recovery	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	დაბალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	საშუალო რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	დაბალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
Interest Coverage	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი

სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი

- კომპანიამ 2020 წელი მოგებით დაასრულა და გასული რამდენიმე წლის მსგავსად შენარჩუნებული აქვს მოგების სტაბილური ნიშნული.
- გამონაკლისს წარმოადგენს 2019 წელი, როდესაც კომპანიის შემოსავალი 2018 წელთან შედარებით გაიზარდა თითქმის 4-ჯერ, რაც გამოწვეული იყო „ქართლის ქარის ელექტროსადგურის“ წილის გაყიდვით 7 214 400 აშშ დოლარად.

ბალანსი

მლნ ლარებში

სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	56	100	71	70	72	83	77
მიმდინარე აქტივები	20	43	32	31	31	51	58
გრძელვადიანი აქტივები	35	57	39	39	41	32	19
კაპიტალი	55	56	70	70	72	82	77
საწესდებო კაპიტალი	52	54	54	56	56	56	50
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	16	14	16	25	26
დაუფარავი ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	2	1	0	0	0	0	0

ვალდებულებები	1	44	1	0	0	1	0
მიმდინარე ვალდებულებები	1	44	1	0	0	1	0
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	56	100	71	70	72	83	77

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	2	2	26	3	3	13	5
საოპერაციო შემოსავალი	1	0	0	0	1	0	0
არასაოპერაციო შემოსავალი	1	2	26	3	3	13	5
ხარჯი	1	3	9	2	2	3	4
საოპერაციო ხარჯი	1	1	1	1	2	3	4
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	0	0	0	0	0
არასაოპერაციო ხარჯი	0	2	8	0	1	0	0
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	3	0	0	0	0
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	1	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	0	2	4	0	1	0	0
მოგება დაბეგვრამდე	1	-1	17	1	1	10	1
მოგების გადასახადი	0	0	2	0	0	0	0
წმინდა მოგება	1	-1	15	1	1	10	1

ფინანსური კოეფიციენტები

სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	35%	1012%	-88%	9%	279%	-58%
ხარჯების ცვლილება	-	240%	156%	-81%	35%	36%	28%
Operating Margin	-44%	-	-	-	-150%	-	-
ROA	1%	-1%	21%	2%	1%	12%	2%
ROE	1%	-2%	22%	2%	1%	12%	2%
Cost Recovery	172%	203%	2168%	226%	223%	403%	134%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	1911%	97%	2528%	93147%	102136%	3422%	109289%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	2%	79%	2%	0%	0%	2%	0%
Interest Coverage	-	-4897%	473%	-	22523%	-	-

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Return on Equity	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Cost Recovery	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	ძალიან დაბალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	ძალიან დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
Interest Coverage	ძალიან დაბალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	დაბალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი

შპს ენგურჰესი

- ენგურჰესის წლიურ გენერაციაში წლიდან წლამდე იზრდება ოკუპირებული აფხაზეთის მოხმარების წილი, რაც ფინანსურ ტვირთად აწევს კომპანიას. აღნიშნული წარმოადგენს ცხად კვაზი ფისკალურ აქტივობას.

- 2020 წელს ელექტროენერჯის რეალიზაციიდან კომპანიის შემოსავალმა 14.8 მლნ ლარი შეადგინა. ამ მაჩვენებელში არ გაითვალისწინება აფხაზეთისთვის უსასყიდლოდ მიწოდებული ელექტროენერჯის ღირებულება. კომპანიის ზარალმა 2020 წელს შეადგინა 62 მლნ ლარი, რაც მეტწილად ეროვნული ვალუტის გაუფასურებითაა განპირობებული - 42 მლნ ლარი;
- პანდემიის პირობებში 2020 წელს ელ. ენერჯის მოხმარება საქართველოს კონტროლირებად ტერიტორიაზე დაახლოებით 10%-ით შემცირდა, იმავე პერიოდში ოკუპირებულ აფხაზეთში მოხმარება გაიზარდა 24%-ით. ლოგიკური იქნება გველოდა მოლოდინი ოკუპირებულ აფხაზეთში ელ. ენერჯის მოხმარების შემცირება მეტად დრამატული ყოფილიყო საქართველოს კონტროლირებად ტერიტორიასთან შედარებით, ნაცვლად ამისა, მივიღეთ სრულიად საპირისპირო შედეგი. ამავე პერიოდს უკავშირდება კრიპტო-ვალუტის ფასების მატება, რაც თავის მხრივ ზრდის მაინინგზე მოთხოვნას. შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მოხმარების მატება 100%-ით მოდის მაინინგზე. თუ დავუშვებთ, რომ აღნიშნული ნაწილობრივ არაა კომპენსირებული რუსეთიდან იმპორტირებული ელ. ენერჯით, ენერჯის მიუღებელი შემოსავალი მხოლოდ არალეგალური მაინინგით 2020 წელს იქნებოდა სულ მცირე 9 მლნ ლარი⁸. აღნიშნული დიდ საფრთხეს უქმნის კომპანიის ფინანსურ სიჯანსაღეს, თავის მხრივ ქმნის ფისკალურ რისკს სახელმწიფოსთვის.

ბალანსი

მლნ ლარებში

შპს ენგურჰესი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	330	349	348	354	371	387	416
მიმდინარე აქტივები	14	14	6	11	31	22	8
გრძელვადიანი აქტივები	315	335	341	342	340	365	408
კაპიტალი	200	186	169	161	182	177	116
საწესდებო კაპიტალი	208	207	207	208	208	208	208
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0	0
დაუფარავი ზარალი	0	0	-38	-47	-26	-31	-93
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-8	-21	0	0	0	0	0
ვალდებულებები	130	163	179	192	188	210	301
მიმდინარე ვალდებულებები	9	6	16	2	4	6	22
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	1	10
გრძელვადიანი ვალდებულებები	121	157	163	190	184	204	279
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	184	271
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	330	349	348	354	371	387	416

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

შპს ენგურჰესი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
---------------	------	------	------	------	------	------	------

⁸ აღნიშნულზე არ არსებობს სტატისტიკური ინფორმაცია, დაანგარიშება ეყრდნობა ფინანსთა სამინისტროს თანამშრომლების შეფასებას.

შემოსავალი	61	47	37	42	63	44	27
საოპერაციო შემოსავალი	54	46	37	42	62	43	15
არასაოპერაციო შემოსავალი	7	1	0	0	1	1	12
ხარჯი	50	60	45	51	43	49	89
საოპერაციო ხარჯი	44	46	35	36	40	40	44
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	1	1	1	1	1
არასაოპერაციო ხარჯი	6	14	10	15	3	8	45
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	3	3	3	3	3
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	7	13	0	6	42
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	5	14	0	0	0	0	0
მოგება დაბეგვრამდე	11	-13	-8	-9	21	-5	-62
მოგების გადასახადი	0	0	0	0	0	0	0
წმინდა მოგება	11	-13	-8	-9	21	-5	-62

ფინანსური კოეფიციენტები

შპს ენგურქესი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	-23%	-21%	14%	49%	-31%	-38%
ხარჯების ცვლილება	-	20%	-24%	13%	-17%	15%	82%
Operating Margin	19%	0%	5%	15%	36%	7%	-189%
ROA	3%	-4%	-2%	-2%	6%	-1%	-15%
ROE	6%	-7%	-5%	-5%	11%	-3%	-54%
Cost Recovery	138%	102%	105%	118%	159%	108%	62%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	155%	233%	41%	642%	817%	378%	39%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	65%	88%	106%	119%	103%	118%	261%
Interest Coverage	2678%	-2639%	-300%	-327%	807%	-185%	-2072%

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Return on Equity	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Cost Recovery	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი

გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Interest Coverage	მაღალ დაბალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი

შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანია

ბალანსი

მლნ ლარებში

შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	468	460	511	288	424	406	632
მიმდინარე აქტივები	32	37	51	71	221	80	58
გრძელვადიანი აქტივები	436	423	460	217	203	326	573
კაპიტალი	465	458	472	249	383	344	625
საწესდებო კაპიტალი	339	348	365	332	521	554	991
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0	0
დაუფარავი ზარალი	0	0	0	-83	-138	-210	-366
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	126	110	107	0	0	0	0
ვალდებულებები	2	2	39	39	42	62	7
მიმდინარე ვალდებულებები	2	2	39	14	19	31	7
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	0	0	0	25	23	31	0
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	468	460	511	288	424	406	632

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	114	117	122	132	149	174	91
საოპერაციო შემოსავალი	109	112	113	128	140	153	86
არასაოპერაციო შემოსავალი	5	5	9	4	9	21	6
ხარჯი	133	133	133	202	205	245	248
საოპერაციო ხარჯი	132	133	132	202	205	245	239

ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	0	16	16	21	53
არასაოპერაციო ხარჯი	1	0	0	0	0	0	9
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	1	0	0	0	0	0	9
მოგება დაბეგვრამდე	-19	-16	-10	-71	-56	-71	-156
მოგების გადასახადი	0	0	0	0	0	0	0
წმინდა მოგება	-19	-16	-10	-71	-56	-71	-156

ფინანსური კოეფიციენტები

შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	2%	4%	8%	13%	16%	-47%
ხარჯების ცვლილება	-	0%	-1%	53%	1%	20%	1%
Operating Margin	-21%	-19%	-17%	-58%	-46%	-60%	-179%
ROA	-4%	-3%	-2%	-24%	-13%	-18%	-25%
ROE	-4%	-3%	-2%	-28%	-15%	-21%	-25%
Cost Recovery	86%	88%	93%	65%	73%	71%	38%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	1296%	1750%	131%	506%	1167%	261%	842%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	1%	0%	8%	16%	11%	18%	1%
Interest Coverage	-	-	-6143%	-41511%	-	-	-

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Return on Equity	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Cost Recovery	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი

გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი
Interest Coverage	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან მაღალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი

შპს საქართველოს ფოსტა

- კომპანიის შემოსავალი 2020 წელს შემცირებულია წინა საანგარიშგებო წელთან შედარებით, შემცირებულია შემოსავალი საფოსტო-საკურიერო მომსახურებიდან, პროდუქციის რეალიზაციიდან, ასევე ტვირთის გადაზიდვიდან. საქმიანობების მიხედვით საოპერაციო შემოსავლების პროცენტული განაწილება 2020 წლისთვის შემდეგია:
 - შემოსავალი საფოსტო მომსახურებიდან - 43%;
 - შემოსავალი ტვირთის გადაზიდვიდან - 20%;
 - შემოსავალი პროდუქციის რეალიზაციიდან - 34%.
- 2019 წელთან შედარებით 2020 წელს გაიზარდა კომპანიის არასაოპერაციო შემოსავალი სახელმწიფოსგან მიღებული სუბსიდიის ხარჯზე, კერძოდ, კომპანიის 2020 წლის აუდიტირებული ფინანსური ანგარიშგების თანახმად, 2020 წლის საანგარიშგებო პერიოდის განმავლობაში დასაქმებული პირების სახელფასო ანაზღაურების გაცემის მიზნით კომპანიამ მიიღო ფინანსური დახმარება სახელმწიფოსგან 2.2 მლნ ლარის ოდენობით.

ბალანსი

მლნ ლარებში

შპს საქართველოს ფოსტა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	53	57	70	72	84	88	93
მიმდინარე აქტივები	16	21	32	27	43	37	45
გრძელვადიანი აქტივები	37	35	38	45	41	50	48
კაპიტალი	39	39	48	51	47	50	65
საწესდებო კაპიტალი	43	42	51	51	48	50	59
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0	6
დაუფარავი ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-4	-3	-3	0	0	0	0
ვალდებულებები	14	18	22	21	37	38	28
მიმდინარე ვალდებულებები	14	17	22	21	28	23	23
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	0	0	0	0	9	15	6
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	53	57	70	72	84	88	93

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

შპს საქართველოს ფოსტა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	54	61	73	89	103	86	83
საოპერაციო შემოსავალი	53	59	70	86	98	83	74
არასაოპერაციო შემოსავალი	1	3	3	3	5	3	8
ხარჯი	56	61	72	89	104	85	76
საოპერაციო ხარჯი	54	59	69	86	100	85	76
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	0	3	4	5	5
არასაოპერაციო ხარჯი	2	1	3	3	4	0	0
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	2	1	3	3	4	0	0
მოგება დაბეგრამდე	-1	1	1	0	0	1	6
მოგების გადასახადი	0	0	0	0	0	0	0
წმინდა მოგება	-1	1	1	0	0	1	6

ფინანსური კოეფიციენტები

შპს საქართველოს ფოსტა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	13%	19%	22%	16%	-17%	-4%
ხარჯების ცვლილება	-	9%	19%	24%	16%	-18%	-11%
Operating Margin	0%	-1%	1%	-1%	-1%	-3%	-2%
ROA	-2%	1%	2%	0%	0%	1%	7%
ROE	-3%	2%	3%	0%	-1%	2%	9%
Cost Recovery	102%	103%	106%	103%	104%	101%	108%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	113%	122%	146%	132%	152%	165%	201%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	37%	46%	45%	41%	78%	75%	43%
Interest Coverage	-	-	-	-	-	-	-

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Return on Equity	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი
Cost Recovery	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი

ლიკვიდურობა							
Current Ratio	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
Interest Coverage	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი

შპს საქართველოს მელიორაცია

- წყალმომარაგების კომპანიის მსგავსად, მელიორაციის შემთხვევაშიც დიდი დოზითაა წარმოდგენილი არაკომერციული აქტივობები. მიუხედავად იმისა, რომ გარკვეულწილად ეს მისაღებია ირიგაციის სექტორისთვის, აუცილებელია გადაიდგას ნაბიჯები სატარიფო პოლიტიკის მეტი გამჭვირვალობისთვის, კომპანიაში დაინერგოს კორპორაციული მართვის პრაქტიკები, რამაც უნდა შეაჩეროს ან შეანელოს სუბსიდიების დამოკიდებულების ზრდადი ტენდენცია.

ბალანსი

მლნ ლარებში

შპს საქართველოს მელიორაცია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	602	665	83	107	72	81	106
მიმდინარე აქტივები	129	159	24	51	18	31	32
გრძელვადიანი აქტივები	473	506	59	55	55	50	74
კაპიტალი	575	634	69	90	56	46	71
საწესდებო კაპიტალი	677	762	840	910	907	900	922
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0	0
დაუფარავი ზარალი	0	0	0	-820	-851	-854	-851
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-102	-129	-771	0	0	0	0
ვალდებულებები	27	32	14	16	16	35	35
მიმდინარე ვალდებულებები	22	26	13	16	16	17	17
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	5	5	1	1	0	18	18
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	602	665	83	107	72	81	106

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

შპს საქართველოს მელიორაცია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	21	17	19	21	23	25	32
საოპერაციო შემოსავალი	4	5	5	5	5	6	6
არასაოპერაციო შემოსავალი	17	13	14	16	18	19	26
ხარჯი	37	41	59	69	62	56	117
საოპერაციო ხარჯი	36	41	58	68	61	53	116
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	20	7	7	6	6
არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	1	1	1	3	0
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	1	1	1	1	0
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	0	0	1	0
მოგება დაბეგრამდე	-15	-24	-40	-48	-39	-31	-84
მოგების გადასახადი	0	0	0	0	0	0	0
წმინდა მოგება	-15	-24	-40	-48	-39	-31	-84

ფინანსური კოეფიციენტები

შპს საქართველოს მელიორაცია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	-19%	12%	11%	8%	8%	30%
ხარჯების ცვლილება	-	12%	45%	17%	-10%	-11%	109%
Operating Margin	-754%	-757%	-1051%	-1200%	-1066%	-791%	-1774%
ROA	-3%	-4%	-48%	-45%	-54%	-38%	-80%
ROE	-3%	-4%	-58%	-53%	-70%	-67%	-119%
Cost Recovery	59%	43%	33%	31%	38%	47%	28%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	585%	605%	184%	328%	114%	179%	191%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	5%	5%	21%	18%	28%	77%	49%
Interest Coverage	-33344%	-50034%	-4236%	-5083%	-2858%	-2377%	-

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Return on Equity	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Cost Recovery	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი

ლიკვიდურობა							
Current Ratio	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	მალიან დაბალ რისკიანი
Interest Coverage	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ დაბალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი

შპს სახელმწიფო სამშენებლო კომპანია

- კომპანია შეზღუდულად ფუნქციონირებდა 2020 წელს.
- კომპანიის ძირითადი დამკვეთია რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო და მისი საქმიანობის ძირითადი არეალია სტიქიის შედეგად წარმოქმნილი ზიანის აღმოფხვრის სამუშაოების განხორციელება გადაუდებელი აუცილებლობით.

ბალანსი

მლნ ლარებში

შპს სახელმწიფო სამშენებლო კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	90	101	98	120	96	91	89
მიმდინარე აქტივები	69	82	81	110	88	87	86
გრძელვადიანი აქტივები	20	19	17	10	8	4	3
კაპიტალი	79	92	85	94	89	90	88
საწესდებო კაპიტალი	95	115	118	132	142	133	134
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0	0
დაუფარავი ზარალი	0	0	-34	-40	-54	-44	-47
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-16	-22	1	1	1	1	1
ვალდებულებები	10	9	13	27	7	1	1
მიმდინარე ვალდებულებები	10	9	13	27	7	1	1
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	90	101	98	120	96	91	89

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

შპს სახელმწიფო სამშენებლო კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	36	22	16	20	44	15	0.5
საოპერაციო შემოსავალი	36	21	16	20	44	2	0.4
არასაოპერაციო შემოსავალი	0	1	0	0	0	13	0.1
ხარჯი	45	28	27	26	51	5	3
საოპერაციო ხარჯი	45	28	26	25	51	5	2
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	1	0	0	1	0
არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	1	0	0	1
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	0	0	0	0	0	0	0
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	0	0	0	0	0
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	0	0	0	1	0	0	1
მოგება დაბეგრამდე	-9	-6	-10	-6	-7	10	-2.5
მოგების გადასახადი	0	0	0	0	0	0	0
წმინდა მოგება	-9	-6	-10	-6	-7	10	-2.5

ფინანსური კოეფიციენტები

შპს სახელმწიფო სამშენებლო კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	-40%	-24%	21%	122%	-66%	-96%
ხარჯების ცვლილება	-	-38%	-5%	-3%	96%	-91%	-37%
Operating Margin	-26%	-32%	-63%	-28%	-15%	-159%	-406%
ROA	-10%	-6%	-10%	-5%	-7%	11%	-3%
ROE	-12%	-7%	-12%	-7%	-8%	11%	-3%
Cost Recovery	81%	78%	63%	78%	87%	312%	29%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	680%	957%	623%	414%	1304%	8573%	15599%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	13%	9%	15%	28%	8%	1%	1%
Interest Coverage	-	-	-	-	-	-	-

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Return on Equity	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი

Cost Recovery	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან მაღალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი
Interest Coverage	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი	მაღიან დაბალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	დაბალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი

შპს სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკის და სერვისების კომპანია

- კომპანია საქართველოს მასშტაბით ფლობს სერვისცენტრებს, სადაც განთავსებულია სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკა და სატრაქტორო ბრიგადები, რომელთა მეშვეობითაც ახორციელებს 80-ზე მეტი სახეობის სხვადასხვა აგრო-ოპერაციას.
- შეღავათიანი აგრო-კრედიტის პროგრამის ფარგლებში ახორციელებს სესხის პროცენტის სუბსიდირებას.

ბალანსი

მლნ ლარებში

შპს სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკის და სერვისების კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	200	185	167	178	170	116	97
მიმდინარე აქტივები	9	13	10	31	13	13	13
გრძელვადიანი აქტივები	191	173	157	147	156	103	84
კაპიტალი	146	143	142	167	156	100	78
საწესდებო კაპიტალი	208	242	267	336	374	374	374
კაპიტალში შენატანები	0	0	0	0	0	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0	0
დაუფარავი ზარალი	0	0	-125	-168	-218	-274	-295
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-62	-99	0	0	0	0	0
ვალდებულებები	54	42	25	11	11	16	18
მიმდინარე ვალდებულებები	1	2	3	7	3	4	6
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	4
გრძელვადიანი ვალდებულებები	53	40	22	5	8	13	12
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	0	0	0
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	200	185	167	178	167	116	97

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

შპს სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკის და სერვისების კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	23	20	15	6	12	13	14
საოპერაციო შემოსავალი	20	20	15	5	10	12	13
არასაოპერაციო შემოსავალი	3	1	0	0	2	1	1
ხარჯი	55	57	41	28	43	50	36
საოპერაციო ხარჯი	49	44	34	24	38	47	33
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	16	1	11	9	6
არასაოპერაციო ხარჯი	5	13	7	4	5	2	2
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	4	3	2	1	2	1	2
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მიღ. ზარალი	0	0	2	0	0	1	1
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	2	9	3	3	3	1	0
მოგება დაბეგრამდე	-32	-36	-26	-22	-32	-36	-22
მოგების გადასახადი	0	0	0	0	0	0	0
წმინდა მოგება	-32	-36	-26	-22	-51	-40	-22

ფინანსური კოეფიციენტები

შპს სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკის და სერვისების კომპანია	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	-11%	-25%	-62%	102%	11%	3%
ხარჯების ცვლილება	-	4%	-28%	-32%	55%	14%	-28%
Operating Margin	-149%	-124%	-123%	-345%	-274%	-284%	-161%
ROA	-16%	-20%	-15%	-12%	-30%	-34%	-23%
ROE	-22%	-25%	-18%	-13%	-33%	-40%	-28%
Cost Recovery	47%	46%	46%	24%	31%	28%	41%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	593%	558%	318%	480%	394%	367%	201%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	37%	29%	17%	7%	7%	16%	23%
Interest Coverage	-846%	-1084%	-1252%	-2100%	-3091%	-4130%	-1193%

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
------	------	------	------	------	------	------	------

მომგებიანობა							
Return on Assets	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Return on Equity	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Cost Recovery	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
Interest Coverage	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი							
რისკის საერთო რეიტინგი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი	საშუალო რისკიანი

შპს მარაბდა-კარწახის რკინიგზა

- სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაციის ეტაპზე კომპანია არ მიეკუთვნა არც სახელმწიფო კორპორაციების, არც სამთავრობო სექტორებს. კომპანიის ძირითადი საქმიანობაა სარკინიგზო ხაზის გაყვანა საქართველოს ტერიტორიაზე, რომელიც ერთმანეთთან დააკავშირებს აზერბაიჯანის და თურქეთის სარკინიგზო ქსელებს და მისი საქმიანობა არ მოიაზრებს მოგების გენერირებას. ამიტომ, მიზანშეწონილად არ ვთვლით სახელმწიფო საწარმოთა პორტფელის კონსოლიდირებულ ფინანსურ შედეგებში მარაბდა-კარწახის რკინიგზის გათვალისწინებას. თუმცა, გამჭვირვალობის მიზნებისთვის, მაინც ვურთავთ.
- კომპანიის ამჟამინდელი ზარალი განპირობებულია კურსთაშორისი სხვაობიდან წარმოქმნილი მასშტაბური ზარალით და დარიცხული საპროცენტო ხარჯებით.
- კომპანიას სესხები მიღებული აქვს აზერბაიჯანის რესპუბლიკის ტრანსპორტის სამინისტროსგან. საკრედიტო ხაზი შეადგენს 775 მლნ აშშ დოლარს და მისი ერთადერთი დანიშნულებაა პროექტის და მასთან დაკავშირებული ნებისმიერი გარდაუვალი საოპერაციო ხარჯის დაფინანსება. სესხი გაცემულ იყო 2 ტრანშად:
 - პირველი ტრანში - 200 მლნ აშშ დოლარი; წლიური საპროცენტო განაკვეთი - 1%; ტრანში სრულად ათვისებულია;
 - მეორე ტრანში - 575 მლნ აშშ დოლარი; წლიური საპროცენტო განაკვეთი 5%; 2020 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, კომპანიას ასათვისებელი დარჩა 79,095 ათასი აშშ დოლარის ოდენობის ფულადი რესურსი საკრედიტო ხაზის მეორე ტრანშის ფარგლებში (2019 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით: 109,742 ათასი აშშ დოლარი).
- კომპანიის სესხი არ წარმოადგენს სახელმწიფო ვალის ნაწილს.

ბალანსი

მლნ ლარებში

შპს მარაბდა-კარწახის რკინიგზა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
აქტივები	1,010	1,170	1,285	1,393	1,461	1,535	1,679
მიმდინარე აქტივები	344	310	261	281	258	248	245
გრძელვადიანი აქტივები	666	860	1,025	1,112	1,203	1,288	1,434
კაპიტალი	-82	-414	-616	-565	-664	-847	-1,229
საწესდებო კაპიტალი	53	53	53	53	57	57	57
კაპიტალში შენატანები	0	0	30	30	30	0	0
გაუნაწილებელი მოგება	0	0	0	0	0	0	0
დაუფარავი ზარალი	0	0	-699	-648	-751	-933	-1,316
სხვა დანარჩენი კაპიტალი	-135	-467	0	0	0	30	30
ვალდებულებები	1,092	1,584	1,902	1,959	2,126	2,382	2,908
მიმდინარე ვალდებულებები	9	23	10	14	19	23	28
მ.შ. მიმდინარე სესხები	0	0	0	0	0	0	0
გრძელვადიანი ვალდებულებები	1,083	1,561	1,891	1,945	2,107	2,359	2,881
მ.შ. გრძელვადიანი სესხები	0	0	0	0	2,107	2,359	2,881
სულ კაპიტალი და ვალდებულებები	1,010	1,170	1,285	1,393	1,461	1,535	1,679

მოგება-ზარალის ანგარიშგება

მლნ ლარებში

შპს მარაბდა-კარწახის რკინიგზა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
შემოსავალი	9	0	43	178	134	72	202
საოპერაციო შემოსავალი	0	0	0	0	0	0	0
არასაოპერაციო შემოსავალი	9	0	43	178	134	72	202
ხარჯი	97	332	248	164	237	254	585
საოპერაციო ხარჯი	13	16	18	20	20	22	22
ცვეთა/ამორტიზაცია	0	0	2	2	2	2	2
არასაოპერაციო ხარჯი	84	317	230	144	217	233	563
მ.შ.საპროცენტო ხარჯი	5	6	8	8	11	9	15
მ.შ. კურსთაშორის სხვაობით მილ. ზარალი	0	0	223	137	202	224	547
სხვა დანარჩენი არასაოპერაციო ხარჯი	79	311	0	0	4	0	0
მოგება დაბეგვრამდე	-88	-332	-205	14	-103	-183	-383
მოგების გადასახადი	0	0	-3	0	0	0	0
წმინდა მოგება	-88	-332	-202	14	-103	-183	-383

ფინანსური კოეფიციენტები

შპს მარაბდა-კარწახის რკინიგზა	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
რენტაბელობა							
შემოსავლების ცვლილება	-	-100%	178031%	317%	-24%	-46%	181%
ხარჯების ცვლილება	-	243%	-25%	-34%	44%	7%	130%

Operating Margin	-	-65090%	-	-	-	-	-
ROA	-9%	-28%	-16%	1%	-7%	-12%	-23%
ROE	108%	80%	33%	-2%	15%	22%	31%
Cost Recovery	68%	0%	242%	899%	660%	334%	910%
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	3942%	1353%	2579%	2071%	1365%	1077%	882%
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	-1333%	-382%	-309%	-346%	-320%	-281%	-237%
Interest Coverage	-1738%	-5341%	-2626%	173%	-935%	-1973%	-2514%

წელი	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
მომგებიანობა							
Return on Assets	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	საშუალო რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი	მაღალ რისკიანი
Return on Equity	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
Cost Recovery	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
ლიკვიდურობა							
Current Ratio	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი	ძალიან დაბალ რისკიანი
გადახდისუნარიანობა							
Debt to Equity	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
Interest Coverage	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	დაბალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი
რისკის საერთო რეიტინგი	საშუალო რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი	ძალიან მაღალ რისკიანი

შესავალი

ამ თავში მოცემულია 6 ძირითადი სახელმწიფო საწარმოს ფინანსური რისკების ანალიზი. თავი მოიცავს: ანალიზის მიზანს, ანალიზში გამოყენებულ ძირითად დაშვებებს და მოდელირებულ მაკრო-ეკონომიკურ სცენარებს, ასევე რისკების ანალიზის ძირითად მიგნებებს და დასკვნებს. ანალიზში განხილულ ექვს საწარმოს წარმოადგენს:

1. ენგურჰესი;
2. საქართველოს რკინიგზა;
3. ნავთობისა და გაზის კორპორაცია;
4. საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა;
5. მარაბდა-კარჩახის რკინიგზა;
6. საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია.

ეს სახელმწიფო საწარმოები შეირჩა მათი ფინანსური მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ამ კომპანიების 2020 წლის ჯამური მთლიანი აქტივები ფისკალური რისკების ანალიზში განხილულ სახელმწიფო საწარმოთა ჯამური მთლიანი აქტივების 60%-ს შეადგენს.

სენსიტიურობის ანალიზის მიზნები

სენსიტიურობის ანალიზის მიზანია შეაფასოს საქართველოს მთავრობის წინაშე მდგარი ფისკალური რისკების ფინანსური შედეგები „ზედა დონეზე“ შემდგომი ხუთი წლისთვის, რომლებიც მომდინარეობს რამდენიმე მსხვილი სახელმწიფო საწარმოდან. ძირითადი ამოცანა, რომელსაც ანალიზი პასუხს სცემს არის: რა ფინანსური გავლენა ექნება მწვავე ეკონომიკურ შოკებს სახელმწიფო საწარმოებზე და მათ მფლობელზე - სახელმწიფოზე. მოდელირებული სცენარები მოიცავს მშპ-ს ზრდის, გაცვლითი კურსისა და საპროცენტო განაკვეთების შოკებს.

ანალიზი განხორციელებულია ზედა-დონეზე და რისკების რაოდენობრივი გამოსახულების დანიშნულებათა იყოს მიმანიშნებელი და არა ზუსტი, რადგან ანალიზი დაფუძნებულია ფინანსური მაჩვენებლების და გარე ფაქტორების პროგნოზებზე, ასევე ამ გარე ფაქტორების ფინანსურ მაჩვენებლებზე გავლენის დაშვებებზე და გარდაუვლად არსებობს განუსაზღვრელობა პროგნოზებთან და დაშვებებთან დაკავშირებით.

მოდელი მოიცავს სამწლიან ისტორიულ (2018-2020) და ხუთწლიან პრო-ფორმა (2021-2025) ფინანსურ პროგნოზებს. ფინანსური უწყისები მოიცავს საანგარიშო პერიოდისთვის ზედა დონის მოგება-ზარალის, ბალანსისა და ფულადი ნაკადების მოძრაობის ანგარიშგებებს. აღნიშნული ფინანსური ანგარიშგებებიდან დაანგარიშებულია ძირითადი ფინანსური კოეფიციენტები.

ეკონომიკური სცენარები

მოდელი განიხილავს საქართველოს მაკროეკონომიკური პერსპექტივის 5 სცენარს.

- სცენარი 1 - საბაზისო სცენარი, ეყრდნობა თითოეული საწარმოს ფინანსურ პროგნოზებს მიმდინარე და მომდევნო წლებისთვის (2021-2025);
- სცენარი 2 - უშვებს მშპ-ს მწვავე შოკს, რაც შეადგენს 2022 და 2023 წლებისთვის მშპ-ს ზრდას მხოლოდ 2.3%-ით და 1.8%-ით შესაბამისად (საბაზისო სცენართან შედარებით, რომელიც

2022 წლისთვის ითვალისწინებს 6%-იან, 2023 წლისთვის 5.5%-იან ზრდას), სხვა დაშვებების უცვლელად დატოვების პირობებში;

- სცენარი 3 - უშვებს გაცვლითი კურსის მწვავე შოკს ლარის სხვა ვალუტებთან დაახლოებით 30%-ით გაუფასურებით 2022 წლისთვის და შემდგომ წლებში აღნიშნული მაჩვენებლის შენარჩუნებით, სხვა დაშვებების უცვლელად დატოვების პირობებში;
- სცენარი 4 - უშვებს საპროცენტო განაკვეთის შოკს, 2022-2025 წლებში 0.5 სტანდარტული გადახრით, სხვა დაშვებების უცვლელად დატოვების პირობებში;
- სცენარი 5 - უშვებს სამივე მაკროეკონომიკური ცვლადის შოკს ერთდროულად (მშპ, გაცვლითი კურსი, საპროცენტო განაკვეთი), შოკების მაგნიტუდისა და ხანგრძლივობის 2-4 სცენარებში აღწერილის შესაბამისად;

სცენარებში დაშვებები ეყრდნობა საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ ამ ანალიზის მიზნებისთვის მომზადებულ სცენარებს

აუცილებელია ხაზი გაესვას, რომ 2-5 სცენარებში მოცემული დაშვებები არ წარმოადგენს სამინისტროს ხედვას საქართველოს ეკონომიკის განვითარების პროგნოზების შესახებ მომავალ წლებში, ნაცვლად ამისა, სცენარები იძლევა საშუალებას (საქართველოს უახლეს წარსულზე დაყრდნობით), გამოისახოს ის შედეგები რაც შეიძლება დადგეს მწვავე შოკების ეკონომიკაზე ზეგავლენის შედეგად. სცენარების მიზანია გაზომოს აღნიშნული მწვავე შოკების რეალიზების შემთხვევაში გავლენა სახელმწიფო საწარმოებზე და მათ ფაქტიურ მფლობელზე - სახელმწიფოზე.

მომზადებული საბაზისო სცენარის ეკონომიკური დაშვებების რიცხოვრივი მაჩვენებლები პროგნოზების გათვალისწინებით მოცემულია ცხრილში 1.

ცხრილი 1. საბაზისო სცენარის დაშვებები: 5 წლის პროგნოზები

საბაზისო სცენარის დაშვებები	2021	2022	2023	2024	2025
მშპ-ს რეალური ზრდა	9.5%	6.0%	5.5%	5.2%	5.2%
გაცვლითი კურსი ლარი/დოლარი	3.12	3.12	3.12	3.12	3.12
საპროცენტო განაკვეთები					
საპროცენტო განაკვეთი ლარში აღებულ სესხებზე	8.8%	9.1%	8.3%	8.3%	8.3%
საპროცენტო განაკვეთი უცხოურ ვალუტაში აღებულ სესხებზე	1.5%	1.0%	1.0%	1.0%	1.0%

საბაზისო სცენარში საქართველოს ეკონომიკის ზრდის პროგნოზი მცირდება 2022 წლისთვის და შემდეგი 2 წლისთვისაც კლების ტენდენციით ხასიათდება, გაცვლითი კურსი უცვლელია და საპროცენტო განაკვეთები უმნიშვნელოდ ვარირებს და მეტ-ნაკლებად სტაბილურად რჩება ერთ დონეზე.

ეკონომიკური დაშვებები სტრუს სცენარებისთვის (სცენარები 2-5) მოცემულია ქვემოთ, ცხრილში 2:

ცხრილი 2. ალტერნატიული სცენარების მაკროეკონომიკური დაშვებები

DSA დაშვებები	2021	2022	2023	2024	2025
სცენარი 2: მშპ-ს რეალური ზრდის შოკი	9.5%	2.3%	1.8%	5.2%	5.2%
სცენარი 3: გაცვლის კურსი ლარი/დოლარი შოკი	3.12	4.45	4.45	4.45	4.45
სცენარი 4: საპროცენტო განაკვეთების შოკი					
საპროცენტო განაკვეთები ლარში აღებულ სესხებზე	8.8%	9.5%	8.7%	8.7%	8.7%
საპროცენტო განაკვეთები უცხოურ ვალუტაში აღებულ სესხებზე	1.5%	1.2%	1.2%	1.2%	1.2%
სცენარი 5: კომბინირებული შოკი - მშპ-ს, გაცვლითი კურსის, საპროცენტო განაკვეთების					

ფინანსური რისკების ანალიზი ეყრდნობა საშუალო-ვადიან (5 წლიან) პროგნოზების პერიოდს და იყენებს წლიურ მონაცემებს. მოცემული ანალიზის დანიშნულება არ არის გამოავლინოს ყველა ფინანსური რისკი, რომლის წინაშეც დგანან ანალიზში გამოყენებული საწარმოები. მაგალითად, ანალიზი არ მოიცავს ქვემოთ მოცემულ რისკებს, მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი ან ყველა საწარმო შეიძლება იდგეს ამ რისკების წინაშე:

- საკრედიტო რისკები, რომლებიც წარმოიშობა საწარმოს მომხმარებლების მიერ მომსახურების საფასურის გადაუხდელობით, ან გვიანი გადახდებით;
- სექტორისთვის დამახასიათებელი რისკები, როგორცაა ბუნებრივი აირისა და ელექტროენერჯის სამომხმარებლო ფასების და მოცულობების ცვლილების ზემოქმედება ენგურჰესისთვის, ნავთობისა და გაზის კორპორაციისთვის და საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემისთვის;
- ბაზრის წილის რისკები, როგორცაა კონკურენტების მხრიდან ბაზრის წილის გაზრდა, მაგალითად, ტრანსპორტირების ალტერნატიული ფორმების გაჩენამ შესაძლოა შეამციროს საქართველოს რკინიგზისა და მარაბდა-კარწახის ტვირთის ბრუნვის მოცულობები;
- მშენებლობასა და პროექტების მენეჯმენტთან დაკავშირებული რისკები, რომელიც შესაძლოა იყოს ძირითადი ფინანსური რისკი ისეთი სახელმწიფო საწარმოებისათვის, როგორცაა საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია და მარაბდა-კარწახის რკინიგზა.

როგორც ნებისმიერი მოდელი, ეს მოდელიც არის იმდენად ზუსტი, რამდენადაც მოდელში გამოყენებული ძირითადი საპროგნოზო მონაცემები და დაშვებები. საწარმოების მიერ მოწოდებული ინფორმაციის აუდიტი არ განხორციელებულა.

ანალიზის შედეგები

საბაზისო სცენარის პროგნოზები

სცენარების ანალიზის შედეგების წარდგენამდე, ქვემოთ მოცემულ ცხრილში 3 მოცემულია საბაზისო სცენარის ნაერთი ფინანსური მაჩვენებლები ექვსივე საწარმოსთვის. როგორც ცხრილი მიუთითებს:

- 2021 წლის გადასახადების შემდეგ წმინდა მოგების საპროგნოზო მოცულობა შეადგენს 192 მილიონ ლარს. საპროგნოზო წმინდა მოგება მცირდება 2022 წლისთვის, ხოლო შემდგომ წლებში ხასიათდება ზრდის ტენდენციით;

- მოსალოდნელი კაპიტალის უკუგება (ROE) 2021 წლისთვის შეადგენს 47%-ს. რაც შეეხება აქტივების უკუგებას (ROA), აღნიშნული მაჩვენებელი ვარირებს 3%-დან 6%-მდე შუალედში 2021-2023 წლებში.
- ვალდებულებების აქტივების ჯამურ მოცულობაზე შეფარდების კოეფიციენტი სახელმწიფო საწარმოების მოცემული ჯგუფისთვის, მაღალია და შეადგენს 95%-ს 2021 წლისთვის, რაც შეეხება ამ მონაცემის ჩაშლას, შესამჩნევი ვარიაციაა საწარმოებს შორის, მაგალითად ნავთობისა და გაზის კორპორაციისთვის შეადგენს დაახლოებით 46%-ს, ენგურჰესისთვის 70%-ს, საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემისა და მარაბდა-კარჩახის რკინიგზისთვის კი ეს მაჩვენებელი 100%-ზე მაღალია. როგორც წესი, ვალის აქტივებთან თანაფარდობის კოეფიციენტის მაღალი მაჩვენებლის მქონე საწარმოებს მწირი შესაძლებლობები აქვთ გაუმკლავდნენ მწვავე ეკონომიკურ შოკებს.

ცხრილი 3. ძირითადი ფინანსური ინდიკატორები – საბაზისო სცენარი

საბაზისო სცენარი	2021	2022	2023	2024	2025
წმინდა მოგება გადასახადების შემდეგ (მლნ ლარი)	192	56	241	276	316
წმინდა ღირებულება (მლნ ლარი)	411	769	1,377	2,107	2,825
ამონაგები კაპიტალზე (ROE) (%)	47%	7%	18%	13%	11%
ამონაგები აქტივებზე (ROA) (%)	3%	5%	6%	6%	6%
ვალის ჯამურ აქტივებზე შეფარდება (D/(D+E)) (%)	95%	90%	84%	79%	74%
პროცენტის დაფარვის კოეფიციენტი	7.1	1.2	2.0	2.0	2.1
მიმდინარე კოეფიციენტი (CR)	2.0	1.0	0.8	0.9	1.1
სწრაფი კოეფიციენტი (QR)	1.8	0.9	0.6	0.7	0.9

მოცემული ექვსი საწარმოს საბაზისო სცენარის ფინანსურ პროგნოზებზე სხვადასხვა ეკონომიკური შოკების გავლენა აღწერილია ქვემოთ. მოცემულ მსჯელობაში აქცენტი კეთდება ეკონომიკური შოკების სახელმწიფო საწარმოების 3 ძირითად ფინანსურ მაჩვენებელზე/კოეფიციენტზე გავლენაზე:

- გადასახადების შემდეგ წმინდა მოგების ნაერთი მაჩვენებელი;
- სახელმწიფო საწარმოების ნაერთი წმინდა ღირებულება; და
- საწარმოთა მოცემული ჯგუფის ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის კოეფიციენტი.

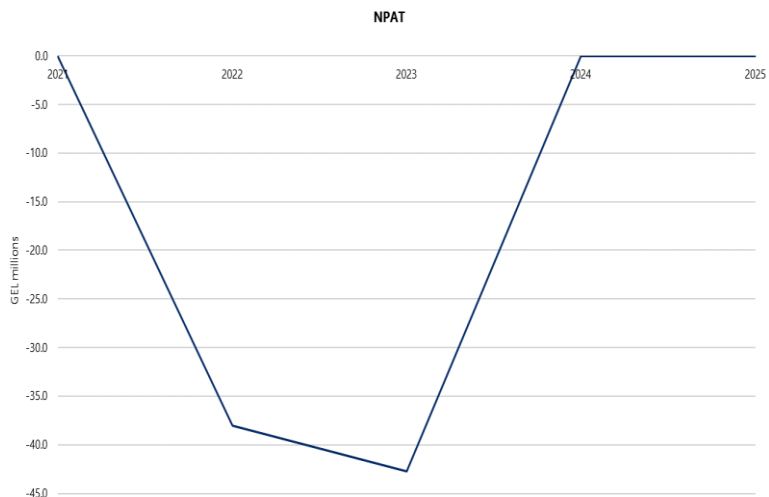
დაბალი ზრდის სცენარი

დაბალი ეკონომიკური ზრდა ითვალისწინებს მშპ-ს ზრდას 2.3% 2022 წელს, 1.8% 2023 წლისთვის, ხოლო 2024-2025 წლებისთვის შეადგენს 5.2%-ს, საბაზისო სცენარის სხვა დაშვებები რჩება უცვლელი.

დაბალი ეკონომიკის ზრდის გავლენები ზემოთ აღწერილ საწარმოთა ნაერთ 3 ძირითად ფინანსურ მაჩვენებელზე მოცემულია ქვემოთ გრაფიკი 1-3-ში. გავლენა არსებითია, თუმცა, არა იმდენად დიდი, როგორც გაცვლითი კურსის შოკის გავლენა, რომელიც აღწერილია შემდეგ სცენარში.

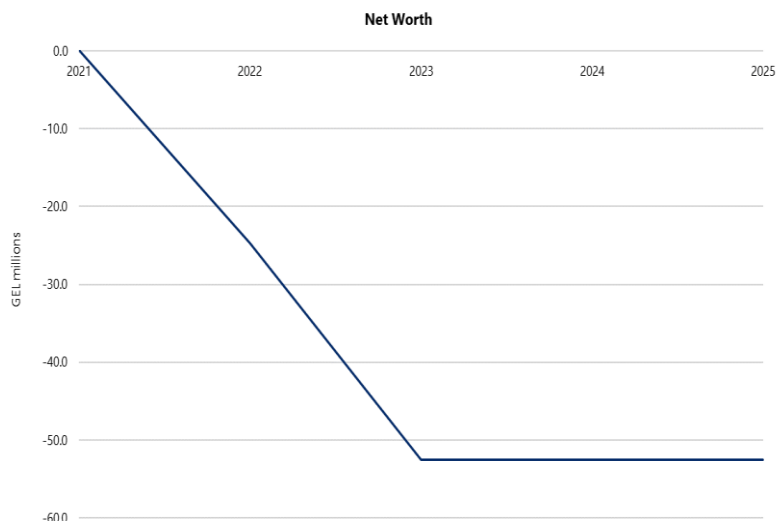
გრაფიკი 1. საწარმოთა წმინდა მოგების კლება დაბალი ეკონომიკური ზრდის სცენარისთვის

მოცემულ სცენარში დაბალი ეკონომიკური ზრდა ამცირებს საწარმოთა დაგეგმილ წმინდა მოგებას გადასახადების შემდეგ დაახლოებით 38 და 43 მილიონი ლარის ოდენობით 2022 და 2023 წლებისთვის.

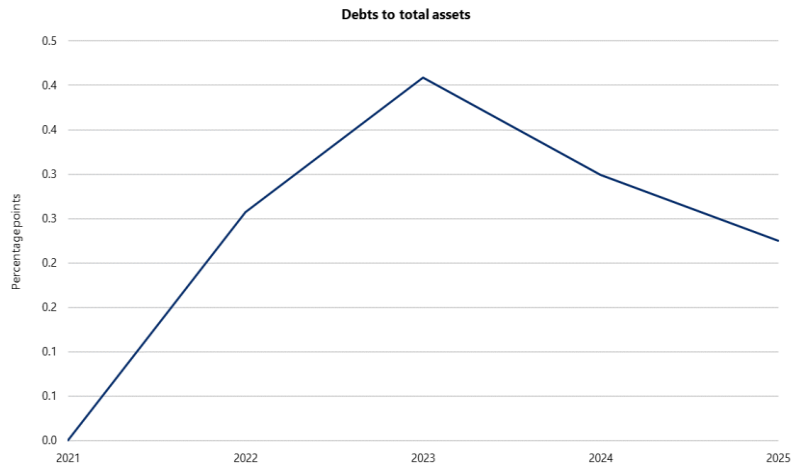
გრაფიკი 2. სახელმწიფო საწარმოთა წმინდა ღირებულების შემცირება დაბალი ეკონომიკური ზრდის სცენარის პირობებში

დაბალი ეკონომიკური ზრდის პირობებში სახელმწიფო საწარმოთა წმინდა ღირებულება საბაზისო სცენართან შედარებით 2022 წლისთვის მცირდება დაახლოებით 25 მილიონი ლარით. წმინდა ღირებულებით გამოწვეული დანაკარგი იზრდება 2023 წელს და ნარჩუნდება მომდევნო წლებში.

გრაფიკი 3. სახელმწიფო საწარმოთა ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობა დაბალი ეკონომიკური ზრდის პირობებში

დაბალი ეკონომიკური ზრდის პირობებში ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის კოეფიციენტი მცირედით იზრდება მომდევნო წლებში კლების ტენდენციით.

გაცვლითი კურსის შოკის სცენარი

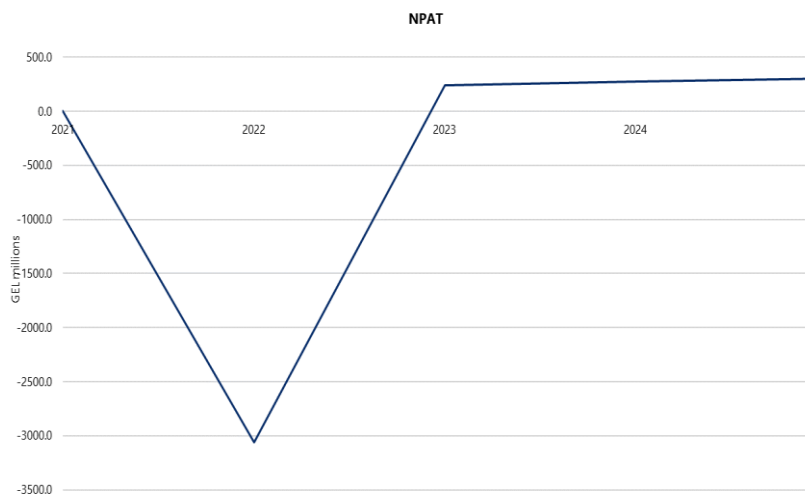
გაცვლითი კურსის შოკის სცენარში ლარის გაუფასურება სხვა ვალუტების მიმართ 2022 წლისთვის შეადგენს დაახლოებით 30%-ს და შემდგომ წლებში შენარჩუნებულია 2022 წლის მაჩვენებელი.

გაცვლითი კურსის შოკის გავლენა საწარმოთა ფინანსურ შედეგებზე და პოზიციებზე ძალიან მნიშვნელოვანია, აღნიშნული ასახულია ქვემოთ მოცემულ 4-6 გრაფიკებში. ვინაიდან საწარმოებს 8,150.0 მილიონ ლარამდე ვალი აქვთ და მათი უდიდესი წილი დენომინირებულია უცხოურ ვალუტაში (ძირითადად დოლარსა და ევროში), გაცვლითი კურსის შოკის ნეგატიური ეფექტი ძალიან დიდია. როდესაც ლარი უფასურდება, სესხების მომსახურების ხარჯებიც პროპორციულად იზრდება.

ვინაიდან, რამდენიმე საწარმო შემოსავალს იღებს უცხოურ ვალუტაში (მაგ. ნავთობისა და გაზის კორპორაცია), გაცვლითი კურსის გაუფასურების ნეგატიური ეფექტი გარკვეულწილად შერბილებულია.

გრაფიკი 4. საწარმოთა წმინდა მოგების შემცირება გაცვლითი სავალუტო კურსის შოკის პირობებში

გაცვლითი კურსის შოკის მნიშვნელოვანი გავლენა აქვს საწარმოთა წმინდა მოგებაზე გადასახადების შემდეგ. აღნიშნული შოკის პირობებში მოსალოდნელია, რომ წმინდა მოგება გადასახადების შემდეგ შემცირდება თითქმის 3 060 მილიონ ლარამდე. ასეთი მოცულობის ეფექტი გამოწვეულია სახელმწიფო საწარმოების სესხების

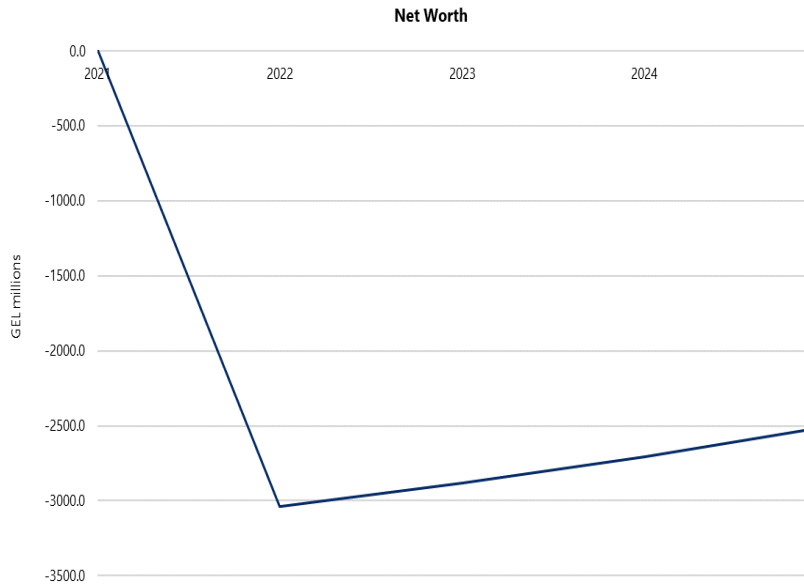

უცხოურ ვალუტაში
დენომინირებით.
სახელმწიფო საწარმოების
გადასახადების შემდეგ
წმინდა მოგების
შემცირებული მოცულობა
შეადგენს მშპ-ს 6%-ს.

გრაფიკი 5. საწარმოთა წმინდა ღირებულების შემცირება გაცვლითი კურსის შოკის პირობებში

გაცვლითი კურსის შოკი იწვევს საწარმოთა წმინდა ღირებულების შემცირებას დაახლოებით იგივე მოცულობით, რითაც გადასახადების შემდეგ წმინდა მოგების და შეადგენს დაახლოებით 3 040 მილიონ ლარს.

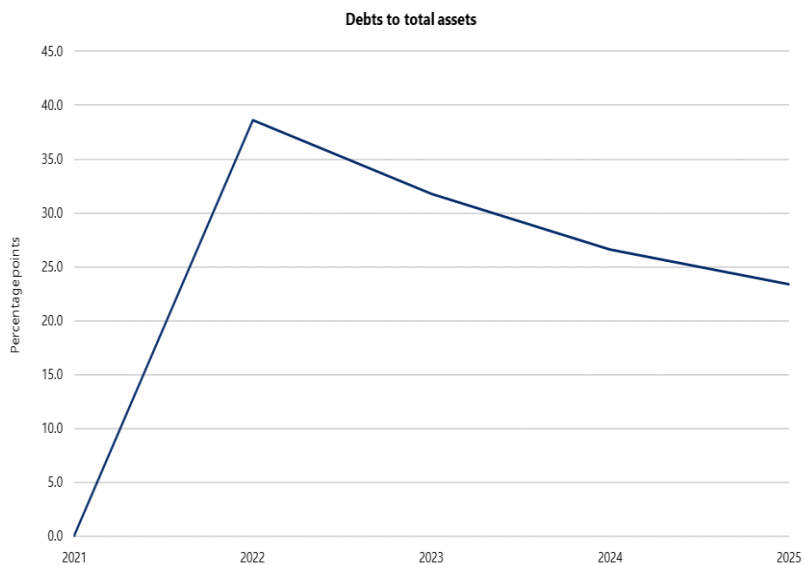
წმინდა ღირებულების შემცირების უდიდესი ნაწილი მუდმივია. წმინდა ღირებულების მაჩვენებლის ნაწილობრივი გაუმჯობესება მოსალოდნელია.

გრაფიკი 6. სახელმწიფო საწარმოთა ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის ზრდა გაცვლითი კურსის შოკის პირობებში

სახელმწიფო საწარმოთა ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის კოეფიციენტი გაცვლითი კურსის შოკის რეალიზების პირობებში იზრდება 35%-ზე მეტად.

საბაზისო სცენარში, ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის კოეფიციენტის მაჩვენებელი სახელმწიფო საწარმოთათვის შეადგენს 95%-ს 2021

წლისთვის. გაცვლითი კურსის შოკი იწვევს ამ მაჩვენებლის ზრდას 100%-ზე მეტად, რაც მიანიშნებს რომ სახელმწიფო საწარმოების ვალი აჭარბებს მათი აქტივების მოცულობას.

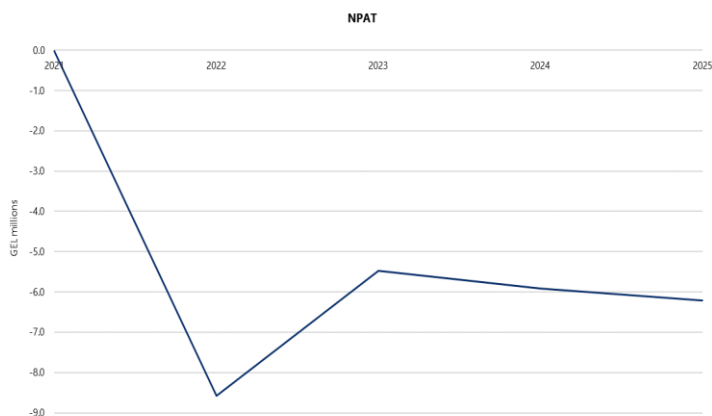
საპროცენტო განაკვეთის შოკის სცენარი

საპროცენტო განაკვეთის სცენარი უშვებს საპროცენტო განაკვეთის შოკს, 2022-2025 წლებში 0.5 სტანდარტული გადახრით, სხვა დაშვებების უცვლელად დატოვების პირობებში.

საპროცენტო განაკვეთის შოკის გავლენა სახელმწიფო საწარმოთა ფინანსურ მაჩვენებლებზე ასახულია ქვემოთ მოცემულ 7-9 გრაფიკებში. უარყოფითი შედეგი ცხადია, თუმცა, არაარსებითია გაცვლითი კურსის შოკით გამოწვეულ შედეგებთან შედარებით. ვინაიდან საწარმოთა უმეტეს ნაწილს სესხების პორტფელის უდიდესი წილი აქვთ ფიქსირებული საპროცენტო განაკვეთით, საპროცენტო განაკვეთის ზრდის ნეგატიური ეფექტი გარკვეულწილად შერბილებულია და შესაბამისად საწარმოები დაცულები არიან საპროცენტო განაკვეთების ზრდის რისკისგან.

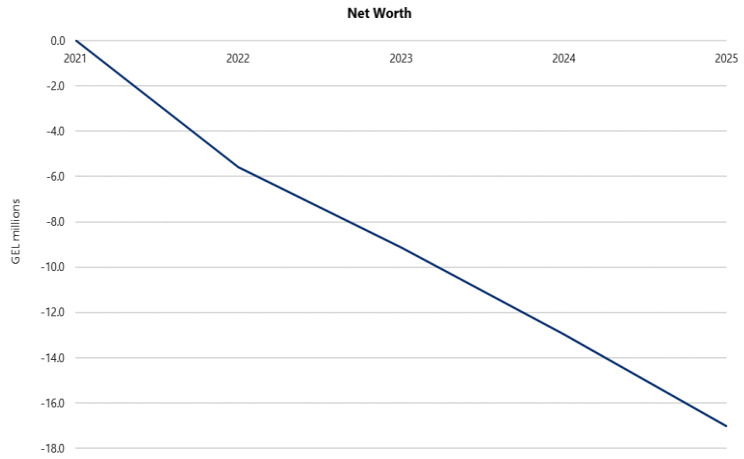
გრაფიკი 7. საწარმოთა გადასახადების შემდეგ წმინდა მოგების კლება საპროცენტო განაკვეთის შოკის გამო

საპროცენტო განაკვეთის ზრდა ამცირებს საწარმოთა დაგეგმილ წმინდა მოგებას გადასახადების შემდეგ დაახლოებით 6-8 მილიონი ლარის ფარგლებში.

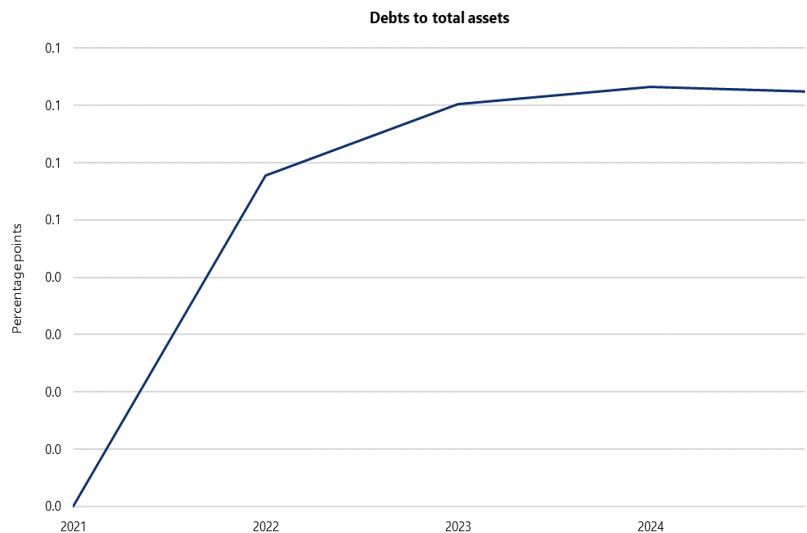
გრაფიკი 8. საწარმოთა წმინდა ღირებულების შემცირება საპროცენტო განაკვეთის შოკის გამო

საპროცენტო განაკვეთის შოკის რეალიზების გამო საწარმოთა ჯამური წმინდა ღირებულება მცირდება დაახლოებით 6-17 მილიონი ლარის ფარგლებში. შოკის შედეგად გამოწვეული დანაკარგი წმინდა ღირებულებაში მუდმივია.

გრაფიკი 9. საწარმოთა ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის ზრდა საპროცენტო განაკვეთის შოკის სცენარის გათვალისწინებით

საპროცენტო განაკვეთის შოკი იწვევს საწარმოთა ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის კოეფიციენტის უმნიშვნელო ზრდას 2021 წელს.

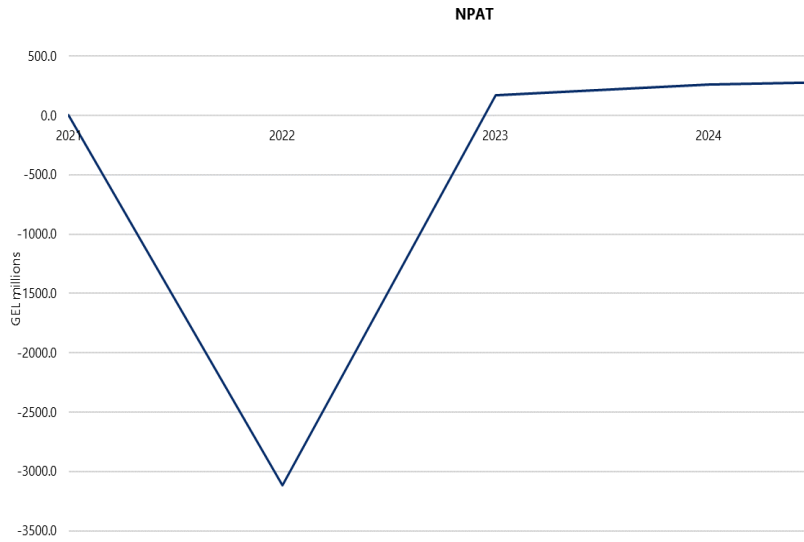
კომბინირებული შოკის სცენარი

კომბინირებული შოკის პირობებში, სამივე მაკროეკონომიკური მაჩვენებელი (მშპ, გაცვლითი კურსი, საპროცენტო განაკვეთები) ერთდროულად განიცდის შოკს, თითოეული შოკის დიაპაზონი და ხანგრძლივობა იგივეა, რაც აღწერილია წინა სცენარებში.

კომბინირებული შოკების გავლენა სახელმწიფო საწარმოების ფინანსურ მახასიათებლებზე და პოზიციებზე ძალიან მნიშვნელოვანია, უმეტესწილად, როგორც უკვე აღვწერეთ, გაცვლითი კურსის ცვლილების გამო. შედეგები ასახულია ქვემოთ მოცემულ 10-12 გრაფიკებში.

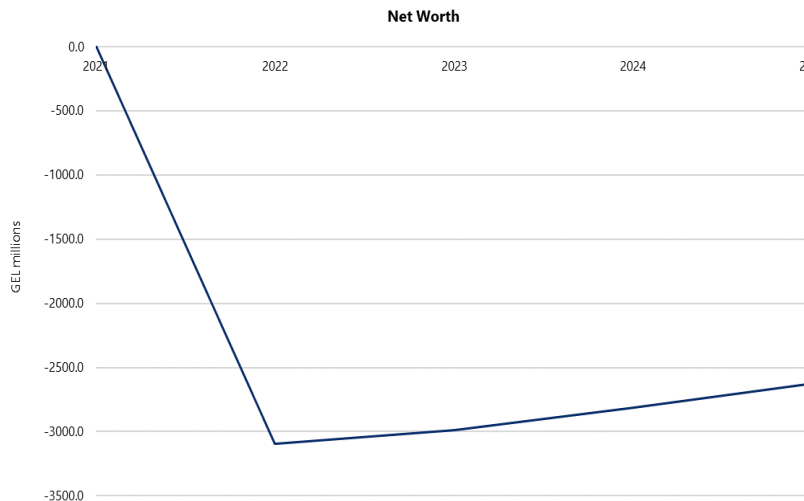
გრაფიკი 10. გადასახადების შემდეგ წმინდა მოგების კლება კომბინირებული შოკების სცენარისთვის

დაბალი ეკონომიკური ზრდის, ვალუტის გაუფასურების და საპროცენტო განაკვეთის კომბინაციას მნიშვნელოვანი გავლენა აქვთ საწარმოთა წმინდა მოგებაზე. კომბინირებული შოკის პირობებში დაგეგმილი წმინდა მოგება გადასახადების შემდეგ მცირდება დაახლოებით 3 117 მილიონი ლარით. აღნიშნული კლება შეადგენს მშპ-ს 6%-ს.

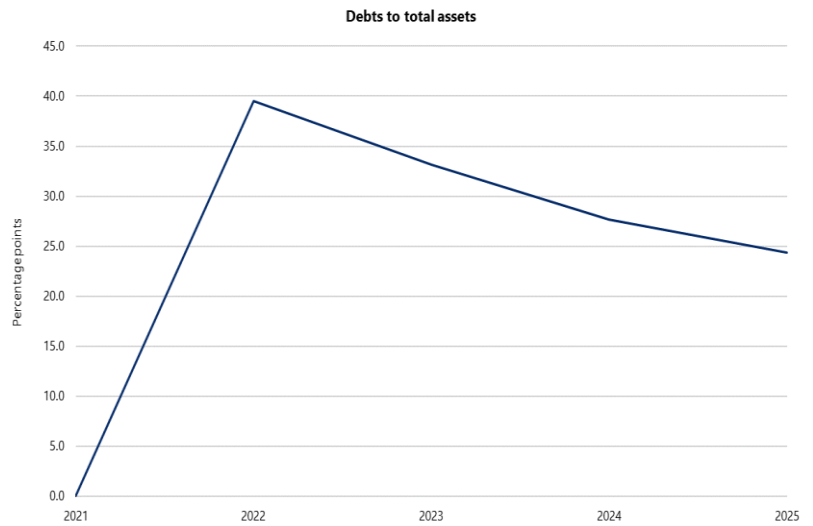
გრაფიკი 11. საწარმოთა წმინდა ღირებულების შემცირება კომბინირებული შოკის სცენარისთვის

კომბინირებული შოკის სცენარის პირობებში საწარმოთა ჯამური წმინდა ღირებულება მცირდება დაახლოებით 3 097 მილიონი ლარით. წმინდა ღირებულების დანაკარგის ნაწილობრივი გაჯანსაღება მოსალოდნელია შემდგომ პერიოდში.

გრაფიკი 12. საწარმოთა ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის ზრდა კომბინირებული შოკის სცენარისთვის

კომბინირებული შოკის სცენარის პირობებში საწარმოთა ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის მაჩვენებელი იზრდება დაახლოებით 40%-მდე. საბაზისო სცენარში, საწარმოთა ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის კოეფიციენტი შეადგენს 95%-ს 2021 წლისთვის. კომბინირებული ეკონომიკური შოკი იწვევს ამ მაჩვენებლის ზრდას 100%-ზე მეტად.

დასკვნები

მიუხედავად იმისა, რომ საწარმოები გეგმავენ მაჩვენებლების გაუმჯობესებას შემდგომი 5 წლისთვის, მათი ვალების ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის (საშუალოდ 84%) მაღალი მაჩვენებელი მიუთითებს, რომ მათზე არსებით ზემოქმედებას ახდენენ ეკონომიკური შოკები. მათი ჯამური ვალის - 8,150 მლნ ლარის უმეტესი წილი დენომინირებულია უცხოურ ვალუტაში, რაც ნიშნავს, რომ საწარმოები და მათი მფლობელი (სახელმწიფო) ვალუტის გაუფასურების შოკის მიმართ ძალიან მოწყვლადები არიან.

წარმოდგენილი ანალიზი ხაზს უსვამს, რომ სავალუტო კურსის რისკი ამ მომენტისთვის არის უმნიშვნელოვანესი მაკროეკონომიკური რისკი, რომლის წინაშეც მოცემულ საწარმოთა ჯგუფი დგას. განხილული ექვსივე საწარმო მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული გაცვლითი კურსის ცვლილებაზე. მოცემული ანალიზი მიუთითებს, რომ გაცვლითი კურსის შოკის გავლენა ძალიან დიდია საწარმოთა ჯამურ მაჩვენებლებზე: გადასახადების შემდეგ წმინდა მოგების შემცირება და წმინდა ღირებულების შემცირება შეადგენს დაახლოებით 3,060 მლნ ლარს, ხოლო კომპანიების ვალის ჯამურ აქტივებთან თანაფარდობის კოეფიციენტი იზრდება 35%-ზე მეტად. გადასახადების შემდეგ წმინდა მოგების უარყოფითი ცვლილება შეადგენს საქართველოს მშპ-ს დაახლოებით 6%-ს. ყოველივე ზემოაღნიშნული მიუთითებს, რომ გაცვლითი კურსის შოკის რეალიზაციის შემთხვევაში გარდა დაგეგმილი საბიუჯეტო შენატანებისა, სახელმწიფოს მოუწევს დაახლოებით 3,060 მლნ ლარის შენატანების განხორციელება აღნიშნულ საწარმოებში, რაც დამატებითი ფინანსურ ტვირთად დააწვება სახელმწიფოს.

ანალიზი მიუთითებს, რომ სახელმწიფო საწარმოები გაცვლითი კურსის გაუფასურებისგან განსხვავებით გაცილებით ნაკლებად რეაგირებენ ეკონომიკურ დადმასვლებზე და გაზრდილ საპროცენტო განაკვეთებზე. ასევე, მოსალოდნელია, რომ ეკონომიკური დადმასვლა, საპროცენტო განაკვეთის ზრდა კორელირებული და კომბინირებული იქნება ვალუტის გაცვლითი კურსის გაუფასურებასთან, რაც საბოლოოდ გამოიწვევს დიდ ნეგატიურ ეფექტებს, როგორც აღწერილია მოცემულ ანალიზში.

სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის სტრატეგია

ა. სტრატეგიის ისტორია

საქართველოს მთავრობის 2021-2024 წლების პროგრამა განსაზღვრავს მთავრობის ვალდებულებას სახელმწიფო საწარმოების რეფორმის განხორციელების შესახებ. რეფორმის პირველი ეტაპი ფოკუსირებული იქნება სახელმწიფო კორპორაციებზე, იმ სახელმწიფო საწარმოებზე, რომლებიც ფინანსთა სამინისტროს მიერ ჩატარებული სექტორიზაციის შედეგების მიხედვით წარმოადგენენ არსებითად კომერციულ საწარმოებს საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად და იდენტიფიცირებულები არიან საზოგადოებრივი დაინტერესების პირებად (სდპ) საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 29 ნოემბრის N584 დადგენილებით განსაზღვრული კრიტერიუმების საფუძველზე. „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული კრიტერიუმების მიხედვით კი - საზოგადოებრივი დაინტერესების პირები. ამ დროისთვის 24 სახელმწიფო კორპორაცია აკმაყოფილებს აღნიშნულ კრიტერიუმებს.

2021-2024 წლების სამთავრობო პროგრამის თანახმად, რეფორმა ხუთ ძირითად მიმართულებაზე იქნება დამყარებული:

1. პრიორიტეტად განისაზღვრება სახელმწიფო კორპორაციების კომერციული მიზნები.
2. სახელმწიფო კორპორაციების კორპორაციული მართვა განხორციელდება ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) მიერ შემუშავებული რეკომენდაციების საფუძველზე.
3. განისაზღვრება სახელმწიფო კორპორაციების ფლობის ფორმალური რაციონალური საფუძველი და პოლიტიკა.
4. სახელმწიფო კორპორაციების საქმიანობის მართვის ჩარჩო დაფუძნებული იქნება შესრულების ძირითადი ფინანსური და არაფინანსური მაჩვენებლებით განსაზღვრულ საშუალოვადიან მიზნებზე.
5. სახელმწიფო კორპორაციები არ შეაფერხებენ კონკურენციას იმ სექტორებში, რომლებშიც ისინი ოპერირებენ.

2015 წლიდან მთავრობამ გააუმჯობესა სახელმწიფო საწარმოების გამჭვირვალობა მათი საქმიანობის ფინანსური შედეგებისა და ფისკალური რისკების შეფასების ფისკალური რისკების ანალიზის დოკუმენტში (თან ერთვის პარლამენტში წარდგენილ სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტს) ყოველწლიურად გამოქვეყნებით, რაც საერთაშორისო დონეზე მაღალი ხარისხით არის შეფასებული. ამასთან, გამჭვირვალობის მაღალმა ხარისხის შედეგად გაიზარდა სახელმწიფო კორპორაციების მენეჯერებისა და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების ანგარიშვალდებულება. თუმცა, აღნიშნული არ იყო საკმარისი საერთო ჯამში დამაკმაყოფილებელი ფინანსური შედეგების უზრუნველსაყოფად; უკანასკნელ პერიოდში შეიმჩნეოდა ფინანსური შედეგების ზოგადი გაუარესება. სათანადო სამართლებრივი და ინსტიტუციური ღონისძიებების გატარების გარეშე, მხოლოდ გამჭვირვალობა ვერ უზრუნველყოფს სახელმწიფო კორპორაციების მიერ საქართველოსათვის პოტენციური სარგებლის მოტანას.

გაუმჯობესებული გამჭვირვალობის ბოლო ხუთმა წელიწადმა გამოკვეთა აღნიშნული პოტენციური, როგორც ფინანსური, ასევე არაფინანსური სარგებლის, მასშტაბი, როგორც ეს ბევრი სხვა ქვეყნის სახელმწიფო კორპორაციების რეფორმის განხორციელების გამოცდილებამ აჩვენა. გაუმჯობესებული

გამჭვირვალობის ბოლო ხუთმა წელიწადმა და საერთაშორისო გამოცდილებამ ასევე გამოააშკარავა ის რეფორმები, რომლებიც უნდა გატარდეს. ამრიგად, სწორედ ახლა არის მათი კომპლექსურად განხორციელების დრო.

ის ფაქტი, რომ სახელმწიფო საწარმოები ცენტრალური და ადგილობრივი ბიუჯეტებისთვის არ არიან დივიდენდების გადამხდელები, წარმოადგენს ფისკალური რისკების მატერიალიზაციას. თუმცა, რეფორმის მთავარი ამოცანა არაა საბიუჯეტო შემოსავლების ზრდა, არამედ ეკონომიკური ეფექტიანობის და ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესება და ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდაში წვლილის შეტანა.

ბ. სტრატეგიის მიზანი

სტრატეგიის მიზანია:

- სახელმწიფო კორპორაციების დაგეგმილი რეფორმის ხედვის განსაზღვრა, რაც ხელს შეუწყობს პოლიტიკის, სამართლებრივი და ინსტიტუციონალური ცვლილებების შედეგად რეფორმების მიზნების მიღწევას.
- დაინტერესებულ მხარეებთან, მათ შორის, ფართო საზოგადოებასთან, პარლამენტის წევრებთან და სახელმწიფო კორპორაციებთან კომუნიკაციისთვის საფუძვლის შექმნა, რომელიც თავის მხრივ ხელს შეუწყობს რეფორმის ფარგლებში გათვალისწინებულ სამართლებრივ და ინსტიტუციონალურ ტრანზიციას.

გ. რეფორმის მიზნები

სახელმწიფო კორპორაციების რეფორმის მიზნებია:

- **ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობა.** 2018 წელს საქართველოს მშპ-ს 18% 16 ყველაზე დიდ სახელმწიფო კორპორაციაზე მოდიოდა, შესაბამისად, სახელმწიფო კორპორაციების რესურსების - კაპიტალის, აქტივების, სამუშაო ძალის, შუალედური საქონლის და მომსახურების - ეფექტურად გამოყენება მნიშვნელოვან კონტრიბუციას შეიტანს ეკონომიკის ეკონომიკურ პროდუქტიულობასა და ზრდაში. ამასთან, სახელმწიფო კორპორაციების გაუმჯობესებული ეკონომიკურ ეფექტიანობა განაპირობებს ეკონომიკური ზრდის არაპირდაპირ სარგებელს იმ სექტორების ეფექტიანობის გაუმჯობესების სახით, რომლებიც იყენებენ მათ პროდუქტებს, მაგალითად, ენერგეტიკულ და სატრანსპორტო მომსახურებას, ასევე საქართველოს ბიზნეს გარემოს და ზოგადად შიდა კაპიტალის ბაზრის სტიმულირებით.
- **საჯარო ფინანსების გაძლიერება.** დამოუკიდებლობის მოპოვების პერიოდიდან სახელმწიფო კორპორაციები დამოკიდებული იყვნენ საქართველოს საჯარო ფინანსებზე. მხოლოდ 2014-2018 წლებში ცენტრალური ხელისუფლების სახელმწიფო კორპორაციების კაპიტალში შენატანები 1.3 მილიარდ ლარს გაუტოლდა, იმავე პერიოდში მათი წმინდა ღირებულება 0.7 მილიარდი ლარით შემცირდა. სახელმწიფო კორპორაციების საქმიანობის ფინანსური შედეგების გაუმჯობესება ხელს შეუწყობს მათ მიერ კრიტიკული მომსახურების ეფექტურად გაწევას, საჯარო ფინანსებზე მათი ტვირთისა და ფისკალური რისკების კონტროლს, მათი აქტივების სათანადო მართვის, და საქართველოს საჯარო ფინანსების მართვის სტრატეგიაში მათი ინტეგრირების უზრუნველყოფას საჯარო ფინანსების მართვის გაუმჯობესების მიზნით.
- **ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესება.** საქართველოში დიდი სახელმწიფო საწარმოები ძირითადად ენერგეტიკისა და ლოჯისტიკის დარგებში ფუნქციონირებენ. ამ საწარმოების ეფექტიანობა დადებითად აისახება სექტორებზე სადაც ისინი ოპერირებენ და შესაბამისად, მთლიანად ქვეყნის ბიზნეს გარემოზე.

- **კაპიტალის ბაზრის განვითარება.** სახელმწიფო საწარმოების რეფორმა ასევე ხელს შეუწყობს ქვეყნის კაპიტალის ბაზრის განვითარების ამოცანების შესრულებას. აღნიშნული დასტურდება საერთაშორისო გამოცდილებითაც⁹.

დ. რეფორმის ხუთი ძირითადი მიმართულება

2021-2024 წლების სამთავრობო პროგრამაში მოცემულია რეფორმის ხუთი ძირითადი პილარი (მიმართულება):

- კომერციული მიზნები;
- კორპორაციული მართვა;
- ფლობის პოლიტიკა;
- საქმიანობის ჩარჩო;
- კონკურენტული ნეიტრალურობა.

აღნიშნული მიმართულებები ეფუძნება სახელმწიფო კორპორაციის ფლობისა და კორპორაციული მართვის იმ დამკვიდრებულ საერთაშორისო პრინციპებს, რომლებიც შესაფერისია საქართველოს მსგავსი ქვეყნისთვის, რომელიც კორპორაციული მართვის ევროპულ სტანდარტებს ძირითადად ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების საშუალებით ნერგავს. ხსენებული პრინციპების შემუშავება და დახვეწა რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში მიმდინარეობდა და შეესაბამება საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ფუნქციონირებად სახელმწიფო კორპორაციებს.

პრინციპები შემუშავდა საქართველოს პარტნიორების ორგანიზაციების, მათ შორის, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD), საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (IMF), მსოფლიო ბანკის (WB) და აზიის განვითარების ბანკის (ADB) მიერ. სტრატეგიის დანართში #1-ში მითითებულია აღნიშნული ორგანიზაციების პუბლიკაციები, რომელსაც ეყრდნობა სტრატეგია.

ხუთივე პილარი ურთიერთდამოკიდებულია. სტანდარტების დანერგვისა და მასთან დაკავშირებული კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მისაღწევად ხუთივე მიმართულება უნდა განხორციელდეს.

საერთაშორისო სავალუტო ფონდი, მსოფლიო ბანკი და აზიის განვითარების ბანკი, მხარს დაუჭერენ სტრატეგიის სხვადასხვა ასპექტის განხორციელებას.

პილარი #1. კომერციული მიზნები

სახელმწიფო კორპორაციების მთავარ მიზნად განისაზღვრება კომერციული, მოგებაზე ორიენტირებული საქმიანობა. საშუალოდ, დროთა განმავლობაში მათ უნდა მიაღწიონ კერძო სექტორის მსგავსი კომერციული კომპანიების შესადარის ფინანსურ შედეგებს. მათი საქმიანობის სამიზნე ორიენტირად კერძო სექტორის შესადარისი კომპანიების მიჩნევა უზრუნველყოფს იმას, რომ სახელმწიფო კორპორაციების მიმართ არ იქმნება კერძო სექტორის კონკურენტებთან შედარებით მაღალი თუ დაბალი სტანდარტის დაკმაყოფილების მოლოდინი და აქედან გამომდინარე, მიიღწევა კონკურენტული ნეიტრალურობა. საერთაშორისო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ამგვარი ორიენტირება შესაძლებელია იმ შემთხვევაშიც კი, როცა სახელმწიფო კორპორაციებს კერძო სექტორში პირდაპირი კონკურენტი არ ჰყავთ.

⁹ იხილეთ World Bank, *Corporate Governance of SOEs. A Toolkit*, p. 17.

საქმიანობის ჩარჩო (საქმიანობის ჩარჩო #4) უზრუნველყოფს სახელმწიფო კორპორაციების ანგარიშვალდებულებას თავიანთი ფინანსური და არაფინანსური კომერციული მიზნების მისაღწევად.

სახელმწიფო კორპორაციების არაფინანსური მიზნები ასევე შესაძარისი ხდება შესაბამისი კერძო სექტორის კომერციული კომპანიების მიზნებთან. აღნიშნული მოიცავს:

- ლიმიტებს, რომელთა ფარგლებშიც სახელმწიფო კორპორაციებს შეეძლება რისკის აღება;
- სახელმწიფო კორპორაციების მიერ საქონლისა და მომსახურების მიწოდების ხარისხის სტანდარტებს, მაგალითად, მომსახურების შეფერხების მაქსიმალური დონეები.
- კორპორაციული პასუხისმგებლობის სტანდარტებს, მაგალითად, დასაქმებულების, მომხმარებლების, იმ საზოგადოების და ფიზიკური გარემოს მიმართ, სადაც ისინი ოპერირებენ.

თუ, მეორადი მიზნის სახით, ცენტრალური თუ ადგილობრივი მთავრობა განიზრახავს სახელმწიფო კორპორაციების საშუალებით არაკომერციული საქმიანობების განხორციელებას, რომელიც ასევე ცნობილია კვაზი-ფისკალური აქტივობების სახელით, მთავრობამ სრულად უნდა აუნაზღაუროს მათ აღნიშნული აქტივობებზე გაწეული ხარჯები.

<p>რეფორმის ფარგლებში გასატარებელი ძირითადი ღონისძიებები პილარ 1-თან დაკავშირებით</p> <p>სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონში გათვალისწინებულ იქნას შემდეგი საკითხები:</p> <ul style="list-style-type: none">• სახელმწიფო კორპორაციების მთავარი კომერციული მიზანი• მიდგომა სახელმწიფო კორპორაციების მეორადი არაკომერციული მიზნის მიღწევის მიმართ <p>უზრუნველყოფილ იქნას ფლობის პოლიტიკის შესაბამისობა სახელმწიფო კორპორაციების ძირითად პასუხისმგებლობასთან, საქმიანობა განახორციელონ კომერციული მიზნით.</p> <p>უზრუნველყოფილ იქნას კომერციული მიზნების კომპლექსურად და <i>კორპორაციულ მართვასთან, ფლობის პოლიტიკასთან, საქმიანობის ჩარჩოსა და კონკურენტულ ნეიტრალურობასთან</i> შესაბამისობაში განსაზღვრა.</p>

პილარი #2. კორპორაციული მართვა

კორპორაციული მართვა ეხება კორპორაციების ძირითადი მიმართულებებისა და კონტროლის შესახებ პროცესებსა და სტრუქტურებს. აღნიშნული განსაზღვრავს კორპორაციის დაინტერესებულ მხარეებს, მათ შორის, მფლობელებს, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს, და ადამსრულებელ პირებს შორის უფლებამოსილებების და პასუხისმგებლობების გადანაწილებას და მკაფიოდ აწესებს კორპორაციების სახელით გადაწყვეტილებების მიღების წესებსა და პროცედურებს.

კორპორაციული მართვა არსებითად მნიშვნელოვანია სტრატეგიის სხვა ძირითადი მიმართულებების განსახორციელებლად, ნდობის, გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების გარემოს შექმნის ხელშესაწყობად, რაც თავის მხრივ აუცილებელია გრძელვადიანი ინვესტიციების, ფინანსური სტაბილურობის და ბიზნესის მდგრადობის მიზნებისთვის.

სახელმწიფო კორპორაციების კორპორაციული მართვა მოითხოვს „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის არსებული მოთხოვნების გაფართოებას და იმ სახელმწიფო კორპორაციებზე კანონის დებულებების გავრცელებას, რომლებსაც არა აქვთ სააქციო საზოგადოების სტატუსი. კონკურენტული ნეიტრალურობის პრინციპის დარღვევის გარეშე, კორპორაციული მართვის შესახებ კანონმდებლობის იმ დებულებების გაძლიერების საჭიროება, რომლებიც საქართველოში მოქმედ ყველა კორპორაციას შეეხება, საერთაშორისო გამოცდილებიდან აღებული მკაფიო მაგალითი და სახელმწიფო კორპორაციების კონკრეტული ფლობის და საჯარო პოლიტიკის კონტექსტის შედეგია.

თითოეულ სახელმწიფო კორპორაციას ეყოლება სამეთვალყურეო საბჭო მათი სამართლებრივი ფორმის მიუხედავად, რომლის შემადგენლობაში შემავალ წევრებს ექნებათ შესაბამისი უნარები, ცოდნა, გამოცდილება, დამოუკიდებლობა და დრო კორპორაციის აღმასრულებელი პირების, კერძოდ, აღმასრულებელი დირექტორის ყოველდღიური საქმიანობების დამოუკიდებელი ზედამხედველობის ფუნქციის შესასრულებლად. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები ანგარიშვალდებულნი იქნებიან თავიანთი ფუნქციების შესრულებაზე.

სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონის მიხედვით, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების რაოდენობა შესაბამისობაში იქნება კარგ საერთაშორისო პრაქტიკასთან, კორპორაციის მასშტაბის და კომპლექსურობის შესაბამისად.

სახელმწიფო კორპორაციების ფლობის განმახორციელებელ ორგანოს, რომელსაც სახელმწიფო კორპორაციებთან მიმართებით სახელმწიფოს მხრიდან აქციონერის ან მფლობელის უფლებამოსილების განხორციელების პასუხისმგებლობა ეკისრება (იხილეთ ნაწილი ვ) და სადაც ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლება 100%-ზე ნაკლები აქციების მფლობელია, სხვა აქციონერებთან ერთად უფლებამოსილია:

- დროულად და რეგულარულად მიიღოს რელევანტური ინფორმაცია სახელმწიფო კორპორაციის შესახებ.
- მონაწილეობა მიიღოს და ხმა მისცეს აქციონერთა საერთო კრებაზე.
- დანიშნოს და გაათავისუფლოს სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები და განსაზღვროს მათი ანაზღაურება.
- შეითანხმოს და განახორციელოს საწარმოს მანდატის, მიზნების და სამიზნე მაჩვენებლების შესრულების მონიტორინგი კორპორაციული განზრახვის განაცხადის შესაბამისად, რომელიც საქმიანობის ჩარჩოს ძირითადი კომპონენტია.
- დაამტკიცოს გადაწყვეტილებები სახელმწიფო კორპორაციების წესდებებში ცვლილებების შეტანის, დამატებითი აქციების გამოშვებისა და მნიშვნელოვანი გარიგებების შესახებ. ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლება პასუხისმგებელი იქნება ფლობის პოლიტიკის შემუშავებაზე, რომელშიც დაზუსტდება, თუ როგორ აპირებს აღნიშნული ფუნქციების შესრულებას.

განისაზღვრება სახელმწიფო კორპორაციების სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების ძირითადი ფუნქციები და მოვალეობები. საქმიანობის პროცესში მათ მოეთხოვებათ კეთილსინდისიერება და პროფესიონალიზმი. საბჭოს წევრებმა უნდა მართონ ნებისმიერი სახის ინტერესთა კონფლიქტი, თავიდან უნდა აიცილონ პერსონალური მიზნებისათვის კომპანიის შესახებ ნებისმიერი სახის ინფორმაციის გამოყენება. შესაბამისად, ისინი ანგარიშვალდებულნი იქნებიან თავიანთი მოვალეობების შეუსრულებლობისთვის.

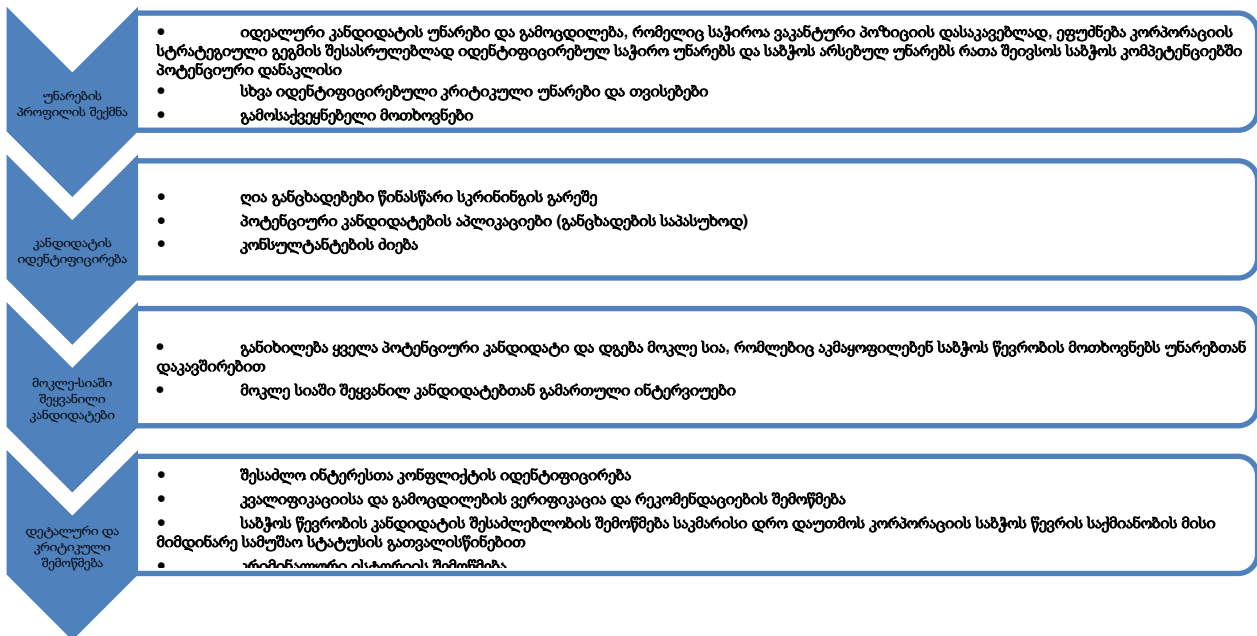
სახელმწიფო კორპორაციების სამეთვალყურეო საბჭოს სხვა ძირითად პასუხისმგებლობებს წარმოადგენს:

- კორპორაციული განზრახვის განაცხადის მოწონება, კორპორაციული სტრატეგიული გეგმის დამტკიცება მისი მანდატის და ძირითადი სამიზნე მაჩვენებლების (KPI) მისაღწევად, აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირისა და სხვა აღმასრულებელი პირების მიერ კორპორაციის სტრატეგიული გეგმის შესრულების მონიტორინგი.
- კორპორაციის პოლიტიკების განსაზღვრა.
- ფლობის ფუნქციების განამხორციელებელი ორგანოს მიერ დამტკიცებული ანაზღაურების პოლიტიკის შესაბამისად კორპორაციის აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირისა და სხვა აღმასრულებელი პირების დანიშვნა და გათავისუფლება, მათი ანაზღაურების განსაზღვრა.
- კორპორაციის ბუღალტრული აღრიცხვის და ფინანსური ანგარიშგების სისტემების ერთიანობის, სისრულის და მოქმედ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის ზედამხედველობა.
- კორპორაციის ფორმალური გამჭვირვალობის სტანდარტების დამტკიცება და მისი კომუნიკაციების ზედამხედველობა.

სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს აეკრძალებათ სახელმწიფო კორპორაციების ყოველდღიურ საოპერაციო მართვაში ჩართვა, რათა არ შეფერხდეს მათ მიერ მონიტორინგის პასუხისმგებლობის ეფექტურად განხორციელება. აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირი (CEO) პასუხისმგებელი იქნება სახელმწიფო კორპორაციის ყოველდღიურ მართვაზე, მათ შორის, კორპორაციული განზრახვის განაცხადის დანერგვასა და შესრულებაზე, სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ დამტკიცებული სტრატეგიული გეგმისა და პოლიტიკების შესრულებაზე. CEO სხვა აღმასრულებელ პირებთან ერთად ასევე პასუხისმგებელი იქნება სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ მათთვის დელეგირებული ფუნქციების შესრულებაზე.

ფინანსთა სამინისტროს ან ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტის რეკომენდაციით პრემიერ-მინისტრი ან მერი შექმნის სპეციალურ კომიტეტს სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების კანდიდატების ნომინირების მიზნით. ეს მიდგომა ხელს შეუწყობს სამეთვალყურეო საბჭოს ფორმირების პროცესის გამჭვირვალობასა და დამოუკიდებლობას. სპეციალური კომიტეტის წევრები, სასურველია, იყვნენ საჯარო ან კერძო სექტორის კორპორაციების სამეთვალყურეო საბჭოს გამომცდილი, მოქმედი ან ყოფილი წევრები.

ქვემოთ აღწერილია სპეციალური კომიტეტის მიერ განსახორციელებელი პროცესი. თითოეულ სამეთვალყურეო საბჭოში დასანიშნი წევრები სახელმწიფო კორპორაციის მფლობელის განმამხორციელებელი ორგანოს მიერ სპეციალური კომიტეტის მიერ დასახელებული კანდიდატებიდან შერჩევა.

სახელმწიფო კორპორაციის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები სამი წლით და მაქსიმუმ ორი ვადით აირჩევიან ერთი სამეთვალყურეო საბჭოს ფარგლებში.

სახელმწიფო კორპორაციის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრის თანამდებობაზე განსახილველად კანდიდატებს რამდენიმე კრიტერიუმის დაკმაყოფილება მოეთხოვებათ, მათ შორის:

- სამეწარმეო, ფინანსური, ბიზნესის, სამართლებრივი და/ან კორპორაციული მართვის უნარები.
- მენეჯმენტის წამყვან თანამდებობებზე ან სამეთვალყურეო საბჭოში მუშაობის 10 წელზე მეტ-ხნიანი გამოცდილება, რომლის ნაწილიც კერძო სექტორში უნდა იყოს მიღებული.
- ეთიკისა და კეთილსინდისიერების პრინციპების მატარებელი პირები, რომელთაც გამოავლინეს კრიტიკული და დამოუკიდებელი აზროვნების უნარი, ასევე სამეთვალყურეო საბჭოს შემადგენლობაში ეფექტურად მუშაობისთვის საჭირო სოციალური უნარები.

სახელმწიფო კორპორაციის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრის თანამდებობას ვერ დაიკავებენ შემდეგი პირები:

- მინისტრები და ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების სხვა არჩეული თანამდებობის პირები, ასევე საჯარო მოსამსახურეები, ან ბოლო ორი წლის განმავლობაში ასეთ თანამდებობებზე მომუშავე პირები;
- პირები, რომლებიც თანამდებობებიდან გადაცდომის ან არაკეთილსინდისიერების გამო გადააყენეს.
- პირები, რომლებიც გასამართლებულები არიან ქურდობის, თაღლითობის, ფაქტების დამახინჯების, არაკეთილსინდისიერების, ცრუმოწმობის, კორუფციის, ან ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებული სარჩელის გამო.
- გაკოტრებული, მაგრამ არარეაბილიტირებული პირები.

სახელმწიფო კორპორაციების სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები შესაძლოა მფლობელი ერთეულის დისკრეციით გათავისუფლდნენ, მაგრამ უნდა მოხდეს შესაბამისი მიზეზების განმარტება. თუმცა, გათავისუფლებამდე სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს მფლობელი ერთეულის წინაშე განცხადების გაკეთება შესაძლებლობა უნდა მიეცეთ. როგორც წესი, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები დაკავებული თანამდებობიდან შესაძლოა გათავისუფლდნენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი გახდებიან:

- შეუფერებლები ან დისკვალიფიცირებულები;
- ქმედუუნაროები, ისე რომ მათ არ შეეძლოთ თავიანთი ფუნქციების შესრულება;
- დაუდევრები ან ვალდებულების დამრღვევები თავიანთი მოვალეობების შესრულებაში.

სახელმწიფო საწარმოთა ფლობის უფლებამოსილი ორგანოები განსაზღვრავენ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების ანაზღაურებას, რომელიც იქნება კონკურენტული და გაითვალისწინებს სახელმწიფო კორპორაციის და იმ დარგის მასშტაბსა და კომპლექსურობას, რომელშიც ის ოპერირებს, ასევე, შესაბამისობაში მოვა ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ დამტკიცებულ ანაზღაურების პოლიტიკასთან, რაც ფლობის პოლიტიკის ნაწილი იქნება.

სახელმწიფო საწარმოთა ფლობის უფლებამოსილი ორგანოები ასევე შემოიღებენ და შეასრულებენ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების საქმიანობის შეფასების პროცედურას.

განისაზღვრება კორპორაციული მართვის რამდენიმე ძირითადი დებულება:

- თითოეულმა სახელმწიფო კორპორაციის სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა შექმნას მინიმუმ ერთი - აუდიტის კომიტეტი და სასურველია, ასევე შექმნას რისკების მართვის და ანაზღაურების კომიტეტები.
- სამეთვალყურეო საბჭოებს მოეთხოვებათ განახორციელონ თავიანთი ეფექტურობის წლიური შეფასება, როგორც ფლობის უფლებამოსილი ორგანოების მიერ საბჭოს შეფასების პროცესის ნაწილი.
- სახელმწიფო კორპორაციებს მოეთხოვებათ კორპორაციული მართვის კოდექსთან შესაბამისობა.
- თითოეულ სახელმწიფო კორპორაციას მოეთხოვება როგორც მინიმუმში მოეთხოვება ჰქონდეს ეთიკის კოდექსი, რომელიც შეეხება სახელმწიფო კორპორაციის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს, ყველა თანამშრომელს და კონტრაქტორს, მათ შორის, აღმასრულებელ ხელმძღვანელ პირს და წამყვან თანამდებობაზე მომუშავე სხვა აღმასრულებელ პირებს, ასევე მთლიანად კორპორაციას. კოდექსში მოცემული უნდა იყოს მოთხოვნა იმის შესახებ, რომ კორპორაციამ უნდა იმოქმედოს, როგორც პასუხისმგებლიანმა კორპორაციულმა მოქალაქემ და ჰქონდეს პროცედურები კორუფციის და ფულის გათეთრების პრევენციისათვის.
- შემოღებულ უნდა იქნას მამხილებელი მექანიზმები, რომლებიც ნებისმიერ პირს მისცემს საშუალებას სახელმწიფო კორპორაციაში მოახდინოს პოტენციური გადაცდომის მხილება. მამხილებლები სამართლებრივად დაცულნი უნდა იყვნენ, რათა მათი პრეტენზიები უმნიშვნელოდ ან არაკეთილსინდისიერად არ იქნას მიჩნეული.
- „მეწარმეთა შესახებ“ კანონით გათვალისწინებული მინორიტარების დაცვის მექანიზმები გავრცელდება ყველა სახელმწიფო კორპორაციაზე, რომელშიც ცენტრალურ თუ ადგილობრივ ხელისუფლებას 100%-იანი წილის მფლობელობა არ გააჩნია.

რეფორმის მე-2 პილარის ფარგლებში გასატარებელი ძირითადი ღონისძიებები

სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონში გათვალისწინებულ იქნას:

- სახელმწიფო კორპორაციებისთვის სამეთვალყურეო საბჭოს არსებობის მოთხოვნა.
- სახელმწიფო კორპორაციების აქციონერებისა და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების უფლებამოსილებები და პასუხისმგებლობები.
- სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების დანიშვნის, გათავისუფლებისა და ანაზღაურების პროცედურები.

შემუშავდეს კანონქვემდებარე აქტები კანონის მოთხოვნების უფრო დეტალურად გასაწერად.

შემუშავდეს კორპორაციული მართვის ისეთი კოდექსი, რომელიც ცენტრალური ხელისუფლების ყველა სახელმწიფო კორპორაციაზე გავრცელდება.

უზრუნველყოფილ იქნას კორპორაციული მართვის კომპლექსურად და კომერციულ მიზნებთან, ფლობის პოლიტიკასთან, საქმიანობის ჩარჩოსა და კონკურენტულ ნეიტრალურობასთან შესაბამისობაში განსაზღვრა.

პილარი #3. ფლობის პოლიტიკა

სახელმწიფო კორპორაცია დაარსდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ საჯარო პოლიტიკის რელევანტური და მნიშვნელოვანი ამოცანის მისაღწევად განხილული თითოეული ვარიანტის ხარჯებისა და სარგებლების შეფასება გვიჩვენებს, რომ ეს არის ცალსახად ყველაზე ეფექტიანი გზა. პოლიტიკის ამოცანის მიღწევის სხვა ვარიანტები შეიძლება მოიცავდეს რეგულირებას, მიზნობრივი დაბეგვრისა და ხარჯვით ღონისძიებებს, ან სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული არაკომერციული საწარმოს შექმნას.

არსებულ სახელმწიფო კორპორაციასთან მიმართებით განხორციელდება შემდეგი ღონისძიებები:

- ლიკვიდაცია, თუ სახელმწიფო კორპორაცია: (i) არ არის კომერციულად სიცოცხლისუნარიანი; და (ii) პოლიტიკის ამოცანის მისაღწევად აღარ არის ყველაზე ეფექტიანი გადაწყვეტა;
- საჯარო სამართლის იურიდიულ პირად გარდაქმნა, თუ სახელმწიფო კორპორაცია: (i) არ არის კომერციულად სიცოცხლისუნარიანი; მაგრამ (ii) პოლიტიკის ამოცანის მისაღწევად ყველაზე ეფექტიანი გადაწყვეტაა;
- პრივატიზაცია, თუ სახელმწიფო კორპორაცია: (i) კომერციულად სიცოცხლისუნარიანია; მაგრამ (ii) პოლიტიკის ამოცანის მისაღწევად აღარ არის ყველაზე ეფექტიანი გადაწყვეტა;
- შენარჩუნდება, როგორც სახელმწიფო კორპორაცია, თუ ეს უკანასკნელი: (i) კომერციულად სიცოცხლისუნარიანია; და (ii) პოლიტიკის ამოცანის მისაღწევად კვლავ ყველაზე ეფექტიანი გადაწყვეტაა; ქვემოთ ჩამოთვლილია ის გარემოებები საერთაშორისო გამოცდილებიდან, რომლის პირობებშიც სახელმწიფო კორპორაციები პოლიტიკის მნიშვნელოვანი და რელევანტური ამოცანების მისაღწევად ყველაზე ეფექტიანი გადაწყვეტა აღმოჩნდა:
 - ეროვნული უსაფრთხოება.
 - ბუნებრივი მონოპოლიები, რომელთა პირობებშიც ბაზრის რეგულირება არასაკმარისად ეფექტურია.
 - საქონლისა და მომსახურების მიწოდება, როცა საჯარო მფლობელობა უფრო ეფექტიანი თუ სანდოა, ვიდრე კერძო ოპერატორებთან კონტრაქტების გაფორმება.
 - ინვესტიციები, რომლებიც კერძო სექტორის მიერ განსახორციელებლად ძალიან დიდია.

თითოეული არსებული სახელმწიფო კორპორაციის სტატუსი ამ კრიტერიუმების მიხედვით მინიმუმ ხუთ წელიწადში ერთხელ გადაიხედება.

როგორც ახალი სახელმწიფო კორპორაციების დაარსების, ისე არსებული სახელმწიფო კორპორაციების განხილვის შემთხვევები დამოუკიდებელ შეფასებას დაექვემდებარება, შესაბამისი შედეგები კი გამოქვეყნდება.

სახელმწიფო კორპორაციები შესაძლოა მთლიანად სახელმწიფოს საკუთრებაში იყოს. სახელმწიფო შესაძლოა ფლობდეს წილების 50%-ზე მეტს, ან იყოს მინორიტარული მეწილე. პოლიტიკის იდენტიფიცირებული ამოცანების ყველაზე ეფექტიანად მისაღწევად საჭირო სახელმწიფო მფლობელობის მასშტაბი შემოწმდება სახელმწიფო კორპორაციების დაარსების ან შენარჩუნების შეფასების ფარგლებში.

ცენტრალური ხელისუფლება და ადგილობრივი ხელისუფლების თითოეული ორგანო შეიმუშავებს, განახლებს და გამოაქვეყნებს სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ფლობის პოლიტიკის განაცხადს. საჭიროების შემთხვევაში, ფინანსთა სამინისტრო წარმართავს ამ პროცესს ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოებისთვის. აღნიშნულ განაცხადში მკაფიოდ იქნება განსაზღვრული სახელმწიფო კორპორაციების შენარჩუნების რაციონალური საფუძველი და მასთან დაკავშირებული პოლიტიკის ამოცანები. განაცხადში ასევე მოცემული იქნება შემდეგი საკითხები:

- როგორ განახორციელებს ცენტრალური ან ადგილობრივი ხელისუფლება ფლობის ან კონტროლის უფლებებს;
- როგორ მოახდენს ცენტრალური ან ადგილობრივი ხელისუფლების ფლობის ან კონტროლის ფუნქციების ორგანიზებას;
- როგორ შეასრულებს ცენტრალური ან ადგილობრივი ხელისუფლება სახელმწიფო კორპორაციების მფლობელის ან მაკონტროლებლის როლით განსაზღვრულ ძირითად ფუნქციებს;
- თითოეული სახელმწიფო კორპორაციის მანდატი და ფინანსური და არაფინანსური ამოცანები;
- ფინანსური და არაფინანსური ზედამხედველობის საფუძველი.
- ძირითადი პრინციპები და პოლიტიკები რომლებიც უნდა შესრულდეს, როგორცაა მაგალითად *კონკურენტული* ნეიტრალურობის უზრუნველყოფა.

ფლობის პოლიტიკის განაცხადი ასევე დაეფუძნება კონსტიტუციას, კანონებს, კანონქვემდებარე აქტებს და სხვა დოკუმენტებს, რომლებიც ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების საკუთრების თუ კონტროლის უფლებებს განსაზღვრავენ. ფინანსური ზედამხედველობის თვალსაზრისით, პოლიტიკა ცალსახად შეეხება შემდეგ საკითხებს:

- დაგეგმვისა და ბიუჯეტირების მოთხოვნები.
- ძირითადი ტრანზაქციების (მნიშვნელოვანი გარიგებების) დამტკიცება
- ანგარიშგების მოთხოვნები
- ფასწარმოქმნა და ტარიფები
- დივიდენდების პოლიტიკა
- ცენტრალური ან ადგილობრივი ხელისუფლების მხრიდან ფინანსური დახმარება ან კომპენსაცია, მათ შორის, გარანტიები და საკონტრაქტო ვალდებულებები.

ყველა აღნიშნული კომპონენტი ასახული იქნება საქმიანობის ჩარჩოში.

მე-3 პილარის ფარგლებში გასატარებელი ძირითადი ღონისძიებები

სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონში გათვალისწინებულ იქნას:

- სახელმწიფო კორპორაციის დაარსების ან შენარჩუნების კრიტერიუმები
- სახელმწიფო კორპორაციის ფლობის პოლიტიკის განაცხადების შემუშავებისა და განახლების მოთხოვნა

შემუშავდეს კანონქვემდებარე აქტები კანონის დებულებების აღსრულების მიზნით.

უზრუნველყოფილ იქნას ფლობის პოლიტიკის კომპლექსურად და კომერციულ მიზნებთან, კორპორაციულ მართვასთან, საქმიანობის ჩარჩოსა და კონკურენტულ ნეიტრალურობასთან შესაბამისობაში განსაზღვრა.

პილარი #4. საქმიანობის ჩარჩო - კორპორაციული განზრახვის განაცხადი

საქმიანობის ჩარჩოში გამოვრებული უნდა იყოს ის პრაქტიკები, რასაც კაპიტალის ბაზრები, კორპორაციული კონტროლის განმახორციელებლები უწესებენ კერძო კორპორაციებს. ეს იქნება ცენტრალიზებული მექანიზმი, რომლის მეშვეობითაც ცენტრალური ან ადგილობრივი ხელისუფლება განსაზღვრავს თავის მოლოდინებს თითოეული სახელმწიფო კორპორაციის საქმიანობასთან მიმართებით და სახელმწიფო კორპორაციის სამეთვალყურეო საბჭოს ანგარიშვალდებულს გახდის დასახული შედეგების მისაღწევად. ამრიგად, საქმიანობის ჩარჩო განსაზღვრავს თითოეული სახელმწიფო კორპორაციის მანდატს, ამოცანებს, შესრულების სამიზნე ინდიკატორებს (KPI) და რისკების ლიმიტებს, საქმიანობის მონიტორინგისა და შეფასების პრინციპებს, მიღწეული შედეგების შესაბამისად სამეთვალყურეო საბჭოს წახალისების ან სანქციების მექანიზმებს.

სახელმწიფო კორპორაციებმა ყოველწლიურად უნდა შეიმუშაონ კორპორაციული განზრახვის განაცხადი (კგგ), რომელიც სამეთვალყურეო საბჭომ განსახილველად უნდა წარუდგინოს ფინანსთა სამინისტროს ან ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტს. ფინანსთა სამინისტრო ან ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტი მოამზადებს კომენტარებს კორპორაციული განზრახვის განაცხადთან დაკავშირებით, რომელიც საბოლოო სახით ამ კომენტარების გათვალისწინებით ჩამოყალიბდება. კორპორაციული განზრახვის დასრულებული განაცხადი ფინანსური წლის დაწყებამდე წარედგინება ფინანსთა სამინისტროს ან ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტს კორპორაციული განზრახვის განაცხადში მოცემული ამოცანების და მიზნების შესრულებისთვის შემუშავებულ სტრატეგიულ გეგმასთან ერთად. ამის შემდეგ ფინანსთა სამინისტრო ან ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტი ორივე დოკუმენტს ცნობისთვის წარუდგენს პარლამენტს ან ადგილობრივ საკრებულოს.

კორპორაციული განზრახვის განაცხადში ცვლილებების შეტანა შესაძლოა ინიცირებული იყოს სამეთვალყურეო საბჭოს ან ფინანსთა სამინისტროს ან ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტის მიერ. თუმცა, ცვლილებები შეეხება მხოლოდ გამონაკლის გარემოებებს წლის განმავლობაში ანგარიშვალდებულების ჩარჩოს მნიშვნელოვნად შეცვლის და შესაბამისად, ანგარიშვალდებულების ხარისხის შემცირების თავიდან აცილების მიზნით. კორპორაციული განზრახვის განაცხადის ან სტრატეგიული გეგმის ცვლილებები ცნობისთვის წარედგინება ქვეყნის პარლამენტს ან ადგილობრივ საკრებულოს.

როგორც კორპორაციული განზრახვის განაცხადი, ისე სტრატეგიული გეგმა უნდა ფარავდეს ცენტრალური ხელისუფლების საშუალოვადიანი ბიუჯეტის ჩარჩოს ოთხ-წლიან პერიოდს და საჭიროების შესაბამისად, განახლდეს ყოველწლიურად. კორპორაციული განზრახვის განაცხადი უნდა შეიცავდეს შემდეგ კომპონენტებს:

- განსაზღვრავდეს სახელმწიფო კორპორაციის ბიზნესის არეალს, საქმიანობის სფეროს, რომლის მიღმაც მას არა აქვს ოპერირების უფლება.
- განსაზღვრავდეს სახელმწიფო კორპორაციის ამოცანებს, მათ შორის, შესრულების ძირითად ფინანსურ და არაფინანსურ მაჩვენებლებს და მიზნებს და დივიდენდების განაწილების პოლიტიკას საპროგნოზო ფინანსურ უწყისებთან შესაბამისობაში.
- განსაზღვრავდეს რისკების ლიმიტებს, რომლის აღების უფლებამოსილებაც აქვს სახელმწიფო კორპორაციას.
- განსაზღვრავდეს ნებისმიერ ტრანსფერს, რომელიც სახელმწიფო კორპორაციამ უნდა მიიღოს ცენტრალური ან ადგილობრივი ბიუჯეტიდან ან გადაუხადოს მას არახელსაყრელი კონკურენტული პირობების ან კონკურენტული უპირატესობის გამო.
- განსაზღვრავდეს ნებისმიერ კვაზი-ფისკალური აქტივობას და ტრანსფერებს, რომელიც სახელმწიფო კორპორაციამ უნდა მიიღოს ცენტრალური ან ადგილობრივი ბიუჯეტიდან ან გადაუხადოს მას, ცენტრალური ან ადგილობრივი მთავრობის მითითებით მსგავსი აქტივობების განხორციელების მიზნით.
- შეიცავდეს ფინანსურ და არაფინანსურ მონაცემებს და მასში წარმოდგენილ სხვა ინფორმაციას, უზრუნველყოფილი იყოს ინფორმაციის შესაბამისობა წინა წლის კორპორაციული განზრახვის განაცხადსა და მმართველობის ანგარიშგებაში ასახულ ინფორმაციასთან.
- შეიცავდეს სახელმწიფო კორპორაციის კორპორაციული მართვის ჩარჩოს ძირითად სტრუქტურას;
- განსაზღვრავდეს მოსალოდნელ შედეგებს სახელმწიფო კორპორაციის მიზნების მიუღწევლობის, აღებული რისკების ლიმიტების და ვალდებულებების შეუსრულებლობის შემთხვევებში.

სტრატეგიული გეგმა მინიმუმ უნდა შეიცავდეს შემდეგ კომპონენტებს:

- ბიზნეს-გეგმა, რომელიც კორპორაციული განზრახვის განაცხადში შეთანხმებული ამოცანების შესასრულებლად საჭირო სტრატეგიულ ინიციატივებს შეიცავს.
- საპროგნოზო ფინანსური ანგარიშგებები, ასევე კორპორაციული განზრახვის განაცხადსა და ბიზნეს-გეგმასთან შესაბამისობაში მოყვანილი სესხებისა და კაპიტალური დანახარჯების გეგმები.
- მომდევნო ფინანსური წლის ფინანსური პროგნოზების და საქმიანობის მიზნების კვარტალურად ჩაშლილი ინფორმაცია კვარტალური მონიტორინგის ხელშეწყობის მიზნებისათვის.
- სტრატეგიული რისკების შეფასება და მასთან შესაბამისი რისკების მართვის გეგმა.

კორპორაციული განზრახვის განაცხადი უნდა იყოს შეთანხმება სახელმწიფო კორპორაციის ფლობის უფლებამოსილ ორგანოსა და სახელმწიფო კორპორაციას შორის იმ შედეგებთან დაკავშირებით, რომლებსაც სახელმწიფო კორპორაციამ უნდა მიაღწიოს, ხოლო სტრატეგიული გეგმა უნდა იყოს გეგმა იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ უნდა მიაღწიოს კორპორაციამ კორპორაციული განზრახვის განაცხადში განსაზღვრულ შედეგებს, რომლებზეც სამეთვალყურეო საბჭო იღებს პასუხისმგებლობას. თუ აღნიშნული ორი დოკუმენტი გაერთიანდებოდა, მფლობელი ორგანო გახდებოდა პასუხისმგებელი

სტრატეგიული გეგმის შესრულებაზე და შესაბამისად, გაუჭირდებოდა სამეთვალყურეო საბჭოს მხრიდან ანგარიშვალდებულების უზრუნველყოფა შედეგების მისაღწევად.

სამეთვალყურეო საბჭოები კვარტალურ ანგარიშებს წარუდგენენ ფინანსთა სამინისტროს ან ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტს. ანგარიშებში შემდეგი საკითხები იქნება განხილული:

- საქმიანობის რეალური ფინანსური შედეგების და ფინანსური პროგნოზების ან ბიუჯეტის შედარება.
- საქმიანობის რეალური შედეგების და კორპორაციული განზრახვის განაცხადში მოცემული კვარტალური სამიზნე მაჩვენებლების შედარება.
- ნებისმიერი გადახრის მიზეზები და საქმიანობის შედეგების სამიზნე მაჩვენებლებში დასაბრუნებლად გასატარებელი ღონისძიებები.

ყოველი წლის ბოლოს სამეთვალყურეო საბჭომ სახელმწიფო კორპორაციის წლიურ ანგარიშში უნდა ასახოს საქმიანობის ფაქტობრივი შედეგებისა და კორპორაციული განზრახვის განაცხადში მოცემული თითოეული ამოცანის და მიზნის შედარება. საქმიანობის შედეგების აუდიტი ჩატარდება დამოუკიდებლად ინფორმაციის სანდოობის უზრუნველსაყოფად, რადგან ეს ქმნის სახელმწიფო კორპორაციის საქმიანობის შედეგების შეფასების საფუძველს. ფინანსთა სამინისტრო ან ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტი შეაფასებს საქმიანობის შედეგებს. სახელმწიფო კორპორაციის წლიურ ანგარიშში მოცემული კორპორაციის რისკების შეფასება, როგორც წესი, შესაბამისობაში უნდა იყოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ მომზადებულ ფისკალური რისკების ანალიზის წლიურ ანგარიშში მოცემულ ფისკალური რისკების შეფასებასთან.

საქმიანობის ჩარჩოს შესახებ ნორმები ასახული იქნება როგორც სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონში, ისე კანონქვემდებარე აქტებში.

პილარი 4-ის ფარგლებში გასატარებელი ძირითადი ღონისძიებები

სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონში გათვალისწინებულ იქნას:

- სახელმწიფო კორპორაციების კორპორაციული განზრახვის განაცხადის და სტრატეგიული გეგმების ძირითადი შინაარსი და მათი წარდგენისა და დამტკიცების პროცედურები.
- მოთხოვნა სახელმწიფო კორპორაციების მხრიდან რეგულარული ანგარიშების და მათი ძირითადი შინაარსის წარდგენასთან დაკავშირებით.
- სახელმწიფო კორპორაციის საქმიანობის შედეგების შეფასების არსებითი პროცედურები.
- ფინანსთა სამინისტროს ან ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტის როლი საქმიანობის ჩარჩოსთან მიმართებით.

შემუშავდეს კანონქვემდებარე აქტები კანონის მოთხოვნების უფრო დეტალურად განსაზღვრის მიზნით.

უზრუნველყოფილ იქნას საქმიანობის ჩარჩოს კომპლექსურად და კომერციულ მიზნებთან, კორპორაციულ მართვასთან, ფლობის პოლიტიკასა და კონკურენტულ ნეიტრალურობასთან შესაბამისობაში განსაზღვრა.

პილარი #5. კონკურენტული ნეიტრალურობა

სახელმწიფო კორპორაციები ოპერირებას კონკურენტული ნეიტრალურობის საწყისებზე მოახდენენ. ეს იმას ნიშნავს, რომ მათ არ ექნებათ კონკურენტული უპირატესობა და არც არახელსაყრელი მდგომარეობა ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების მხრიდან მათი ფლობის ან კონტროლის შედეგად. კონკურენტული ნეიტრალურობის პრინციპების გამოყენება უზრუნველყოფს სახელმწიფო კორპორაციების მხრიდან შეზღუდული ეკონომიკური რესურსების ეფექტურ გამოყენებას.

სახელმწიფო კორპორაციები კონკურენციას უწევენ არა მხოლოდ ბაზარზე რეალურად არსებულ კერძო სექტორის კომერციულ ფირმებს, არამედ თავიანთ ბაზარზე პოტენციურ კონკურენტებსაც და სხვა კომპანიებს, რომლებიც ბაზარს სთავაზობენ ურთიერთმემცვლელ პროდუქტს თუ სერვისებს. მაგალითად, საქართველოს რკინიგზის კონკურენცია შეეხება არა მხოლოდ სარკინიგზო, არამედ სატრანსპორტო სერვისების ბაზარსაც და მისი კონკურენტები არიან სატრანსპორტო სერვისების როგორც რეალური, ისე პოტენციური მომწოდებლები. სახელმწიფო კორპორაციები კონკურენციას უწევენ ასევე ბაზრებზე საქართველოს საჯარო და კერძო სექტორის ყველა ფირმას ისეთი რესურსების თვალსაზრისით, როგორებიცაა: კაპიტალი, სამუშაო ძალა, მასალები და მომსახურებები.

სახელმწიფო კორპორაციები:

- დაექვემდებარებიან ზოგად კანონმდებლობას, რეგულაციებს, და გადასახადებს, და არ ისარგებლებენ შეღავათებით და არ დაექვემდებარებიან სპეციალურ კანონებს, რეგულაციებსა და საგადასახადო რეჟიმებს, რომლებიც ხელს უშლიან კონკურენტული ნეიტრალურობის უზრუნველყოფას. ზოგადი კანონმდებლობა მოიცავს ზოგად კორპორაციულ, შრომის, გარემოს დაცვის და მომხმარებლის უფლებების დაცვის კანონმდებლობას. სახელმწიფო კორპორაციების ჩარჩო კანონი და მასთან ასოცირებული კანონქვემდებარე აქტები ხელს არ შეუშლის, პირიქით, ხელს შეუწყობს კონკურენტული ნეიტრალურობის გაძლიერებას და გაუმჯობესებას.
- საბაზრო პირობებით ექნებათ სესხზე ხელმისაწვდომობა. მათ მოეთხოვებათ შესაძლებლობის ფარგლებში ფინანსური ბაზრებიდან სასესხო დაფინანსების მიღება კომერციული პირობებით. ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლებიდან გადასესხების ნებისმიერი შემთხვევა სტანდარტულად კომერციული პირობებით, ვალის ვადიანობისა და რისკის პროფილის შესაბამისი საბაზრო საპროცენტო განაკვეთებით განხორციელდება. სახელმწიფო კორპორაციებს შორის გადასესხების თუ სხვა ნებისმიერი ტრანზაქცია ასევე საბაზრო პირობებით შესრულდება. სახელმწიფო კორპორაციების მიერ მოზიდული ვალი უზრუნველყოფილი არ იქნება ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ, და ეს მკაფიოდ იქნება გაცხადებული ვალთან დაკავშირებულ ყველა სახის დოკუმენტში.
- ასევე, საბაზრო პირობებით ექნებათ კაპიტალზე ხელმისაწვდომობა. მათ მოეთხოვებათ კაპიტალზე ისეთივე ამონაგები, როგორც გააჩნიათ შესადარის კერძო სექტორის კომპანიებს. კაპიტალში ახალი ინვესტიციების განხორციელების ნებისმიერ შემთხვევაში, გონივრული მოლოდინი უნდა არსებობდეს იმისა, რომ სახელმწიფო კორპორაციები შეძლებენ უკუგების ამგვარი კოეფიციენტის გენერირებას. კაპიტალზე უკუგების საბაზრო ორიენტირის განსაზღვრა კორპორაციული ფინანსების სტანდარტული მექანიზმების გამოყენებით ხდება. სახელმწიფო კორპორაციები დივიდენდების პოლიტიკებისა და კაპიტალის სტრუქტურების თვალსაზრისითაც კერძო სექტორის ნორმებს დაექვემდებარებიან.
- არ ისარგებლებენ ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების მხრიდან არაპირდაპირი ფინანსური მხარდაჭერით, რაც მათ უპირატესობას მიანიჭებს შესადარის კერძო სექტორის კომერციულ კომპანიებთან მიმართებით. ამრიგად, სახელმწიფო კორპორაციები ცენტრალური ან ადგილობრივი ხელისუფლების მხრიდან ვერ მიიღებენ სპეციალურ გარანტიებს თუ სუბსიდიებს, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ეს კონკურენტული ნეიტრალურობის მისაღწევად არის საჭირო; პირიქით, მათ მიმართ უნდა იყოს ისეთივე დამოკიდებულება, როგორც კერძო სექტორის

კომპანიების მიმართ. სრულად და გამჭვირვალედ უნდა მოხდეს მათი ფინანსური ანაზღაურება ნებისმიერი იმ კვაზი-ფისკალური აქტივობისთვის, რისი განხორციელებაც მათ მოეთხოვებათ.

- უნდა შეასრულონ ფინანსური ანგარიშგების, გამჭვირვალობის, აუდიტის, და კორპორაციული მართვის მოთხოვნები, რომლებიც შესაძარისი კერძო სექტორის ფირმების მოთხოვნების მსგავსია, თუმცა გარკვეულ ასპექტებში უფრო მკაცრი იქნება ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხლისუფლების მხრიდან, როგორც აქციონერებისგან დაყენებული კონკრეტული მოთხოვნები.

პილარი 5-ის ფარგლებში გასატარებელი ძირითადი ღონისძიებები

სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონში გათვალისწინებულ იქნას მოთხოვნა სახელმწიფო კორპორაციების მიერ ბაზრებზე კონკურენტული ნეიტრალურობის პირობებში ოპერირების შესახებ.

განხილულ იქნას სახელმწიფო კორპორაციების სამართლებრივი, მარეგულირებელი და საგადასახადო ჩარჩოები და შემუშავდეს გეგმა მათგან კონკურენტულ ნეიტრალურობასთან შეუსაბამო კომპონენტების ამოღების შესახებ.

შემუშავდეს კანონქვემდებარე აქტები კანონში კონკურენტულ ნეიტრალურობასთან დაკავშირებული მუხლების აღსრულების მიზნით.

შემუშავდეს სხვა კანონებში შესატანი ცვლილებები.

უზრუნველყოფილ იქნას კონკურენტული ნეიტრალურობის კომპლექსურად და კომერციულ მიზნებთან, კორპორაციულ მართვასთან, ფლობის პოლიტიკასა და საქმიანობის ჩარჩოსთან შესაბამისობაში განსაზღვრა.

ე. ურთიერთდამოკიდებულებები რეფორმის ფარგლებში

რეფორმის ხუთივე ძირითადი პილარი ერთმანეთზეა ურთიერთდამოკიდებული. ამრიგად, რეფორმის ფარგლებში დასახული ამოცანების მიღწევის უზრუნველსაყოფად, ყველა ძირითადი მიმართულება თანმიმდევრულად და საერთაშორისო და ევროპულ სტანდარტებთან მაღალი ხარისხის შესაბამისობის პირობებში განხორციელდება. აუცილებელი იქნება სტანდარტების მოდიფიკაცია, რათა გათვალისწინებულ იქნას საქართველოს პრაქტიკული რეალობა დღეს და განჭვრეტად მომავალში, თუმცა ეს ცვლილებები მინიმალურ დონეზე უნდა განხორციელდეს.

მაგალითად, კონკურენტული ნეიტრალურობა არ მიიღწევა საქმიანობის ჩარჩოს გარეშე, რომელიც სახელმწიფო კორპორაციებს მათთან კონკურენციაში მყოფ კერძო სექტორის ფირმებთან შესადარისობის საფუძველზე ხდის ანგარიშვალდებულს. და პირიქით, საქმიანობის ჩარჩოს მნიშვნელობა და აღსრულებადობა შეიზღუდება, თუ სახელმწიფო კორპორაციებს მნიშვნელოვანი კონკურენტული უპირატესობა ექნებათ ან შეექმნებათ არსებითი კონკურენტული არახელსაყრელი მდგომარეობა ცენტრალური ან ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ მათი ფლობის გამო.

ხუთ ძირითად პილარს შორის არსებული ურთიერთდამოკიდებულებების გამო რეფორმის შემუშავების, თანმიმდევრულობი და განხორციელების უზრუნველყოფა წარმოადგენს გამოწვევას, თუმცა, განხორციელების შემთხვევაში რეფორმას სტაბილურს და მყარს გახდის, რადგან აღნიშნული ხუთი ძირითადი პილარი ერთმანეთს გააძლიერებს. ეს არის ის გაკვეთილი, რაც ევროპულმა და საერთაშორისო გამოცდილებამ და კარგმა პრაქტიკამ გვასწავლა.

ვ. მფლობელი ერთეული

ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის რეკომენდაციების შესაბამისად, საქართველოში სახელმწიფო კორპორაციების აქციონერთა უფლებების განხორციელების პასუხისმგებლობა, ერთი გამონაკლისის გარდა, თითოეული ადგილობრივი და ცენტრალური ხელისუფლების შემთხვევაში ცენტრალიზებული იქნება ერთი მფლობელი ერთეულის ფარგლებში. სახელმწიფოს აქციონერისა და დარგობრივი პოლიტიკის შემქმნელის ფუნქციების მკაფიოდ გამიჯვნის უზრუნველსაყოფად, ფინანსთა სამინისტრო იქნება ცენტრალური ხელისუფლების სახელმწიფო კორპორაციების ფლობის უფლებამოსილების განმახორციელებელი ცენტრალური ორგანო, ხოლო ადგილობრივი ხელისუფლების კორპორაციებისთვის - ადგილობრივი საფინანსო დეპარტამენტები, საჭიროების შემთხვევაში ფინანსთა სამინისტრო. დარგობრივი სამინისტროები და დეპარტამენტები კვლავ პასუხისმგებელი იქნებიან იმ სექტორებში პოლიტიკის შექმნასა და რეგულირებაზე, რომლებშიც სახელმწიფო კორპორაციები ოპერირებენ.

რაც შეეხება გამონაკლისს, ენერგეტიკის სექტორში ქონებრივი განცალკევების შესახებ ევროდირექტივასთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით, ფინანსთა სამინისტრო იქნება სახელმწიფო წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი ელექტროენერჯის გადამცემი კომპანიის მფლობელი ორგანო, ხოლო ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო შეინარჩუნებს ელექტროენერჯის მწარმოებელ კომპანიებს. ამასთან, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს მიერ საწარმოთა ფლობისა და დარგობრივი პოლიტიკის გამტარისროლს შორის ინტერესთა კონფლიქტის ეფექტის შესამცირებლად, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სისტემის ფარგლებში ამ როლების გასამიჯნად დამატებითი ღონისძიებები უნდა გატარდეს.

სახელმწიფო კორპორაციების ფლობის ცენტრალიზებული მოდელი ყველა სახელმწიფო კორპორაციისთვის უზრუნველყოფს სახელმწიფოს და ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ ფლობის პოლიტიკის განხორციელების თანმიმდევრულობას. ცენტრალიზებული მოდელი ხელს შეუწყობს სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ საერთო ანგარიშგებას, რაც საერთაშორისო დონეზე დამკვიდრებულ კარგ პრაქტიკად ითვლება.

ვინაიდან ფინანსთა სამინისტრო და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტები არ არიან ჩართულები დარგობრივი პოლიტიკის შექმნის პროცესში, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის რეკომენდაციების შესაბამისად, მათ შეეძლებათ იმოქმედონ, როგორც შედარებით მიუკერძოებელმა ცენტრალიზებულმა მფლობელმა ერთეულებმა. ამის საპირისპიროდ, დარგობრივი სამინისტროები და დარგობრივი დეპარტამენტები გადაწყვეტილებებს იღებენ პოლიტიკებთან დაკავშირებით იმ დარგებში, რომლებშიც ზოგიერთი სახელმწიფო კორპორაცია ოპერირებს, რამაც შესაძლოა მნიშვნელოვანი ინტერესთა კონფლიქტი წარმოშვას. ამგვარმა კონფლიქტებმა შესაძლოა გაართულოს *კონკურენტული ნეიტრალურობის*, და შესაბამისად, *საქმიანობის ჩარჩოს*, *კორპორაციული მართვის* და *კომერციული მიზნების შენარჩუნება*.

სახელმწიფო კორპორაციის ფლობის უფლებამოსილების ფინანსთა სამინისტროსა და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოს საფინანსო დეპარტამენტისათვის გადაცემა გააუმჯობესებს მათი მხრიდან სახელმწიფო კორპორაციების საქმიანობის ფარგლებში წარმოქმნილ ფისკალურ რისკებზე კონტროლს. ეს ასევე ხელს შეუწყობს ფინანსთა სამინისტროსა და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების საფინანსო დეპარტამენტებს სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ საერთო ანგარიშგების გაუმჯობესებაში, რომლებიც დაეფუძნება ანგარიშგების ამჟამინდელ პრაქტიკებს.

სასურველია, ფლობის უფლებამოსილების ფინანსთა სამინისტროსა და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების საფინანსო დეპარტამენტებისათვის, და არა ავტონომიური სააგენტოებისათვის, თუ ჰოლდინგური

კომპანიებისათვის გადაცემა. სააგენტოს ან ჰოლდინგური კომპანიის სტრუქტურა შესაძლოა გაუმჭვირვალე იყოს, რაც საჯარო რესურსების გამოყენების ზედამხედველობის პროცესს ართულებს. უფრო მეტიც, სააგენტოს ან ჰოლდინგური კომპანიის სტრუქტურის ფარგლებში არსებობს სახელმწიფო კორპორაციებს შორის ჯვარედინი სუბსიდირების შესაძლებლობა, რაც ართულებს მონიტორინგისა და მართვის განხორციელებას. ამასთან, ჰოლდინგურ კომპანიებს შესაძლოა ჰქონდეთ მნიშვნელოვანი ბერკეტები იმის განსასაზღვრად, თუ როგორ ხდება დივიდენდების გაცემა, ფინანსური აქტივების მართვა/გასხვისება, რესურსების რეინვესტირება, რამაც შესაძლოა გაართულოს ცალკეული სახელმწიფო კორპორაციების ფლობის უფლებამოსილების განხორციელება.

რეფორმის ფარგლებში გასატარებელი ძირითადი ღონისძიებები მფლობელ ერთეულთან დაკავშირებით	
•	სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონში შეტანილ იქნას დებულებები ფლობის უფლებამოსილების განსახორციელებლად საჭირო ინსტიტუციური ღონისძიებების შესახებ.
•	სახელმწიფო კორპორაციების მფლობელობა გადაეცეს ფინანსთა სამინისტროსა და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების საფინანსო დეპარტამენტებს.
•	შეიქმნას მექანიზმი ფინანსთა სამინისტრომ როგორც სახელმწიფო კორპორაციების ფლობის ცენტრალურმა ორგანომ იმოქმედოს ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების საფინანსო დეპარტამენტების ნაცვლად.
•	ელექტრონურების გენერირებასთან დაკავშირებით ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ფარგლებში განისაზღვროს პოლიტიკის შემქმნელის/მარეგულირებლის და ფლობის ფუნქციების გამიჯვნის საკითხი.

ზ. რეფორმის არეალი

რეფორმის პირველი ეტაპი შეეხება:

- 18 სახელმწიფო კორპორაციას, რომლებიც ამ ეტაპზე განსაზღვრულია ფინანსთა სამინისტროს მიერ საერთაშორისო სავალუტო ფონდის 2014 წლის სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სახელმძღვანელოში განსაზღვრული საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით და რომლებიც ასევე არიან საზოგადოებრივი დაინტერესების პირები.
- 2 სახელმწიფო საწარმო, რომლებიც ფინანსთა სამინისტროს მიერ ამჟამად კლასიფიცირებულნი არიან, როგორც სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოები და რომლებსაც, მთავრობის მოსაზრებით, პროგნოზირებად მომავალში აქვთ სახელმწიფო კორპორაციად გარდაქმნის პოტენციალი.

შესაბამისად, სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმამ უნდა დაფაროს შემდეგი საწარმოები:

N	ID	SOE	მშობელი	სექტორი
1	204995176	სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC
2	251716371	შპს ენგურჰესი	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC

3	206237491	სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	სს საპარტნიორო ფონდი	PC
4	202886010	სს საქართველოს რკინიგზა	სს საპარტნიორო ფონდი	PC
5	206103722	შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC
6	208144051	შპს საქაერონავიგაცია	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC
7	404389693	შპს საქართველოს აეროპორტების გაერთიანება	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC
8	204524568	შპს საქართველოს მელიორაცია	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	GG
9	412670097	შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	GG
10	208144541	სს თამ თბილავიამშენი	შპს თბილავიამშენი	PC
11	239403392	სს საჩხერეგაზი	საჩხერის მუნიციპალიტეტი	PC
12	204862372	შპს საქართველოს მაღალი ტექნოლოგიების ეროვნული ცენტრი	შპს აქტივების მართვისა და განვითარების კომპანია	PC
13	245556679	შპს ბათუმის წყალი	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	PC
14	202886788	შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანია	თბილისის მუნიციპალიტეტი	PC
15	245383678	შპს ბათუმის საზღვაო ნავსადგური	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC
16	203836233	შპს საქართველოს ფოსტა	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC
17	203829250	შპს საქართველოს ტელერადიოცენტრი	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC
18	245626443	შპს შავი ზღვის ფლორისა და ფაუნის შემსწავლელი სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	PC
19	204532899	შპს სერვისი - 7	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC
20	231165583	სს აკურა	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	PC

სახელმწიფო კორპორაციის ანგარიშვალდებულების ჩარჩო, რომელიც ამ რეფორმის საგანია, არ იქნება იგივე რაც სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული (არაკომერციული) საწარმოებისთვის მოქმედებს ან

განისაზღვრება სამომავლოდ. ვინაიდან სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოები არსებითად არაკომერციული ერთეულები არიან, იმ ფაქტის მიუხედავად, რომ მათ აქვთ საქართველოს „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის შესაბამისად დაფუძნებული კომპანიების სამართლებრივი ფორმა, ისინი დაექვემდებარებიან ანგარიშვალდებულების განსხვავებულ ჩარჩოს, რომელსაც მთავრობა შემდგომ ეტაპზე შეიმუშავებს.

რეფორმის დაფარვის არეალის შესახებ გასატარებელი ძირითადი ღონისძიებები

იმ სახელმწიფო საწარმოების ინფორმირება, რომლებსაც თავდაპირველად შეეხებათ რეფორმა და მოეთხოვებათ რეფორმის პრინციპების დაცვა.

თ. კვაზი-ფისკალური აქტივობები

კვაზი-ფისკალური აქტივობა სახელმწიფო კორპორაციის მიერ საჯარო პოლიტიკის ამოცანის შესრულების მიზნით განხორციელებული ოპერაციაა, რომელიც არ არის მკაცრად კომერციული ბუნების, მაგალითად:

- ასეთი საქმიანობის ხარჯი არ ანაზღაურდება ან ნაწილობრივ ანაზღაურდება მომხმარებლების შემოსავლებით ან ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების ტრანსფერებით.
- ასეთი საქმიანობა მონოპოლიურ პოზიციას იყენებს მომხმარებლებისაგან კომერციულად არასამართლიანი საფასურის მისაღებად (იმაზე მეტი ვიდრე ეს გამართებული იქნებოდა კომერციული თვალსაზრისით), ასევე შემოსავლების ნაწილიდან ახდენს კომპანიის სხვა საქმიანობების ჯვარედინი სუბსიდირებას (ერთი საქმიანობის დაფინანსების პრაქტიკა, სხვა საქმიანობიდან მიღებული მოგებით);

კვაზი-ფისკალური აქტივობა შესაძლოა სხვადასხვა ფორმით იყოს განხორციელებული, მაგალითად:

- *არაკომერციული მომსახურების ვალდებულებები (NCSSO):* ზოგადად მოსახლეობისთვის ან სამიზნე ჯგუფებისთვის საქონლისა და მომსახურების მიწოდება კომერციულზე ნაკლებ ფასად. მეორეს მხრივ, კომერციული მომსახურების ვალდებულება (CSO) არის მომსახურების ისეთი ვალდებულება, რომლის სრულ ღირებულებას (მათ შორის კაპიტალზე შესაბამის უკუგებას) სახელმწიფო კორპორაცია თავისი მომხმარებლებისგან ინაზღაურებს.
- *არაძირითადი ფუნქციები:* ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ სახელმწიფო კორპორაციაზე დაკისრებული ვალდებულებები საქონლისა და მომსახურების მიწოდებაზე, ან კაპიტალური ინვესტიციების განხორციელებაზე, რაც მათ ძირითად ფუნქციებს არ უკავშირდება.
- *სუბსიდირებული შესყიდვები:* საქონლისა და მომსახურებების ან აქტივების კონკრეტული მომწოდებლებისათვის კომერციულზე მაღალი ფასის გადახდა.
- *სუპერ-დივიდენდები:* საწარმოს მიერ იმაზე მეტი დივიდენდის გადახდა, ვიდრე საანგარიშო პერიოდის მოგებით იყო შესაძლებელი. ასეთი გადახდები ხორციელდება ძირითადად საწარმოს აქტივების გაყიდვით (ერთჯერადი ოპერაცია) ან სხვა აკუმულირებული რეზერვებიდან.
- *ფასწარმოქმნა მოკლევადიანი საბიუჯეტო შემოსავლების მიზნებისათვის:* საქონელსა და მომსახურებაზე უფრო მაღალი ფასის დაწესება სახელმწიფო კორპორაციის მოგებისა და დივიდენდების მოკლევადიან პერსპექტივაში გასაზრდელად, თუნდაც კორპორაციის ბაზრის წილისა და საშუალოვადიან პერსპექტივაში მისი მოგების შემცირების რისკის წარმოქმნის ხარჯზე.
- *მონოპოლიური პოზიციის ბოროტად გამოყენება:* მომხმარებლებისაგან კომერციულად არასამართლიანი საფასურის მიღება (იმაზე მეტი ვიდრე ეს გამართებული იქნებოდა კომერციული

თვალსაზრისით). დამატებითი შემოსავლების გამოყენება კომპანიის სხვა საქმიანობების ჯვარედინი სუბსიდირების მიზნით. (ერთი საქმიანობის დაფინანსების პრაქტიკა, სხვა საქმიანობიდან მიღებული მოგებით).

არსებობს ცხადი კვაზი-ფისკალური აქტივობები - ე.ი. გაწერილია კანონით, ცენტრალური ან ადგილობრივი ხელისუფლების განკარგულებით, ან ოფიციალური შეთანხმებით. ზოგიერთი კვაზი-ფისკალური აქტივობა კი - ფარულია (implicit) ე.ი. სახელმწიფო კორპორაციები კვაზი-ფისკალურ აქტივობას ახორციელებენ კანონში, განკარგულებასა თუ ოფიციალურ შეთანხმებაში განსაზღვრის გარეშე. ორივე შემთხვევაში, სახელმწიფო კორპორაციები ოპერირებდნენ იმის გათვალისწინებით, რომ ისინი არ იქნებოდნენ ანგარიშვალდებულები კვაზი-ფისკალური აქტივობებით გამოწვეული ფინანსური მდგომარეობის გაუარესებაზე.

აიკრძალება როგორც ცხადი, ასევე ფარული კვაზი-ფისკალური აქტივობები, თუ ისინი არ მიეკუთვნებიან არაკომერციული მომსახურების ვალდებულებებს, რაც აისახება:

- სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონის დებულებებში, რომლებიც მოითხოვს სახელმწიფო კორპორაციების მხრიდან კომერციულ ოპერირებას და აქედან გამომდინარე, კვაზი-ფისკალურ აქტივობებზე უარის თქმას, თუ ეს არ არის ცხადი საქმიანობები და მათი ხარჯები ან სარგებელი სრულად ანაზღაურდება ტრანსფერებით მათსა და ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების ბიუჯეტებს შორის.
- სახელმწიფო კორპორაციის კორპორაციული განზრახვის განაცხადის დებულებებში, რომლებითაც იკრძალება ფარული კვაზი ფისკალური აქტივობები.

ყველა CSO აისახება კორპორაციული განზრახვის განაცხადში, რომელშიც ასევე წარმოდგენილი იქნება მკაფიო განაცხადი იმასთან დაკავშირებით, რომ ამგვარი სოციალური ვალდებულება არის CSO და არა NCSO. CSO-ები სახელმწიფო კორპორაციების მმართველობის წლიურ ანგარიშებში გამოქვეყნდება, კორპორაციული განზრახვის განაცხადთან მიმართებით მათი საქმიანობის შესახებ ანგარიშების ნაწილში. აქედან გამომდინარე გამჟღავნებული ინფორმაცია უნდა მოიცავდეს კომერციული მომსახურების თითოეული ვალდებულების აღწერას, მისი სრული ღირებულების შეფასებას და ამ ღირებულების მომხმარებლებისგან მიღების ფორმის აღწერასა და რაოდენობრივ შეფასებას. კომერციული მომსახურების ვალდებულებების შესახებ რეზიუმეები ასევე გამოქვეყნდება ფინანსთა სამინისტროს მიერ მომზადებულ ფისკალური რისკების ანალიზის ანგარიშებში, რადგან კომერციული მომსახურების ვალდებულებებს აქვთ არაკომერციული მომსახურების ვალდებულებებზე გადაქცევის პოტენციალი.

არაკომერციული მომსახურების ვალდებულებების წმინდა ღირებულება, მათ შორის, კაპიტალზე შესაბამისი უკუგება, ანაზღაურდება სახელმწიფო თუ ადგილობრივი ბიუჯეტებიდან სახელმწიფო კორპორაციებზე მიმართული ტრანსფერებით. ამ უკანასკნელმა არ უნდა გადააჭარბოს ასეთი აქტივობის მთლიან წმინდა ღირებულებას. ტრანსფერები, და მათ უკან მდგარი არაკომერციული მომსახურების ვალდებულებები განიხილება და პრიორიტეტად განისაზღვრება სახელმწიფო და ადგილობრივი ბიუჯეტის პროცესებში სხვა ხარჯების მსგავსად. თუ ხარჯების დასაფარად არ ხდება სახსრების გამოყოფა, სახელმწიფო კორპორაციებს უფლება აქვთ არ შეასრულონ არაკომერციული მომსახურების ვალდებულებები.

ყველა NCSO და მათი ეფექტურობის შეფასებასთან ერთად ასახული იქნება კორპორაციული განზრახვის განაცხადში. NCSO-ები ასევე გამოქვეყნდება სახელმწიფო კორპორაციების მმართველობის წლიურ ანგარიშებში, კორპორაციული განზრახვის განაცხადთან მიმართებით მათი საქმიანობის შესახებ ანგარიშების ნაწილში. აქედან გამომდინარე გამჟღავნებული ინფორმაცია დაექვემდებარება

სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის აუდიტს და მოიცავს არაკომერციული მომსახურების თითოეული ვალდებულების აღწერას, მისი ფაქტობრივი და ბიუჯეტირებული ღირებულების შედარებას და მასთან დაკავშირებულ რეალურ და დაგეგმილ ასოცირებულ არაფინანსურ შედეგ(ებ)ს. NCSO-ების შესახებ რეზიუმეები ასევე გამოქვეყნდება ფისკალური რისკების ანალიზის ანგარიშებში, ხარისხობრივი ანალიზით მათ ფაქტიურ ხარჯებსა და ბიუჯეტირებულ თანხებს შორის გადახრებზე.

რეფორმის ფარგლებში გასატარებელი ძირითადი ღონისძიებები კვაზი-ფისკალური აქტივობებთან დაკავშირებით

სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონში გათვალისწინებულ იქნას:

- კვაზი-ფისკალური აქტივობების კომპლექსური განმარტება.
- კვაზი-ფისკალური აქტივობების, არაკომერციული მომსახურების ვალდებულებების და კომერციული მომსახურების ვალდებულებების მართვის პრინციპები.

კანონქვემდებარე აქტების შემუშავება კანონში კვაზი-ფისკალური აქტივობების შესახებ მოცემული ნორმების დამატებითი განმარტებების და პრინციპების აღსრულების მიზნით.

კვაზი-ფისკალური აქტივობებისა და შესაბამისი მაგალითების განმარტებისთვის მეთოდოლოგიური გზამკვლევის შემუშავება.

უზრუნველყოფილ იქნას კვაზი-ფისკალური აქტივობების სამართლებრივი და მეთოდოლოგიური ჩარჩოს კომპლექსურობა და შესაბამისობა კონკურენტულ ნეიტრალურობასთან, კომერციულ მიზნებთან და საქმიანობის ჩარჩოსთან.

ი. აუდიტი, ანგარიშგება და გამჭვირვალობა

საერთაშორისო კარგი პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ სახელმწიფო კორპორაციებმა, რამდენადაც შესაძლებელია, უნდა მოამზადონ თავიანთი ფინანსური უწყისები, უზრუნველყონ მათი აუდიტი და გამოაქვეყნონ ისინი შესადარისი კერძო სექტორის კომპანიების მსგავსად, რათა გაზარდონ კონკურენტული ნეიტრალურობის, გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების ხარისხი. საქართველოში ამჟამად არსებულ პრაქტიკას არეგულირებს „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ“ საქართველოს კანონი საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 29 ნოემბრის #584 დადგენილებასთან ერთად და იგი დიდწილად შესაბამისობაშია საერთაშორისო კარგ პრაქტიკასთან. თუმცა, უნდა განხორციელდეს ღონისძიებები გაუმჯობესების მიმართულებით ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების მფლობელობის კონკრეტული გარემოებების გათვალისწინებით:

- ყველა სახელმწიფო კორპორაციის ფინანსურ ანგარიშგებებში ასახული იქნება კვაზი-ფისკალური აქტივობები და დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციები, ე.ი. ტრანზაქციები კორპორაციებსა და მთავრობას და სხვა სახელმწიფო კორპორაციებს შორის.
- სახელმწიფო კორპორაციებმა ფინანსური ანგარიშგებები უნდა წარუდგინონ ქვეყნის პარლამენტს და ადგილობრივ საკრებულოს, რათა შეძლონ მათი ოფიციალურად განხილვა.

საქართველოში ამჟამად არსებული პრაქტიკა სახელმწიფო კორპორაციების მმართველობის ანგარიშების მომზადებასა და გამოქვეყნებასთან მიმართებით ასევე უმეტესწილად შესაბამისობაშია საერთაშორისო

კარგ პრაქტიკასთან. თუმცა, ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების მფლობელობის კონკრეტული გარემოებების გათვალისწინებით გაუმჯობესება შეეხება შემდეგ საკითხებს:

- მმართველობის ანგარიშებში წარმოდგენილი ინფორმაცია შესაბამისობაში იქნება დოკუმენტებში, მაგალითად, კორპორაციული განზრახვის განაცხადებში მოცემულ, ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ დამტკიცებულ და სახელმწიფო კორპორაციების მიერ მიღებულ საქმიანობის ფინანსური და არაფინანსური მოთხოვნებთან.
- მმართველობის ანგარიშებში ასახული იქნება სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების კვალიფიკაცია და გამოცდილება, მიმდინარე სამსახური და სხვა სამეთვალყურეო საბჭოს წევრობა და ინფორმაცია იმის შესახებ, ისინი დამოუკიდებლედ განიხილებიან თუ - არა. ასევე გამჟღავნდება სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების მონაწილეობა საბჭოსა და კომიტეტების სხდომებზე, და მათი და ასევე აღმასრულებელი პირების ჯამური და ინდივიდუალური ანაზღაურება.
- მმართველობის ანგარიშების მოთხოვნები ასევე გავრცელდება მესამე და მეოთხე კატეგორიის სახელმწიფო კორპორაციებზე.
- მმართველობის ანგარიშებს სახელმწიფო კორპორაციები ცნობისთვის წარუდგენენ პარლამენტს და ადგილობრივ საკრებულოებს ფინანსურ უწყისებთან ერთად.

ამასთან, საერთაშორისო კარგი პრაქტიკის შესაბამისად, სახელმწიფო კორპორაციებს ასევე მოეთხოვებათ წლის განმავლობაში რეგულარული ანგარიშგება ფინანსთა სამინისტროს და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების საფინანსო დეპარტამენტების წინაშე კორპორაციული განზრახვის განაცხადის მოთხოვნების შესაბამისად. ანგარიშგებაში მოცემული უნდა იყოს ის ინფორმაცია, რომელიც შესაძლოა არ აისახოს ფინანსურ უწყისებში ან მმართველობის ანგარიშებში, მაგალითად, კორპორაციისთვის კომერციულად ან სამართლებრივად სენსიტიური ინფორმაცია, ასევე კონფიდენციალური და უსაფრთხოების გამო გაუცხადებელი სხვა ინფორმაცია; და უფრო დეტალური და/ან ფართო სპექტრის ანალიზი ან დაზუსტებები. ფინანსთა სამინისტრო და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების საფინანსო დეპარტამენტები მოამზადებენ აგრეგირებულ ანგარიშებს, გამოაქვეყნებენ და წარუდგენენ მათ ცენტრალურ და ადგილობრივ ხელისუფლებას, პარლამენტს და საკრებულოებს იმ კორპორაციებთან დაკავშირებით, რომლებზეც პასუხისმგებლებიც არიან, მათ შორის, აგრეგირებულ და შემაჯამებელ ინფორმაციას ცალკეულ კორპორაციებზე და ფინანსთა სამინისტროსა და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების საფინანსო დეპარტამენტების მიერ მომზადებულ კომენტარებს მათ საქმიანობასა და პერსპექტივებზე. ფინანსთა სამინისტროს მიერ მომზადებულ და ქვეყნის პარლამენტში წარდგენილ ფისკალური რისკების ანალიზის წლიურ ანგარიშებში შემდეგისდაგვარად თავიდან უნდა იქნას არიდებული ხსენებულ აგრეგირებულ ანგარიშებში წარმოდგენილი ინფორმაციის დუბლირება, მათ შორის, ჯვარედინი დამოწმების სახითაც.

რეფორმის ფარგლებში გასატარებელი ძირითადი ღონისძიებები აუდიტთან, ანგარიშგებასთან და გამჭვირვალობასთან დაკავშირებით

უზრუნველყოფილ იქნას აუდიტის, ანგარიშგების და გამჭვირვალობის ძირითადი მოთხოვნების გათვალისწინება სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონში ან „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ“ საქართველოს კანონში

შემუშავდეს კანონქვემდებარე აქტები აუდიტთან, ანგარიშგებასა და გამჭვირვალობასთან/გამჭვირვალობასთან დაკავშირებული კანონის მოთხოვნების აღსრულების მიზნით.

უზრუნველყოფილ იქნას აუდიტის, ანგარიშგების და გამჭვირვალობის/გამჭვირვალობის ჩარჩოს კომპლექსურობა და შესაბამისობა საქმიანობის ჩარჩოსთან.

თ. საპილოტე პროექტი/პილოტი საწარმოები

სტრატეგია საპილოტე პროექტის სახით რამდენიმე წინასწარ შერჩეულ სახელმწიფო კორპორაციაში განხორციელდება. საპილოტე პროექტის მთავარი მიზანი იქნება სტრატეგიის შემოწმება იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ეს უკანასკნელი სათანადოდ და ეფექტიანად მოერგოს ქართულ კონტექსტს. ეს ხელს შეუწყობს სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონისა და კანონქვემდებარე აქტების განვითარებასა და დახვეწას. სტრატეგიის ძირითადი კომპონენტების პრაქტიკაში განხორციელების შესაძლებლობა ასევე დაეხმარება დაინტერესებულ მხარეებს, დაიწყონ შესწავლა იმისა, თუ როგორ შეასრულონ თავიანთი ახალი როლები და განავითარონ საჭირო პოტენციალი, კომპეტენცია და შესაძლებლობები.

საპილოტე პროექტისათვის შერჩეული სახელმწიფო კორპორაციებია: საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა, საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია და საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია. ეს სახელმწიფო კორპორაციები საპილოტე პროექტისათვის შეირჩა იმის გამო, რომ ისინი წარმოადგენენ კომპანიებს, რომელთა ფინანსური მდგომარეობა განსხვავებული სპეციფიკისაა, და რომლებსაც კომპლექსურობის და მმართველობის გამოწვევების განსხვავებული დონეები ახასიათებთ.

გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია ამჟამად არ კლასიფიცირდება როგორც სახელმწიფო კორპორაცია, არამედ კლასიფიცირებულია, როგორც სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმო, ძირითადად უწყვეტი ზარალის გამო. თუმცა, შესაძლოა არსებობდეს კომპანიის გონივრულ ვადაში სახელმწიფო კორპორაციად რეკლასიფიცირების პერსპექტივა მისი რესტრუქტურით და საქმიანობის შედეგების გაუმჯობესებით.

ქვემოთ ჩამოთვლილია სტრატეგიის ის ძირითადი კომპონენტები, რომლებიც საპილოტე პროექტის ფარგლებში დაიტესტება:

- **კორპორაციული მართვა:** ერთ-ერთ საპილოტე კორპორაციაში სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების ან აღმასრულებელი პირების დანიშვნის ან ჩანაცვლების საჭიროების შემთხვევაში, მოხდება პროცესის ჰარმონიზაცია სტრატეგიით გათვალისწინებულ პროცედურებთან. საპილოტე კორპორაციებს ასევე მოეთხოვებათ საბჭოს შეფასებების უზრუნველყოფა, ისევე როგორც კორპორაციული მართვის კოდექსთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა, ეთიკის კოდექსის შემუშავება და შესაბამისობის უზრუნველყოფა.

- *საქმიანობის ჩარჩო.* შერჩეულ სახელმწიფო კორპორაციებს მოეთხოვებათ 2022-2025 წლების კორპორაციული განზრახვის განაცხადის შემუშავება და ფინანსთა სამინისტროსთან განხილვა, რაც შესაბამისობაში უნდა იყოს სახელმწიფო ბიუჯეტისა და საჯარო ინვესტიციების მართვის პროცესის პროგნოზებთან და მტკიცებებთან. ამ კორპორაციებმა ასევე უნდა მოამზადონ და დაამტკიცონ თავიანთი კორპორაციული განზრახვის განაცხადის შესაბამისი სტრატეგიული გეგმა. შერჩეულ სახელმწიფო კორპორაციებს მოეთხოვებათ კორპორაციული განზრახვის განაცხადთან მიმართებით თავიანთი საქმიანობის შედეგების კვარტალური ანგარიშგება ფინანსთა სამინისტროს წინაშე.
- *კონკურენტული ნეიტრალურობა.* შესაძლებლობის ფარგლებში გატარდება ღონისძიებები, ისე რომ შერჩეულმა სახელმწიფო კორპორაციებმა კონკურენტულად ნეიტრალურ მარეგულირებელ გარემოში იმოქმედონ. თუ აღნიშნულის მიღწევა აღმოჩნდება შეუძლებელი (მაგალითად, კანონმდებლობის მიზეზით, რომელიც მხოლოდ პარლამენტმა შეიძლება შეცვალოს), სახელმწიფო კორპორაციასა და სახელმწიფო ბიუჯეტს შორის განხორციელდება ტრანსფერები კონკურენტული ნეიტრალურობის უზრუნველსაყოფად.
- *კვაზი-ფისკალური აქტივობები.* შერჩეულ სახელმწიფო კორპორაციებზე მიეცემა ტრანსფერები იმ კვაზი-ფისკალური აქტივობების ხარჯების კომპენსირების მიზნით, რომლებიც ცხადად ნებადართულია კორპორაციული განზრახვის განაცხადით.
- *აუდიტი, ანგარიშგება და გამჟღავნება/გამჭვირვალობა.* საპილოტე კორპორაციებს მოეთხოვებათ (ასეთის არარსებობის შემთხვევაში) აუდიტის კომიტეტის შექმნა შიდა აუდიტის ფუნქციისა და გარე აუდიტის ზედამხედველობისთვის. საპილოტე პროექტის სახით განხორციელდება სახელმწიფო კორპორაციის საქმიანობის შედეგების შესახებ ინფორმაციისა და კვაზი-ფისკალური აქტივობების აუდიტი. შერჩეული სახელმწიფო კორპორაციები უნდა შეეცადონ, შეასრულონ ინფორმაციის გამჟღავნების შეთავაზებული მოთხოვნები. საპილოტე პროექტიდან მიღებულ ინფორმაციას ფინანსთა სამინისტრო გამოიყენებს იმ ანგარიშის დასახვეწად, რომელსაც ის უკვე ამზადებს ფისკალური რისკების ანალიზის ანგარიშის ნაწილის სახით.
- *სახელმწიფო კორპორაციის ფლობის ორგანო.* საპილოტე პროექტის განმავლობაში ფინანსთა სამინისტრო იკისრებს ფლობის ორგანოს პასუხისმგებლობებს.

რეფორმის ფარგლებში გასატარებელი ძირითადი ღონისძიებები საპილოტე პროექტთან დაკავშირებით

უზრუნველყოფილ იქნას შერჩეული სახელმწიფო კორპორაციების ინფორმირება და მათგან თანხმობის მიღება საპილოტე პროექტში მონაწილეობაზე.

შერჩეულ სახელმწიფო კორპორაციებში გატარდეს კორპორაციული მართვის საპილოტე ღონისძიებები.

საპილოტე პროექტის გამოცდილება გამოყენებულ იქნას სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონის პროექტის დასახვეწად.

კ. სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონი

საერთაშორისო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ საქართველოში სახელმწიფო კორპორაციების კომპლექსური, ძლიერი და მდგრადი რეფორმის გასატარებლად, საჭიროა პარლამენტმა მიიღოს ჩარჩო კანონი სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ. აღნიშნულის მიზეზი არის ის, რომ საქართველოს კანონი „მეწარმეთა შესახებ“ და კანონი „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ“

საკმარისად არ ითვალისწინებს ცენტრალური თუ ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ საწარმოთა ფლობასთან დაკავშირებულ კონკრეტულ გარემოებებს, და აქედან გამომდინარე, საჭიროა მათი დახვეწა. თუმცა, კარგი საერთაშორისო პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონი კერძო სექტორის ფირმებთან დაკავშირებით მოქმედ ზოგადი კანონმდებლობის საფუძვლებს უნდა დაეყრდნოს. შესაბამისად, საქართველოში სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონი შეავსებს და გააუმჯობესებს „მეწარმეთა შესახებ“ და „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ“ კანონებს და არ შეასუსტებს მათ გავრცელებას სახელმწიფო კორპორაციებზე.

საქართველოში სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონი მოახდენს წინამდებარე სტრატეგიაში გამოყოფილი იმ ძირითადი კომპონენტების ასახვას, რაც არ არის დაფარული „მეწარმეთა შესახებ“ და „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ“ კანონებში. აღნიშნული მოიცავს შემდეგ საკითხებს:

- სახელმწიფო კორპორაციის განმარტება და კანონის გამოყენების არეალი.
- ინსტიტუციონალური წყობა და მმართველობის პროცედურები როგორც მფლობელის, ისე სამეთვალყურეო საბჭოს დონეზე.
- სახელმწიფო კორპორაციის ფლობის რაციონალური საფუძველი და მისი ასახვა ფლობის პოლიტიკის განაცხადში.
- სახელმწიფო კორპორაციების ძირითადი და მეორადი ამოცანები.
- კონკურენტული ნეიტრალურობის, მათ შორის, კვაზი-ფისკალური აქტივობების რეგულირების პრინციპები.
- სახელმწიფო კორპორაციების საქმიანობის ზედამხედველობისა და კონტროლის განსახორციელებლად საჭირო მოთხოვნები.
- სახელმწიფო კორპორაციების ძირითადი ტრანზაქციების მართვის ფორმა.
- სამეთვალყურეო საბჭოს წევრის დანიშვნის, გათავისუფლების, შეფასების, ანაზღაურების, როლების და პასუხისმგებლობების ჩარჩო.
- სახელმწიფო კორპორაციებისა და მათი მფლობელი ორგანოებისთვის (ცენტრალური ან ადგილობრივი მფლობელი ორგანოები) განსაზღვრული გამჟღავნების/გამჭვირვალობის მოთხოვნები.
- ფინანსური და საქმიანობის შედეგების შესახებ ინფორმაციის აუდიტთან დაკავშირებული მოთხოვნები.
- სანქციები დარღვევებისთვის.

კანონპროექტის შესახებ კონსულტაციები გაიმართება დაინტერესებულ მხარეებთან, მათ შორის, სახელმწიფო კორპორაციებთან, სამოქალაქო საზოგადოებასთან და ძირითად დონორებთან, ასევე ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების შესაბამის ორგანოებთან კანონპროექტის პარლამენტში წარდგენამდე. ამასთან, საპილოტე პროექტიდან მიღებული გამოცდილება გამოყენებულ იქნება კანონპროექტის დასახვეწად.

რეფორმის ფარგლებში გასატარებელი ღონისძიებები სახელმწიფო კორპორაციების ჩარჩო კანონთან დაკავშირებით

შემუშავდეს სახელმწიფო კორპორაციების შესახებ ჩარჩო კანონის პროექტი.

დაინტერესებულ მხარეებთან გაიმართოს კონსულტაციები კანონის პროექტთან დაკავშირებით.

კანონის პროექტი წარედგინოს პარლამენტს.

შემუშავდეს ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების კანონქვემდებარე აქტები (განკარგულებები) და ფინანსთა სამინისტროსა და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების საფინანსო დეპარტამენტების ინსტრუქციები.

დანართი 1: გამოყენებული ლიტერატურა

ADB (აზიის განვითარების ბანკი), *რეფორმები, სახელმწიფო საწარმოების შესაძლებლობები და გამოწვევები*.

IMF (საერთაშორისო სავალუტო ფონდი) ფისკალური საკითხების დეპარტამენტი, *როგორ გავაუმჯობესოთ სახელმწიფო კორპორაციების ფინანსური ზედამხედველობა*.

OECD (ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია), *სახელმწიფო საწარმოების კორპორაციული მართვის სახელმძღვანელო პრინციპები/გაიდლაინები*

OECD (ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია), *კონკურენტული ნეიტრალურობა: საჯარო და კერძო ბიზნესებისთვის თანაბარუფლებიანი მონაწილეობის შესაძლებლობის შენარჩუნება*.

მსოფლიო ბანკი, *სახელმწიფო საწარმოების კორპორაციული მართვა ინსტრუმენტების ნაკრები*.

ასოციირების შესახებ შეთანხმება ერთი მხრივ, საქართველოსა და მეორე მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის.

G20/OECD *სამთავრობათაშორისო ფორუმის* და ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის კორპორაციული მართვის პრინციპები.

სახელმწიფო საწარმოთა კორპორაციული მართვის პრაქტიკების შესახებ ანგარიში

შეჯამება

უკანასკნელ წლებში სახელმწიფო საწარმოთა მიერ განცდილი წარუმატებლობის მიზეზები კომპლექსურია. ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი, რომელმაც მოახდინა საწარმოთა მასშტაბური ზარალის პროვოცირება უნდა იყოს არსებული ფლობის მოდელი. სახელმწიფო საწარმოებისთვის ხშირად დამახასიათებელია დარგობრივი პოლიტიკის განმსაზღვრელი სამინისტროების და ზოგადად პოლიტიკური გავლენები (*სახელმწიფო საწარმოზე პოლიტიკური გავლენების არსებობა ბუნებრივია, ჩვენ ვფოკუსირდებით ისეთ გავლენებზე, რამაც შესაძლოა საწარმოში გამოიწვიოს არაეფექტურობები*), ამ მხრივ საქართველოს მოცემულობაც არ არის განსხვავებული. აღნიშნულის დასაბალანსებლად აუცილებელია აქციონერის ძლიერი ინსტიტუტი, რაც ჩვენს შემთხვევაში არ არსებობს და ამ ფუნქციის შესრულება არ ხორციელდება. აქციონერის ფუნქციის არარსებობას მოყვება მთელი რიგი არაეფექტურობები უშუალოდ საწარმოების დონეზე. საწარმოთა დიდ ნაწილში არ არსებობს სამეთვალყურეო საბჭო. იქ სადაც შექმნილია საბჭო, არ დასტურდება მათი დამოუკიდებლობა. კორპორაციული მართვის კარგი პრაქტიკები სრულად არცერთ საწარმოში არ არის დანერგული. თუმცა, „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემაში“ მიმდინარე რეფორმები იძლევა ოპტიმიზმის საფუძველს, რომ კომპანია მიაღწევს სრულ შესაბამისობას კორპორაციული მართვის კარგ პრაქტიკებთან და გახდება წარმატების მოდელი სხვა მსხვილი საწარმოებისთვის.

საქართველოში სახელმწიფო საწარმოთა სექტორის სპეციფიკის გათვალისწინებით ცენტრალიზებული ფლობის მოდელმა უნდა უზრუნველყოს ყველა იმ არაეფექტურობის აღმოფხვრა, რაც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ. ამასთან, გასაცემია შეკითხვაზე პასუხი რომელმა ორგანომ უნდა შეითავსოს ეს ფუნქცია, ან ხომ არ უნდა დაფუძნდეს სხვა ახალი ერთეული.

ამ მხრივ, მსოფლიოში არსებობს რამდენიმე წარმატებული მოდელი. იმის გათვალისწინებით, რომ ფინანსთა სამინისტროს ბუნებრივად აქვს განსაზღვრული ფისკალური ზედამხედველის ფუნქცია და ამავე დროს დარგობრივი სამინისტროებისგან განხვავებით წარმოადგენს ნეიტრალურ ორგანოს, ფინანსთა სამინისტროსთვის აქციონერის ფუნქციის მინიჭება მართებული იქნება.

უნდა აღინიშნოს, რომ სახელმწიფო საწარმოებზე ვრცელდება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის ზუსტად ის ნორმები რაც კერძო სექტორზე, რაც წარმოადგენს საუკეთესო პრაქტიკას.

გადასადგმელია ნაბიჯები სამართლებრივი ჩარჩოს შექმნის/დახვეწის მიზნით. სახელმწიფო საწარმოების შესახებ მარეგულირებელი ნორმები გაფანტულია სხვადასხვა კანონებსა და სამართლებრივ აქტებში, რომელთა ნაწილი შესაძლოა მოძველებულია და არ შეესაბამება კარგ პრაქტიკებს. აუცილებელია შემუშავდეს ერთიანი, ყოვლისმომცველი სახელმწიფო საწარმოთა შესახებ კანონი და მისგან გამომდინარე კანოქვემდებარე აქტები, რომელიც სისტემურად დაარეგულირებს სახელმწიფო საწარმოთა საკითხებს და უზრუნველყოფს სექტორში განხორციელებული რეფორმების შედეგების შენარჩუნებას და შემდგომ გაუმჯობესებას.

ზოგადი მიმოხილვა

სახელმწიფო საწარმოები საქართველოში მოქმედებენ როგორც სააქციო საზოგადოების, ისე შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების სახით და რეგულირდებიან „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის და „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად. მათ გააჩნიათ პოტენციალი შეასრულონ წამყვანი როლი ეკონომიკის გარკვეული დარგების განვითარებაში და სახელმწიფოს სტრატეგიული ინტერესების დაცვაში.

საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო აწარმოებს ცენტრალური მთავრობისა და ადგილობრივი მთავრობების წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საწარმოების რეესტრს, რომელიც ეყრდნობა სახელმწიფო სტრუქტურების, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის და სხვა ადმინისტრაციული წყაროების მიერ მოწოდებულ ინფორმაციას.

2020 წელს მიღებულ მონაცემებზე დაყრდნობით ფისკალური რისკების ანალიზისთვის მნიშვნელოვან საწარმოთა რიცხვმა 352 შეადგინა, რომელთაგან 179 ცენტრალური ხელისუფლების, ხოლო 173 ადგილობრივი ხელისუფლების საკუთრებაშია. ამასთან, რიგ საწარმოებს ჯამურად დაარსებული აქვთ 82 შვილობილი კომპანია. საწარმოთა სიაში შესულია ცენტრალური მთავრობის ყველა საწარმო და ისეთი მუნიციპალური საწარმოები, რომელშიც მუნიციპალიტეტის წილი 25%-ზე მეტია, წლიური ბრუნვა აღემატება 200 ათას ლარს, ან გაცემული წლიური ხელფასი აღემატება 15 ათას ლარს.

ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურის მიერ იურიდიული პირის საზოგადოებრივი დაინტერესების პირად განსაზღვრის კრიტერიუმების მოთხოვნების გათვალისწინებით ამ დროისთვის საზოგადოებრივი დაინტერესების პირად (სდპ) განსაზღვრულია 48 სახელმწიფო საწარმო.

სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საწარმოების საქმიანობა განაწილებულია 12 სექტორს შორის, ამასთან, საწარმოთა ერთობლივი შემოსავლის 52 და 28 პროცენტი მოდის ენერჯეტიკისა და ტრანსპორტის სექტორებზე.

სამართლებრივი ჩარჩო, ფლობის მოდელი

საუკეთესო საერთაშორისო სტანდარტების და პრაქტიკის თანახმად, სახელმწიფოს უნდა გააჩნდეს სამართლებრივი და მარეგულირებელი ჩარჩო სახელმწიფო საწარმოებისთვის, რომელიც დაადგენს მკაფიო პრინციპებს და ნორმებს მათი საქმიანობისთვის. სამართლებრივი ჩარჩო უნდა უზრუნველყოფდეს საუკეთესო ბალანსის მიღწევას სახელმწიფოს საზედამხედველო/ფლობის ფუნქციასა და სახელმწიფო საწარმოების დამოუკიდებლობას შორის. ფლობის ნიშნით დისკრიმინაციის თავიდან აცილებისა და თანაბარი პირობების უზრუნველსაყოფად კარგ პრაქტიკას წარმოადგენს ქვეყანაში არსებული ზოგადი სამეწარმეო კანონმდებლობის სახელმწიფო საწარმოებზე გავრცელება, რაც წახალისებს კონკურენტული გარემოს შექმნას სახელმწიფო საწარმოებსა და კერძო კომპანიებს შორის¹⁰.

საქართველოში სახელმწიფო საწარმოების საქმიანობა რეგულირდება ზოგადი სამეწარმეო კანონმდებლობით, მაგალითად, მათზე ვრცელდება საქართველოს კანონი „მეწარმეთა შესახებ“. აღნიშნული კანონი იცნობს სახელმწიფოს, როგორც სამეწარმეო სუბიექტის ხმის უფლების, აქციების,

¹⁰ წყარო: „Corporate Governance of State-Owned Enterprises in Europe and Central Asia“, CFRR, World Bank Group, 2020, გვ.15-16

წილის მფლობელს, თუმცა კანონში ტერმინი „სახელმწიფო საწარმო“ არ გვხვდება. კანონი არასავალდებულო ნორმის სახით განსაზღვრავს სამეთვალყურეო საბჭოს შექმნის საკითხს იმ საწარმოებში, სადაც სახელმწიფო ფლობს ხმათა საერთო რაოდენობის 50%-ზე მეტს, კერძოდ, კანონის 46-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად *„იმ საზოგადოებაში, რომელშიც სახელმწიფო, აფხაზეთის ან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა ფლობს ხმათა საერთო რაოდენობის 50%-ზე მეტს, საქართველოს მთავრობის, აფხაზეთის ან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის გადაწყვეტილებით შეიძლება შეიქმნას სამეთვალყურეო საბჭო.“* ამასთან, სახელმწიფოს, აფხაზეთის ან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის წარმომადგენელი სამეთვალყურეო საბჭოში შესაძლებელია იყოს საჯარო მოსამსახურე, თუ მას კონკრეტულ საწარმოსთან ინტერესთა კონფლიქტი არ აქვს. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი, რომელიც იმავდროულად არის საჯარო მოსამსახურე, დაკისრებულ მოვალეობებს სათანადო ანაზღაურების გარეშე ასრულებს და მისი საქმიანობა საჯარო სამსახურში ინტერესთა შეუთავსებლობად არ ჩაითვლება. გარდა ამისა, აღნიშნული კანონი აწესრიგებს ხელმძღვანელი პირის თანამდებობაზე დანიშვნისა და გათავისუფლების საკითხს, კერძოდ, კანონის 46-ე მუხლის მე-5 პუნქტის თანახმად *„იმ საწარმოში, რომელშიც სახელმწიფო, აფხაზეთის ან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა ფლობს ხმათა საერთო რაოდენობის 50%-ზე მეტს, ხელმძღვანელი პირის თანამდებობაზე დანიშვნა და თანამდებობიდან გათავისუფლება სამეთვალყურეო საბჭომ საწარმოს ხმების 50%-ზე მეტის მფლობელ აქციონერს უნდა შეუთანხმოს.“*

„მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 182-ე მუხლი განსაზღვრავს სააქციო საზოგადოებაში სამეთვალყურეო საბჭოს სავალდებულოდ შექმნის საფუძვლებს. აღნიშნული მუხლის მე-3 პუნქტი მიუთითებს, რომ თუ სააქციო საზოგადოება არის „ფასიანი ქაღალდების ბაზრის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული ანგარიშვალდებულებული საწარმო, რომლის ფასიანი ქაღალდები სავაჭროდ არის დაშვებული საფონდო ბირჟაზე, ან თუ სააქციო საზოგადოება საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ არის ლიცენზირებული, სავალდებულოა არანაკლებ 3 და არაუმეტეს 21 წევრისგან შემდგარი სამეთვალყურეო საბჭოს შექმნა.

„მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 78-ე მუხლი არეგულირებს სამეწარმეო საზოგადოების დაშლის წესსა და საფუძვლებს. აღნიშნული მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, *„იმ საწარმოს დაშლის წესს, რომლის აქციების ან წილის 50%-ზე მეტს ფლობს სახელმწიფო, ამტკიცებს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრი, ხოლო იმ საწარმოს დაშლის წესს, რომლის აქციების ან წილის 50%-ზე მეტს ფლობს აფხაზეთის ან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა, – აფხაზეთის ან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ეკონომიკის სფეროში უფლებამოსილი შესაბამისი მინისტრი.“* კანონის 254-ე მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით აღნიშნული წესის დამტკიცება საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრმა/აფხაზეთის ან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ეკონომიკის სფეროში უფლებამოსილმა შესაბამისმა მინისტრმა უნდა უზრუნველყოს 2021 წლის 1 ნოემბრამდე.

„სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის მე-6 პუნქტის თანახმად, სახელმწიფო ქონების მართვასა და განკარგვას ახორციელებს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სისტემაში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტო. ამავე მუხლის მიხედვით, ქონების სააგენტო ახორციელებს აგრეთვე მისთვის საქართველოს მთავრობის მიერ განსაზღვრულ სხვა უფლებამოსილებებს, მათ შორის, ხელს უწყობს დაინტერესებული ფიზიკური პირებისა და საჯარო და კერძო სამართლის იურიდიული პირების ქონების განკარგვას.

აღნიშნული კანონის თანახმად, სახელმწიფო ქონების მართვასა და განკარგვასთან დაკავშირებულ სახელმწიფო პოლიტიკას განსაზღვრავს და წარმართავს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო. კანონის 43-ე მუხლის მე-2 პუნქტი განმარტავს, რომ სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოს პარტნიორის (აქციონერის) უფლებამოსილებებს ახორციელებს ქონების მმართველი, რომელიც იღებს გადაწყვეტილებას სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოს კაპიტალში სახელმწიფო ქონების, მათ შორის, წილებისა და აქციების, ასევე ფულადი შენატანის (შენატანების) განხორციელების შესახებ. ამავე კანონის თანახმად, ქონების მმართველი შეიძლება იყოს სამინისტრო, ქონების სააგენტო ან მათ მიერ დელეგირებული უფლებამოსილების ფარგლებში მოქმედი ორგანო, სახელმწიფო ქონებით მოსარგებლე პირი (გარდა ფიზიკური პირისა და კერძო სამართლის იურიდიული პირისა), რომელიც ახორციელებს „სახელმწიფო ქონების შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ უფლებამოსილებებს საქართველოს მთავრობის დადგენილებით განსაზღვრული წესითა და ფორმით. კანონის 39-ე მუხლის მე-4 პუნქტის მიხედვით, სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოს წილების/აქციების „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილი წესით შესყიდვის/გამოსყიდვის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს საქართველოს მთავრობა.

გამჭვირვალობის პრინციპის დაცვისა და კორუფციასთან ბრძოლის მიზნით, „საჯარო დაწესებულებაში ინტერესთა შეუთავსებლობისა და კორუფციის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, საქართველოს მთავრობის დადგენილებით განისაზღვრება იმ სახელმწიფო საწარმოთა ჩამონათვალი, რომელთა თანამდებობის პირებსაც ამავე კანონით ევალებათ თანამდებობის პირის ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციის შევსება და წარდგენა. სახელმწიფო საწარმოებთან მიმართებით თანამდებობის პირის ცნებას შემდეგნაირად განმარტავს კანონის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტის გ) ქვეპუნქტი: *იმ საწარმოს ხელმძღვანელი, რომლის აქციათა ან წილის 100 პროცენტს ფლობს სახელმწიფო ორგანო ან მუნიციპალიტეტი/მუნიციპალიტეტები, აგრეთვე ამ საწარმოს შვილობილი საწარმოს ხელმძღვანელი.*

საჯარო ფინანსების რაციონალური ხარჯვის უზრუნველყოფისა და ეფექტური კონკურენციის ხელშეწყობის მიზნით „სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ“ საქართველოს კანონი ვრცელდება იმ საწარმოებზე, რომელთა აქციების ან წილის 50%-ზე მეტს ფლობს სახელმწიფო ან მუნიციპალიტეტი/მუნიციპალიტეტები. კერძოდ, აღნიშნული კანონის მე-3 მუხლის 1 პუნქტის ა.თ) ქვეპუნქტის თანახმად, სახელმწიფო შესყიდვად მიიჩნევა აღნიშნული კანონით დადგენილ შემთხვევებში ელექტრონული ან სხვა საშუალებების გამოყენებით შემსყიდველი ორგანიზაციის მიერ ნებისმიერი საქონლის, მომსახურებისა და სამშენებლო სამუშაოს შესყიდვა იმ საწარმოს სახსრებით, რომლის აქციათა ან წილის 50%-ზე მეტს ფლობს სახელმწიფო ან მუნიციპალიტეტი/მუნიციპალიტეტები, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც აღნიშნული საწარმო თავისი საქმიანობის სპეციფიკასთან დაკავშირებული საქონლის ან მომსახურების შესყიდვისას ხელმძღვანელობს საქართველოს მთავრობის მიერ ამ საქონლის ან მომსახურების შესყიდვისთვის დადგენილი სპეციალური წესით, რომლის მოქმედების ვადა არ შეიძლება აღემატებოდეს 2 წელს. ამასთან, საქართველოს მთავრობის მიერ სპეციალური წესის დაუდგენლობის შემთხვევაში შესყიდვა უნდა განხორციელდეს აღნიშნული კანონის შესაბამისად.

სახელმწიფო საწარმოების ანგარიშვალდებულებისა და ფინანსური მდგრადობის უზრუნველყოფის მიზნით, სახელმწიფო საწარმოების ეკონომიკური საქმიანობა ექვემდებარება სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მიერ შემოწმებას. „სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის შესახებ“ საქართველოს

ორგანული კანონის მე-17 მუხლის მე-2 პუნქტის ი) ქვეპუნქტის თანახმად, სახელმწიფო აუდიტის სამსახური ამოწმებს იმ კერძო სამართლის იურიდიული პირის საფინანსო-ეკონომიკურ საქმიანობას, რომელშიც ავტონომიური რესპუბლიკა ან/და მუნიციპალიტეტი/მუნიციპალიტეტები ფლობს/ფლობენ წილის/აქციების 50 პროცენტს და 50 პროცენტზე მეტს, აგრეთვე სახელმწიფოს მიერ 50 პროცენტი და 50 პროცენტზე მეტი წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი კერძო სამართლის იურიდიული პირის საფინანსო-ეკონომიკურ საქმიანობას, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ ამ საწარმოს ფასიანი ქაღალდები – აქცია, წილი განთავსებულია ფასიანი ქაღალდების საერთაშორისო საფონდო ბირჟაზე. ამ საწარმომ ინფორმაცია თავისი ფინანსური ანგარიშგების შესახებ, მოთხოვნისამებრ, უნდა წარუდგინოს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს.

საერთაშორისო ვალდებულების შესრულებისა და სახელმწიფო საწარმოთა ფინანსური შედეგების შესახებ ინფორმაციის ადრეული ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მიზნით, საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 11 თებერვლის N217 განკარგულებით განსაზღვრულია საზოგადოებრივი დაინტერესების პირად იდენტიფიცირებული სახელმწიფო საწარმოების მიერ აუდიტირებული ფინანსური და სხვა სახის ანგარიშგებების ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურისთვის საანგარიშგებო პერიოდის მომდევნო წლის 1 ივლისამდე წარდგენის, ხოლო არააუდიტირებული ფინანსური და სხვა სახის ანგარიშგებების საანგარიშგებო პერიოდის მომდევნო წლის 1 აპრილამდე წარდგენის ვალდებულება. ამასთან, „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, სდპ-ები ვალდებულები არიან ბუღალტრული აღრიცხვა და ფინანსური ანგარიშგება აწარმოონ ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების (IFRS) შესაბამისად.

კორპორაციული მართვის საუკეთესო სტანდარტების მიხედვით მნიშვნელოვანია საწარმოში შიდა აუდიტის ერთეულის ჩამოყალიბება შიდა კონტროლის, რისკის მართვისა და მართვის სისტემების ეფექტიანობისა და ქმედითობის უზრუნველსაყოფად. „სახელმწიფო შიდა ფინანსური კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონი არაიმპერატიული ნორმის სახით განსაზღვრავს შიდა აუდიტის სუბიექტის შექმნის შესაძლებლობას იმ კერძო სამართლის იურიდიულ პირებში, რომელთა აქციების ან წილის 50%-ზე მეტს ფლობს სახელმწიფო.

როგორც უკვე აღინიშნა, სახელმწიფო საწარმოები საქმიანობის განხორციელებისას ხელმძღვანელობენ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით და საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ სს „საპარტნიორო ფონდი“ წარმოადგენს ერთადერთ სახელმწიფო საწარმოს, რომლის საქმიანობის რეგულირებისთვის მიღებულია ცალკე კანონიც – „სააქციო საზოგადოების - საპარტნიორო ფონდის შესახებ“ საქართველოს კანონი.

საქართველოში სახელმწიფო საწარმოების ფლობის მოდელი შეიძლება კლასიფიცირდეს უმთავრესად დუალისტურ მოდელად. აღნიშნული მოდელი გულისხმობს ფლობის პასუხისმგებლობებისა და უფლებამოსილებათა გადანაწილებას ცენტრალიზებულ მაკოორდინებელ ორგანოსა და შესაბამისი სექტორის სამინისტროებს შორის.

„საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტოს დებულების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 17 სექტემბრის №391 დადგენილებით დამტკიცებული დებულებით განსაზღვრულია სააგენტოს მიზნები, მათ შორის, ერთ-ერთი მიზანია

სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით შექმნილ საწარმოებში პარტნიორის/აქციონერის უფლებამოსილების განხორციელება. შესაბამისად, როგორც პარტნიორი, დებულების თანახმად იგი იღებს გადაწყვეტილებებს შემდეგ საკითხებზე:

ა) სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით მოქმედი საწარმოს კაპიტალში ცვლილების განხორციელება;

ბ) საწარმოების ბიზნეს-გეგმების დამტკიცება;

გ) საწარმოების მიერ სასესხო ვალდებულებების და კრედიტების აღება;

დ) საწარმოების მიერ ფილიალების დაფუძნება/ლიკვიდაცია;

ე) თავისი კომპეტენციის ფარგლებში, საწარმოების წმინდა მოგების განაწილების მიზნით საკითხის მომზადება;

ვ) საწარმოების რეორგანიზაცია, ლიკვიდაცია, რეაბილიტაციისა და გაკოტრების საქმის წარმოების გახსნა;

ზ) საწარმოებში ინვესტიციების დაბანდება;

თ) საწარმოების ქონების დროებით სარგებლობაში გადაცემა, ჩამოწერა, გაყიდვა, გირაოთი, იპოთეკით და საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით გათვალისწინებული სხვა ფორმებით დატვირთვა.

სააგენტოს, როგორც მაკორდინებელი ორგანოს, არსებობა დუალისტური მოდელისთვის არის დამახასიათებელი. მაკორდინებელი ორგანო სხვა სამინისტროსთან ერთად უნდა ახორციელებდეს პარტნიორის უფლებამოსილებას (უფლებამოსილებები სააგენტოსა და სამინისტროებს შორის უნდა იყოს გადანაწილებული და არა სრულად დელეგირებული). ფაქტობრივად კი, პარტნიორის ყველა უფლებამოსილებას ახორციელებენ შესაბამისი სამინისტროები. ამასთან, სააგენტო არც კორდინაციისა და ზედამხედველობის ფუნქციას ასრულებს, რისთვისაც აუცილებელია მართვის უფლებით გადაცემულ საწარმოთა შესახებ შესაბამისი ინფორმაციის არსებობა. სააგენტოს რეპორტირების სისტემა მხოლოდ მის მმართველობის სფეროში შემავალი საწარმოების მიმართ აქვს. საწარმოთა მართვის ერთადერთი ბერკეტი სააგენტოს მხრიდან არის ის, რომ სამინისტროებს სააგენტოს თანხმობის გარეშე არ შეუძლიათ საწარმოთა განკარგვა, ლიკვიდაცია, გაკოტრება, ქონების რეალიზაცია, კაპიტალში შეტანა ან/და კაპიტალიდან ამოღება, გადაუდებელი შესყიდვების განხორციელება, დირექტორის ცვლილება და ა.შ. (მაგალითად, რიგ საწარმოებთან მიმართებით სამინისტროებს, ასევე, არ აქვთ შესხების აღებისა და ინვესტიციების განხორციელების უფლება სააგენტოს თანხმობის გარეშე)¹¹

სახელმწიფო საწარმოების ზედამხედველობისა და პარტნიორის/აქციონერის უფლებამოსილების ეფექტიანად და ქმედითად განხორციელებისთვის, მნიშვნელოვანია სახელმწიფო საწარმოთა საუკეთესო საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი ფლობის მოდელის დანერგვა. „ეკონომიკური

11 წყარო: სახელმწიფო აუდიტის სამსახური, სახელმწიფო საწარმოების მართვისა და განკარგვის ეფექტიანობის აუდიტი; 2015 წელი; გვ. 30-31

განვითარების და თანამშრომლობის ორგანიზაციის” (OECD) სახელმძღვანელო პრინციპები მიუთითებს სახელმწიფოს აქციონერის/პარტნიორის ფუნქციის ცენტრალიზებასა და ამ როლის განმახორციელებელი შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოს განსაზღვრაზე. ასეთი მოდელის არსებობა უზრუნველყოფს, მათ შორის, სახელმწიფოს, როგორც აქციონერის/პარტნიორის როლის გამიჯვნას პოლიტიკის გამტარებლის/მარეგულირებლის როლისგან, რაც წარმოადგენს კარგ პრაქტიკას. ასევე მნიშვნელოვანია სპეციალიზებული ექსპერტული ცოდნის, უნარებისა და გამოცდილების ერთ სახელმწიფო ორგანოში თავმოყრისთვის. ამასთან, აღნიშნულ მოდელს ახასიათებს უფრო მოქნილი და ძლიერი ზედამხედველობა, რაც უზრუნველყოფს სახელმწიფო საწარმოებიდან საკმარისი და დროული ინფორმაციის მიღებას, პრობლემების ოპერატიულად იდენტიფიცირებას და მათი მოგვარების პრაქტიკის უნიფიკაციას¹².

სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის სტრატეგია

საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ საერთაშორისო პარტნიორ ორგანიზაციებთან აქტიური თანამშრომლობით შეიმუშავა სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის სტრატეგიის პროექტი და აგრძელებს მუშაობას მის დახვეწაზე. სტრატეგიის პროექტი ეფუძნება OECD-ს, IMF-ის, WB-ს და ADB-ს საუკეთესო გამოცდილებებს. ამასთან, საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 7 აპრილის N156 დადგენილებით შეიქმნა სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის საბჭო, რომელიც დაკომპლექტებულია საქართველოს მთავრობის და საქართველოს პარლამენტის წარმომადგენლებით. საბჭო საქართველოს მთავრობას დასამტკიცებლად წარუდგენს სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის სტრატეგიას და განსაზღვრავს რეფორმის პილოტ საწარმოებს.

რეფორმა შედგება 5 ძირითადი სვეტისგან:

კორპორაციული მართვა - გულისხმობს სახელმწიფო საწარმოებში კორპორაციული მართვის სტანდარტების დანერგვას OECD-ის სახელმძღვანელო პრინციპების შესაბამისად. ამ თვალსაზრისით, უმთავრესად მიგვაჩნია გამჭვირვალე პროცედურებით საწარმოთა სამეთვალყურეო საბჭოების დამოუკიდებელი წევრებით დაკომპლექტება. ამ მხრივ წარმატებული პილოტირება უკვე განხორციელდა სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემაში“.

კომერციულობა, როგორც საწარმოს უმთავრესი მიზანი - დღეს რიგ შემთხვევებში სახელმწიფო საწარმოები საქმიანობას არ ახორციელებენ სრულად კომერციული მიზნების შესაბამისად და ჩართული არიან ისეთ აქტივობებში, რასაც სხვა კერძო სექტორის კომპანია არ განახორციელებდა. სახელმწიფო საწარმოთა უპირველეს ამოცანად უნდა განისაზღვროს მოგებაზე ორიენტირებულობა, იდენტიფიცირდეს და შეიზღუდოს მათი ჩართვა არამომგებიან აქტივობებში, გარდა საჯარო ინტერესების მატარებელი აქტივობებისა, რომელიც სრულად და გამჭვირვალედ უნდა იყოს კომპენსირებული ბიუჯეტიდან, რათა აღნიშნული აქტივობები არ იქცეს საწარმოების ფინანსურ

12 წყარო: „Corporate Governance of State-Owned Enterprises in Europe and Central Asia“, CFRR, World Bank Group, 2020, გვ.85-86; Corporate Governance of State-Owned Enterprises: A Toolkit (2014), World Bank Group, გვ.78; სახელმწიფო აუდიტის სამსახური, სახელმწიფო საწარმოების მართვისა და განკარგვის ეფექტიანობის აუდიტი; 2015 წელი; გვ. 27-28

ტვირთად. ბუნებრივია, იმ დაშვებით, რომ სხვა სახის საოპერაციო არაეფექტურობა აღმოფხვრილი იქნება.

კონკურენციის ხელშეწყობა - სახელმწიფოს მიერ საწარმოს ფლობა არ უნდა ანიჭებდეს კომპანიას რაიმე სახის უპირატესობას ან უქმნიდეს მას არახელსაყრელ მდგომარეობას. მაგალითად, შესაძლოა საწარმოს საქმიანობის კონკრეტული მიმართულება ხელს უშლიდეს სექტორში კერძო კომპანიის შემოსვლას და სექტორის შემდგომ განვითარებას. ასეთი სახის აქტივობა უნდა გასხვისდეს ან გამოინახოს ალტერნატიული გზები კონკურენტული ნეიტრალურობის დარღვევის აღმოსაფხვრელად.

სახელმწიფო საწარმოთა ფლობის მიზანი, მონაწილეობის ზომის რაციონალურობა - სახელმწიფოს უნდა გააჩნდეს მკაფიოდ განსაზღვრული პოლიტიკა, რომელიც განსაზღვრავს სახელმწიფოს მიერ კონკრეტულ სექტორში საწარმო(ებ)ს ფლობის მიზანშეწონილობას, მათი შენარჩუნების საჭიროებას და შეაფასებს როდის არის დასაშვები და გამართლებული ახალი საწარმოს დაფუძნება, ასევე განსაზღვრავს საწარმოს არასრულად ფლობის (მაგალითად, მინორიტარული წილის) რაციონალურობას. ზოგადად, სახელმწიფო საწარმოს ფლობა/დაფუძნება გამართლებულია თუ აღნიშნული წარმოადგენს კონკრეტული კრიტიკული სერვისის მიწოდების საუკეთესო და რაციონალურ გადაწყვეტას;

კორპორაციული მიზნების მართვა - სახელმწიფოს, როგორც აქციონერს უნდა გააჩნდეს გარკვეული ჩარჩო თავისი კომპეტენციის ფარგლებში კომპანიის სამართავად, ასეთ ინსტრუმენტად შემოგვაქვს კორპორაციული განზრახვის განაცხადი, ე.წ. Statement of Corporate Intent. დოკუმენტის შესრულებაზე ანგარიშვალდებულია საწარმოს სამეთვალყურეო საბჭო. დოკუმენტი განსაზღვრავს კომპანიის საქმიანობის სფეროს და მასშტაბს, ძირითად ფინანსურ და არაფინანსურ ინდიკატორებს - ე.წ. KPI-ებს, რისკების ლიმიტებს, არაკომერციულ აქტივობებს, რომლებიც პოტენციურად უნდა დაფინანსდეს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, დაგეგმილ მსხვილ ტრანზაქციებს. შემდგომში, სახელმწიფო საწარმოს სამეთვალყურეო საბჭო აღნიშნულ დოკუმენტზე დაყრდნობით ახორციელებს აქციონერთან მისი შესრულების ანგარიშგებას, რაც შეიძლება გახდეს საბჭოს წახალისების ან სანქცირების საფუძველი.

სახელმწიფო საწარმოთა კორპორაციული მართვის კოდექსი

საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ საერთაშორისო პარტნიორი ორგანიზაციების მხარდაჭერით და მათი უშუალო ჩართულობით შეიმუშავა სახელმწიფო საწარმოთა კორპორაციული მართვის კოდექსი (იხილეთ დანართი). კოდექსი უზრუნველყოფს კორპორაციული მართვის სტანდარტების მიღებას და დანერგვას ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) სახელმძღვანელო პრინციპების შესაბამისად, რაც ასევე წარმოადგენს 2021-2024 წლების „ევროპული სახელმწიფოს მშენებლობისთვის“ საქართველოს სამთავრობო პროგრამით განსაზღვრულ ერთ-ერთ პრიორიტეტს.

საწარმოებში ეფექტიანი და ჯანსაღი კორპორაციული მართვის სისტემების დანერგვა ხელს შეუწყობს ეკონომიკურ აქტივობაში მათი წვლილის გაზრდას, ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესებას, ფისკალური რისკებისა და ფისკალურ სივრცეზე ზეწოლის შემცირებას. საწარმოების გამჭვირვალობის და

ფინანსური მდგრადობის ზრდა ასევე მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს მათი კაპიტალის ბაზარზე ინტეგრაციასა და აქტიურ მონაწილეობაში.

აღნიშნული მიზნების მისაღწევად, კოდექსი განსაზღვრავს საწარმოს კორპორაციული მართვის ძირითად პრინციპებს, აქციონერის უფლებებს, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრობის, დამოუკიდებლობის კრიტერიუმებს და დამსახურებაზე დაფუძნებულ შერჩევის პროცედურებს, საბჭოს, მისი კომიტეტებისა და ხელმძღვანელი პირების როლებსა და პასუხისმგებლობას, რისკების მართვის და შიდა კონტროლის სისტემებს, გამჭვირვალობის, ანგარიშვალდებულებისა და ანგარიშგების პრინციპებს. საერთაშორისო კარგი პრაქტიკა ითვალისწინებს კოდექსთან შესაბამისობის ანგარიშების მომზადებას უშუალოდ საწარმოს მიერ. საწარმოებს მიეცემა შესაძლებლობა უზრუნველყონ კოდექსით განსაზღვრულ პრინციპებთან ეტაპობრივი შესაბამისობა, ამასთან ყოველწლიურად მოახდინონ აღნიშნულის შესახებ ანგარიშების გამოქვეყნება.

მიზანშეწონილია, კოდექსი სავალდებულოდ გავრცელდეს „Comply or Explain“ პრინციპით მსხვილ საწარმოებზე, დაახლოებით 20 ძირითად სახელმწიფო კორპორაციაზე.

კორპორაციული მართვის პრაქტიკების შესახებ კვლევა

საქართველოს მთავრობის თხოვნით მსოფლიო ბანკი ახორციელებს კორპორაციული მართვის სამართლებრივი ჩარჩოსა და პრაქტიკების შეფასებას საქართველოში. შეფასება ეყრდნობა მსოფლიო ბანკისა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ერთობლივი ინიციატივით შემუშავებულ სტანდარტებთან და კოდექსებთან შესაბამისობის ანგარიშებს (ROSC). პროგრამის ფარგლებში ხორციელდება ქვეყანაში სახელმწიფო საწარმოთა კორპორაციული მართვის პრაქტიკების შესაბამისობის დადგენა საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკებთან. აღნიშნული შეფასების ფარგლებში კითხვარი გაეგზავნა ცამეტ ძირითად სახელმწიფო საწარმოს.

გამოკითხული საწარმოების მხოლოდ 15%-მა გაანაწილა დივიდენდი ბოლო 5 წლის მანძილზე. ამავე პერიოდში მნიშვნელოვნად გაიზარდა სახელმწიფო საწარმოთა აკუმულირებული ზარალი. ამასთან, საწარმოთა 60%-ზე მეტი საჭიროებს დაფინანსების მოზიდვას სხვადასხვა ინფრასტრუქტურული პროექტებისთვის. მნიშვნელოვანია, რომ აღნიშნული არ განხორციელდეს სახელმწიფოს მხრიდან გადასესხებით და კომპანიებმა დამოუკიდებლად შეძლონ სახსრების მოზიდვა.

საწარმოების 85% თვლის, რომ საწარმოთა კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებით გაიზრდებოდა სტრატეგიული გადაწყვეტილებების ეფექტურობა ამავე საწარმოთა 92% პრიორიტეტულად არ მიიჩნევს აქციონერის ინტერესების გათვალისწინებას, რაც არის კიდევ არსებული სიტუაციის გამოძახილი, კერძოდ, პრაქტიკულად არ ხდება აქციონერის ფუნქციის შესრულება, არ არის ერთანეთისგან გამიჯნული აქციონერის, სამეთვალყურეო საბჭოს და დირექტორის/მენეჯმენტის ფუნქციები.

სს „საქართველოს რკინიგზა“ - სახელმწიფოს წილი: 100% (100%-იანი წილის მფლობელია სს „საპარტნიორო ფონდი“, რომელიც, თავის მხრივ, სრულად სახელმწიფოს საკუთრებაშია).

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის ეფექტიანობის გაზრდას, სამეთვალყურეო და საზედამხედველო ფუნქციის გაუმჯობესებასა და შიდა კონტროლის ეფექტიანობის ამაღლებას. კომპანიას გააჩნია კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: ეთიკის კოდექსი, დოკუმენტი, სადაც გაწერილია სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციები, შემუშავებული აქვს დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების/ინტერესთა კონფლიქტის პოლიტიკის დოკუმენტი. თუმცა კომპანიაში არ არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა, რომლის ერთ-ერთი ფუნქციას წარმოადგენს სამეთვალყურეო საბჭოსა და აღმასრულებელი პირებისთვის რჩევების

მიწოდება კორპორაციულ დოკუმენტაციასთან და პროცედურულ საკითხებთან დაკავშირებით. აღსანიშნავია, რომ კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში არ აქვს დაგეგმილი კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის საჭირო სათანადო ზომების მიღება, გარდა შიდა დოკუმენტაციის გაუმჯობესებისა.

კომპანიის ინფორმაციით, უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით, კომპანიამ სამეთვალყურეო საბჭოში დაამატა დამოუკიდებელი წევრები, გააუმჯობესა შიდა დოკუმენტაცია და ფინანსური რეპორტირება. ამასთან, კომპანიის აზრით, კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის კომპანიის შიგნით დაბრკოლებები არ არსებობს. კომპანიის ინფორმაციით, საერთო კრება პასუხისმგებელია მოიწონოს და დაამტკიცოს დამატებითი აქციების გამოშვების შესახებ გადაწყვეტილებები, რაც შესაბამისობაშია კარგი პრაქტიკით განსაზღვრულ აქციონერის ფუნქციებთან. 2020 წელს გაიმართა ყოველწლიური საერთო კრება. რაც შეეხება, კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს შემადგენლობას, საბჭო შედგება 7 წევრისგან, რომელთაგანაც კომპანიის განმარტებით 6 წევრი დამოუკიდებელია, ხოლო 1 წევრი აქციონერის წარმომადგენელია. საბჭოს წევრთა უმრავლესობის დამოუკიდებლობა წარმოადგენს კარგ პრაქტიკას. სამეთვალყურეო საბჭოს არ ჰყავს ქალი წევრი, საბჭოს 1 წევრი არ არის ქართველი, წევრთა საშუალო ასაკი 43 წელია. სრული გენდერული დისბალანსი არ შეესაბამება საბჭოს შემადგენლობის მრავალფეროვნების პრინციპს. 2020 წელს საბჭომ ჩაატარა 11 შეხვედრა. კომპანიას არ აქვს გაცხადებული არის თუ არა სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე არჩეული საბჭოს დამოუკიდებელი წევრებისგან. სამეთვალყურეო საბჭოსთან შექმნილია აუდიტის კომიტეტი, რომელიც შედგება 1 დამოუკიდებელი წევრისგან, რომელსაც გააჩნია შეაბამისი ექსპერტული ცოდნა და გამოცდილება ფინანსების მიმართულებით. კომპანიის ინფორმაციით, მიმდინარეობს ანაზღაურების კომიტეტის თავმჯდომარის, მისი მოადგილეებისა და წევრების დანიშვნის პროცესი, შემუშავებულია კომიტეტის დებულება. OECD-ის სახელმძღვანელო პრინციპების თანახმად, სამეთვალყურეო საბჭო კვალიფიციური და დამოუკიდებელი წევრებისგან უნდა აკომპლექტდებდეს საბჭოს სპეციალიზებულ კომიტეტებს, განსაკუთრებით, რისკების, აუდიტის, ანაზღაურების მიმართულებებით.

კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების დანიშვნაზე პასუხისმგებელია საერთო კრება და სამეთვალყურეო საბჭო, რაც შეესაბამება კარგ პრაქტიკას. ამასთან, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების შესარჩევად საწარმოს უნდა გააჩნდეს შერჩევის შესაბამისი გამჭვირვალე პროცედურები და პოლიტიკა და უნდა უზრუნველყოს არსებულ კრიტერიუმებთან შესაბამისობა.

აღსანიშნავია, რომ არ ხორციელდება კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს საქმიანობის შეფასება, მათ შორის, არც თვითშეფასების პროცედურის გზით, რაც არ წარმოადგენს კარგ პრაქტიკას. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების ანაზღაურება ფიქსირებულია და საბჭოს წევრთა საშუალო ყოველთვიური ანაზღაურება შეადგენს 2500 ლარს. საბჭოს წევრი არ იღებს ანაზღაურებას, თუ ის არის საჯარო მოსამსახურე ან იკავებს ანაზღაურებად პოზიციას სს „საპარტნიორო ფონდის“ კომპანიაში.

კომპანიის დირექტორთა საბჭო 5 წევრისგან შედგება, რომელთაგან არცერთი არის ქალი. კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია დირექტორთა საბჭოს საშუალო წლიური ანაზღაურების შესახებ. კომპანიის ინფორმაციით, დირექტორთა საბჭოს წევრების დანიშვნაზე პასუხისმგებელია საერთო კრება და სამეთვალყურეო საბჭო.

კარგი პრაქტიკის შესაბამისად კომპანიაში ჩამოყალიბებულია შიდა აუდიტის ფუნქციის განმახორციელებელი ერთეული, რომელიც ანგარიშვალდებულია აუდიტის კომიტეტის წინაშე. კომიტეტს გააჩნია დებულება, რომელიც განსაზღვრავს მის როლებსა და პასუხისმგებლობას. კომპანიის ინფორმაციით შიდა აუდიტორის და კონტროლის ფუნქციების ზედამხედველობას ახორციელებენ სამეთვალყურეო საბჭო, აუდიტის კომიტეტი და დირექტორთა საბჭო. დირექტორთა

საბჭოს მიერ შიდა აუდიტის ფუნქციის ზედამხედველობა არღვევს შიდა აუდიტორების ფუნქციური და ორგანიზაციული დამოუკიდებლობის აღიარებულ პრინციპებს. კომპანიაში ხორციელდება რისკის მართვის ფუნქცია.

კომპანიის ინფორმაციით, სტრატეგიის შემუშავება წარმოადგენს სამეთვალყურეო საბჭოს და დირექტორთა საბჭოს პასუხისმგებლობას, ხოლო სტრატეგიის დამტკიცება სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციაა. კარგი პრაქტიკის თანახმად, სამეთვალყურეო საბჭო არის პასუხისმგებელი სტრატეგიის შემუშავებასა და დამტკიცებაზე, სტრატეგიის განხორციელების პოლიტიკის დამტკიცებაზე, ხელმძღვანელი პირებისთვის უფლებამოსილების დელეგირებაზე დამტკიცებული სტრატეგიისა და პოლიტიკის შესრულების მიზნით და ხელმძღვანელი პირების მიერ სტრატეგიული მიზნების შესრულების ზედამხედველობაზე. სამეთვალყურეო საბჭო და დირექტორთა საბჭო ასევე განიხილავენ და ამტკიცებენ დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციებს. დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების ზედამხედველობა და კონტროლი ეფექტური პროცედურებით და პოლიტიკით კარგი პრაქტიკის შესაბამისად წარმოადგენს სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციას. მსხვილი ოპერაციების განხილვა და დამტკიცება წარმოადგენს კომპანიის საერთო კრების, სამეთვალყურეო საბჭოს და დირექტორთა საბჭოს ფუნქციას. კარგი პრაქტიკა ძირითადი ტრანზაქციების (მნიშვნელოვანი გარიგებების) კონტროლის შესახებ წესების შემუშავების ფუნქციას სამეთვალყურეო საბჭოს მიაკუთვნებს, ხოლო მათ შესახებ გადაწყვეტილებების მოწონება და დამტკიცება აქციონერის უფლებამოსილებაა.

რაც შეეხება, კომპანიის მიერ გამჭვირვალობის სტანდარტების დაცვას, გაცემული ინფორმაციის თანახმად, კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადებისა და გამოქვეყნების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ კორპორაციული მართვის და მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია ინფორმაციას აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის წლიური ანგარიშში ასევე ასახულია მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ინფორმაცია. კომპანიაში ხორციელდება ინვესტორებთან კომუნიკაციის ფუნქცია. ყოველივე ზემოთ აღნიშნული შეესაბამება საუკეთესო სტანდარტებს და კარგ პრაქტიკას. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს.

სს „საპარტნიორო ფონდი“ - სახელმწიფოს წილი: 100%

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს შიდა კონტროლის ეფექტიანობის გაზრდასა და კორპორაციული კონფლიქტების პრევენციის უზრუნველყოფას. კომპანიას გააჩნია კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს, შემუშავებული აქვს დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების/ინტერესთა კონფლიქტის პოლიტიკის დოკუმენტი. კომპანიას არ აქვს შემუშავებული ეთიკის კოდექსი. კომპანიაში არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა. კომპანიის კორპორაციული მდივანი ასრულებს სამეთვალყურეო საბჭოსა და დირექტორთა საბჭოს შორის მედიაციის ფუნქციას.

კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში დაგეგმილი აქვს კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის საჭირო სათანადო ზომების განხორციელება. კერძოდ, აპირებს სამეთვალყურეო საბჭოში დამოუკიდებელი წევრების დამატებას, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებისთვის ეფექტიანი ანაზღაურების სისტემის დანერგვას, შიდა დოკუმენტაციის გაუმჯობესებას.

კომპანიის ინფორმაციით, უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით, კომპანიამ განახორციელა დირექტორთა საბჭოს წევრებისთვის ეფექტიანი ანაზღაურების სისტემა, შეიმუშავა სამეთვალყურეო საბჭოს ელექტრონული შეხვედრების

პროგრამული უზრუნველყოფა. თუმცა არ განუხორციელებია შესაბამისი ღონისძიებები, მაგალითად, სამეთვალყურეო საბჭოს დამოუკიდებელი წევრების დამატების მიმართულებით. ამასთან, კომპანიის აზრით, კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის კომპანიის შიგნით დაბრკოლებები არ არსებობს.

კომპანიის ინფორმაციის თანახმად, 2020 წელს არ ჩატარებულა ყოველწლიური საერთო კრება. აღსანიშნავია, რომ კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს შემადგენლობა სპეციფიკურია, კერძოდ, შედგება ქვეყნის პრემიერ-მინისტრის და 4 მინისტრისგან, შესაბამისად, ბევრი საკითხი გადაწყდა სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ, რომელიც ამტკიცებს მომდევნო საანგარიშგებო წლის ბიუჯეტს და გასული წლის საქმიანობის ანგარიშს. სამეთვალყურეო საბჭო შედგება 5 წევრისგან, საბჭოს არ ჰყავს დამოუკიდებელი წევრი, საბჭოს წევრთაგან 2 ქალია, წევრთა საშუალო ასაკი 47 წელია. 2020 წლის განმავლობაში საბჭომ ჩაატარა 28 შეხვედრა. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების დანიშვნა საერთო კრების ფუნქციაა. სამეთვალყურეო საბჭოში დამოუკიდებელი წევრების არ არსებობა და აქციონერის და სამეთვალყურეო საბჭოს როლების და ფუნქციების გადაფარვა და გამიჯვნის არ არსებობა არღვევს კორპორაციული მართვის საუკეთესო სტანდარტებს და პრინციპებს.

აღსანიშნავია, რომ არ ხორციელდება კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს საქმიანობის შეფასება, მათ შორის, არც თვითშეფასების პროცედურის გზით. კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები ამავე დროს არიან საქართველოს მთავრობის წევრები. სამეთვალყურეო საბჭოზე ანაზღაურება არ გაიცემა.

კომპანიის დირექტორთა საბჭო 8 წევრისგან შედგება, რომელთაგან 1 არის ქალი. აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირი და მისი ორი მოადგილე დანიშნულია სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ, ხოლო დირექტორთა საბჭოს სხვა წევრები დანიშნულები არიან აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირის მიერ. კომპანიის სტრატეგიას შეიმუშავენ დირექტორთა საბჭო. სტრატეგია მტკიცდება სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ. კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია დირექტორთა საბჭოს საშუალო წლიური ანაზღაურების შესახებ.

კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოსთან არ არის შექმნილი არცერთი კომიტეტი. თუმცა კომპანია გეგმავს აუდიტის და რისკების კომიტეტის ჩამოყალიბებას.

სამეთვალყურეო საბჭო განიხილავს და ამტკიცებს დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციებს, ხოლო მსხვილი ოპერაციების განხილვა და დამტკიცება წარმოადგენს კომპანიის საერთო კრებისა და სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციას.

კომპანიაში ხორციელდება შიდა აუდიტის ფუნქცია, რომელიც კარგი პრაქტიკის შესაბამისად ანგარიშვალდებული უნდა იყოს სამეთვალყურეო საბჭოსა და აუდიტის კომიტეტის წინაშე. თუმცა კომპანიაში ჯერჯერობით არ არის ჩამოყალიბებული აუდიტის კომიტეტი. კომპანიაში ასევე ხორციელდება რისკის მართვის ფუნქციაც. კომპანიის ინფორმაციით შიდა აუდიტის და კონტროლის ფუნქციების ზედამხედველობას ახორციელებს დირექტორთა საბჭო, რაც არღვევს შიდა აუდიტორების ფუნქციური და ორგანიზაციული დამოუკიდებლობის აღიარებულ პრინციპებს და ეწინააღმდეგება კარგ პრაქტიკას.

კომპანიის ინფორმაციით, საერთო კრებაა პასუხისმგებელი მოიწონოს და დაამტკიცოს დამატებითი აქციების გამოშვების შესახებ გადაწყვეტილებები.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების და გამოქვეყნების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ კორპორაციული მართვის და მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია ინფორმაციას აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანია ასევე ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში ხორციელდება

ინვესტორებთან კომუნიკაციის ფუნქციაც. ყოველივე ზემოთ აღნიშნული შეესაბამება კარგ პრაქტიკას. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს.

სს „ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი (ესკო)“ - სახელმწიფოს წილი: 100%

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის ეფექტიანობის გაზრდას, შიდა კონტროლის ეფექტიანობის ამაღლებას და კორპორაციული კონფლიქტების პრევენციის უზრუნველყოფას. კომპანიას შემუშავებული აქვს დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების/ინტერესთა კონფლიქტის პოლიტიკის დოკუმენტი, თუმცა არ გააჩნია ეთიკის კოდექსი და დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს. კომპანიაში არ არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა.

კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით დაგეგმილი აქვს მხოლოდ შიდა კონტროლის ერთეულის ჩამოყალიბება. კომპანიის ინფორმაციით, უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით, კომპანიამ შიდა დოკუმენტები და ფინანსური რეპორტინგი გააუმჯობესა. ამასთან, კომპანიის აზრით, კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის დაბრკოლებას კომპანიის შიგნით ინფორმაციის ნაკლებობა წარმოადგენს.

კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წელს ჩატარდა ყოველწლიური საერთო კრება.

კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია სამეთვალყურეო საბჭოს და დირექტორთა საბჭოს შემადგენლობის, წევრთა რაოდენობის, 2020 წლის განმავლობაში სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ ჩატარებული შეხვედრების რაოდენობის, დირექტორთა საბჭოს წევრთა საშუალო წლიური ანაზღაურებისა და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა ანაზღაურების ფორმის და სამეთვალყურეო საბჭოს ყოველთვიური საშუალო ანაზღაურების შესახებ.

კომპანიის ინფორმაციით, სამეთვალყურეო საბჭოს არ ჰყავს არცერთი კომიტეტი. კომპანიაში არ არსებობს შიდა აუდიტის ფუნქციის განმახორციელებელი ერთეული. კომპანიაში სრულდება რისკების მართვის ფუნქცია.

კომპანიის დირექტორთა საბჭო არის პასუხისმგებელი მოიწონოს და დაამტკიცოს დამატებითი აქციების გამოშვების შესახებ გადაწყვეტილებები, რაც კარგი პრაქტიკის შესაბამისად წარმოადგენს აქციონერის ფუნქციას.

კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია სამეთვალყურეო საბჭოს და დირექტორთა საბჭოს წევრების დანიშვნასა და სტრატეგიის შემუშავებაზე პასუხისმგებელი ერთეულების შესახებ. კომპანიის ინფორმაციით სტრატეგიის დამტკიცებაზე, დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების და მსხვილი ოპერაციების განხილვასა და დამტკიცებაზე, ასევე შიდა კონტროლის ფუნქციების ზედამხედველობაზე პასუხისმგებელია გენერალური დირექტორი. აღნიშნული არ არის კორპორაციული მართვის კარგ პრაქტიკასთან შესაბამისობაში.

აღსანიშნავია, რომ არ ხორციელდება კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს საქმიანობის შეფასება, მათ შორის, არც თვითშეფასების პროცედურის გზით, რაც არ წარმოადგენს კარგ პრაქტიკას.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების და გამოქვეყნების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს

კანონმდებლობით გათვალისწინებულ კორპორაციული მართვისა და მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია ინფორმაციას აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანიაში სრულდება ინვესტორებთან კომუნიკაციის ფუნქციაც. კომპანია არ ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს.

სს „საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია“ - სახელმწიფოს წილი: 100% (100%-იანი წილის მფლობელია სს „საპარტნიორო ფონდი“, რომელიც, თავის მხრივ, სრულად სახელმწიფო საკუთრებაშია).

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის ეფექტიანობის გაზრდას, სამეთვალყურეო და საზედამხედველო ფუნქციის გაუმჯობესებასა და აქციონერსა და მართვის ორგანოებს შორის ურთიერთობის ეფექტიანობის გაზრდას. კომპანიას გააჩნია კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: ეთიკის კოდექსი, დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს, შემუშავებული აქვს დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების/ინტერესთა კონფლიქტის პოლიტიკის დოკუმენტი. კომპანიაში არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა, რომლის ფუნქციებსაც წარმოადგენს აქციონერთან ყოველწლიური შეხვედრების ორგანიზება, აქციონერთან, ინვესტორებთან კომუნიკაცია, ასრულებს სამეთვალყურეო საბჭოსა და დირექტორთა საბჭოს შორის მედიაციის ფუნქციას.

კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში დაგეგმილი აქვს კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის საჭირო სათანადო ზომების განხორციელება, კერძოდ, აპირებს შიდა დოკუმენტაციის და ფინანსური რეპორტინგის გაუმჯობესებას. კომპანიას უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაშიც აქვს გადადგმული ნაბიჯები აღნიშნული მიმართულებებით. ამასთან, კომპანიამ არ გასცა პასუხი კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების ხელშეშლელ ფაქტორებზე ინფორმაციის კონფიდენციალურობის მოტივით.

კომპანიის განმარტებით 2020 წელს არ ჩატარებულა ყოველწლიური საერთო კრება, რადგან ვინაიდან კომპანიას ჰყავს ერთადერთი აქციონერი, არ არსებობს აქციონერთან შეხვედრების გამართვის საჭიროება. შესაბამისი გადაწყვეტილებები მიიღება და იგზავნება ოფიციალური წერილით, რაც, კომპანიის წესდებითა და „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად, ექვივალენტურია აქციონერთა კრების გადაწყვეტილების.

კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭო შედგება 3 წევრისგან, რომელთაგანც 2 წევრი დამოუკიდებელია, ხოლო 1 წევრი აქციონერის წარმომადგენელია. სამეთვალყურეო საბჭოს არ ჰყავს ქალი წევრი. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა საშუალო ასაკი 46 წელია. 2020 წლის განმავლობაში საბჭომ ჩატარა 10 შეხვედრა. კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია არის თუ არა სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე არჩეული საბჭოს დამოუკიდებელი წევრებისგან. კომპანიის დირექტორთა საბჭო შედგება 5 წევრისგან, რომელთაგან 1 წევრი არის ქალი.

კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოსთან არ არის შექმნილი არცერთი კომიტეტი. კომპანიაში ხორციელდება შიდა აუდიტის და რისკების მართვის ფუნქციები.

აღსანიშნავია, რომ არ ხორციელდება კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს საქმიანობის შეფასება, მათ შორის, არც თვითშეფასების პროცედურის გზით, რაც არ წარმოადგენს კარგ პრაქტიკას. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების ანაზღაურება ფიქსირებულია და საბჭოს საშუალო ყოველთვიური

ანაზღაურება შეადგენს 1504 ლარს. საბჭოს წევრი არ იღებს ანაზღაურებას, თუ ის არის საჯარო მოსამსახურე ან იკავებს ანაზღაურებად პოზიციას სს „საპარტნიორო ფონდის“ კომპანიაში.

კომპანიის საერთო კრება პასუხისმგებელია მოიწონოს და დაამტკიცოს დამატებითი აქციების გამოშვების შესახებ გადაწყვეტილებები და დანიშნოს სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები. კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭო პასუხისმგებელია დირექტორთა საბჭოს წევრების დანიშვნაზე. კომპანიის ინფორმაციით, კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭო და დირექტორთა საბჭო შეიმუშავენ და ამტკიცებენ კომპანიის სტრატეგიას.

კომპანიაში დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების განხილვა და დამტკიცება დირექტორთა საბჭოს ფუნქციაა. მსხვილი ოპერაციების განხილვა და დამტკიცება საერთო კრების და სამეთვალყურეო საბჭოს პასუხისმგებლობას წარმოადგენს.

კომპანიაში შიდა აუდიტის და კონტროლის ფუნქციების ზედამხედველობაზე პასუხისმგებელია სამეთვალყურეო საბჭო და დირექტორთა საბჭო.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების და გამოქვეყნების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ კორპორაციული მართვისა და მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია ინფორმაციას აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანია არ ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში სრულდება ინვესტორებთან კომუნიკაციის ფუნქცია.

შპს „ენგურჰესი“ - სახელმწიფოს წილი - 100%, წილის მმართველი საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის ეფექტიანობის გაზრდას. კომპანიას გააჩნია კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: ეთიკის კოდექსი, დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს. არ აქვს შეიმუშავებული დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების/ინტერესთა კონფლიქტის პოლიტიკის დოკუმენტი. კომპანიაში არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა, რომლის ფუნქციებსაც წარმოადგენს აქციონერთან ყოველწლიური შეხვედრების ორგანიზება, აქციონერთან, ინვესტორებთან კომუნიკაცია, ასრულებს სამეთვალყურეო საბჭოსა და დირექტორთა საბჭოს შორის, ასევე აქციონერსა და დირექტორთა საბჭოს შორის მედიაციის ფუნქციას.

კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში დაგეგმილი აქვს კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის საჭირო სათანადო ზომების განხორციელება, კერძოდ, აპირებს შიდა დოკუმენტაციის და ფინანსური რეპორტინგის გაუმჯობესებას. კომპანიის ინფორმაციით, უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით, საწარმომ შიდა დოკუმენტაცია და ფინანსური რეპორტინგი გააუმჯობესა, ასევე კორპორაციული მართვის თემაზე ჩაატარა ტრენინგები სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებისთვის. ამასთან, კომპანიის აზრით, კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის კომპანიის შიგნით დაბრკოლებებს წარმოადგენს საკანონმდებლო ჩარჩოს ნაკლოვანებები და დასავლური სტანდარტების დანერგვასთან დაკავშირებული რისკები.

კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წელს ჩატარდა ყოველწლიური საერთო კრება.

კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭო შედგება 5 წევრისგან, რომელთაგან აბსოლუტური უმრავლესობა სახელმწიფოს, აქციონერის წარმომადგენელია. სამეთვალყურეო საბჭოს არ ჰყავს ქალი წევრი. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა საშუალო ასაკი 50 წელია. 2020 წლის განმავლობაში საბჭომ ჩაატარა 13 შეხვედრა. სამეთვალყურეო საბჭო ახორციელებს საკუთარი საქმიანობის ყოველწლიურ თვითშეფასებას. საბჭოს წევრთა ანაზღაურება ფიქსირებულია და ყოველთვიურად საშუალოდ შეადგენს 2725 ლარს. კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოსთან არ არის შექმნილი არცერთი კომიტეტი. კომპანიაში ხორციელდება შიდა აუდიტის და რისკების მართვის ფუნქციები.

კომპანიის დირექტორთა საბჭო შედგება 3 წევრისგან, რომელთაგან არცერთი წევრია ქალი. კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია დირექტორთა საბჭოს საშუალო წლიური ანაზღაურების შესახებ.

კომპანიის საერთო კრება პასუხისმგებელია მოიწონოს და დაამტკიცოს დამატებითი აქციების გამოშვების შესახებ გადაწყვეტილებები და დანიშნოს სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები. კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭო პასუხისმგებელია დირექტორთა საბჭოს წევრების დანიშვნაზე. აღნიშნული შესაბამისობაშია კარგ პრაქტიკასთან. კომპანიის ინფორმაციით, საწარმოს სტრატეგიას შეიმუშავებს დირექტორთა საბჭო და ამტკიცებს საერთო კრება.

კომპანიაში დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების და მნიშვნელოვანი გარიგებების განხილვა და დამტკიცება საერთო კრების ფუნქციაა.

კომპანიაში შიდა აუდიტის და კონტროლის ფუნქციების ზედამხედველობაზე პასუხისმგებელია დირექტორთა საბჭო.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების და გამოქვეყნების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ კორპორაციული მართვის და მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია ინფორმაციას აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანია ასევე ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში არ სრულდება ცალკე ინვესტორთან კომუნიკაციის ფუნქცია.

შპს „საქართველოს მელიორაცია“ - სახელმწიფოს წილი - 100%, წილის მმართველი საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის, საწარმოს სამეთვალყურეო და საზედამხედველო ფუნქციებისა და აქციონერსა და მართვის ორგანოებს შორის კომუნიკაციის ეფექტიანობის გაზრდას. კომპანიას არ გააჩნია კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: ეთიკის კოდექსი, დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს, ინტერესთა კონფლიქტისა და დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების პოლიტიკის დოკუმენტი. კომპანიაში ასევე არ არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა.

კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში დაგეგმილი აქვს კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის საჭირო სათანადო ზომების განხორციელება, კერძოდ, აპირებს შიდა დოკუმენტაციის და ფინანსური რეპორტირების გაუმჯობესებას. კომპანიის ინფორმაციით, უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით, საწარმომ შიდა დოკუმენტაცია და ფინანსური რეპორტირება გააუმჯობესა, ასევე შექმნა სამეთვალყურეო საბჭო და დანერგა წევრთა ეფექტური ანაზღაურების სისტემა. ამასთან, კომპანიის აზრით, კორპორაციული

მართვის გაუმჯობესებისთვის კომპანიის შიგნით დაბრკოლებებს წარმოადგენს ინფორმაციის და შესაბამისი კვალიფიციური სპეციალისტების ნაკლებობა.

კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წელს არ ჩატარებულა ყოველწლიური საერთო კრება.

კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭო შედგება 3 წევრისგან, რომელთაგან აბსოლუტური უმრავლესობა სახელმწიფოს, აქციონერის წარმომადგენელია. სამეთვალყურეო საბჭოს არ ჰყავს ქალი წევრი. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა საშუალო ასაკი 65 წელია. 2020 წლის განმავლობაში საბჭომ ჩატარა 20 შეხვედრა. სამეთვალყურეო საბჭო წელიწადში ორჯერ ახორციელებს საკუთარი საქმიანობის თვითშეფასებას. საბჭოს წევრთა ანაზღაურება ფიქსირებულია და ყოველთვიურად საშუალოდ შეადგენს 4239 ლარს. კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოსთან არ არის შექმნილი არცერთი კომიტეტი. კომპანიაში ხორციელდება შიდა აუდიტის ფუნქცია და არ სრულდება რისკების მართვის ფუნქცია. კომპანიას არ ჰყავს დირექტორთა საბჭო.

კომპანიის ინფორმაციით საქართველოს მთავრობა არის პასუხისმგებელი მოიწონოს და დაამტკიცოს კომპანიის რეორგანიზაციის ან/და დამატებითი აქციების გამოშვების შესახებ გადაწყვეტილებები. სამეთვალყურეო საბჭოს დანიშვნაზე კი საქართველოს გარემოს დაცვის და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო არის პასუხისმგებელი. კომპანიის ინფორმაციით, საწარმოს სტრატეგიას გენერალური დირექტორი შეიმუშავებს, სტრატეგიის დამტკიცება კი საქართველოს გარემოს დაცვის და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ფუნქციაა.

კომპანიაში დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების განხილვა და დამტკიცება გენერალური დირექტორის ფუნქციაა, მნიშვნელოვან გარიგებებს განხილავს და ამტკიცებს საქართველოს მთავრობა. კომპანიაში შიდა აუდიტის და კონტროლის ფუნქციების ზედამხედველობაზე პასუხისმგებელია გენერალური დირექტორი.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების და გამოქვეყნების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია ინფორმაციას აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანია არ ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში სრულდება ინვესტორთან კომუნიკაციის ფუნქცია.

შპს „საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია“ - სახელმწიფოს წილი - 100%, წილის მმართველი საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის, საწარმოს შიდა კონტროლის ეფექტიანობის გაზრდას, ასევე კომპანიის შესახებ დროული და ზუსტი ინფორმაციის გასაჯაროების უზრუნველყოფას. კომპანიას არ გააჩნია კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: ეთიკის კოდექსი, დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს, ინტერესთა კონფლიქტისა და დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების პოლიტიკის დოკუმენტი. კომპანიაში ასევე არ არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა.

კომპანია ორგანიზაციული-სამართლებრივი ფორმით წარმოადგენს შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებას და არ ჰყავს სამეთვალყურეო საბჭო. აღნიშნულის გათვალისწინებით, კომპანია მიიჩნევს, რომ კორპორაციული მართვა ამ თვალსაზრისით, არ არის იმდენად რელევანტური, რამდენადაც ეს იქნებოდა სააქციო საზოგადოების შემთხვევაში და

შესაბამისად, არ გეგმავს მომავალი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით შესაბამისი ზომების მიღებას და არც უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში განუხორციელებია შესაბამისი ღონისძიებები. კომპანიის ინფორმაციით, კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის საწარმოს შიგნით დაბრკოლებებს წარმოადგენს საკანონმდებლო ჩარჩოს ნაკლოვანებები. ამასთან, კომპანიის პოზიციაა, რომ თუ აქციონერი გადაწყვეტს საწარმოს რეორგანიზაციას სააქციო საზოგადოებად, კომპანია იქნება მოტივირებული დანერგოს კორპორაციული მართვის სტანდარტები.

კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წელს ჩატარდა ყოველწლიური საერთო კრება. აქციონერის გადაწყვეტილება მიიღება სამინისტროს ბრძანების სახით, რომელიც ახორციელებს აქციონერის ფუნქციებს.

კომპანიაში სრულდება შიდა აუდიტის ფუნქცია. კომპანიის ინფორმაციით საერთო კრება არის პასუხისმგებელი მოიწონოს და დამტკიცოს დამატებითი აქციების გამოშვების შესახებ გადაწყვეტილებები. კომპანიას არ ჰყავს სამეთვალყურეო და დირექტორთა საბჭოები. საწარმოს გენერალური დირექტორი თანამდებობაზე ინიშნება საერთო კრების მიერ. გენერალური დირექტორი არის პასუხისმგებელი საწარმოს სტრატეგიის შემუშავებაზე. კომპანია სტრატეგიის გარკვეულ ნაწილს უთანხმებს საქართველოს ენერჯეტიკისა წყალმომარაგების მარეგულირებელ ეროვნულ კომისიას, როგორც მარეგულირებელს.

კომპანიაში დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაციებისა და მნიშვნელოვანი გარიგებების განხილვა და დამტკიცება საერთო კრების პასუხისმგებლობაა, ასევე ზოგიერთი მნიშვნელოვანი გარიგება შესაძლოა დამტკიცდეს საქართველოს მთავრობის მიერ. კომპანიაში შიდა აუდიტის და კონტროლის ფუნქციების ზედამხედველობაზე პასუხისმგებელია გენერალური დირექტორი.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია პერიოდულ ანგარიშებს არ აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანია არ ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში არ სრულდება ინვესტორთან კომუნიკაციის ფუნქცია.

სს „საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა“ - სახელმწიფოს წილი - 100%.

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის, საწარმოს შიდა კონტროლის, საზედამხედველო და სამეთვალყურეო ფუნქციის, აქციონერსა და მართვის ორგანოებს შორის კომუნიკაციის ეფექტიანობის გაზრდას, ასევე კომპანიის შესახებ დროული და ზუსტი ინფორმაციის გასაჯაროებისა და კორპორაციული კონფლიქტების შემცირებისა და პრევენციის უზრუნველყოფას. კომპანიას გააჩნია კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: კორპორაციული მართვის კოდექსი და ახალი წესდება, რომელიც განსაზღვრავს, მათ შორის, სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს, ინტერესთა კონფლიქტისა და დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების პოლიტიკის დოკუმენტი, ასევე, მიღებული აქვს ეთიკის კოდექსი და კომპანიაში არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა.

კომპანიამ 2021 წელს შექმნა და დააკომპლექტა სამეთვალყურეო საბჭო დამოუკიდებელი წევრებით, რაც შეიძლება ითქვას, რომ პირველი პრეცედენტია ქვეყანაში.

კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წელს არ ჩატარებულა ყოველწლიური საერთო კრება.

საწარმოს არ აქვს გაცემული ინფორმაცია სამეთვალყურეო საბჭოს, მისი კომიტეტების, ანაზღაურებისა და საქმიანობის შეფასების შესახებ, ასევე დირექტორთა საბჭოს ყოველწლიური საშუალო ანაზღაურების თაობაზე. კომპანიის ინფორმაციით, საწარმოს დირექტორთა საბჭო შედგება 10 წევრისგან, რომელთაგან არცერთია ქალი. თუმცა, სამეთვალყურეო საბჭო შეიქმნა ამ კითხვარის შედგენის შემდეგ, ამიტომ, გვაქვს მოლოდინი, რომ სიტუაცია არსებითად გაუმჯობესებულია.

კომპანიაში სრულდება შიდა აუდიტისა და რისკის მართვის ფუნქციები. კომპანიის ინფორმაციით საერთო კრება არის პასუხისმგებელი მოიწონოს და დაამტკიცოს დამატებითი აქციების გამოშვების შესახებ გადაწყვეტილებები. საწარმოს სამეთვალყურეო საბჭოს და დირექტორთა საბჭოს დანიშვნა, საწარმოს სტრატეგიის დამტკიცება და მნიშვნელოვანი გარიგებების განხილვა და დამტკიცებაც საერთო კრების ფუნქციას წარმოადგენს.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების და გამოქვეყნების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია პერიოდულ ანგარიშებს აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანია არ ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში არ სრულდება ინვესტორთან კომუნიკაციის ფუნქცია.

შპს „საქაერონავიგაცია“ - სახელმწიფოს წილი - 100%

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესისა და საწარმოს შიდა კონტროლის ეფექტიანობის გაზრდას, ასევე სამეთვალყურეო და საზედამხედველო ფუნქციების გაუმჯობესების უზრუნველყოფას. კომპანიას გააჩნია კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: ეთიკის კოდექსი, კორპორაციული მართვის კოდექსი ან სხვა დოკუმენტი, სადაც გაწერილია სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციები, ინტერესთა კონფლიქტისა და დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების პოლიტიკის დოკუმენტი. კომპანიაში არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა, რომლის ფუნქციებსაც წარმოადგენს აქციონერთან ყოველწლიური შეხვედრის ორგანიზება, აქციონერსა და დირექტორთა საბჭოს, ასევე სამეთვალყურეო საბჭოსა და დირექტორთა საბჭოს შორის მედიაციის განხორციელება.

კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში დაგეგმილი აქვს კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის საჭირო სათანადო ზომების განხორციელება, კერძოდ, აპირებს შიდა დოკუმენტაციის და ფინანსური რეპორტირების გაუმჯობესებას. კომპანიის ინფორმაციით, უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით, ჩამოაყალიბა შიდა კონტროლის ერთეული, გააუმჯობესა შიდა დოკუმენტაცია და ორგანიზაციულ სტრუქტურაში შექმნა კორპორაციული მდივნის თანამდებობა. ამასთან, კომპანიის აზრით, კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის კომპანიის შიგნით დაბრკოლებებს წარმოადგენს ინფორმაციისა და შესაბამისი კვალიფიციური სპეციალისტების ნაკლებობა.

კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წელს ჩატარდა ყოველწლიური საერთო კრება.

კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭო შედგება 4 წევრისგან, რომელთაგან კომპანიის აზრით ყველა დამოუკიდებელია. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთაგან ერთი ქალია. საბჭოს წევრების საშუალო

ასაკი 47 წელია. 2020 წლის განმავლობაში საბჭომ ჩაატარა 4 შეხვედრა. სამეთვალყურეო საბჭო არ ახორციელებს საკუთარი საქმიანობის შეფასებას. საქართველოს მთავრობის განკარგულებით 2013 წელს განისაზღვრა კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოს შემადგენლობა:

- საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრის მოადგილე;
- საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის მოადგილე;
- საქართველოს ფინანსთა მინისტრის მოადგილე;
- საქართველოს თავდაცვის მინისტრის მოადგილე.

შესაბამისად, კომპანიის ფორმულირება საბჭოს წევრების დამოუკიდებლობასთან დაკავშირებით არ არის შესაბამისობაში ჩვენს მიერ შემუშავებული კორპორაციული მართვის კოდექსში განსაზღვრულ დამოუკიდებლობის განმარტებასთან.

საწარმოს არ აქვს გაცემული ინფორმაცია სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა ანაზღაურების შესახებ. კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭოსთან შექმნილია მხოლოდ რისკების კომიტეტი, რომელიც შედგება 7 წევრისგან, რომელთაგან არცერთია საბჭოს წევრი და 2 წევრს გააჩნია ექსპერტული ცოდნა რისკების მართვის მიმართულებით. რისკების კომიტეტს არ გააჩნია დებულება, რომელიც განსაზღვრავდა მის როლებსა და პასუხისმგებლობას. კომპანიაში არ ხორციელდება შიდა აუდიტის ფუნქცია, თუმცა სრულდება რისკების მართვის ფუნქცია, რომელიც ანგარიშვალდებულია რისკების კომიტეტის წინაშე.

კომპანიის დირექტორთა საბჭო შედგება 2 წევრისგან, მათგან არცერთია ქალი. კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია დირექტორთა საბჭოს საშუალო წლიური ანაზღაურების შესახებ. საწარმოს დირექტორთა საბჭოს პასუხისმგებლობა დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციებისა და მნიშვნელოვანი გარიგებების განხილვა და დამტკიცება. საწარმოს შიდა კონტროლის ფუნქციის ზედამხედველობა ხორციელდება სამეთვალყურეო საბჭოსა და დირექტორთა საბჭოს მიერ.

კომპანიის ინფორმაციით, საწარმოს სამეთვალყურეო საბჭოს დანიშვნა სსიპ „სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტოს“ პასუხისმგებლობაა. კომპანიის დირექტორთა საბჭოს დანიშვნაზე პასუხისმგებელია სამეთვალყურეო საბჭო.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების და გამოქვეყნების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ კორპორაციული მართვისა და მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია პერიოდულ ანგარიშებს აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანია არ ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში არ სრულდება ინვესტორთან კომუნიკაციის ფუნქცია.

შპს „საქართველოს აეროპორტების გაერთიანება“ - სახელმწიფოს წილი - 100%.

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის, საწარმოს შიდა კონტროლის ეფექტიანობისა და მართვის ორგანოების ანგარიშვალდებულების გაზრდას. კომპანიას გააჩნია კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: ეთიკის კოდექსი, ინტერესთა კონფლიქტისა და დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების პოლიტიკის დოკუმენტი, თუმცა არ აქვს შემუშავებული კორპორაციული მართვის კოდექსი ან სხვა დოკუმენტი, სადაც გაწერილია სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციები. კომპანიაში ასევე არ არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა.

კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში დაგეგმილი აქვს კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის საჭირო სათანადო ზომების მიღება, კერძოდ, აპირებს შიდა კონტროლის ერთეულის ჩამოყალიბებას, შიდა დოკუმენტაციის გაუმჯობესებას, კორპორაციული მდივნის

თანამდებობის შემოღებას და რეორგანიზაციას. კომპანიის ინფორმაციით, უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით, შიდა დოკუმენტაცია და ფინანსური რეპორტირება გაუმჯობესდა. ამასთან, კომპანიის აზრით, კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის კომპანიის შიგნით დაბრკოლებას წარმოადგენს შესაბამისი ადამიანური რესურსის ნაკლებობა.

კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წელს ჩატარდა ყოველწლიური საერთო კრება.

კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭო შედგება 7 წევრისგან, რომელთაგან კომპანიის აზრით, ყველა დამოუკიდებელია. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთაგან არცერთია ქალი. საბჭოს წევრების საშუალო ასაკი 44 წელია. 2020 წლის განმავლობაში საბჭომ ჩატარა 3 შეხვედრა. სამეთვალყურეო საბჭოსთან არ არის შექმნილი არცერთი კომიტეტი. სამეთვალყურეო საბჭო არ ახორციელებს საკუთარი საქმიანობის შეფასებას. კომპანიის ინფორმაციით, სამეთვალყურეო საბჭოს დანიშვნა საერთო კრების პასუხისმგებლობაა, საბჭოს წევრებად საქართველოს მთავრობის განკარგულებით დანიშნულები არიან სხვადასხვა სამინისტროების მინისტრის მოადგილეები.

საწარმოს არ ჰყავს დირექტორთა საბჭო. კომპანიის სტრატეგიის შემუშავებაზე პასუხისმგებელია მენეჯმენტი (აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირი - CEO, მოადგილეები). საწარმოში არ არის განსაზღვრული სტრატეგიის დამტკიცებაზე პასუხისმგებელი ორგანო, თუმცა ის შეიძლება წარედგინოს, როგორც სამეთვალყურეო საბჭოს, ასევე პარტნიორს. ამასთან, კომპანიის წლიური ბიზნეს გეგმები ექვემდებარება სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ განხილვას და პარტნიორის მიერ დამტკიცებას. საწარმოში არ არის განსაზღვრული დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების განხილვისა და დამტკიცების პროცედურა. რაც შეეხება მნიშვნელოვანი გარიგებების განხილვისა და დამტკიცების პასუხისმგებლობას, აღნიშნული საერთო კრების და სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციაა. ამასთან, კომპანიის ინფორმაციით, არ არსებობს შიდა პოლიტიკა, რომელიც არეგულირებს მნიშვნელოვან გარიგებებს, თუმცა არის გარკვეული გარიგებები (დამოკიდებულია გარიგების ტიპზე), რომლებიც ექვემდებარებიან სამეთვალყურეო საბჭოს და/ან სსიპ „სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტოს“ მიერ დამტკიცებას.

კომპანიაში არ ხორციელდება შიდა აუდიტის ფუნქცია, თუმცა სრულდება რისკის მართვის ფუნქცია. კომპანიის შიდა კონტროლის ფუნქციის ზედამხედველობაზე პასუხისმგებელია საწარმოს აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირი (CEO).

კომპანიის ინფორმაციით, საწარმოს წესდების თანახმად საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო არის პასუხისმგებელი მოიწონოს და დაამტკიცოს დამატებითი აქციების გამოშვების შესახებ გადაწყვეტილებები.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ კორპორაციული მართვის და მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია პერიოდულ ანგარიშებს არ აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანია არ ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში არ სრულდება ინვესტორთან კომუნიკაციის ფუნქცია.

შპს „თბილისის სატრანსპორტო კომპანია“ - ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტი - 100%

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის, საწარმოს შიდა კონტროლის ეფექტიანობისა გაზრდას და საზედამხედველო და სამეთვალყურეო ფუნქციის გაუმჯობესებას. კომპანიას არ გააჩნია

კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: ეთიკის კოდექსი, ინტერესთა კონფლიქტისა და დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების პოლიტიკის დოკუმენტი, თუმცა აქვს დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს. კომპანიაში არ არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა.

კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში დაგეგმილი აქვს საქმიანობის გაუმჯობესება EBRD-ის მხარდაჭერით. კომპანიის ინფორმაციით, უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით, შიდა დოკუმენტაცია გააუმჯობესა. ამასთან, კომპანიის აზრით, კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის კომპანიის შიგნით დაბრკოლებას წარმოადგენს შესაბამისი კვალიფიციური სპეციალისტების ნაკლებობა და საკანონმდებლო ჩარჩოს ნაკლოვანებები.

კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წელს არ ჩატარებულა ყოველწლიური საერთო კრება. საერთო კრება არის პასუხისმგებელი დირექტორთა საბჭოს დანიშვნაზე, ასევე მნიშვნელოვანი გარიგებების განხილვასა და დამტკიცებაზე.

კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია სამეთვალყურეო საბჭოს შესახებ. კომპანიის დირექტორთა საბჭო შედგება 7 წევრისგან, რომელთაგან ერთი წევრია ქალი. კომპანიას ასევე არ აქვს გაცემული ინფორმაცია დირექტორთა საბჭოს საშუალო წლიური ანაზღაურების შესახებ. დირექტორთა საბჭო შეიმუშავებს და ამტკიცებს კომპანიის სტრატეგიას, ასევე განიხილავს და ამტკიცებს დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციებს და ზედამხედველობს შიდა აუდიტისა და კონტროლის ფუნქციებს.

კომპანიაში სრულდება შიდა აუდიტისა და რისკების მართვის ფუნქციები.

კომპანიას არ გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების და გამოქვეყნების პრაქტიკა. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანია არ ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში არ სრულდება ინვესტორთან კომუნიკაციის ფუნქცია.

შპს „მარაბდა-კარწახის რკინიგზა“ - სახელმწიფოს წილი - 100%.

კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნებთან დაკავშირებით.

კომპანიას გააჩნია კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტები: ეთიკის კოდექსი და დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს. კომპანიაში არ არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა და არ არის შემუშავებული ინტერესთა კონფლიქტისა და დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების პოლიტიკის დოკუმენტი.

კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში არ აქვს დაგეგმილი კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით შესაბამისი ზომების მიღება და არ გეგმავს ამ მიმართულებით ცვლილებების განხორციელებას. კომპანიის ინფორმაციით, უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში არ განხორციელებულა ცვლილებები კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით. ამასთან, კომპანია მიიჩნევს, რომ კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის კომპანიის შიგნით დაბრკოლებები არ არსებობს.

კომპანიის ინფორმაციით, 2020 წელს არ ჩატარებულა ყოველწლიური საერთო კრება.

კომპანიის სამეთვალყურეო საბჭო შედგება 7 წევრისგან, თუმცა კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია საბჭოში დამოუკიდებელი წევრების არსებობის შესახებ. საბჭოს წევრების საშუალო ასაკი 50 წელია. 2020 წლის განმავლობაში საბჭომ ჩაატარა 4 შეხვედრა. სამეთვალყურეო საბჭოსთან არ არის შექმნილი არცერთი კომიტეტი. სამეთვალყურეო საბჭო არ ახორციელებს საკუთარი საქმიანობის შეფასებას, თუმცა მისი საქმიანობა ფასდება კონსულტანტის მიერ ყოველწლიურად. კომპანიის ინფორმაციით, სამეთვალყურეო საბჭოს დანიშვნა თავად სამეთვალყურეო საბჭოს პასუხისმგებლობაა. მნიშვნელოვანი გარიგებების განხილვა და დამტკიცებაც სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციას წარმოადგენს. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა ანაზღაურება ფიქსირებულია. კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია სამეთვალყურეო საბჭოს საშუალო ყოველთვიური ანაზღაურების შესახებ.

კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია დირექტორთა საბჭოს შესახებ, ასევე სტრატეგიის შემუშავებასა და დამტკიცებაზე პასუხისმგებლის თაობაზე. კომპანიის ინფორმაციით, დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების განხილვა და დამტკიცება დირექტორის ფუნქციაა, ასევე დირექტორი ახორციელებს შიდა აუდიტისა და კონტროლის ფუნქციების ზედამხედველობას.

კომპანიაში სრულდება შიდა აუდიტის ფუნქცია.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების და გამოქვეყნების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ კორპორაციული მართვისა და მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია პერიოდულ ანგარიშებს აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანია ასევე ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში სრულდება ინვესტორთან კომუნიკაციის ფუნქცია.

ცნობისთვის, „სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის (GFS) კონტექსტიდან და კომპანიის ეკონომიკური ბუნებიდან გამომდინარე შპს მარაბდა-კარწახის რკინიგზა კლასიფიცირებულია სამთავრობო სექტორს მიღმა. აღნიშნული განპირობებულია იმით, რომ მარაბდა-კარწახის მმართველობა ხორციელდება აზერბაიჯანის მთავრობის მიერ, ხოლო GFSM 2014-ის მიხედვით სახელმწიფო სექტორი შედგება მხოლოდ იმ ერთეულებისგან, რომლებსაც სახელმწიფო აკონტროლებს. ამრიგად, მარაბდა-კარწახი კლასიფიცირდება, როგორც რეზიდენტი კომპანია საქართველოში, უცხოეთის მიერ კონტროლირებადი კორპორაციების სექტორში. ამასთან, მარაბდა-კარწახის რკინიგზა წარმოადგენს არარეზიდენტი (სხვა ქვეყნის) მთავრობის კონტროლის ქვეშ მყოფ კორპორაციას, ამ შემთხვევაში საქართველოს მთავრობის როლი (კონტროლი) მარაბდა-კარწახის პროექტში არ უნდა იყოს მნიშვნელოვანი. ამ მოცემულობის გათვალისწინებით, საქართველოს მთავრობისთვის მარაბდა-კარწახის რკინიგზის კორპორატიზაცია არ უნდა იყოს პრიორიტეტული სხვა საწარმოებთან შედარებით.

შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“ - სახელმწიფოს წილი - 100%, წილის მმართველი - საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო.

კომპანიისთვის კორპორაციული მართვის გაუმჯობესება მიზნად ისახავს სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის ეფექტიანობისა გაზრდასა და სამეთვალყურეო და საზედამხედველო ფუნქციების გაუმჯობესებას. კომპანიას კორპორაციული მართვის სისტემისთვის მნიშვნელოვანი დოკუმენტებიდან შემუშავებული აქვს დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს სამეთვალყურეო საბჭოს ფუნქციებს, თუმცა არ აქვს ეთიკის კოდექსი და ინტერესთა კონფლიქტისა

და დაკავშირებულ მხარეებთან ტრანზაქციების პოლიტიკის დოკუმენტი. კომპანიაში ასევე არ არსებობს კორპორაციული მდივნის თანამდებობა.

კომპანიას მომავალი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით დაგეგმილი აქვს კორპორაციული მდივნის თანამდებობის შემოღება. კომპანიას არ აქვს გაცემული ინფორმაცია უკანასკნელი 3 წლის განმავლობაში კორპორაციული მართვის გაუმჯობესების მიზნით განხორციელებული ღონისძიებების შესახებ. ამასთან, კომპანიის აზრით, კორპორაციული მართვის გაუმჯობესებისთვის კომპანიის შიგნით დაბრკოლებას წარმოადგენს შესაბამისი კვალიფიციური სპეციალისტების ნაკლებობა.

კომპანიის არ აქვს გაცემული ინფორმაცია 2020 წელს ყოველწლიური საერთო კრების ჩატარების შესახებ. ამასთან, თითქმის არ აქვს გაცემული კითხვარით მოთხოვნილი, სხვა საწარმოების მაგალითზე განხილული, სხვა ინფორმაცია.

კომპანიას გააჩნია წლიური ანგარიშების მომზადების და გამოქვეყნების პრაქტიკა, რომელიც მოიცავს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ მმართველობის ანგარიშგებასაც. კომპანია პერიოდულ ანგარიშებს აქვეყნებს საკუთარ ვებგვერდზე. კომპანიის ფინანსური ანგარიშგებები კანონმდებლობით განსაზღვრული წესით წარედგინება ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის ზედამხედველობის სამსახურს. კომპანია არ ამზადებს მდგრადი განვითარების სტანდარტების დაცვის შესახებ ანგარიშს. კომპანიაში არ სრულდება ინვესტორთან კომუნიკაციის ფუნქცია.

სახელმწიფო საწარმოთა კორპორაციული მართვის კოდექსი

მუხლი 1. ძირითადი დებულებები

კორპორაციული მართვის წინამდებარე კოდექსი (შემდეგში „კოდექსი“) ვრცელდება საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 7 აპრილის N156 დადგენილებით შექმნილ სახელმწიფო საწარმოთა რეფორმის საბჭოს მიერ განსაზღვრულ საწარმოებზე. ამ კოდექსის მიზანია საწარმოთა კორპორაციული მართვის ძირითადი პრინციპების განსაზღვრა ეფექტიანი და ჯანსაღი კორპორაციული მართვის უზრუნველსაყოფად.

მუხლი 2. ტერმინთა განმარტება

ამ კოდექსში გამოყენებულ ტერმინებს აქვთ შემდეგი მნიშვნელობა:

ა. *დამოუკიდებლობა* – ობიექტური განსჯისა და დამოუკიდებელი გადაწყვეტილების მიღების უნარი ნებისმიერი სხვა მხარისგან მომდინარე გავლენის გარეშე.

ბ. *სამეთვალყურეო საბჭოს დამოუკიდებელი წევრი* – წევრი, რომელიც არ მიეკუთვნება ქვემოთ ჩამოთვლილ არცერთ ჯგუფს:

- i. ბოლო ორი წლის განმავლობაში აკავშირებდა პირადი ურთიერთობა, მაგალითად, ნათესაური კავშირი, თანაცხოვრება და ა.შ. საწარმოს სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთან ან ხელმძღვანელ პირთან, ან საწარმოს მნიშვნელოვანი წილის მფლობელ პირთან ან პირებთან.
- ii. ბოლო ორი წლის განმავლობაში ეკავა მინისტრის, მინისტრის მოადგილის, საქართველოს

პარლამენტის წევრის ან/და საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული სხვა პოლიტიკური თუ სახელმწიფო-პოლიტიკური თანამდებობა.

- iii. ბოლო ორი წლის განმავლობაში მართავდა/აწარმოებდა ბიზნესს, (პირდაპირ ან ირიბად), ან ჰქონდა სხვა რაიმე არსებითი საქმიანი ურთიერთობა საწარმოსთან ან პირთან ან პირებთან, რომლებიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ ფლობენ მნიშვნელოვან წილს საწარმოში.
- iv. აქვს რაიმე სახის მატერიალური ვალდებულება, მათ შორის, ფინანსური, საწარმოს მნიშვნელოვანი წილის მფლობელი აქციონერების ან ხელმძღვანელი პირების მიმართ.
- v. ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში ჰქონდა პროფესიული ან სხვა სახის საქმიანი ურთიერთობა (მათ შორის, ბიზნეს მომსახურების გაწევა) საწარმოს მიმართ, მის ხელმძღვანელებთან ან მნიშვნელოვანი წილის მქონე აქციონერებთან.
- vi. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრობისთვის დაწესებული ფიქსირებული ხელფასისა და დივიდენდის გარდა, საწარმო მას უხდის სხვა დამატებით თანხას.
- vii. აქვს სხვა რაიმე სახის ურთიერთობა, რამაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს მის დამოუკიდებლობაზე.
- viii. მეწარმეთა შესახებ საქართველოს კანონის 46-ე მუხლის მე-4 პუნქტით განსაზღვრული საჯარო მოსამსახურე.

გ. კორპორაციული განზრახვის განაცხადი (შემდგომში კგგ) - დოკუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს დადგენილი რისკების ფარგლებში საწარმოს მიერ მისაღწევ ფინანსურ და არაფინანსურ მიზნებს. კგგ წარმოადგენს 4 წლიან დოკუმენტს, რომელიც უნდა განახლდეს ყოველწლიურად. დოკუმენტი შესათანხმებლად წარედგინება საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს არაუგვიანეს 1 სექტემბრისა. დოკუმენტი შესაძლებელია დაზუსტდეს ფინანსთა სამინისტროს რეკომენდაციების და მითითებების გათვალისწინების მიზნით. კგგ-ს შესრულებაზე ანგარიშვალდებულია სამეთვალყურეო საბჭო. დოკუმენტში უნდა განისაზღვროს საწარმოს:

გ.ა. საქმიანობის სფერო;

გ.ბ. ფინანსური და არაფინანსური მიზნები შესრულების ძირითად ინდიკატორებთან ერთად (KPIs), სამიზნე მაჩვენებლები და დივიდენდების პოლიტიკა. აღნიშნული შესაბამისობაში უნდა იყოს საპროგნოზო ფინანსურ ანგარიშგებებთან;

გ.გ. რისკების ლიმიტები;

გ.დ. ნებისმიერი ტრანსფერი, რომელიც საწარმომ უნდა მიიღოს ბიუჯეტიდან ან გადაუხადოს მას არახელსაყრელი კონკურენტული პირობების ან კონკურენტული უპირატესობის გამო.

გ.ე. ნებისმიერი კვაზი-ფისკალური აქტივობა და ტრანსფერები, რომელიც საწარმომ უნდა მიიღოს ბიუჯეტიდან ან გადაუხადოს მას, ცენტრალური მთავრობის მითითებით მსგავსი აქტივობების განხორციელების მიზნით.

გ.ვ. ინფორმაციის (ფინანსური, არაფინანსური თუ სხვა სახის ინფორმაციის) შესაბამისობის უზრუნველყოფა წინა წლის კორპორაციული განზრახვის განაცხადსა და მმართველობის ანგარიშგებაში ასახულ ინფორმაციასთან.

გ.ზ. მოსალოდნელი შედეგები საწარმოს მიზნების მიუღწევლობის, აღებული რისკების ლიმიტების და ვალდებულებების შეუსრულებლობის შემთხვევებში.

დ. სტრატეგია - საწარმოს მიერ შემუშავებული გზამკვლევი გრძელვადიანი მიზნების მისაღწევად. დოკუმენტი განსაზღვრავს საწარმოს მისიას, ხედვას და განვითარების მიმართულებას, აღწერს გეგმების, მოქმედებებისა და მიზნების მკაფიო ჩამონათვალს კონკურენტულ, განუსაზღვრელ გარემოსა და შეზღუდული რესურსების პირობებში ფუნქციონირებისთვის.

ე. საწარმო - სახელმწიფოს წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საწარმო.

ვ. მშობელი საწარმო - სუბიექტი, რომელიც ერთ ან რამდენიმე შვილობილ საწარმოს აკონტროლებს „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

ზ. შვილობილი საწარმო - სუბიექტი, რომელსაც მშობელი საწარმო აკონტროლებს, მათ შორის, შვილობილი საწარმო, რომელიც წარმოადგენს მშობელ საწარმოს „ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგების და აუდიტის შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

თ. კონტროლის ფუნქციები - ფუნქციები, რომლებსაც ევალებათ ობიექტური შეფასება, ანგარიშგება და რწმუნება. ასეთ ფუნქციებს მიეკუთვნება: რისკის მართვის, შესაბამისობის დადგენის და შიდა აუდიტის ფუნქციები, ასევე აღნიშნული ფუნქციების განმახორციელებელი სტრუქტურული ერთეულები.

ი. შესაბამისობის ფუნქცია - ერთეული, რომელიც სხვა ფუნქციებთან ერთად უზრუნველყოფს რწმუნებას, რომ საწარმო მოქმედებს არსებული კანონმდებლობის, წესების, შიდა პოლიტიკისა და პროცედურების შესაბამისად, აგრეთვე განსაზღვრავს და აფასებს შესაბამისობის რისკებს, აძლევს რეკომენდაციებს სამეთვალყურეო საბჭოს და ხელმძღვანელ პირებს შესაბამისობის რისკების მართვისა და მონიტორინგის შესახებ. აგრეთვე, უზრუნველყოფს თანამშრომელთა ინფორმირებულობას შესაბამისობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე.

კ. რისკის ზღვრები - კონკრეტული რაოდენობრივი ზღვარი ან ლიმიტი, რომელიც განსაზღვრავს საწარმოს მთლიანი რისკის განაწილებას ბიზნესის ცალკეულ მიმართულებებზე, იურიდიულ პირებზე (სადაც შესაბამისია), ასევე სპეციფიკური რისკის კატეგორიებზე, კონცენტრაციებზე და, საჭიროების შემთხვევაში, სხვა სახის რისკებზე.

ლ. ნათესაური ნიშნით დაკავშირებული პირები (ნათესავეები) - პირები, რომლებიც, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისად, წარმოადგენენ I და II რიგის მემკვიდრეებს.

ამ კოდექსში გამოყენებულ ყველა სხვა ტერმინს აქვს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული შესაბამისი მნიშვნელობები.

მუხლი 3. კორპორაციული მართვის ძირითადი პრინციპები

1. საწარმოს ორგანიზაციულ სტრუქტურაში უნდა არსებობდეს სამეთვალყურეო საბჭო.

2. სამეთვალყურეო საბჭო პასუხს აგებს საწარმოს კორპორაციულ მართვაზე. გარდა ამისა, მაღალი რანგის ხელმძღვანელი პირები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ მმართველობის ეფექტიანობის უზრუნველსაყოფად და პასუხისმგებელნი არიან საწარმოს საქმიანობის ეფექტიანობაზე სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ დამტკიცებული სხვადასხვა პოლიტიკის შესაბამისად.

3. საწარმოს უნდა ჰქონდეს მკაფიოდ განსაზღვრული ორგანიზაციული სტრუქტურა, რომელიც უზრუნველყოფს პასუხისმგებლობის მკაფიო განაწილებას, რისკების ეფექტურ იდენტიფიკაციას, სათანადო მართვის, მონიტორინგისა და ანგარიშგების პროცედურებს, შიდა კონტროლის ადეკვატურ მექანიზმებს, მათ შორის, მკაცრ ადმინისტრაციულ და სააღრიცხვო პროცედურებს, ეფექტურ ინფორმაციული ტექნოლოგიების (IT) სისტემებსა და რისკის კონტროლს; შესაბამის კომპენსაციის, ანაზღაურების პოლიტიკას და პროცედურებს. ეს წესები რეგულარულად უნდა განიხილებოდეს და განახლდეს ორგანიზაციის შიგნით.

4. საწარმომ უნდა უზრუნველყოს, რომ მისი ორგანიზაციული და კორპორაციული მართვის სტრუქტურა არ იწვევდეს ინტერესთა კონფლიქტს და არც ერთ პირს არ ჰქონდეს გადაწყვეტილების მიღების შეუზღუდავი უფლებამოსილება.

5. კორპორაციული მართვის სტრუქტურა და პოლიტიკა უნდა იყოს მკაფიოდ ჩამოყალიბებული და გაცხადებული ყველა დაინტერესებული მხარისა და თანამშრომლისთვის.

6. საწარმოს მმართველობითი სტრუქტურის ნებისმიერ წევრს, რომელსაც რაიმე არსებითი შემფოთება გაუჩნდება საწარმოს საერთო კორპორაციული მართვის საკითხზე, უფლება აქვს მიმართოს სამეთვალყურეო საბჭოს.

7. საწარმოს გრძელვადიან სტრატეგიული განვითარების გეგმაში უნდა იქნას გათვალისწინებული მდგრადი განვითარების საკითხები, როგორებიცაა: გარემოს დაცვა, სოციალური პასუხისმგებლობა და მმართველობა (გსმ) სტანდარტები.

მუხლი 4. სამეთვალყურეო საბჭოს როლები და პასუხისმგებლობა

1. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებმა უნდა იმოქმედონ საწარმოს მიმართ ლოიალური და ერთგული დამოკიდებულებით.

2. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები უნდა იყვნენ ანგარიშვალდებულნი თავიანთი მოვალეობებისა და პასუხისმგებლობის ფარგლებში, სამართლიანად უნდა მოექცნენ ყველა დაინტერესებულ მხარეს და გამჭვირვალედ განახორციელონ თავიანთი მოვალეობები.

3. სხვა ფუნქციებთან ერთად, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები ინდივიდუალურად და ერთობლივად უნდა იყვნენ პასუხისმგებელნი შემდეგი ფუნქციების შესრულებაზე:

ა. საწარმოს ღირებულებების, კორპორაციული მართვის სტრუქტურების ჩამოყალიბებასა და ზოგადად, საწარმოს ჯანსაღი მმართველობის უზრუნველყოფაზე, სამართლიანობის, კომპეტენციის, პროფესიონალიზმის, ეთიკისა და კორპორაციული მართვის პრინციპების სრული დაცვით.

ბ. საწარმოში კორპორაციული მართვის ძირითადი ცენტრისა და ზედამხედველის როლის შესრულებაზე, მათ შორის, პოლიტიკისა და გეგმების დამტკიცებით, მენეჯმენტის საქმიანობის ზედამხედველობითა და ორგანიზაციის ანგარიშვალდებულების უზრუნველყოფით ანგარიშგებისა და გამჭვირვალობის პრინციპების დაცვის გზით.

გ. საწარმოში ეთიკური კულტურის ჩამოყალიბებასა და საწარმოს ეთიკის სტანდარტების დაცვით ფუნქციონირებაზე ეთიკის კოდექსისა და ეთიკის პოლიტიკის დამტკიცებით, მენეჯმენტის მუდმივი მონიტორინგითა და აღნიშნული პოლიტიკის დაცვით, სანქციებისა და სხვა ზომების გამოყენებით ეთიკური სტანდარტების დარღვევის შემთხვევებში.

დ. თვალყურს ადევნებს არსებული სხვადასხვა პოლიტიკისა და პროცედურების ეფექტურობასა და მიუკერძოებლობას დაცული ინფორმაციის გამჟღავნებასთან დაკავშირებით (მაგალითად, მხილების სისტემა). ამასთან, უზრუნველყოფს ხელმძღვანელი პირების სრულ პასუხისმგებლობას საწარმოს სხვა ერთეულების მიერ გამოვლენილი ყველა მნიშვნელოვანი საკითხის ანგარიშგებაზე. გარდა ამისა, მამხილებლები სრულად უნდა იყვნენ დაცულნი ნებისმიერი სახის პოტენციური ზიანისა და დისკრიმინაციისგან.

ე. საწარმოს სტრატეგიის შედგენაზე დაკავშირებული რისკების გათვალისწინებით, დამტკიცებული სტრატეგიის განხორციელების პოლიტიკის დამტკიცებაზე, ხელმძღვანელი პირებისთვის უფლებამოსილების დელეგირებაზე დამტკიცებული სტრატეგიისა და პოლიტიკის შესრულების მიზნით; ხელმძღვანელი პირების მიერ სტრატეგიული მიზნების შესრულების ზედამხედველობასა და ნებისმიერ უარყოფით მოვლენასა და შედეგზე რეაგირებაზე.

ვ. კანონმდებლობის, მარეგულირებელი და საზედამხედველო მოთხოვნების, ამ კოდექსის, ეთიკის კოდექსისა და საწარმოს შიდა სტანდარტების, მათ შორის, შესაბამისობის უზრუნველყოფი

პოლიტიკის შემუშავებაზე და მენეჯმენტის მიერ შესაბამისობის მარეგულირებელი ნორმების შესრულებაზე.

ზ.

რისკის მართვაზე იმგვარად, რომ დაეხმაროს საწარმოს სტრატეგიული მიზნების დასახვასა და მიღწევაში კვგ-ის, კონკურენტული და მარეგულირებელი გარემოს, საწარმოს გრძელვადიანი ინტერესების, რისკის მიმდებლობის გათვალისწინებით. აღნიშნული მოიაზრებს რისკების მართვის ისეთი პოლიტიკის ჩარჩოს შექმნას, რომელიც განსაზღვრავს იმ რისკების სახეებსა და მოცულობებს, რომელთა გაწვევაც საწარმოს სურს თავისი სტრატეგიული მიზნების მისაღწევად. რისკების მართვის მიმდინარე კონტროლისას ყურადღება ექცევა არსებული რისკებს, მათ გამოვლენას და საპასუხო ქმედებების განხორციელებას; რისკების მართვის ეფექტურობას, კონტროლს და საწარმოს რისკების ლიმიტებთან და რისკის პოლიტიკასთან შესაბამისობას.

თ. კორპორაციული მართვის სტრუქტურის ჩამოყალიბებაზე, დამოუკიდებლად განსჯისა და საკუთარი მოვალეობების ეფექტურად შესრულებაზე, რაც უზრუნველყოფს ძალაუფლების შესაბამის ბალანსს, რათა არც ერთ პირს გააჩნდეს ერთპიროვნული გადაწყვეტილების მიღების უფლება.

ი. უზრუნველყოფა იმისა, რომ ორგანიზაციული სტრუქტურა, პირთა თანამდებობაზე დანიშვნა, ფუნქციათა დელეგირება, ხელმძღვანელი პირების საქმიანობის ზედამხედველობა და შეფასება ხელს უწყობდეს თითოეული რგოლის როლის სიცხადეს, უფლებამოსილების და პასუხისმგებლობის ეფექტიანად განხორციელებას, ანაწილებდეს ძალაუფლების ბალანსს ისე, რომ არც ერთ პირს ჰქონდეს გადაწყვეტილების მიღების შეუზღუდავი უფლება. დამტკიცდეს უფლებამოსილების განაწილების ჩარჩო წერილობითი სახით.

კ. უზრუნველყოფა იმისა, რომ სამეთვალყურეო საბჭო იღებს საკმარის ინფორმაციას ხელმძღვანელი პირებისგან, მათ შორის, განმარტებებს და რწმუნებას, რომ ხელმძღვანელების საქმიანობა სრულად შეესაბამება საწარმოს კვგ-ს, სტრატეგიას, პოლიტიკას და საწარმოს შიდა კონტროლის მექანიზმებს, რაც დამტკიცებულია სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ.

ლ. უზრუნველყოფა იმისა, რომ საწარმოს მიერ გადახდილი ანაზღაურება იყოს სამართლიანი, პასუხისმგებლიანი და გამჭვირვალე, რაც ხელს შეუწყობს საწარმოს კვგ-ის, სტრატეგიული მიზნების და ეთიკური კულტურის მიღწევას მოკლევადიან, საშუალო და გრძელვადიან პერიოდში. აღნიშნული ასევე გულისხმობს ხელმძღვანელი თანამდებობის პირების კომპენსაციის განხილვასა და განსაზღვრას, კომპენსაციის, ანაზღაურების პოლიტიკის დამტკიცებას კვგ-ის, საწარმოს სტრატეგიის, ეთიკური კულტურისა და გამჭვირვალობის სტანდარტების შესაბამისად და მიღებული გადაწყვეტილების შესრულების ზედამხედველობას.

მ. უზრუნველყოს, რომ საწარმოს მიერ გამოქვეყნებული ანგარიშები საშუალებას მისცემენ დაინტერესებულ მხარეებს ინფორმირებულად შეაფასონ საწარმოს საქმიანობა და მისი მოკლე, საშუალო და გრძელვადიანი პერსპექტივები. მათ შორის, უზრუნველყოს, რომ ანგარიშები შეესაბამებოდეს სამართლებრივ მოთხოვნებს, აგრეთვე მატერიალურად დაინტერესებული მხარეების ლეგიტიმურ ინფორმაციულ საჭიროებებს. ანგარიშები უნდა იყოს ყოვლისმომცველი და ძირითადი ანგარიშები უნდა გამოქვეყნდეს საწარმოს ვებგვერდზე.

ნ. კონტროლის ფუნქციის და შესაბამისობის ფუნქციის დამოუკიდებლობისა და ეფექტურობის უზრუნველყოფა, რაც ხელს უწყობს იმ ინფორმაციის სისრულეს და სანდოობას, რომელიც საწარმოს შიდა გადაწყვეტილების და გარე ანგარიშების მომზადებისთვის გამოიყენება, ასევე კორპორაციული მდივნის საქმიანობის დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფა.

ო. დაკავშირებულ პირებთან ტრანზაქციების ზედამხედველობას და კონტროლს ეფექტური პროცედურებით და პოლიტიკით.

- პ. დაიცვას და მიეცეს საწარმოს კომერციულ მიზნებს, თავიდან აიცილოს იმ საქმიანობების განხორციელება, რასაც, როგორც წესი, არ ახორციელებენ კერძო სექტორის კომპანიები.
- ჟ. საწარმოს არამომგებიანი საქმიანობების იდენტიფიცირება და მათ შესახებ დაინტერესებული მხარეების ინფორმირება.
4. ყველა აღნიშნული მოვალეობის შესრულების მიზნით სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა განახორციელოს შემდეგი ფუნქციები:
- ა. ხელმძღვანელი პირების თანამდებობაზე დანიშვნა და გათავისუფლება;
 - ბ. საწარმოს ბიუჯეტის დამტკიცება;
 - გ. ორგანიზაციული სტრუქტურის მიღება და სახელფასო ბადის დამტკიცება.
 - დ. შიდა პოლიტიკის, რეგულაციების და ინსტრუქციების მიღება, ასევე აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირისთვის (CEO) ფუნქციების დელეგირების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება.
 - ე. წესების მიღება იმ ძირითადი ტრანზაქციების (მნიშვნელოვანი გარიგებების) კონტროლის შესახებ, რომელთაც სჭირდებათ თანხმობა აქციონერის მხრიდან.
 - ვ. საწარმოს გრძელვადიანი სტრატეგიის მიღება.
 - ზ. აქციონერისთვის კვგ-ის წარდგენა;
 - თ. საწარმოს შიდა კონტროლის და აღრიცხვა-ანგარიშგების სისტემების საიმედოობის და სანდოობის უზრუნველყოფა;
 - ი. ფინანსური ანგარიშგებების დამტკიცება;
 - კ. გარე აუდიტორის შერჩევა აქციონერის მიერ დასამტკიცებლად;
 - ლ. საწარმოს არაკომერციული აქტივობების იდენტიფიკაცია და კომუნიკაცია აქციონერთან აღნიშნული ტიპის აქტივობების შეწყვეტის ან მათი კომპენსაციის შესახებ.
 - მ. კომუნიკაციის და გამჭვირვალობის პროცესების ზედამხედველობა;
 - ნ. ინტერესთა კონფლიქტის მართვა.
5. დაკისრებული ფუნქციების შესასრულებლად სამეთვალყურეო საბჭო უნდა შეიკრიბოს სულ მცირე კვარტალში ერთხელ, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში, გაზარდოს შეხვედრების სიხშირე.
6. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებმა არ უნდა მიიღონ მონაწილეობა სამეთვალყურეო საბჭოს განხილვებში ან გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, თუ მათ აქვთ პირდაპირი კავშირი განსახილველ საკითხთან, რამაც შეიძლება ინტერესთა კონფლიქტი წარმოშვას. ამასთან, არაპირდაპირი კავშირის არსებობის პირობებში, სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა შეაფასოს არსებული რისკები, რამაც შეიძლება ინტერესთა კონფლიქტი გამოიწვიოს. ასევე სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა გაითვალისწინოს ასეთის წარმოშობის ალბათობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.
7. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს არ აქვთ უფლება თავისი უფლებები გადასცენ სხვას, საბჭოს კომიტეტების გარდა.
8. სამეთვალყურეო საბჭო რეგულარულად უნდა შეხვედეს ხელმძღვანელ პირებს და შიდა კონტროლის ფუნქციის განმახორციელებლებს, რათა განიხილოს ის პოლიტიკა და კონტროლის მექანიზმები, რომლითაც მატერიალური რისკის და შემაფერხებელი ფაქტორების იდენტიფიცირება ხდება. სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა დასვას კითხვები და კრიტიკულად განიხილოს ხელმძღვანელი პირების მიერ წარმოდგენილი განმარტებები და მიწოდებული ინფორმაცია.
9. სამეთვალყურეო საბჭოს და მისი კომიტეტების შეკრება, გადაწყვეტილებები და მიღებული რეკომენდაციები უნდა გაფორმდეს სათანადოდ, დოკუმენტის/ოქმის სახით. ასეთი დოკუმენტის შედგენა კორპორაციული მდივნის მოვალეობაა, რომლის ფუნქციები განსაზღვრული უნდა იყოს საწარმოს ორგანიზაციულ სტრუქტურაში. დოკუმენტში უნდა აისახოს ინფორმაცია საბოლოო გადაწყვეტილების შესახებ და ასევე იმ პირთა მოსაზრებები და არგუმენტები, რომლებიც

ეწინააღმდეგებოდნენ მიღებულ გადაწყვეტილებას თუ შემუშავებულ რეკომენდაციას.

10. მინიმუმ წელიწადში ერთხელ სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა შეაფასოს საკუთარი და თავისი კომიტეტების საქმიანობა. მინიმუმ სამ წელიწადში ერთხელ შეფასების პროცესში უნდა ჩაერთონ გარე კონსულტანტები. შეასაბამისი პროცედურა უნდა შემუშავდეს და დამტკიცდეს სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ.

11. სამეთვალყურეო საბჭოს საქმიანობის შეფასება უნდა განახორციელოს აქციონერმაც, აქციონერმა უნდა შეიმუშაოს და პრაქტიკაში განახორციელოს სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების საქმიანობის შეფასების პროცედურები. შეფასების შემდგომი პროცესი და აქციონერის მოსაზრებები შეფასების შედეგების შესახებ უნდა აისახოს საწარმოს წლიურ ანგარიშში.

მუხლი 5. სამეთვალყურეო საბჭოს შემადგენლობა და შერჩევა

1. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს უნდა გააჩნდეთ საკმარისი კომპეტენცია და უნარ-ჩვევები საწარმოს ფინანსური მდგრადობისა და რისკების ეფექტური ზედამხედველობის უზრუნველსაყოფად.

2. თუ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი აღარ აკმაყოფილებს შესაბამისი კანონმდებლობით წაყენებულ მოთხოვნებს, ან მისი საბჭოს წევრობა პოტენციურად რისკის შემცველია, ან ვეღარ ასრულებს დაკისრებულ მოვალეობებს და ფუნქციებს, ან ვეღარ აკმაყოფილებს ამავე კოდექსის მე-2 მუხლის ბ) პუნქტით გათვალისწინებულ დამოუკიდებლობის კრიტერიუმს, უნდა გატარდეს შესაბამისი ზომები.

3. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების რაოდენობა უნდა შეესაბამებოდეს საწარმოს მასშტაბებსა და კომპლექსურობას.

4. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრის საქმიანობის ვადაა 3 წელი. ამასთან, პირი საბჭოს წევრად შეიძლება დაინიშნოს მაქსიმუმ 2 ვადით.

5. სამეთვალყურეო საბჭოს ყველა წევრი უნდა იყოს დამოუკიდებელი.

6. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების შერჩევა უნდა განხორციელდეს მთავრობის მიერ, ფინანსთა სამინისტროს, შესაბამისი დარგობრივი სამინისტროს და შესარჩევი საკონსულტაციო კომისიის რჩევის საფუძველზე. კომისიას უნდა გააჩნდეს რჩევების გაცემის გამჭვირვალე მექანიზმი. კომისიის შემადგენლობა უნდა იყოს დაბალანსებული, რათა უზრუნველყოფდეს სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების დამსახურებაზე დაფუძნებულ შერჩევას. კომისიის წევრები, რომელთაც დაასახელებენ ბიზნეს-ასოციაცია(ები) და შესაბამისი სოციალური ინტერესის ჯგუფები, უნდა წარმოადგენდნენ კომისიის შემადგენლობის სულ მცირე 20 პროცენტს. შესარჩევი საკონსულტაციო კომისიის შექმნა ხელს შეუწყობს გამჭვირვალობისა და დამოუკიდებლობის პრინციპების დაცვას სამეთვალყურეო საბჭოს ფორმირების პროცესში. კომისიის ფუნქციებს წარმოადგენს: აუცილებელი უნარებისა და საკვალიფიკაციო მოთხოვნების განსაზღვრა და გამოქვეყნება, კანდიდატების მოძიება-იდენტიფიკაცია საჯარო საკონკურსო განაცხადის საფუძველზე და მიღებული აპლიკაციების დადგენილ კრიტერიუმებთან შესაბამისობის შემოწმება, კანდიდატების მოკლე სიის შედგენა და ინტერვიუების ჩატარება მოკლე სიის კანდიდატებთან, ინტერესთა კონფლიქტის შესაძლო შემთხვევების იდენტიფიცირება.

7. წევრების შერჩევის პროცესის ხელშესაწყობად საწარმომ უნდა შექმნას შესარჩევი საკონსულტაციო კომისიის დროებითი სამდივნო.

8. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრობის თითოეული კანდიდატის დამოუკიდებლობა უნდა დადასტურდეს წინასწარ სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ უმრავლესობით ამ კანდიდატის შესარჩევი საკონსულტაციო კომისიისთვის წარდგენამდე. პირი, რომელიც მონაწილეობს კანდიდატის დამოუკიდებლობის შესახებ ხმის მიცემის პროცესში, თავის მხრივ, უნდა იყოს დანიშნული ამ

კოდექსის პრინციპების შესაბამისად ამ კოდექსის მიღების შემდეგ.

9. თუ სამეთვალყურეო საბჭოს არ აქვს საკმარისი შესაძლებლობა ხმის მიცემისთვის, ან რაიმე მიზეზით არ შეუძლია კანდიდატის დამოუკიდებლობის დადგენა, შესარჩევმა საკონსულტაციო კომისიამ უნდა დაადასტუროს კანდიდატის დამოუკიდებლობა შერჩევის პროცესში.

10. სამეთვალყურეო საბჭოს ყველა წევრს უნდა მიეცეს სათანადო დრო თავისი მოვალეობის შესასრულებლად.

11. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს უნდა გააჩნდეთ ცოდნა და გამოცდილება შესაბამის სფეროებში და ჰქონდეთ დაგროვილი ცოდნა, რათა უზრუნველყოფილ იქნას მოსაზრებათა მრავალფეროვნება. ამასთან, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების არანაკლებ 25 პროცენტი (25%) უნდა იყოს ქალი.

12. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების შესარჩევად საწარმოს უნდა ჰქონდეს შერჩევის შესაბამისი პროცედურები და პოლიტიკა და უნდა უზრუნველყოს არსებულ კრიტერიუმებთან შესაბამისობა. სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა შეიმუშაოს წევრთა სავალდებულო კვალიფიკაციების ოფიციალური ჩამონათვალი, რაც უზრუნველყოფს საბჭოს წევრთა შორის შესაბამისი უნარების ფართო სპექტრის არსებობას, ხოლო წევრობის კანდიდატების შეფასება უნდა მოხდეს აღნიშნული ჩამონათვალის მიხედვით.

13. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები ერთობლივად აგებენ პასუხს საწარმოს საერთო ინტერესებზე. ამასთან, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებს გააჩნიათ ფიდუციური, ნდობაზე დაფუძნებული და საწარმოსთვის სარგებლის მომტანი, ვალდებულებები საწარმოს მიმართ.

14. სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა უზრუნველყოს საბჭოს წევრების მონაწილეობა სასწავლო პროგრამებში, რაც გულისხმობს საბჭოს წევრების მიერ ცოდნისა და უნარ-ჩვევების შეძენასა და შენარჩუნებას თავიანთი მოვალეობების შესასრულებლად. ძალისხმევა უნდა მიიმართოს წევრების უნარ-ჩვევების დახვეწასა და ცოდნის გაღრმავებაზე შეფასების პროცესში გამოვლენილი საჭიროებების შესაბამისად, როგორც ეს აღწერილია მე-10 მუხლის მე-4 პუნქტში, მათ შორის, ფინანსების, რეგულაციების, ან რისკების შეფასების მიმართულებებით. აღნიშნული შესაძლოა საჭიროებდეს როგორც შიდა, ასევე გარე რესურსების მოზიდვას.

15. საჭიროების შემთხვევაში, გადაწყვეტილებების მიღებისა და რეკომენდაციების შემუშავების პროცესში, სამეთვალყურეო საბჭოს და მის კომიტეტებს ხელი უნდა მიუწვდებოდეთ გარე ექსპერტების დახმარებაზე. ამ მიზნისთვის, საჭირო რესურსები უნდა განისაზღვროს საწარმოს ბიუჯეტის ფორმირებისას.

მუხლი 6. სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე

1. სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე უნდა შეირჩეს საბჭოს წევრებიდან. იგი უნდა იყოს პასუხისმგებელი საბჭოს ფუნქციონირებაზე, ასევე ნდობისა და კოლეგიალურობის შენარჩუნებაზე წევრებს შორის, რაც ხელს შეუწყობს სამეთვალყურეო საბჭოსა და ხელმძღვანელ პირთა შორის კოორდინაციას და კოლეგიალურობას. მან ასევე უნდა შეასრულოს დამაკავშირებელი როლი აქციონერსა და საწარმოს შორის.

მუხლი 7. სამეთვალყურეო საბჭოს კომიტეტები

1. საწარმომ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებისგან უნდა დააკომპლექტოს, სულ მცირე, შემდეგი კომიტეტები: აუდიტის და ანაზღაურების, ნომინირების და მმართველობის კომიტეტები.

2. თითოეულ კომიტეტს უნდა ჰქონდეს ფორმალური დებულება ან სხვა ინსტრუმენტი, რომელიც განსაზღვრავს მის წევრობას, მანდატს, საქმიანობის სფეროს და სამუშაო პროცედურას. ეს მოიცავს კომიტეტების როლს და პასუხისმგებლობას, მოვალეობებს, რომლებიც კომიტეტებს უნაწილდებათ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში თუ როგორი იქნება ამ კომიტეტების ანგარიშგება

სამეთვალყურეო საბჭოს მიმართ; მათი ხელმისაწვდომობა რესურსებსა და ინფორმაციაზე; შეხვედრების პროტოკოლი და წევრებისთვის კომიტეტებში მუშაობის ვადა. სამეთვალყურეო საბჭომ თვალყური უნდა ადევნოს მისი კომიტეტების შემადგენლობას, რათა ხელი შეუწყოს ეფექტურ თანამშრომლობას კომიტეტების წევრებს შორის. კომიტეტებში საჭირო უნარ-ჩვევების, ცოდნის და გამოცდილების არსებობას და ძალაუფლების გადანაწილებას. ასევე, სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა განიხილოს კომიტეტების წევრებისა და კომიტეტების თავმჯდომარეების პერიოდული როტაცია, რაც შეამცირებს ძალაუფლების არასასურველი კონცენტრაციის რისკს და შექმნის ახალ პერსპექტივებს.

3. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრი არ შეიძლება იყოს ორზე მეტი კომიტეტის წევრი.

4. კომიტეტებმა უნდა აწარმოონ და შეინახონ თავიანთი რეკომენდაციების და განხილვების ჩანაწერები, რომელიც მომზადებული იქნება კორპორაციული მდივნის მიერ. ამასთან, კომიტეტებმა რეგულარულად უნდა წარუდგინონ სამეთვალყურეო საბჭოს ანგარიშები შემუშავებული რეკომენდაციების შესახებ. კომიტეტების თითოეული რეკომენდაციის შესრულებაზე საბოლოო პასუხისმგებლობა ეკისრება სამეთვალყურეო საბჭოს.

5. კომიტეტების დებულებების განხილვა, განსაკუთრებით უფლებების და მოვალეობების ნაწილში, უნდა მოხდეს წელიწადში ერთხელ. განხილვების შინაარსი უნდა გაფორმდეს დოკუმენტურად.

6. კომიტეტებს უფლება აქვთ მოიკვლიონ და შეისწავლონ ყველა საკითხი, რომელიც მათი მანდატის ფარგლებშია და ხელი მიუწვდებოდეთ ყველა ინფორმაციაზე, რაც საჭიროა მათი მოვალეობის შესასრულებლად. ამასთან, მათ უფლება აქვთ შეხვდნენ საწარმოს მაკონტროლებელი ფუნქციის მქონე სტრუქტურულ ერთეულებს, ხელმძღვანელი პირების თანდასწრების გარეშე.

7. სამეთვალყურეო საბჭოს კომიტეტების წევრები თანამდებობაზე დანიშნულები უნდა იყვნენ სპეციალიზებული უნარების, ექსპერტული ცოდნისა და გამოცდილების საფუძველზე. მათ უნდა მოეთხოვებოდეთ ობიექტური, ჯანსაღი და დასაბუთებული რეკომენდაციების შემუშავება.

მუხლი 8. აუდიტის კომიტეტი

1. აუდიტის კომიტეტი პასუხისმგებელია :

ა. სხვა ვალდებულებებთან ერთად ჩამოაყალიბოს შიდა აუდიტის და ფინანსური ანგარიშგების პოლიტიკა.

ბ. მონიტორინგი გაუწიოს ფინანსური ანგარიშგების პროცესებს ისე, რომ საწარმოს მიერ ხდებოდეს ყველა ფინანსური ანგარიშგების მოთხოვნის შესრულება და მაღალი ხარისხის ფინანსური რეპორტების წარმოება დადგენილი პოლიტიკის შესაბამისად. ასევე, ფინანსური ანგარიშგებების დამტკიცება მათ გამოქვეყნებამდე.

გ. მონიტორინგი გაუწიოს და ითანამშროლოს საწარმოს შიდა და გარე აუდიტორებთან

დ. შიდა აუდიტის ფუნქციის ზედამხედველობა და მისი საჭირო რესურსებით და აუცილებელი დამოუკიდებლობით უზრუნველყოფა.

ე. საწარმოს შიდა კონტროლის ადეკვატურობის ზედამხედველობა და მარეგულირებელ და საკანონმდებლო მოთხოვნებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა.

ვ. დაამტკიცოს ან შესაბამისი რეკომენდაციები წარუდგინოს სამეთვალყურეო საბჭოს და აქციონერებს გარე დამოუკიდებელი აუდიტორების კანდიდატურების მხარდაჭერის, დანიშვნის, ანაზღაურების და დათხოვნის შესახებ;

ზ. განიხილოს და დაამტკიცოს ჩასატარებელი აუდიტის სფერო და სიხშირე;

თ. მიიღოს აუდიტორული შემოწმების შედეგების ამსახველი ანგარიშები, აუდიტის მიგნებების

საკასუხოდ ხელმძღვანელი პირების მიერ მომზადებული გეგმები და უზრუნველყოს უმაღლესი მენეჯმენტის მხრიდან მაკორექტირებელი ღონისძიებების დროული გატარება კონტროლის სისუსტის, რეგულაციებთან და სხვადასხვა პოლიტიკებთან შეუსაბამობების შესახებ აუდიტორებისა და სხვა მაკონტროლებელი ერთეულების მიერ გამოვლენილი სხვა პრობლემების აღმოსაფხვრელად;

ი. საბუღალტრო-საადრიცხვო პოლიტიკის და პრაქტიკების ჩამოყალიბების ზედამხედველობა.

კ. განიხილოს მესამე მხარის მოსაზრებები შიდა კონტროლის სისტემის ეფექტიანობის თაობაზე;

ლ. შიდა და გარე აუდიტის ადეკვატური ფუნქციონირების, დამოუკიდებლობის და ეფექტური საქმიანობის უზრუნველყოფა.

მ. გარე აუდიტორის შერჩევის შესახებ რჩევის გაცემა;

ნ. გარე აუდიტორის მიერ მომზადებული სარეკომენდაციო წერილების განხილვა და ხელმძღვანელი პირების მიერ პრობლემების აღმოსაფხვრელად მაკორექტირებელი ქმედების შესრულების მონიტორინგი.

2. აუდიტის კომიტეტის თავმჯდომარე არ უნდა იყოს ამავდროულად სამეთვალყურეო საბჭოს ან სხვა კომიტეტის თავმჯდომარე. ამასთან, აუდიტის კომიტეტი უნდა შედგებოდეს არანაკლებ სამი წევრისგან; აუდიტის კომიტეტის არანაკლებ 2 წევრს, კომიტეტის თავმჯდომარის ჩათვლით უნდა გააჩნდეს ფინანსური ანგარიშგების ანალიზის უნარი და ჰქონდეს სათანადო ცოდნა ფინანსებში.

3. აუდიტის კომიტეტის წევრებს გააჩნიათ შესაძლებლობა თავისუფლად მიმართონ უმაღლეს მენეჯმენტს, შიდა აუდიტს და რისკების მართვაში ჩართულ ყველა შესაბამის სტრუქტურულ ერთეულს.

4. აუდიტის კომიტეტმა ყოველწლიურად უნდა განიხილოს გარე აუდიტორის დამოუკიდებლობის საკითხი და საწარმოს კორპორაციული მართვის წლიურ ანგარიშში გამოაქვეყნოს ინფორმაცია შემდეგზე:

ა. ფინანსური წლის განმავლობაში გარე აუდიტორებისთვის გადახდილი მთლიანი თანხა.

ბ. საწარმოს წლიურ რეპორტში მოცემული უნდა იყოს იმ საფასურის დეტალები, რაც გადახდილია აუდიტორული და არააუდიტორული მომსახურებისთვის, ან ასეთის არ არსებობის შემთხვევაში, განაცხადი ასეთის არ არსებობის შესახებ. თუ გარე აუდიტორები საწარმოს მნიშვნელოვანი რაოდენობით არააუდიტორულ მომსახურებასაც უწევენ, კომიტეტმა ყურადღება უნდა გაამახვილოს ასეთ მომსახურებაზეც ობიექტურობის შენარჩუნებისა და ინტერესთა კონფლიქტის თავიდან აცილების მიზნით.

5. გარე აუდიტორების დამოუკიდებლობის განსამტკიცებლად, სამეთვალყურეო საბჭომ, საუკეთესო პრაქტიკის შესაბამისად, დროდადრო უნდა მოახდინოს გარე აუდიტორების როტაცია, როგორც ფირმების, ასევე ფირმაში დასაქმებული პირების.

მუხლი 9. ანაზღაურების, ნომინირებისა და მმართველობის კომიტეტი

1. ანაზღაურების, ნომინირებისა და მმართველობის კომიტეტმა მხარი უნდა დაუჭიროს სამეთვალყურეო საბჭოს ანაზღაურებასთან დაკავშირებული საკითხების ზედამხედველობაში, მათ შორის, ადამიანური რესურსების შესახებ სტრატეგიული გადაწყვეტილებების ნაწილში, რაც მოიცავს ანაზღაურების სისტემის შემუშავებას და მონიტორინგს საწარმოს მარეგულირებელი/საზედამხედველო მოთხოვნების და კომერციული მიზნების გათვალისწინებით საწარმოს კვგ-ის, ეთიკური კულტურისა და გრძელვადიანი სტრატეგიის შესაბამისად.

2. ანაზღაურების, ნომინირებისა და მმართველობის კომიტეტი უნდა შედგებოდეს მინიმუმ სამი წევრისგან.

3. ანაზღაურების, ნომინირებისა და მმართველობის კომიტეტი ვალდებულია:

ა. აიღოს პასუხისმგებლობა შრომის ანაზღაურების სისტემის მიმართულებების განსაზღვრასა და პოლიტიკის დამტკიცებაზე, რითაც უზრუნველყოფილი იქნება სამართლიანი, პასუხისმგებლიანი და გამჭვირვალე შრომის ანაზღაურება ყველა ელემენტის ჩათვლით.

ბ. ზედამხედველობა განახორციელოს შრომის ანაზღაურების პოლიტიკის განხორციელებასა და შესრულებაზე, ჩაატაროს რეგულარული მიმოხილვა და რეკომენდაციები მიაწოდოს სამეთვალყურეო საბჭოს შრომის ანაზღაურების პოლიტიკის შესახებ, რათა უზრუნველყოფილი იქნას საწარმოს შრომის ანაზღაურების პოლიტიკის მიერ კვგ-ისა და ეთიკური კულტურის ფარგლებში, კომერციული საქმიანობის მიზნების მიღწევა საკანონმდებლო, მარეგულირებელი და საზედამხედველო მოთხოვნების შესაბამისად. აღნიშნული უნდა მოიცავდეს შრომის ანაზღაურების პოლიტიკის ეფექტურობის ზედამხედველობას დასახული მიზნების მისაღწევად.

გ. ყოველწლიურად მიაწოდოს რეკომენდაციები სამეთვალყურეო საბჭოს ხელმძღვანელი პირების შრომის ანაზღაურების საკითხებზე.

დ. უზრუნველყოს გამჭვირვალე ანგარიშგება და ინფორმაციის გასაჯაროება შრომის ანაზღაურების პოლიტიკის და მისი განხორციელების შესახებ, ასევე სამეთვალყურეო საბჭოს ინდივიდუალური წევრებისა და ხელმძღვანელი პირებისთვის გადახდილი შრომის ანაზღაურების შესახებ.

ე. მიაწოდოს რეკომენდაციები სამეთვალყურეო საბჭოს ადამიანურ რესურსებთან დაკავშირებულ სტრატეგიულ საკითხებზე.

ვ. აქციონერის მოთხოვნის საფუძველზე გაუწიოს ორგანიზება მიზნობრივი გარე აუდიტის ჩატარებას ანაზღაურებისა და ადამიანური რესურსებით უზრუნველყოფის საკითხების შესწავლის მიზნით.

ზ. მიაწოდოს სამეთვალყურეო საბჭოს რჩევები ყველა ახალი წევრის დანიშვნის შესახებ. კომიტეტმა უნდა შეასრულოს სამეთვალყურეო საბჭოს ახალი წევრებით შევსების დაგეგმვის ფუნქცია და გაითვალისწინოს ბიზნეს სტრატეგიის სამომავლო მოთხოვნები და პროფესიული უნარებისა და ექსპერტული ცოდნის არსებული დონე.

თ. რეგულარულად, მინიმუმ ყოველწლიურად, განიხილოს სამეთვალყურეო საბჭოს დამოუკიდებლობა, საქმიანობის ეფექტიანობა და ეფექტურობა. იმსჯელოს მაღალი თანამდებობის პირების - სამეთვალყურეო საბჭოს წევრების, აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირის (CEO), აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირის მოადგილის, მთავარი ფინანსური მენეჯერის (CFO) და ა.შ. თანამდებობაზე დანიშვნასა და გადადგომის მიზეზებზე;

ი. უზრუნველყოს ადეკვატური პოლიტიკისა და პროცედურების არსებობა ხელმძღვანელი პირების თანამდებობაზე დანიშვნის, გათავისუფლებისა და ჩანაცვლების შესახებ და იყოს აქტიურად ჩართული ამგვარ პროცესებში.

კ. უზრუნველყოს, რომ მართვის სტრუქტურის დიზაინი, გამორიცხავდეს სამეთვალყურეო საბჭოში რომელიმე პირის ან პირთა ერთობის საწარმოს საერთო ინტერესების საზიანოდ დომინირებას; ასევე უზრუნველყოფილი იყოს შესაბამისი ცოდნის, პროფესიული უნარებისა და ექსპერტული ცოდნის არსებობა და დამოუკიდებელი განსჯის, მსჯელობის წახალისება.

ლ. შესაძლოა ჩაერთოს სამეთვალყურეო საბჭოსა და ხელმძღვანელი პირების ეფექტიანობის შეფასებაში და აწარმოოს ზედამხედველობა ადამიანური რესურსების პოლიტიკაზე;

მ. უზრუნველყოს მართვის შიდა სტრუქტურის საწარმოს შიდა წესებთან, კორპორაციული მართვის დოკუმენტებსა და მოთხოვნებთან შესაბამისობის შესახებ რეკომენდაციების შემუშავება.

ნ. უზრუნველყოს რისკების შეფასებაზე დაფუძნებული ეფექტიანი გადაწყვეტილებების მიღების სისტემის არსებობასთან დაკავშირებით რეკომენდაციების შემუშავება.

ო. სხვა ფუნქციებთან ერთად, პასუხისმგებელია ეთიკის კოდექსით დაკისრებულ მოვალეობების

მუხლი 10. სამეთვალყურეო საბჭოს საქმიანობის თვითშეფასება

1. სამეთვალყურეო საბჭომ პერიოდულად უნდა მიმოიხილოს თავისი საქმიანობა, განიხილოს კომიტეტების სტრუქტურა და მათი კოორდინაციის ხარისხი, ასევე საკუთარი მმართველობის პრაქტიკისა და პროცედურების ეფექტიანობა.
2. სამეთვალყურეო საბჭომ წელიწადში არანაკლებ ერთხელ უნდა გაიაროს თვითშეფასების პროცედურა.
3. ყოველ სამ წელიწადში ერთხელ, სამეთვალყურეო საბჭოს შეფასება გარე შემფასებელმა უნდა განახორციელოს.
4. სამეთვალყურეო საბჭოს შიდა და გარე შეფასებები მიზნად უნდა ისახავდეს ხარვეზების და გამოსასწორებელი საკითხების გამოვლენას. ამ შეფასებების საფუძველზე სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა შეიმუშაოს გეგმა გამოვლენილი ხარვეზების აღმოსაფხვრელად და ცალკეული საკითხების გასაუმჯობესებლად. აღნიშნული შესაძლოა მოიცავდეს საბჭოს წევრების ტრენინგსაც.
5. შეფასების შემდგომი პროცესი და სამეთვალყურეო საბჭოს მოსაზრებები შეფასების შედეგების შესახებ უნდა აისახოს საწარმოს წლიურ ანგარიშში.

მუხლი 11. ხელმძღვანელი პირები

1. ხელმძღვანელი პირები უნდა უზრუნველყოფდნენ ბიზნეს სტრატეგიების განხორციელებას, რისკების მართვის სისტემების ფუნქციონირებას, კონტროლს ფინანსური და არაფინანსური რისკების მართვის მიზნით. ასევე, სამეთვალყურეო საბჭოს უნდა მიაწოდონ საჭირო ინფორმაცია საბჭოს მიერ დაკისრებული ფუნქციების შესასრულებლად, მათ შორის, ხელმძღვანელი პირების საქმიანობის ზედამხედველობისა და მათი მუშაობის ხარისხის შესაფასებლად.
2. ხელმძღვანელი პირები პასუხისმგებლები არიან საწარმოს თანამშრომლებს შორის ფუნქციებისა და მოვალეობების განაწილებაზე, მათი შრომის ანაზღაურების განსაზღვრასა და მართვის ეფექტიანი სტრუქტურის დანერგვაზე, მათ შორის, ანგარიშვალდებულებისა და გამჭვირვალობის უზრუნველსაყოფად.
3. ხელმძღვანელი პირების პასუხისმგებლობა უნდა განისაზღვროს და დოკუმენტურად გაფორმდეს სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ, რათა გამოირიცხოს რომელიმე კონკრეტული პირის მიერ საწარმოს შეუსაბამო, შეუზღუდავი კონტროლი.
4. ხელმძღვანელ პირებს უნდა გააჩნდეთ გამოცდილება და კომპეტენცია დაკისრებული ფუნქციების ეფექტიანად შესასრულებლად. ამასთან, მათ უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა მონაწილეობა მიიღონ სასწავლო პროგრამებში შესაბამის სფეროებში ცოდნის გაღრმავებისა და კომპეტენციის ამაღლების მიზნით. რეკომენდებულია და გასათვალისწინებელია, რომ ხელმძღვანელი პირების შერჩევა დაეფუძნოს საწარმოს სტრატეგიას. ამ პროცესში ყველა კანდიდატის კვალიფიკაცია და უნარები უნდა შეფასდეს.

მუხლი 12. აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირი

1. აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირი უნდა იყოს ყველაზე მაღალი რანგის აღმასრულებელი პირი, რომელსაც უნდა გააჩნდეს საბოლოო აღმასრულებელი პასუხისმგებლობა საწარმოს ფუნქციონირებაზე, კანონთან შესაბამისობასა და საქმიანობის შედეგებზე.
2. აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირი წარმოადგენს სამეთვალყურეო საბჭოსა და ხელმძღვანელ პირებს შორის დამაკავშირებელ რგოლს.
3. სამეთვალყურეო საბჭომ აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირი უნდა დანიშნოს კონკურენტულ

გარემოში საკონკურსო შერჩევის საფუძველზე.

4. აღმასრულებელ ხელმძღვანელ პირს უნდა გააჩნდეს შესაბამისი პიროვნული თვისებები, პროფესიონალიზმი, პატიოსნება და ერთგულება დაკისრებული მოვალეობების შესასრულებლად.

მუხლი 13. საწარმოს კორპორაციული მართვა

1. საწარმოს სტრუქტურაში მშობელი საწარმოს (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) სამეთვალყურეო საბჭოს უნდა ეკისრებოდეს საერთო პასუხისმგებლობა როგორც მშობელ, ასევე შვილობილ საწარმოებზე და უზრუნველყოფდეს მართვის გამჭვირვალე ჩარჩოს ჩამოყალიბებასა და ფუნქციონირებას, მისი სტრუქტურის, საქმიანობის და რისკების გათვალისწინებით.

2. მშობელი საწარმოს სამეთვალყურეო საბჭო უნდა იცნობდეს ყველა რისკს და საკითხს, რამაც შესაძლოა გავლენა იქონიოს მშობელ საწარმოსა და მისი შვილობილი საწარმოების საქმიანობაზე. სათანადო ზედამხედველობა უნდა გაუწიოს შვილობილ საწარმოებს და ამასთან, მხედველობაში იქონიოს აღნიშნული შვილობილი საწარმოების სამეთვალყურეო საბჭოების იურიდიული უფლებები და პასუხისმგებლობები.

3. შვილობილი საწარმოების სამეთვალყურეო საბჭოები და უმაღლესი მენეჯმენტი პასუხისმგებელია საკუთარ კომპანიებში რისკის მართვის პროცესების ეფექტიან შემუშავებაზე, რაც, თავის მხრივ, ხელს უწყობს რისკების ეფექტურ მართვას მშობელი საწარმოს დონეზე.

4. შვილობილი საწარმოების სამეთვალყურეო საბჭოებმა უნდა შეაფასონ საწარმოს პოლიტიკის შესაბამისობა სამართლებრივ და მარეგულირებელ ნორმებთან და შეუსაბამობის შემთხვევაში შეიტანონ სათანადო შესწორებები.

მუხლი 14. რისკების მართვა

1. საწარმოს რისკების იდენტიფიცირება, საპასუხო ღონისძიებების დასახვა და მონიტორინგი უნდა შეესაბამებოდეს საწარმოს მასშტაბს, მის კომპლექსურობასა და კორპორაციული განზრახვის განაცხადის (კგგ) მოთხოვნებს.

2. სამეთვალყურეო საბჭო ვალდებულია ესმოდეს საწარმოს წინაშე არსებული რისკები; საბჭოს მოეთხოვება მათი ანალიზი, ასევე პასუხისმგებელია მოახდინოს ახლად გაჩენილი რისკების იდენტიფიცირება.

3. სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა უზრუნველყოს რისკების მართვის, შესაბამისობისა და შიდა აუდიტის ფუნქციების სწორი პოზიციონირება, კადრებით დაკომპლექტება და რესურსებით უზრუნველყოფა, რათა დამოუკიდებლად, ობიექტურად და ეფექტიანად შეასრულონ დაკისრებული პასუხისმგებლობები.

4. რისკების შესახებ ინფორმაციის განახლება უნდა ხდებოდეს დროულად, ზუსტად და მკაფიოდ დინამიური და თანმიმდევრული ანგარიშების სისტემებით.

მუხლი 15. შიდა კონტროლი და აუდიტი

1. რისკის მართვის სისტემა მხარდაჭერილ უნდა იქნას ეფექტური და ქმედითი შიდა აუდიტის ფუნქციის მქონე გამართული შიდა კონტროლის სისტემით, რომელიც უზრუნველყოფს აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირისა და სამეთვალყურეო საბჭოს დამოუკიდებელ რწმუნებას საწარმოს რისკის მართვის, შიდა კონტროლის, მართვის სისტემებისა და პროცესების ხარისხისა და ეფექტიანობის შესახებ.

2. სამეთვალყურეო საბჭომ და ხელმძღვანელმა პირებმა შიდა აუდიტის დამოუკიდებელი და ეფექტური ფუნქციონირება უნდა უზრუნველყონ შემდეგი გზით:

ა. უზრუნველყონ შიდა აუდიტის სრული წვდომა საწარმოს ინფორმაციაზე, ჩანაწერებზე და იმ მონაცემებზე, რომელიც ასევე მოიცავს ყველა გადაწყვეტილების მიმღები ერთეულის საინფორმაციო სისტემებს და ჩანაწერებს;

ბ. უზრუნველყონ შიდა აუდიტის დამოუკიდებელი ფუნქციონირება, მათ შორის, სტრუქტურული დამოუკიდებლობა, როდესაც რისკების მართვის, მართვის სისტემებისა და პროცესების ეფექტიანობისა და ეფექტურობის შეფასება ხდება.

გ. შიდა აუდიტორებს მოეთხოვოთ ეროვნული და საერთაშორისო პროფესიული სტანდარტების დაცვა.

დ. საჭიროა შიდა აუდიტის ისეთი რესურსების პოლიტიკის და შრომის ანაზღაურების დამოუკიდებელი სისტემების არსებობა, რომელიც საწარმოს მასშტაბისა და კომპლექსურობის შესაბამისად სათანადო რესურსების მოზიდვის შესაძლებლობას იძლევა.

ე. აუდიტის ჩატარებისას გამოვლენილი საკითხების დროული და ეფექტიანი მაკორექტირებელი ზომების გატარება ხელმძღვანელი პირებისგან.

ვ. შიდა აუდიტს მიეცეს ფუნქცია მოახდინოს საწარმოს საერთო რისკის მართვის სტრუქტურის შეფასება, რაც მოიცავს, თუმცა არ შემოიფარგლება შემდეგის შეფასებით:

(i) რისკის მართვისა და შესაბამისობის ფუნქციების ეფექტურობა.

(ii) სამეთვალყურეო საბჭოსა და ხელმძღვანელი პირებისადმი რისკების შესახებ ანგარიშგების ხარისხი.

(iii) საწარმოს შიდა კონტროლის სისტემის ეფექტიანობა.

3. შიდა აუდიტის ერთეული ანგარიშვალდებულია სამეთვალყურეო საბჭოსა და აუდიტის კომიტეტის წინაშე. შიდა აუდიტის ერთეული უნდა აწვდიდეს ანგარიშებს აუდიტის კომიტეტს და სამეთვალყურეო საბჭოს, რომელმაც გადაწყვეტილებები უნდა მიიღოს შიდა აუდიტის ერთეულის უფროსის სამსახურში აყვანაზე, გათავისუფლებაზე, შეფასებასა და შრომის ანაზღაურებაზე. საწარმოს ხელმძღვანელი პირები ან სხვა აღმასრულებელი სტრუქტურები არ უნდა იღებდნენ მონაწილეობას შიდა აუდიტის კადრების შრომის ანაზღაურების განსაზღვრაში .

4. შიდა აუდიტი დამოუკიდებლად უნდა აფასებდეს შემდეგს:

ა. შიდა კონტროლის, რისკის მართვისა და მართვის სისტემების ეფექტიანობასა და ქმედითობას, როგორც მიმდინარე, ასევე პოტენციური მომავალი რისკების კონტექსტში.

ბ. მართვის საინფორმაციო სისტემებისა და პროცესების სანდოობას, ეფექტიანობას და გამართულობას, მათ შორის, მონაცემების დროულობას, შესაბამისობას, სიზუსტეს, სისრულეს, ხელმისაწვდომობას, კონფიდენციალურობას და სრულყოფილებას.

გ. საკანონმდებლო და მარეგულირებელ ნორმებთან, მათ შორის, მარეგულირებელი და საზედამხედველო ორგანოების ნებისმიერ მოთხოვნასთან, შესაბამისობის მონიტორინგი.

დ. აქტივების დაცვა.

5. შიდა აუდიტის ერთეულის ხელმძღვანელი პასუხისმგებელია შეიმუშაოს შიდა აუდიტის ყოველწლიური გეგმა, რომელიც წარმოადგენს მრავალწლიანი გეგმის ნაწილს. გეგმა უნდა ეფუძნებოდეს რისკების შეფასებას, მათ შორის, უმაღლესი მენეჯმენტისა და სამეთვალყურეო საბჭოს მონაცემებს. გეგმის განახლება უნდა ხდებოდეს ყოველწლიურად. გეგმაში ცვლილებების შეტანა შესაძლებელია საჭიროებისამებრ. გეგმა უნდა დამტკიცდეს სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ, რაც უზრუნველყოფს სათანადო ბიუჯეტის არსებობას გეგმის განხორციელების მიზნით. ბიუჯეტი უნდა იყოს მოქნილი და ერგებოდეს გეგმას, რომელიც თავის მხრივ, უნდა რეაგირებდეს საწარმოს რისკების ნებისმიერ ცვლილებაზე.

6. შიდა აუდიტის ერთეული უნდა საქმიანობდეს საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად.

7. შიდა აუდიტის ერთეულმა თავისი საქმიანობის ფარგლებში უნდა განახორციელოს რისკის მართვის შემდეგი ასპექტების შესრულება:

ა. რისკის მართვის ორგანიზება და მანდატი, კომერციული, ფინანსური, საოპერაციო, რეპუტაციული, პატიოსნების, მდგრადობის, მარეგულირებელი და კანონმდებლობასთან შეუსაბამობის რისკების ჩათვლით.

ბ. რისკის მართვის სისტემის ფარგლებში რისკების ესკალაციის, ანგარიშგებისა და ამ საკითხებთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების შეფასება. ასევე, რისკების მართვის სისტემების და პროცესების, მათ შორის, საწარმოს საქმიანობასთან დაკავშირებული ყველა სახის რისკის იდენტიფიცირების, გაზომვის, შეფასების, კონტროლის და საპასუხო ღონისძიებების ადეკვატურობის შეფასება.

გ. რისკების მართვის საინფორმაციო სისტემების ერთიანობა და სანდოობა, მათ შორის, გამოყენებული მონაცემების დროულობა, სიზუსტე, სანდოობა და სისრულე.

დ. რისკის მოდელების დამტკიცება და მხარდაჭერა, მათ შორის, თანმიმდევრულობა, დროულობა, და მოდელებში გამოყენებული მონაცემთა წყაროს დამოუკიდებლობა და საიმედოობა.

8. შიდა აუდიტის ერთეულმა სისტემატურად უნდა შეაფასოს იმ პროცესის ეფექტიანობა, რომლითაც რისკებისა და ანგარიშგების ფუნქციები ურთიერთქმედებენ დროული, ზუსტი, სანდო და შესაბამისი ანგარიშების მოსამზადებლად მენეჯმენტისა და ზედამხედველი ორგანოსთვის.

9. სამეთვალყურეო საბჭოს მიმართ ანგარიშვალბულებასთან ერთად და ასევე, უმაღლესი მენეჯმენტის მიერ ეფექტიანი კონტროლის დაწესების ფუნქციის გათვალისწინებით, შიდა აუდიტმა უმაღლესი მენეჯმენტი უნდა უზრუნველყოს გამოვლენილი საკითხების შესახებ ინფორმაციითა და ამ საკითხების შეფასების შედეგებით, რაც, თავის მხრივ, განაპირობებს გადაწყვეტილებების დროულად მიღებას და შესაბამის რეაგირებას. ინფორმაცია საპასუხო ღონისძიებების სტატუსის და მათი შედეგების შესახებ უნდა წარედგინოს სამეთვალყურეო საბჭოს.

10. შიდა აუდიტის ეფექტიანობის უზრუნველყოფის მიზნით, საჭიროა არსებობდეს მუდმივი კომუნიკაცია შიდა აუდიტის ერთეულსა და სამეთვალყურეო საბჭოს შორის. ამისათვის, შიდა აუდიტის ერთეულმა სამეთვალყურეო საბჭოს უნდა აცნობოს გამოვლენილი რისკებისა და ხარვეზების შესახებ, ასევე წარუდგინოს ინფორმაცია უმაღლესი მენეჯმენტის მიერ დასახული მაკორექტირებელი და საპასუხო ღონისძიებებისა და ამ ღონისძიებების შედეგების შესახებ.

11. შიდა აუდიტის ერთეული უნდა შეფასდეს სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ აუდიტის კომიტეტის რეკომენდაციების საფუძველზე წელიწადში არანაკლებ ერთხელ.

მუხლი 16. შრომის ანაზღაურება

1. საწარმომ უნდა შეიმუშაოს და დოკუმენტურად გააფორმოს „ანაზღაურების პოლიტიკა“.

2. ანაზღაურების პოლიტიკამ უნდა უზრუნველყოს, რომ მაკონტროლებელი ფუნქციის მქონე თანამშრომელთა ანაზღაურების სტრუქტურა, მათ შორის, შესრულებული სამუშაოს ეფექტიანობის კომპონენტი, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, ეჭვქვეშ არ აყენებს აღნიშნული პერსონალის დამოუკიდებლობის ხარისხს. მაკონტროლებელი ფუნქციის დამოუკიდებლობის რწმუნების მიზნით, თანამშრომელთა ანაზღაურება არ უნდა ეფუძნებოდეს მათ მიერ გაწეული საქმიანობის ფინანსურ შედეგებს.

3. სამეთვალყურეო საბჭო პასუხისმგებელია შრომის ანაზღაურების სისტემის ეფექტიან ფუნქციონირებაზე. ანაზღაურების გეგმები, პროცესები და შედეგები სამეთვალყურეო საბჭოს ან ანაზღაურების, ნომინირებისა და მმართველობის კომიტეტის მიერ გადახედულ უნდა იქნას წელიწადში არანაკლებ ერთხელ.

4. სამეთვალყურეო საბჭო, ანაზღაურების, ნომინირების და მმართველობის კომიტეტის მიერ წარდგენილი რეკომენდაციებით, ამტკიცებს უმაღლესი მენეჯმენტისა და მაკონტროლებელი ფუნქციის მქონე პერსონალის შრომის ანაზღაურების პოლიტიკას და ზედამხედველობას უწევს აღნიშნული პოლიტიკის, სისტემების და კონტროლის ეფექტიანობას.

5. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა შრომის ანაზღაურება უნდა შეესაბამებოდეს მათ ჩართულობას, დაკისრებულ პასუხისმგებლობას, ძალისხმევასა და დროის რესურსს. მათი შრომის ანაზღაურება ეჭვქვეშ არ უნდა აყენებდეს მათ დამოუკიდებლობას. სამეთვალყურეო საბჭოს წევრთა ანაზღაურება უნდა იყოს ფიქსირებული. საბჭოს წევრმა, რომელიც ასევე წარმოადგენს საბჭოს თავჯდომარეს, არის საბჭოს რომელიმე კომიტეტის წევრი ან თავმჯდომარე, შესაძლოა აიღოს ამ რანგში გაწეული სამუშაოს ანაზღაურებაც. ამასთან, საბჭოს წევრების ანაზღაურებასა და იმ წევრების, რომლებიც ამავდროულად არიან კომიტეტის წევრები ან იკავებენ თავმჯდომარის პოზიციას, ანაზღაურებას შორის სხვაობა არ უნდა აღემატებოდეს ოცდაათ პროცენტს (30%)

6. შრომის ანაზღაურების სისტემა ხელმძღვანელი პირებისთვის უნდა მოიცავდეს შემდეგ ელემენტებს:

ა. ფიქსირებულ შრომის ანაზღაურებას.

ბ. ცვლად შრომის ანაზღაურებას.

მუხლი 17. აქციონერის უფლებები

1. აქციონერს უნდა გააჩნდეს შემდეგი უფლებები:

ა. დროულად და რეგულარულად მიიღოს ინფორმაცია საწარმოს შესახებ.

ბ. მონაწილეობა მიიღოს აქციონერთა საერთო კრებაში და ისარგებლოს ხმის მიცემის უფლებით

გ. ამ კოდექსით განსაზღვრული პრინციპების დაცვით თანამდებობაზე დანიშნოს და გაათავისუფლოს სამეთვალყურეო საბჭოს წევრები, განსაზღვროს მათი შრომის ანაზღაურება და შეაფასოს მათი საქმიანობა.

დ. შეითანხმოს და განახორციელოს საწარმოს მანდატის, მიზნების და სამიზნე მაჩვენებლების შესრულების მონიტორინგი კორპორაციული განზრახვის განაცხადის შესაბამისად.

ე. ისეთ შემთხვევაში, სადაც აქციონერის უფლებამოსილების განმახორციელებელ ორგანოს არ წარმოადგენს საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, კორპორაციული განზრახვის განაცხადზე ფინანსთა სამინისტროსთან შეთანხმების მიუღწევლობის შემთხვევაში აქციონერის უფლებამოსილების განმახორციელებელი ორგანო უფლებამოსილია კვგ დასამტკიცებლად წარუდგინოს საქართველოს მთავრობას.

ვ. დაეთანხმოს, მოიწონოს და დაამტკიცოს გადაწყვეტილებები საწარმოს წესდებაში ცვლილებების შეტანის, დამატებითი აქციების და სხვა ფასიანი ქაღალდების გამოშვებისა და მნიშვნელოვანი გარიგებების შესახებ.

მუხლი 18. ეთიკის კოდექსი

1. საწარმოს უნდა გააჩნდეს ეთიკის კოდექსი, რომელიც აწესრიგებს ინტერესთა კონფლიქტის, ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების, კორუფციის და სხვა კანონსაწინააღმდეგო ქმედებების თავიდან აცილების საკითხებს, კერძოდ, ეთიკის კოდექსი უნდა მოიცავდეს:

ა. მითითებას იმის თაობაზე, რომ საწარმოს სამელთვალყურეო საბჭო და თანამშრომლები უნდა მოქმედებდნენ კეთილსინდისიერად და პროფესიონალურად;

ბ. მითითებას იმის თაობაზე, რომ ხელმძღვანელი პირები უნდა მოქმედებდნენ საწარმოს და აქციონერთა საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებით;

გ. არსებული და პოტენციური ინტერესთა კონფლიქტის რეგულირებისა და მისი გამოვლენის პროცედურებს;

- დ. კორუფციული პრაქტიკის აღკვეთის პროცედურებს, რომელიც მოიცავს ქრთამის, საჩუქრების თუ სხვა სახის სარგებლის შეთავაზებასა და მიღებას;
- ე. უკანონო ან არაეთიკურ ქცევასთან დაკავშირებით ინფორმაციის გამჟღავნების პროცედურებს;
- ვ. საწარმოს აქტივების მიზნობრივი გამოყენების დაცვისა და უზრუნველყოფის საკითხებს;
- ზ. კანონმდებლობასთან შესაბამისობის უზრუნველყოფის საკითხებს;
- თ. ანონიმური მხილების ეფექტურ სისტემას, რომლის ფარგლებშიც თანამშრომლებს შეეძლება თუ უკანონო/შეუსაბამო/არაეთიკური ფაქტების კონფიდენციალურად, ყოველგვარი დისკრიმინაციული და არასათანადო მოპყრობის საფრთხის გარეშე დაფიქსირება. ანონიმური მხილების სისტემა, მათ შორის, უნდა აწესრიგებდეს დაფიქსირებული ფაქტების მოკვლევას და რეაგირების პროცედურულ საკითხებსაც. ანონიმური მხილების სისტემის შექმნასა და მისი სათანადო აღსრულების საკითხებზე მონიტორინგი უნდა განახორციელოს სამეთვალყურეო საბჭომ.
- 2. საწარმოში ეთიკის კოდექსის შემუშავებასა და მისი სათანადო აღსრულების საკითხებზე მონიტორინგი უნდა განახორციელოს სამეთვალყურეო საბჭომ.
- 3. საწარმოს ეთიკის კოდექსი ვრცელდება სამეთვალყურეო საბჭოსა და საწარმოში მომუშავე ყველა პირზე.

მუხლი 19. ინფორმაციის გასაჯაროება და გამჭვირვალობა

- 1. საწარმომ უნდა უზრუნველყოს დაინტერესებული მხარეებისთვის ინფორმაციის გასაჯაროება განხორციელებული ქმედებებისა და კორპორაციული მართვის საკითხებთან დაკავშირებით, მათ შორის, წლიურ ანგარიშში ასახოს და თავის ვებ-გვერდზე გამოაქვეყნოს შესაბამისი ინფორმაცია გარემოს დაცვის, სოციალური პასუხისმგებლობის და მმართველობის სტანდარტებთან (ESG) შესაბამისობის შესახებ.
- 2. გარემოს დაცვის, სოციალური პასუხისმგებლობის და მმართველობის სტანდარტებთან შესაბამისობა სულ მცირე უნდა მოიცავდეს ინფორმაციას შემდეგ საკითხებთან დაკავშირებით:
 - ა. ადამიანური რესურსების პოლიტიკის შემუშავება, რომელიც ეფუძნება საერთაშორისოდ აღიარებულ შრომით სტანდარტებს და ადამიანის უფლებების დაცვას;
 - ბ. თანამშრომლებისთვის უსაფრთხო და ჯანსაღი სამუშაო გარემოს უზრუნველყოფა;
 - გ. გარემოს დაცვა გარემოსდაცვითი რეგულაციებისა და საერთაშორისო სტანდარტებისა და სახელმძღვანელოების შესაბამისად;

მუხლი 20. მნიშვნელოვანი გარიგებები

- 1. მეტი გამჭვირვალობისა და ეფექტიანობის უზრუნველსაყოფად საჯარო რესურსების გამოყენებისას, საწარმოს სამეთვალყურეო საბჭომ აქციონერთა მხრიდან უნდა მიიღოს თანხმობა მუხლში 20 (2) ჩამოთვლილი კონკრეტული ოპერაციების მიმართ, როდესაც მნიშვნელოვანი გარიგების ღირებულება აღემატება საწარმოს აქტივების ღირებულების 30 პროცენტს.
- 2. ქვემოთ ჩამოთვლილ ოპერაციებს ითანხმებს აქციონერი:
 - ა. ეკონომიკური საქმიანობის დაწყება, წარმოება ან შეწყვეტა.
 - ბ. ფილიალების გახსნა ან ლიკვიდაცია.
 - გ. კაპიტალდაბანდება, მათ შორის, აქტივების შეძენა ან სხვა კომპანიის აქციონერობა.
 - დ. ისეთი ვალდებულებების უზრუნველყოფა იმ ნაწილში, რომელიც კომპანიის ჩვეულ საქმიანობას არ მიეკუთვნება.
 - ე. საწარმოს რეორგანიზაცია ან ლიკვიდაცია.

ვ. საწარმოს მფლობელობაში არსებული აქტივების გასხვისება აქციონერთან შეთანხმებული ლიმიტების ზემოთ, მათ შორის, საწარმოს წილის გასხვისება ან ისეთი ოპერაცია, რომელიც არსებითად შეცვლის აქციონერის მიერ საწარმოს ფლობის ბუნებას.

3. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო უფლებამოსილია დააწესოს საწარმოს მიერ ჯამურად ასაღებ სესხებზე ლიმიტი, რომლის ზემოთაც აუცილებელია ფინანსთა სამინისტროს თანხმობა.

4. მუხლი 20 (3)-ით განსაზღვრული ლიმიტის არსებობის შემთხვევაში სამეთვალყურეო საბჭო უზრუნველყოფს საწარმოს დაკრედიტების დონის დადგენილი ლიმიტის ფარგლებში შენარჩუნებას.

მუხლი 21 კორპორაციული მდივანი

1. საწარმოში კორპორაციული მდივნის თანამდებობის არსებობა ხელს უწყობს საწარმოს მმართველი ორგანოების ეფექტურ საქმიანობას. კორპორაციული მდივნის ძირითად ფუნქციებს წარმოადგენს:

ა. ორგანიზაციული და ინფორმაციული მხარდაჭერის გზით, დაეხმაროს სამეთვალყურეო საბჭოსა (კომიტეტების ჩათვლით) და ხელმძღვანელ პირებს თავიანთი საქმიანობის განხორციელებაში;

ბ. სამეთვალყურეო საბჭოს და ხელმძღვანელ პირებს მისცეს კორპორაციულ დოკუმენტაციასთან და პროცედურულ საკითხებთან დაკავშირებით რჩევები;

გ. მჭიდროდ ითანამშრომლოს სამეთვალყურეო საბჭოსა და ხელმძღვანელ პირებთან მათი სხდომის დღის წესრიგის შედგენისა და გავრცელების, სხდომის ორგანიზებისა და ჩატარების, აგრეთვე, შეტყობინებების გავრცელების საკითხებში;

დ. დაგეგმოს საჭირო ტრენინგები და მოსამზადებელი საორიენტაციო შეხვედრები უკვე დასაქმებული ან/და სამეთვალყურეო საბჭოს ახლად დანიშნული წევრებისა და ხელმძღვანელი პირებისთვის;

ე. აწარმოოს და/ან შეინახოს ყველა კორპორაციული დოკუმენტი, ოქმი თუ სხვა საჭირო საბუთი და ინფორმაცია მინიმუმ 6 წლის ვადით;

ვ. განახორციელოს დამაკავშირებელი რგოლის ფუნქცია აქციონერებს, სამეთვალყურეო საბჭოსა და ხელმძღვანელ პირებს შორის;

ზ. განახორციელოს სამეთვალყურეო საბჭოსა (კომიტეტების ჩათვლით) და ხელმძღვანელი პირების სხდომების მდივნის ფუნქცია და აწარმოოს ოქმები.

2. კორპორაციული მდივანი წარმოადგენს უშუალოდ სამეთვალყურეო საბჭოს დაქვემდებარებაში მყოფ პირს, რომელიც ახორციელებს საწარმოს მმართველი ორგანოების, აქციონერების და სხვა დაინტერესებული პირების ინფორმაციულ და ორგანიზაციულ უზრუნველყოფას.

3. სამეთვალყურეო საბჭო ამტკიცებს შიდა დებულებას კორპორაციული მდივნის შესახებ, რომელიც დეტალურად უნდა განსაზღვრავდეს კორპორაციული მდივნის უფლებამოსილებასა და ვალდებულებებს, ფუნქციების ჩამონათვალს, საჭირო განათლებასა და კვალიფიკაციას, რომელსაც უნდა ფლობდეს კანდიდატი.

4. სამეთვალყურეო საბჭო ნიშნავს კორპორაციულ მდივანს და განსაზღვრავს შრომითი ხელშეკრულების პირობებს.

5. კორპორაციული მდივანი ამავე დროს არ უნდა იყოს საწარმოს მმართველი ორგანოს წევრი, მინიჭებული ჰქონდეს გადაწყვეტილებების მიღების უფლებამოსილება, ან სხვაგვარად იყოს დაკავშირებული საწარმოსთან ისეთი ფორმით, რამაც შეიძლება ხელი შეუშალოს თავისი მოვალეობების მიუკერძოებლად და დამოუკიდებლად შესრულებაში.

მუხლი 22. კორპორაციული მართვის კოდექსთან შესაბამისობის ანგარიშის გამოქვეყნება

1. საწარმომ საკუთარ ვებგვერდზე უნდა გამოაქვეყნოს კორპორაციული მართვის კოდექსთან

შესაბამისობის ანგარიში ყოველწლიურად, არაუგვიანეს 1 ივნისისა.

2. კორპორაციული მართვის კოდექსთან შესაბამისობის ანგარიშს ხელს უნდა აწერდნენ საწარმოს აღმასრულებელი ხელმძღვანელი პირი (CEO) და სამეთვალყურეო საბჭოს თავმჯდომარე.

სექტორიზაციის გავლენა

საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ განხორციელდა სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაცია (ფინანსთა მინისტრის 2020 წლის 24 აპრილის N96 ბრძანება „სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაციის სიის დამტკიცების შესახებ“), რაც გულისხმობს სახელმწიფო საწარმოების მიკუთვნებას სახელმწიფო კორპორაციების ან სამთავრობო (*General Government*) სექტორებზე. ცენტრალური აზიის და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებს შორის საქართველო პირველი ქვეყანაა, რომელმაც სრულყოფილად განახორციელა სახელმწიფო საწარმოთა სექტორიზაცია. სექტორიზაციის შედეგების მიხედვით 52 საწარმო მიეკუთვნა სახელმწიფო კორპორაციების სექტორს, ხოლო სამთავრობო სექტორს - 183 საწარმო. ამასთან, 2020 წლის ფისკალური რისკების დოკუმენტის მომზადების ეტაპზე მუნიციპალიტეტების მფლობელობაში არსებული საწარმოთა დაფარვის არეალი ფინანსთა სამინისტრომ გაზარდა 100%-მდე, რის შედეგადაც დაზუსტდა საწარმოთა სია და მათი რაოდენობა გაიზარდა 116-ით. ყველა მათგანი მიეკუთვნა სამთავრობო სექტორს. აღნიშნული გათვალისწინებული იქნა ქვეყნის ფისკალურ პარამეტრებზე სექტორიზაციის სავარაუდო გავლენის შეფასებაში.

სახელმწიფო საწარმოების კლასიფიკაციის პროცესში მნიშვნელოვანი კრიტერიუმია თუ რამდენადაა დამოუკიდებელი საწარმო გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, ყიდის თუ არა ის თავის პროდუქციას ეკონომიკურად მნიშვნელოვან ფასად კონკურენტულ გარემოში და რამდენად არის დამოკიდებული საბიუჯეტო დაფინანსებაზე.

საწარმოთა სექტორიზაცია მნიშვნელოვანი წინგადადგმული ნაბიჯია ქვეყნის ფისკალური გამჭვირვალობის თვალსაზრისით. კერძოდ, მოხდება სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების ასახვა სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკაში, რაც თავის მხრივ გავლენას მოახდენს სახელმწიფო ფინანსების შემოსავლებზე, ხარჯებსა და ვალდებულებების ნაწილზე. განხორციელებულ ანალიზზე დაყრდნობით 2020 წლის ფისკალური რისკების ანალიზის დოკუმენტში წარმოდგენილ იქნა ქვეყნის 2019 წლის ფისკალურ პარამეტრებზე სექტორიზაციის სავარაუდო გავლენის შეფასება. მიმდინარე წელს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ტექნიკური დახმარების მისიის მხარდაჭერით განხორციელდა სექტორიზაციის შედეგების მიხედვით სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული სახელმწიფო საწარმოების კომპილაცია სახელმწიფო ფინანსების სტატისტიკის სახელმძღვანელო პრინციპების შესაბამისად, 2019 წლის მონაცემებზე დაყრდნობით. კომპილაციამ მოიცვა სამთავრობო სექტორს მიკუთვნებული საწარმოების 84% წლიური ბრუნვის მიხედვით. შედეგად დაზუსტდა სექტორიზაციის გავლენა 2019 წლის ფისკალურ პარამეტრებზე.

სექტორიზაციის გავლენა ქვეყნის 2019 წლის ფისკალურ პარამეტრებზე (მშპ-სთან მიმართებით)

გავლენა სახელმწიფო ვალზე	+1.1%
--------------------------	-------

გავლენა დეფიციტზე	-0.6%
გავლენა შემოსავლებზე	+2.4%
გავლენა ხარჯებზე	+3%

საჯარო და კერძო თანამშრომლობის პროექტებიდან მომდინარე ფისკალური რისკების შეფასება

2018 წლის 4 მაისს ძალაში შევიდა „საჯარო და კერძო თანამშრომლობის შესახებ“ საქართველოს კანონი, რომელიც ადგენს საჯარო და კერძო თანამშრომლობის (PPP) სამართლებრივ საფუძვლებს, მათ შორის, საჯარო და კერძო თანამშრომლობის პროექტის შემუშავებასა და განხორციელებასთან დაკავშირებულ წესებსა და პროცედურებს, საჯარო და კერძო თანამშრომლობის პრინციპებს, შესაბამის ინსტიტუციურ სისტემას, აგრეთვე საჯარო და კერძო თანამშრომლობასთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებს.

სამართლებრივი ჩარჩო ნათლად განსაზღვრავს საჯარო და კერძო თანამშრომლობის ძირითად პრინციპებს და იმ კრიტერიუმებს, რომელსაც უნდა აკმაყოფილებდეს პროექტი, რათა ის დაკვალიფიცირდეს საჯარო და კერძო თანამშრომლობად და მოექცეს კანონპროექტით გათვალისწინებულ რეგულირების სივრცეში. კანონის შესაბამისად ამგვარი პროექტების ძირითადი პრინციპებია გამჭვირვალობა, განჭვრეტადობა, დისკრიმინაციის აკრძალვა, ხარისხის თანაფარდობა, რისკების ოპტიმალური განაწილება, ფისკალური პასუხისმგებლობა, გარემოს დაცვა და სოციალური მდგრადობა.

საქართველოსთვის დამახასიათებელი სპეციფიკური ფისკალური რისკების უმსხვილეს წყაროს წარმოადგენენ PPP პროექტები. ასეთი პროექტები თავმოყრილი ენერგეტიკის სექტორში ელექტროენერჯის გარანტირებული შესყიდვის (PPA – Power Purchase Agreement) ხელშეკრულებების ფორმით. ამ პროექტებიდან მომდინარე ფისკალური რისკები შეფასებულია ქვემოთ.

PPP კანონის მიხედვით ენერგეტიკა არის ერთადერთი სექტორი სადაც ნებადართულია პირდაპირი მოლაპარაკება. კანონის მიღების მომენტში შესაძლოა ასეთი გადაწყვეტა გამართლებული იყო სექტორში ახალი პროექტების იდენტიფიცირებისა და ინვესტიციების წასახალისებლად. თუმცა, საერთაშორისო პრაქტიკა ხაზს უსვამს კანონმდებლობაში პირდაპირი მოლაპარაკებების დაშვების ნაკლოვანებებსა და გამოწვევებს:

- დაბალი გამჭვირვალობა;
- კონკურენციის ნაკლებობა;
- სივრცე კორუფციისთვის.

პირდაპირი მოლაპარაკების გზით PPP პროექტის განხორციელებისას იზრდება ალბათობა იმისა, რომ ვერ იქნება მიღწეული ხარისხის ფასთან თანაფარდობის (Value-for-Money) და საჯარო და კერძო პარტნიორს შორის რისკების განაწილების ადეკვატური დონე.

ელექტროენერჯის გარანტირებული შესყიდვის (PPA) ხელშეკრულებები

PPA კონტრაქტები ქვეყნისთვის წარმოადგენენ ფისკალური რისკის ერთ-ერთ მსხვილ წყაროს. ასეთი ტიპის ხელშეკრულებების დიდი ნაწილი დაკონტრაქტდა PPP კანონის დამტკიცებამდე, PPA-ს გაცემა შედარებით შენედა/შეფერხდა კანონის დამტკიცების შემდეგ, 2020 წელს კი, პანდემიის დაწყებისთანავე სრულად შეიზღუდა.

PPA ხელშეკრულებები შეიცავენ დიდი დოზით პირობით ვალდებულებებს. მთავრობის მიერ აღებული პირობითი ვალდებულება როგორც წესი რეალიზაციას პოვნებს არა ეკონომიკური აღმასვლის და პიკის მომენტში, არამედ კრიზისულ პერიოდში, როცა სახეზეა ეკონომიკური შოკი. რეალიზებული პირობითი ვალდებულების ჯამურმა ოდენობამ ერთი წლის განმავლობაში შესაძლოა შეადგინოს **0.9-1.2 მილიარდი ლარი**, რაც წარმოადგენს ჩვენს მიერ მოდელირებულ პესიმისტურ სცენარს.

მიუხედავად იმისა, რომ მიმდინარეობს ხუდონის და ნამახვანის მემორანდუმების შეწყვეტის პროცედურები, ფისკალური რისკის დემონსტრირების მიზნით, მოდელში ასახულია ორივე პროექტი მემორანდუმით განსაზღვრული PPA პირობებით. მოდელი ეფუძნება შემდეგ დაშვებებს:

- ყველა PPA ოპერირების ეტაპზეა გადასული (ჩართულია). ცხრილში ჩანს თითოეული მათგანის გენერაცია;
- გაკეთებულია დაშვება, რომ ეკონომიკური შოკის პირობებში ელექტროენერჯიაზე მოთხოვნის შემცირების გამო, ქვეყანაში შეიქმნა ჭარბი ენერჯია, რომლის შესყიდვაც სახელმწიფოს ვალდებულება აქვს აღებული;
- რადგან ბაზარი დერეგულირებულია, პირველ რიგში მომხმარებელი ყიდულობს იაფ ენერჯიას და გაუყიდავი რჩება ყველაზე ძვირი ენერჯია, ასეთებია Top-3 პროექტი - ნენსკრა, ხუდონი და ნამახვანი.
- გენერაციის ძირითადი ნაწილი მოდის იმ თვეებზე, რომელზეც ვრცელდება PPA;
- ელექტროენერჯის საბაზრო ფასი 1 კვტ.სთ-ზე შეადგენს 5.5 აშშ ცენტს.

გენერაციის წყაროები	გენერაცია gwh	ჭარბი გენერაცია პროცენტებში	მ.შ. ჭარბი გენერაცია gwh	მომხმარება gwh	ტარიფი	ხარჯი ჭარბ გენერაციაზე (USD)	საბაზო ფასი დვიდის ხარჯი (USD)
ნენსკრა	1,219.00	52.1%	634.90	584.10	11.5	73,013,020.83	35,046,250.00
ხუდონი	1,527.96	52.1%	795.81	732.15	10.5	83,560,312.50	36,607,375.00
ნამახვანი	1,496.00	52.1%	779.17	716.83	6.2	48,308,333.33	5,017,833.33
სხვა PPA (მოშუ შავე)	1,367.66	0.6%	7.57	1,360.09	5.8	439,230.38	4,080,273.58
სხვა PPA (არამოშუ შავე)	2,749.61	0.0%	0.00	2,749.61	6	0.00	13,748,030.00
არა PPA	8,745.99	0.0%	0.00	8,745.99	3	0.00	0.00
სულ	17,106.22		2,217.45	14,888.77		205,320,897.05	94,499,761.91

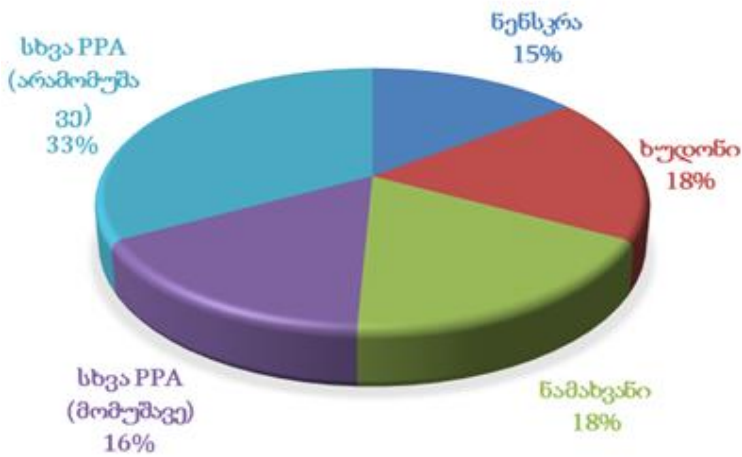
ამ დაშვებების გათვალისწინებით სახეზეა ორი ტიპის რისკი:

- **PPA ტარიფისა და საბაზრო ფასის განსხვავების გამო წარმოქმნილი ვალდებულება**, რისი მოხდენის ალბათობაც ძალიან მაღალია, შეადგენს **94.5 მლნ აშშ დოლარს**. მაგალითად, ნამახვანის ხარჯი ოპერირების პირველ წელს (როცა ტარიფი 6.2 ცენტია), შეადგენს 5 მლნ აშშ დოლარს, ეს თანხა მეთხუთმეტე წელს ადის 27 მლნ აშშ დოლარამდე ტარიფის ესკალაციის გამო; ასეთი ტიპის რისკების რეალიზება უნდა დაგვიდგეს ბაზრის დერეგულირებისთანავე.
- **ეკონომიკური შოკის შედეგად** (მაგ. პანდემიის შედეგად გამოწვეული ეკ. კრიზისი) ელექტროენერჯიაზე მოთხოვნის მკვეთრი შემცირების გამო წარმოქმნილი ჭარბი ენერჯია, რომლის სავალდებულო შესყიდვაც გაცემულია სახელმწიფო გარანტია PPA კონტრაქტის სახით - **205 მლნ აშშ დოლარი**. თუ დავუშვებთ რომ ეკონომიკური კრიზისები მეორდება ყოველ 10 წელში ერთხელ, დაახლოებით 10-წლიან პერსპექტივაში უნდა ველოდოთ ასეთი

რისკის რეალიზებას. ისეთ პროექტებში, სადაც სახეზეა ტარიფის ესკალაცია, აღნიშნულის ეფექტი კიდევ უფრო მძიმდება.

წარმოდგენილი სცენარით რისკის რეალიზების მოცულობამ შესაძლოა შეადგინოს დაახლოებით 300 მლნ აშშ დოლარი (ლარებში 0.9-1 მლრდ ლარი). ამ თანხიდან დაახლოებით 30%-ის რეალიზების ალბათობა ძალიან მაღალია, დანარჩენი ნაწილის რეალიზება მიბმულია ეკონომიკური შოკის მოხდენის ალბათობაზე, რომელიც მეორდება დაახლოებით ყოველ 10 წელში ერთხელ და წარმოადგენს პესიმისტურ სცენარს.

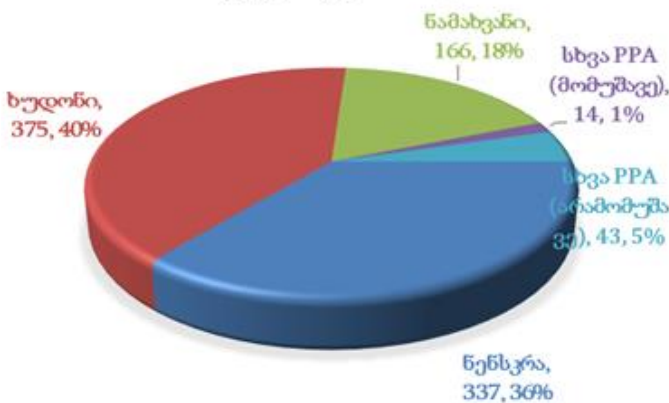
PPA პორტფელის განაწილება (გენერაციის მიხედვით)

დიაგრამა გვიჩვენებს გენერაციის მიხედვით PPA ელექტროსადგურების პროცენტულ განაწილებას. გენერაციის 51% მოდის Top-3 პროექტზე:

- ნენსკრა
- ხუდონი
- ნამახვანი

ფისკალური ხარჯი ეკონომიკური შოკის დადგომისას I წლის განმავლობაში (მლნ ლარი, გაცვლით კურსი - 3.12)

დიაგრამა გვიჩვენებს ზევით აღნიშნული ორი ტიპის რისკის რეალიზების შემთხვევაში დამდგარ შედეგებს მილიონ ლარებში და პროცენტულ წილში, რომლის ანაზღაურებაც უნდა მოხდეს ბიუჯეტიდან.

ნამახვანი გათვალისწინებულია 6.2-ცენტითან ტარიფით და შეადგენს 166 მლნ ლარს. იგივე მაჩვენებელი მე-15 წელს შეადგენს 314 მლნ ლარს.

როგორც ჩანს, ფისკალური რისკის 70%-ზე მეტი მოდის TOP-3 პროექტზე. ვინაიდან აღნიშნული სამი პროექტიდან ამ ეტაპისთვის შეგვიძლია ვთქვათ, რომ 2 პროექტი - ხუდონი და ნამახვანი არსებული PPA პირობებით აღარ განხორციელდება, შესაძლოა გაჩნდეს მოლოდინები, რომ გამოთავისუფლდა

გარკვეული სივრცე და გაჩნდა რისკის მადა, რომ განახლდეს PPA მემორანდუმებით ენერგეტიკული პროექტების განხორციელება. ფისკალური რისკების დამატებითი აკუმულირება მსგავსი მასშტაბით და პირობებით დღევანდელი რეალობის გათვალისწინებით დაუშვებლად მიგვაჩნია.

თვალსაჩინოებისთვის, აქვე ვურთავთ TOP-3 პროექტის PPA პირობებს:

დასახელება	დადგმული სიმძლავრე (მგვტ)	გენერაცია (gwh)	პროექტის ტიპი	PPA პირობები
ხუდონი	702	1528	HPP	15 წელი, 12 თვე. ტარიფი: I-V წელი 10.50 ცენტი; VI-VIII წელი 10.25 ცენტი; IX-X წელი 9.74 ცენტი; XI წელი 9.5 ცენტი; XII წელი 6 ცენტი; XIII-XV წელი 5 ცენტი.
ნამახვანი	433	1496	HPP	15 წელი, 8 თვე, 6.2 ცენტი, 3%-იანი ესკალაცია
ნენსკრა	280	1219	HPP	36 წელი, 12 თვე, 7.75 ცენტი, 3%-იანი ესკალაცია პირველი ცამეტი წლის მანძილზე.

TOP-3 პროექტთან შედარების მიზნით ყურადღება გავამახვილოთ მომდევნო რამდენიმე პროექტზე:

- 2021 წელს ცვლილება შევიდა ონის კასკადის მემორანდუმში. შეიცვალა პროექტის ტექნოლოგია, ლოკაცია და PPA პირობები, შეიძლება ითქვას, ინვესტორმა წარმოადგინა სრულიად ახალი პროექტი, თუმცა, ძველის ჩანაცვლების ხარჯზე.

ონის კასკადის ძველი მემორანდუმის პირობები

დასახელება	დადგმული სიმძლავრე (მგვტ)	გენერაცია (gwh)	პროექტის ტიპი	PPA პირობები
ონი 1	122.46	441.20	HPP	20 წელი, 12 თვე, 6.65 ცენტი, 3.5%-იანი ესკალაცია
ონი 2	83.70	339.00	HPP	მთლიანი გამომუშავების 20%, 6.65 ცენტი, 3.5%-იანი ესკალაცია

ონის კასკადის მემორანდუმის განახლებული პირობები

დასახელება	დადგმული სიმძლავრე (მგვტ)	გენერაცია (gwh)	პროექტის ტიპი	PPA პირობები
ონის ქარის ელექტროსადგური	206	780-მდე	ქარის-ელ. სადგური	15 წელი, 12 თვე, 6.3 ცენტი

- კომპანიამ სამი წლის ვადით დაიტოვა უფლება ააშენოს ან არ ააშენოს ონის კასკადი, თუმცა, PPA-ს გარეშე. მაქსიმალური დატვირთვის პირობებში ფისკალური ხარჯი (კომპანიის მიერ მისაღები წლიური შემოსავალი) დაახლოებით შეადგენს 49 მლნ დოლარს.

გენერაციის თვალსაზრისით აუცილებელია აღნიშნოს დარიალი და შუახევი ჰესები, თუმცა, მათგან მომდინარე ფისკალური რისკები TOP-3 პროექტთან შედარებით მცირეა:

დასახელება	დადგმული სიმძლავრე (მგვტ)	გენერაცია (gwh)	პროექტის ტიპი	PPA პირობები
დარიალი	108	500	HPP	10 წელი, იანვ, თებ მარტი, ოქტ, ნოემბ, დეკემ – 6.5 ცენტი; აპრ, მაისი, ივნ, ივლ, აგვ, სექტ. – 5 ცენტი
შუახევი	178.2	455	HPP	15 წელი, 9 თვე - 5.5 ცენტი, 2%-იანი ესკალაცია, 3 თვე (მაისი, ივნისი, ივლისი) – 3.5 ცენტი

- დარიალის ყოველწლიური ფისკალური ხარჯი მაქსიმალური დატვირთვის პირობებში შეადგენს დაახლოებით 28 მლნ დოლარს;
- შუახევის ყოველწლიური ფისკალური ხარჯი მაქსიმალური დატვირთვის პირობებში შეადგენს დაახლოებით 25 მლნ დოლარს.

საქართველოს მთავრობის მიერ 2020 წელს PPA-ს ალტერნატივად განისაზღვრა მხარდაჭერის სქემა, ე.წ. Feed-in-Premium (FIP). მხარდაჭერის პერიოდი განისაზღვრება სადგურის ექსპლუატაციაში შესვლისა და წარმოების ლიცენზიის (კანონმდებლობით ასეთი საჭიროების შემთხვევაში) გაცემიდან ათი წლის ვადით, წელიწადში 8 თვის (იანვარი, თებერვალი, მარტი, აპრილი, სექტემბერი, ოქტომბერი, ნოემბერი, დეკემბერი) განმავლობაში. პრემიალური ტარიფი შეადგენს 1 კვტ.სთ-ისთვის 0.015 აშშ დოლარს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ელექტროენერჯის ორგანიზებულ ბაზარზე შესაბამისი საათისთვის დაფიქსირებულ საბითუმო (წონასწორულ) ფასსა და 0.055 აშშ დოლარს შორის სხვაობა 0.015 აშშ დოლარზე ნაკლებია, მაშინ პრემიალური ტარიფი გამოიანგარიშება აღნიშნული სხვაობით.

ამ ეტაპისთვის აღნიშნული მხარდაჭერის სქემით უკვე დაკონტრაქტებულია 30-მდე პროექტი დაახლოებით 106400 მლნ კვტ სთ წლიური გენერაციის პოტენციალით, რაც ხაზს უსვამს ინვესტორების დაინტერესებას მხარდაჭერის სქემის მიმართ.

მიუხედავად იმისა, რომ FIP-ს შემოღებით არსებითად შემცირდა ფისკალური რისკები და გადაიჭრა კითხვისნიშნები გამჭვირვალობასთან დაკავშირებით, აღნიშნული არ ნიშნავს, რომ ცალკე აღებული FIP-ს არსებული სტრუქტურა ეფექტიანია, კერძოდ, არსებობს ბიუჯეტიდან იმაზე მეტის გადახდის რისკი ვიდრე ამის საჭიროება დადგებოდა კონკურენტულ პირობებში. აღნიშნულის გათვალისწინებით, გარკვეული ვადის გასვლის შემდეგ მხარდაჭერის არსებული სქემა უნდა გადაიხედოს და მოიძებნოს ისეთი გადაწყვეტა რომელიც ერთი მხრივ შეინარჩუნებს FIP-ის ისეთ უპირატესობებს, როგორცაა გამჭვირვალობა, ხოლო მეორე მხრივ დაზღვეული იქნება პოტენციური არაეფექტიანობისგან.

PPP ვალდებულებების შეფასება

„ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად საქართველოს მთავრობის ვალის მთლიან შიდა პროდუქტთან შეფარდება არ უნდა აღემატებოდეს 60%-ს. აღნიშნულ ზღვარში აუცილებელია გათვალისწინებულ იქნას საჯარო და კერძო თანამშრომლობის პროექტების (PPP) ფარგლებში მთავრობის მიერ აღებული ვალდებულებების მიმდინარე ღირებულება.

ქვეყანაში ამ მომენტისთვის არსებული PPP პროექტების შესაბამისი ვალდებულებების შეფასება განხორციელდა საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკაზე დაყრდნობით, კერძოდ, საჯარო სექტორის ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტის - IPSAS 32-ის შესაბამისად.

ანაკლიის შავი ზღვის ღრმაწყლოვანი პორტი: „ანაკლიის განვითარების კონსორციუმის“ მიერ საინვესტიციო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შეუსრულებლობის გამო საქართველოს მთავრობამ 2020 წლის 9 იანვარს შეწყვიტა კონსორციუმთან 2016 წლის 3 ოქტომბერს გაფორმებული საინვესტიციო ხელშეკრულება „ანაკლიაში შავი ზღვის ღრმაწყლოვანი ნავსადგურის მშენებლობის, ოპერირებისა და გადაცემის (BOT) შესახებ“. 2020 წლის 29 ივლისს კერძო პარტნიორმა, „ანაკლიის განვითარების კონსორციუმმა“, სარჩელი შეიტანა საერთაშორისო სავაჭრო პალატის საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლოში და დაიწყო დავა სახელმწიფოს წინააღმდეგ. აღნიშნული გარემოებების გათვალისწინებით სტანდარტის ფარგლებში არ ხდება ვალდებულებების შეფასება, თუმცა მიმდინარე დავის გათვალისწინებით პროექტი წარმოადგენს პირობითი ვალდებულების წყაროს. 2018 წლის ბოლოს ანაკლიის პორტიდან მიმდინარე ვალდებულებები სტანდარტის ფარგლებში შეფასებული იყო 169,705,000 ლარად.

ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგური: ნენსკრა ჰესის პროექტს ახორციელებს სს „ნენსკრა ჰიდრო“, რომელიც კორეის წყლის რესურსების კორპორაციის - K-Water-ისა (ინვესტორი) და სს „საპარტნიორო ფონდის“ თანამშრომლობის შედეგად 2015 წელს შეიქმნა. სს საპარტნიორო ფონდი ფლობს კომპანიის აქციათა 8%-ს. ოპერატორთან გაფორმებულია BOT (Build-operate-transfer) ხელშეკრულება, რომელიც ჰესის ექსპლუატაციაში შესვლიდან 36 წელიწადში მის საქართველოს საკუთრებაში უსასყიდლოდ გადაცემას გულისხმობს. პროექტი აკმაყოფილებს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ საჯარო და კერძო თანამშრომლობის კრიტერიუმებს და მისგან მიმდინარე ვალდებულებები შეგვიძლია შევაფასოთ IPSAS 32 სტანდარტით გათვალისწინებულ პრინციპებზე დაყრდნობით. კერძოდ, უნდა ვაღიაროთ შექმნილი გრძელვადიანი აქტივის ტოლი ვალდებულებები. ვალდებულებების მაჩვენებელს ვამცირებთ კომპანიის კაპიტალში ფონდის წილით, რადგან ფონდი წარმოადგენს სახელმწიფოს. სს „ნენსკრა ჰიდროს“ 2020 წლის აუდიტირებული ანგარიშგების

მიხედვით კომპანიის მიერ შექმნილი გრძელვადიანი აქტივის ღირებულება 2020 წლის ბოლოს არის 325 299 000 ლარი. მეთოდოლოგიის შესაბამისად პროექტიდან მომდინარე PPP ვალდებულება 2020 წლის ბოლოს შეადგენს 290 671 560 ლარს. 2020 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით აღნიშნული პროექტის ფარგლებში განსაზღვრული PPP ვალდებულების მიმდინარე ღირებულება შეადგენდა 266 761 440 ლარს.

თბილისის შოთა რუსთაველის სახელობის საერთაშორისო აეროპორტი: პროექტი ითვალისწინებს კერძო პარტნიორის, შპს „TAV ურბან საქართველოს“, მიერ თბილისის საერთაშორისო აეროპორტის იჯარით აღებას, მის განვითარებას, საჭირო აღჭურვილობის შექმნასა და ახალი ნაგებობების აშენებას. ხელშეკრულების მხარეები არიან: შპს „TAV ურბან საქართველო“ და შპს „საქართველოს აეროპორტების გაერთიანება“. შპს „TAV ურბან საქართველო“ პასუხისმგებელია აეროპორტის მართვასა და განვითარებაზე, ხოლო შპს „საქართველოს აეროპორტების გაერთიანებას“ ევალება ზედამხედველობა და კომპეტენციის ფარგლებში დახმარების გაწევა.

პირველადი ხელშეკრულება ძალაში შევიდა 2005 წლის 6 სექტემბერს, ხოლო ხელშეკრულების ახალ რედაქციას 2015 წლის მაისში მოეწერა ხელი. 2005 წლის ხელშეკრულების ახალი რედაქციით, შპს „TAV ურბან საქართველო“ თბილისის საერთაშორისო აეროპორტის ოპერირებას და მოვლა-შენახვას 2027 წლის იანვრამდე განახორციელებს. 2027 წლიდან აეროპორტი უსასყიდლოდ გადაეცემა სახელმწიფოს მფლობელობაში. არსებული მდგომარეობით ოპერატორის მიერ განხორციელებული ინვესტიციები მოიცავს: რამდენიმე ტერმინალის აშენებას, ავტოსადგომის მოწყობას, ასაფრენი ზოლის, სამიმოსვლო ბილიკის და ბაქნის რეაბილიტაციას.

შპს „საქართველოს აეროპორტების გაერთიანება“, IPSAS 32-ის შესაბამისად, ოპერატორის მიერ განხორციელებულ ინვესტიციებს ასახავს გადავადებული შემოსავლის (არაფინანსური ვალდებულების) მუხლში, რომლის ამორტიზებაც ხდება კონცესიის ხელშეკრულების ვადის განმავლობაში. ამასთან, „TAV ურბან საქართველო“ მიერ განხორციელებული ინვესტიციების მაჩვენებელი განსხვავდება „საქართველოს აეროპორტების გაერთიანების“ ბალანსზე ასახულისგან, რადგან „საქართველოს აეროპორტების გაერთიანება“ აქტივს აღიარებს დამოუკიდებელი შემფასებლის მიერ განხორციელებული შეფასების საფუძველზე განსაზღვრული მოცულობით. 31/12/2020 წ-ის მდგომარეობით გადავადებული შემოსავლის ნაშთი შეადგენს 104 751 000 ლარს.

ზემოთ მოცემული მსჯელობის შესაბამისად, PPP ვალდებულებების მოცულობა 2021 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით შეადგენს 395 422 560 (290 671 560 + 104 751 000) ლარს. 2020 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით კი საჯარო და კერძო თანამშრომლობის კრიტერიუმების შესაბამისი პროექტების ფარგლებში აღებული ვალდებულებების მიმდინარე ღირებულება შეადგენდა 388 789 440 ლარს.

პანდემიით გამოწვეული ფისკალური რისკები

შესავალი

2019 წლის მიწურულს დაწყებული COVID-19-ის პანდემია გვაფიქრებინებს მომავალში ახალი პანდემიების გაჩენის გაზრდილ რისკებზე. აღნიშნულ რისკებს კიდევ უფრო ზრდის მოსახლეობის გაზრდილი სოციალური მობილობა, საერთაშორისო, ადგილობრივი და შიდა მოგზაურობების ზრდა.

COVID-19-ის პანდემიის პირობებში გამოიკვეთა ფისკალური ხარჯებზე მნიშვნელოვანი ზეწოლა პანდემიის ნეგატიური შედეგების შემცირებაზე მიმართული აქტივობებიდან. ასეთი დანახარჯები გამოწვეულია ერთი მხრივ პანდემიის გამო ეკონომიკური აქტივობების შეზღუდვით, მეორე მხრივ კი ჯანდაცვის სექტორის ხარჯების ზრდით.

აქედან გამომდინარე, გადაწყვიტეთ პანდემიური ფისკალური რისკების შეფასების დაწყება.

ზოგადად, პანდემიისგან გამოწვეული ფისკალური რისკები შესაძლოა რეალიზდეს მოკლე და საშუალოვადიან პერიოდებში, როგორც COVID-19 -ის შემთხვევაში იყო, შედეგების პროგნოზირება რჩება გამოწვევად. ამას ართულებს შემდეგი ფაქტორები:

- ვირუსის მუტირების უნარი, რომელსაც შეუძლია დაამძიმოს პანდემიური ვითარება, რაც უკვე COVID-19-ის პანდემიისას ხდება.
- პანდემიის წინააღმდეგ ცოდნის მუდმივი დაგროვება, რომელიც მოიცავს ვაქცინაციის ტექნოლოგიებს, მკურნალობას და ვირუსის გავცელების შესაძლებელ მეთოდებს.

უფრო მეტიც, შესაძლოა მიმდინარე COVID-19 პანდემია შორს იყოს დამთავრებისგან. ის შეიძლება გაუარესდეს ნებისმიერ დროს, რაც გამოიწვევს მეტ ეკონომიკურ და ფისკალურ დანახარჯებს.

იმისათვის რათა, ჩამოყალიბდეს მიდგომა თუ როგორ შევაფასოთ პანდემიისგან გამოწვეული რისკები, საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ დაიწყო საერთაშორისო სავალუტო ფონდის (IMF) მიერ შემუშავებული ფისკალური სტრეს-ტესტის - COVID-19-ის მოდულის გამოყენება. აღნიშნული გვეხმარება ლოქდაუნების და სხვა შეზღუდვების მაკრო-ფისკალური სცენარების მოდელირებაში.

მოდულის ძირითადი პარამეტრები

მოდელი ითვალისწინებს 2 ცვლადს:

- ლოქდაუნის ხანგრძლივობა;
- ლოქდაუნის სიმკაცრე.

ლოქდაუნის ხანგრძლივობის ცვლადი ასახავს, იმას თუ რამდენი ხანი გრძელდებოდა ლოქდაუნისთვის მიმართული ზომები, ცვლადი მერყეობს 3-თვიდან 1 წლამდე. ლოქდაუნის სიმკაცრის ცვლადი ინდექსია, რომელიც ითვალისწინებს მიღებული ზომების რაოდენობას, რაც მთავრობამ დააწესა, ეს ზომები მოიცავს როგორც საერთაშორისო მგზავრობაზე დაწესებულ შეზღუდვებს, ისე უფრო მკაცრ შეზღუდვებს, როგორცაა ადამიანების რაოდენობის შეზღუდვა საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებზე და სამუშაო ადგილების დახურვა. ასევე, ასახავს მიღებული ზომების ეფექტიანად აღსრულებას, იმისგან განსხვავებით თუ რა იყო ფორმალურად განცხადებული.

მაგალითად, ავიღოთ საშუალოდ ეფექტური ლოქდაუნის სიმკაცრე და 6-თვიანი ხანგრძლივობით.¹³

13 According to the Oxford COVID-19 Government Response tracker, Georgia's formally announced stringency measure was the most stringent possible 100 in April 2020, which was gradually lowered in the

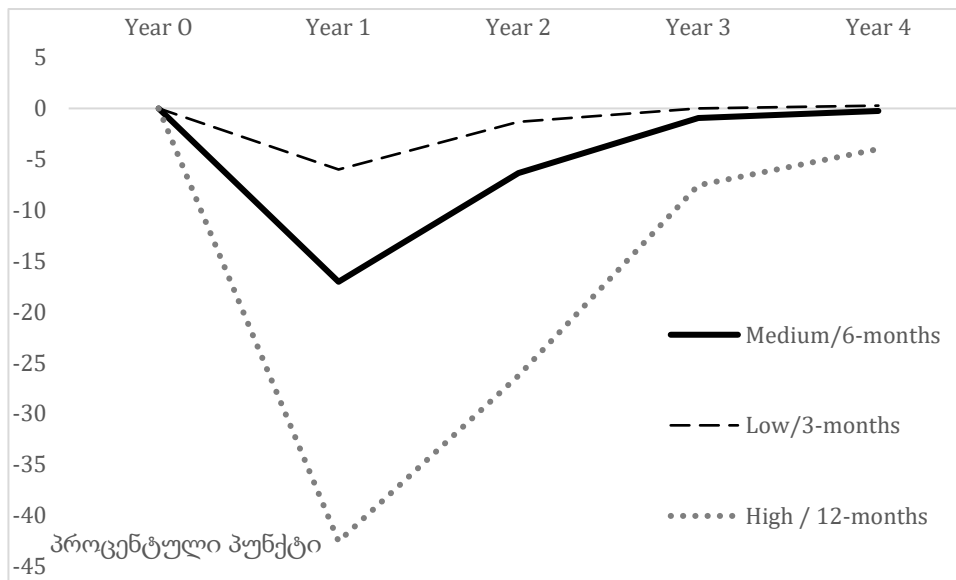
ეს კომბინაცია გამოიწვევდა რეალური GDP-ის 17%-ით შემცირებას საბაზო წელთან შედარებით (წელი, როდესაც ლოქდაუნები დაწესდა).

2020 წელს საქართველოს რეალური GDP საბაზო წელთან შედარებით თითქმის 11% -ით შემცირდა.¹⁴ ეს სხვაობა მიუთითებს იმაზე რომ ლოქდაუნის სიმკაცრე იმაზე ნაკლები იყო, ვიდრე ეს ფორმალურად იყო გამოცხადებული, ასევე, შესაძლოა, რომ აღნიშნული მოდელის კალიბრაცია ზუსტად ვერ ასახავს საქართველოს ეკონომიკის ზოგიერთ თავისებურებებს, ეს ორივე მიზეზი სამომავლო ანალიზის ობიექტებია.

მოდელის მიხედვით, ლოქდაუნის დამთავრებიდან მეოთხე წელს ეკონომიკა უნდა დაუბრუნდეს საბაზისო მდგომარეობას.

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე შედარებულია საშუალო სიმკაცრის ლოქდაუნი, რომელიც 6 თვე გრძელდება; დაბალი სიმკაცრის ლოქდაუნი, რომელიც 3 თვე გრძელდება და 1-წლიანი მაღალი სიმკაცრის ლოქდაუნი (ყველაზე მკაცრი ლოქდაუნი). ყველაზე ნაკლებად მკაცრ სცენარში, ეკონომიკა უბრუნდება საბაზისო მაჩვენებელს 3 წელიწადში, ხოლო ყველაზე მკაცრი ლოქდაუნის პირობებში ეკონომიკა 4 წლის შემდგომაც 4%-ით ნაკლებია საბაზისოსთან შედარებით.

დიაგრამა 1: ლოქდაუნების ეფექტი რეალურ GDP-ზე (პროცენტული პუნქტით გადახრა საბაზო მდგომარეობიდან) სხვადასხვა ლოქდაუნის პირობებში

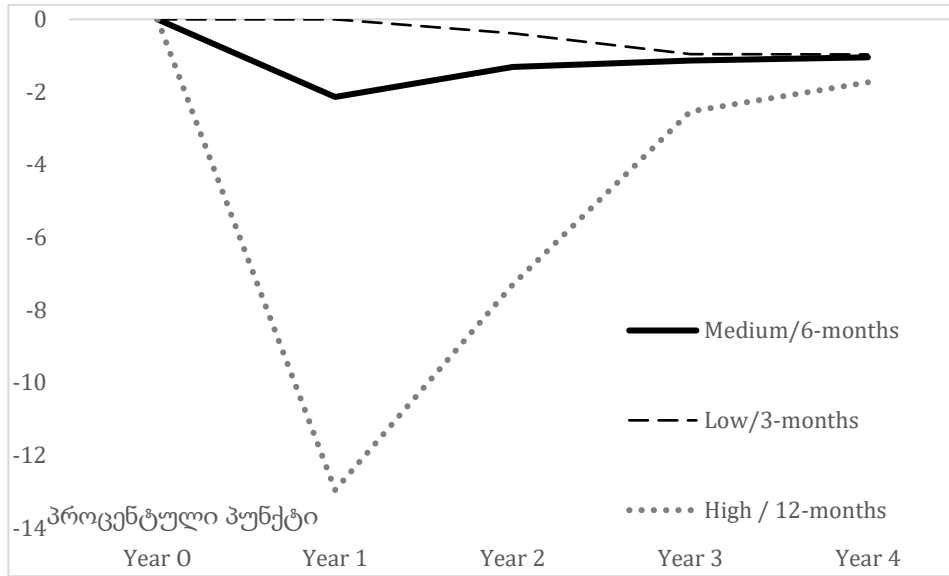

მოდელი გრძელდება ლოქდაუნების გავლენის შეფასებით ფისკალურ ცვლადებზე. მთლიანი სალდო უარესდება მშპ-ს 2%-ით 1 წელში, აღნიშნული დემონსტრირებულია მეორე დიაგრამაზე:

subsequent two months, and stayed in the 50s and low 60s range for the remainder of 2020. See COVID-19: Stringency Index (ourworldindata.org).

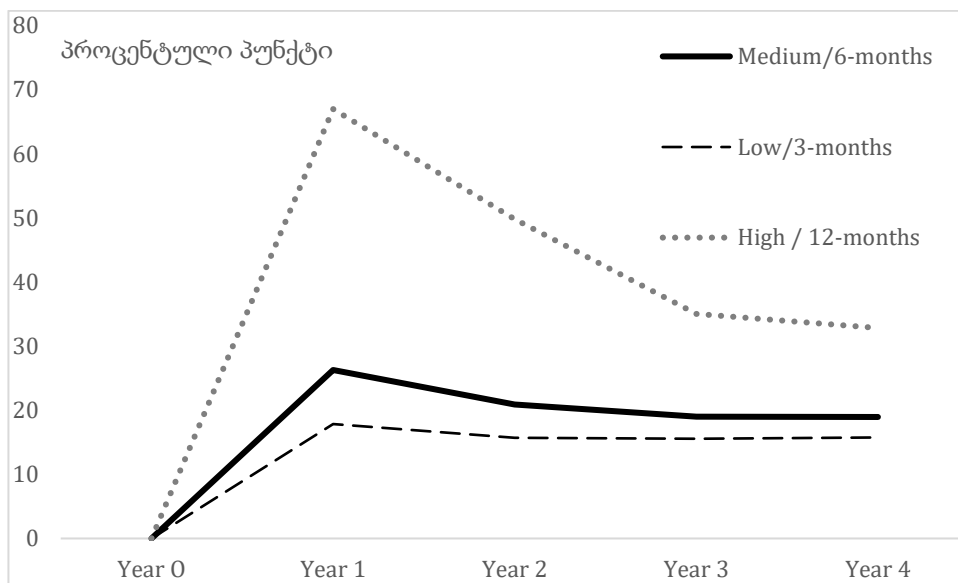
14 აღნიშნული დაანგარიშებულია 2020 წელს რეალური GDP-ის 6.2%-იანი კლებისა პანდემიამდე პერიოდის საშუალო რეალური GDP-ის ზრდისგან, რომელიც 5%-ს შეადგენდა.

ნახაზი 2: ლოქდაუნების ეფექტი მთლიან სალდოზე (პროცენტული პუნქტით გადახრა საბაზო მდგომარეობიდან) სხვადასხვა სცენარის პირობებში

მშპ-ს შემცირება და გაუარესებული მთლიანი სალდო, ორივე ზრდის ვალის მშპ-სთან თანაფარდობას, რაც 26%-ით მაღალია საბაზისო მაჩვენებელთან შედარებით პირველ წელს, და დაახლოებით 19%-ით მეტი- 4 წლის შემდგომაც, საშუალო სიმკაცრის სცენარის პირობებში. რაც ასახულია მესამე დიაგრამაზე:

დიაგრამა 3: ლოქდაუნის ეფექტი ვალი-მშპ-ზე თანაფარდობაზე (პროცენტული პუნქტით გადახრა საბაზო მდგომარეობიდან) სხვადასხვა სცენარის პირობებში

წარმოდგენილი მოდელის მიხედვით ლოქდაუნები იწვევს მშპ-ს მკვეთრ შემცირებას, თუმცა, შეზღუდვის მოხსნის შემდგომ ხდება სწრაფი აღდგენა. რეალობაში, მშპ-ს შემცირება შესაძლოა იყოს ნაკლებად მძიმე, თუმცა, ეკონომიკას შეიძლება გაცილებით დიდი დრო დასჭირდეს პანდემიამდე არსებულ ტრენდზე დასაბრუნებლად.

სტიქიური მოვლენებიდან და კლიმატის ცვლილებიდან მომდინარე ფისკალური რისკები

შესავალი

სტიქიური მოვლენებიდან და კლიმატის ცვლილებიდან მომდინარე ფისკალური რისკები წარმოადგენენ აღნიშნულ მოვლენებთან დაკავშირებულ ფაქტორებს, რომლებმაც შეიძლება გამოიწვიონ ფისკალური აგრეგატების მნიშვნელობების არსებითი გადახრა საბიუჯეტო წლისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტში დაგეგმილ და ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების (BDD) დოკუმენტში მომდევნო სამი წლის განმავლობაში პროგნოზირებულ დონესთან შედარებით.

სტიქიური მოვლენები წარმოადგენენ ფისკალური რისკის წყაროს კლიმატის ცვლილების არ არსებობის პირობებშიც, თუმცა, ჩვენს მიერ საკითხზე ყურადღების გამახვილება მეტწილად განპირობებულია კლიმატის ცვლილების ეფექტით. სწორედ აღნიშნული მიზეზით ვაქვეყნებთ ერთდროულად კლიმატის ცვლილებისა და სტიქიური მოვლენებიდან მომდინარე ფისკალური რისკების შეფასებას.

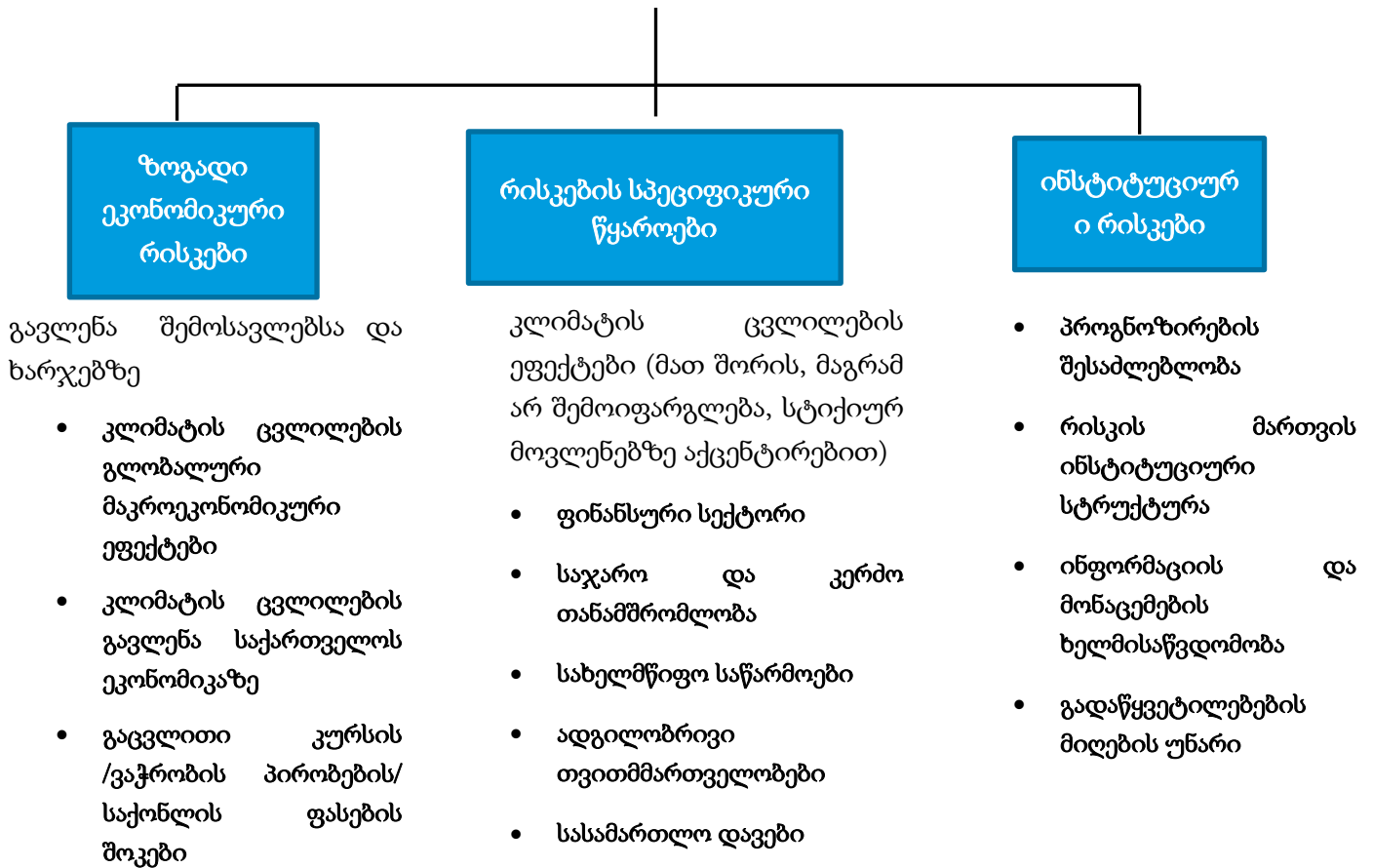
სტიქიურ მოვლენებთან ერთად, კლიმატის ცვლილებას შესაძლოა გავლენა ჰქონდეს ფისკალურ შედეგებზე ისეთი მაკროეკონომიკური და ფისკალური პარამეტრების ცვლილების გზით, როგორებიცაა: პოტენციური ეკონომიკური ზრდა, ინფლაცია, შემოსავალი, ხარჯები, ფინანსებზე ხელმისაწვდომობა, ფისკალური რისკების, მათ შორის, სახელმწიფო საწარმოებიდან, ელექტროენერჯის გარანტირებული შესყიდვის ხელშეკრულებებისა (PPA) და საჯარო და კერძო თანამშრომლობის (PPP) პროექტებიდან მომდინარე ფისკალური რისკების გამძაფრება.

კლიმატის ცვლილების ფისკალური გავლენა არ წარმოადგენს სტანდარტულად განსაზღვრულ კლიმატის ცვლილების ფისკალური რისკებს. კლიმატის ცვლილება ნელა პროგრესირებს და მისგან გამოწვეული ფისკალური შედეგები, არსებითი განუსაზღვრელობის მიუხედავად, უნდა აისახოს ფისკალურ პროგნოზებში. თუმცა, კლიმატის ცვლილების გავლენასთან დაკავშირებული განუსაზღვრელობები, მათ შორის, გარემოს ყოველწლიური ტრანსფორმაცია, რაც ზრდის სტიქიური მოვლენების სიხშირეს და სიმძიმეს - ასევე ზრდის შეუსაბამობას მაკროეკონომიკურ და ფისკალურ გეგმებთან და პროგნოზებთან მიმართებით. გარდა ამისა, კლიმატის ცვლილებამ შესაძლოა გავლენა მოახდინოს იმ ფისკალური რისკების ალბათობასა და ზემოქმედებაზე, რომლებიც დაკავშირებულია სახელმწიფო საწარმოებთან, PPP და PPA პროექტებთან, ადგილობრივ თვითმმართველობებთან.

ქვემოთ მოცემული სქემა წარმოადგენს ფისკალურ რისკებზე კლიმატის ცვლილების ზეგავლენის ილუსტრაციას.

ფისკალური რისკი წარმოადგენს ფაქტორს, რომელმაც შესაძლოა გამოიწვიოს ფისკალური შედეგების გადახრა მოსალოდნელ, საპროგნოზო მაჩვენებლებთან შედარებით

კლიმატის ცვლილების შედეგად მოსალოდნელია ზემოქმედება საპროგნოზო მაჩვენებლებზე, ამ მაჩვენებლებიდან გადახრაზე, რისკის ალბათობასა და გავლენაზე კომპლექსური და განუსაზღვრელი გზით

კლიმატის ცვლილების შერბილების და ადაპტაციის პოლიტიკები გავლენას მოახდენენ ზემოთ აღნიშნულზე

საქართველოში სტიქიური მოვლენების შესახებ მიმოხილვა წარმოდგენილია ამ თავის მომდევნო ნაწილში, რომელსაც მოყვება მსჯელობა კლიმატის ცვლილების ფისკალური რისკებზე, მათ შორის, შერბილებისა და ადაპტაციის პოლიტიკებთან დაკავშირებული რისკების შესახებ. დასვნილი ნაწილი აჯამებს მნიშვნელოვან გამოწვევებს და გთავაზობს შემდგომ ნაბიჯებს.

სტიქიური მოვლენები საქართველოში

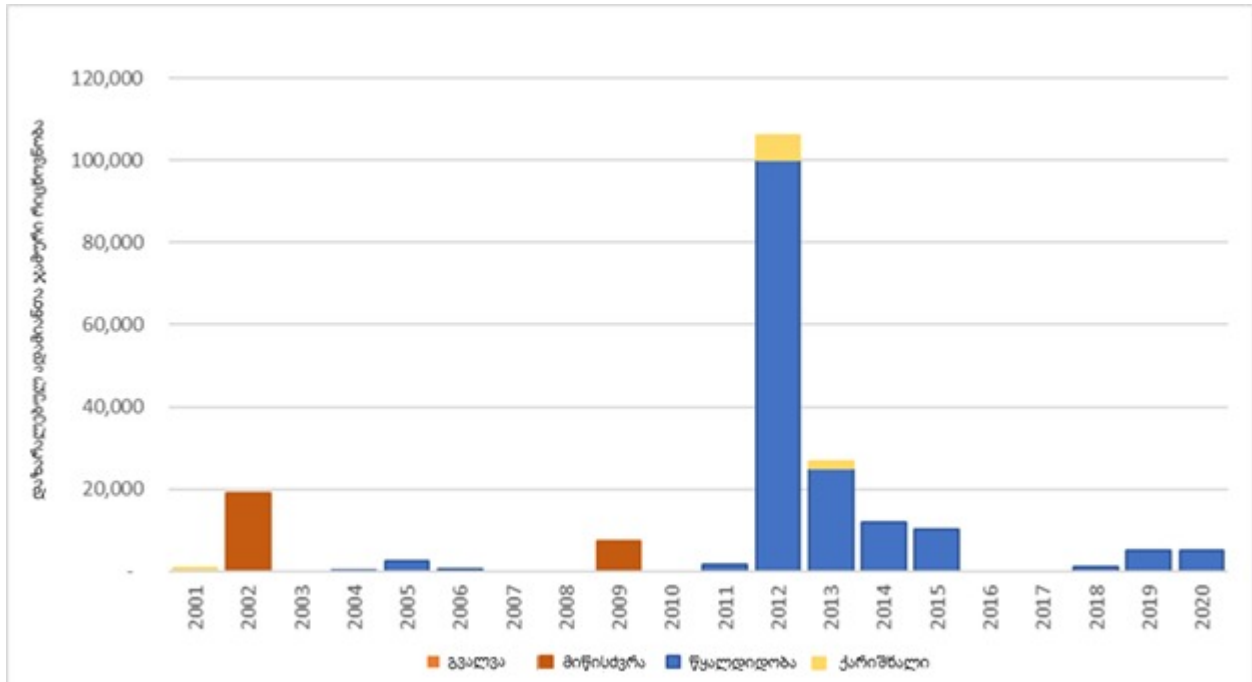
საქართველო მნიშვნელოვნად დაზარალდა წყალდიდობებითა და მიწისძვრებით. 2015 წელს თბილისში მომხდარ წყალდიდობას¹⁵ 55 მილიონი ლარის ღირებულების ფიზიკური ზიანი და 10 მილიონი ლარის ფინანსური ზარალი მოჰყვა, რაც უახლეს ისტორიაში ყველაზე დიდი მაჩვენებელია. ბოლო რამდენიმე ათწლეულების მანძილზე ყველაზე დიდი მიწისძვრა მოხდა თბილისში 2002 წელს, რომლის ზარალი 703 მილიონ ლარამდე¹⁶ შეფასებული. სხვადასხვა ტიპის სტიქიური

¹⁵ Disaster Risk Finance Country Note: Georgia 2017, World Bank.

¹⁶ გამოყენებული გაცვლითი კურსი: 1 USD=3.11 GEL.

მოვლენების შედეგად დაზარალებული ადამიანების რაოდენობის შესახებ ისტორიული მონაცემები მოცემულია დიაგრამა 1-ში.

დიაგრამა 1. საქართველოში სტიქიური მოვლენების შედეგად დაზარალებულ ადამიანთა რაოდენობა

წყარო: EM-DAT

საქართველოში წყალდიდობისა და მიწისძვრის რისკების პერსპექტივაში შეფასება მიუთითებს მომავალში ნაკლებად ხშირი სტიქიებით გამოწვეული პოტენციური არსებითი ზარალის მასშტაბზე სხვადასხვა ტიპის აქტივებისთვის.

წყალდიდობის მოდელირება საქართველოსთვის გვიჩვენებს, რომ უფრო ხშირ წყალდიდობებს (რომლის წელიწადში ერთხელ მოხდენის ალბათობა 20%-ია, 5 წელიწადში ერთი შემთხვევა) შეუძლია მუდმივი საცხოვრებელი აქტივებისთვის 93 მილიონი ლარის ღირებულების ზარალის მიყენება. ზარალი იზრდება 302 მილიონ ლარამდე 100 წელიწადში ერთხელ სცენარში და აქვს წელიწადში ერთხელ მოხდენის 1%-იანი ალბათობა. მსგავსი ტენდენციები შეინიშნება კომერციული და სამრეწველო აქტივებისთვის, რაც აღწერილია ცხრილში 1.

ცხრილი 1. წყალდიდობებიდან ყოველწლიურად მოსალოდნელი ზარალი აქტივების ტიპის მიხედვით განმეორების სხვადასხვა პერიოდისთვის

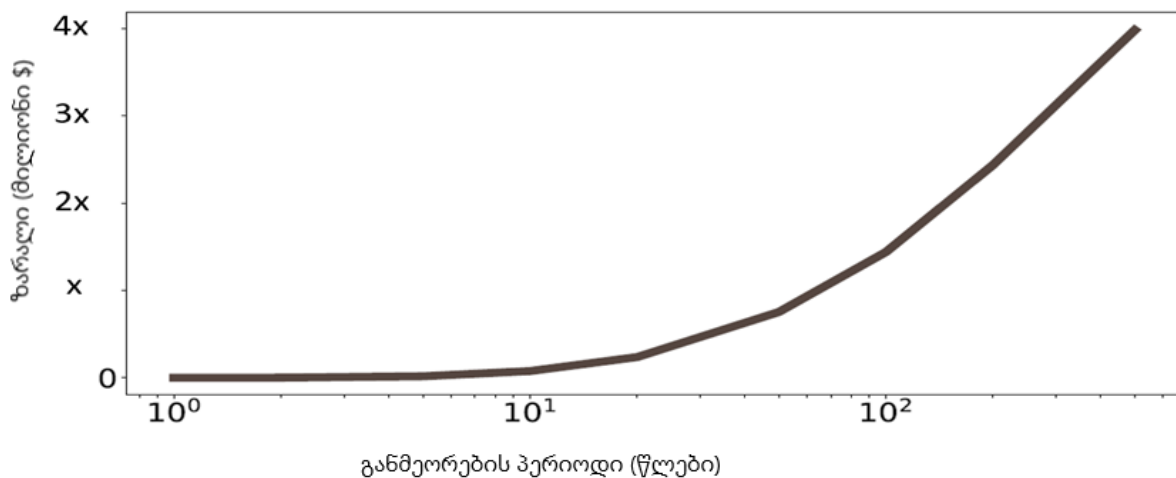
მილიონი ლარი

განმეორების პერიოდი	წლიური საშუალო	1-5წ-ში	1-10წ-ში	1-20წ-ში	1-50წ-ში	1-100წ-ში	1-200წ-ში
მუდმივი საცხოვრებელი მთავრობის პირობითი ვალდ.	46.0	93.3	143.0	189.7	248.7	301.6	516.1
კომერციული	7.1	14.5	22.2	29.4	38.6	46.7	80.0
სამრეწველო	2.5	2.8	5.6	10.3	16.2	19.9	24.9
სამრეწველო	3.1	5.6	9.0	13.1	18.0	23.3	34.2

წყარო: JBA

ქვემოთ მოცემულია საქართველოში მომხდარი მიწისძვრების გადაჭარბების ალბათობის¹⁷ მოდელირებული მრუდი, რომელიც გვიჩვენებს, თუ როგორ იზრდება ზარალი განმეორების პერიოდების ზრდასთან ერთად (ალბათობები მცირდება), კერძოდ, ყოველ 100 წელიწადში ერთი მიწისძვრის შედეგად გამოწვეული ზარალი თითქმის 25-ჯერ აღემატება 10 წელიწადში 1 მიწისძვრის შედეგად გამოწვეულ ზარალს. აღნიშნულის საპირისპიროდ, 100 წელიწადში ერთხელ მომხდარი წყალდიდობის მიერ გამოწვეული ზარალი 2.2-ჯერ მეტია, 10 წელიწადში ერთი წყალდიდობის მიერ გამოწვეულ ფინანსურ ზარალზე.

დიაგრამა 2 - საქართველოში მიწისძვრების გადაჭარბების ალბათობა განმეორების სხვადასხვა პერიოდისთვის.

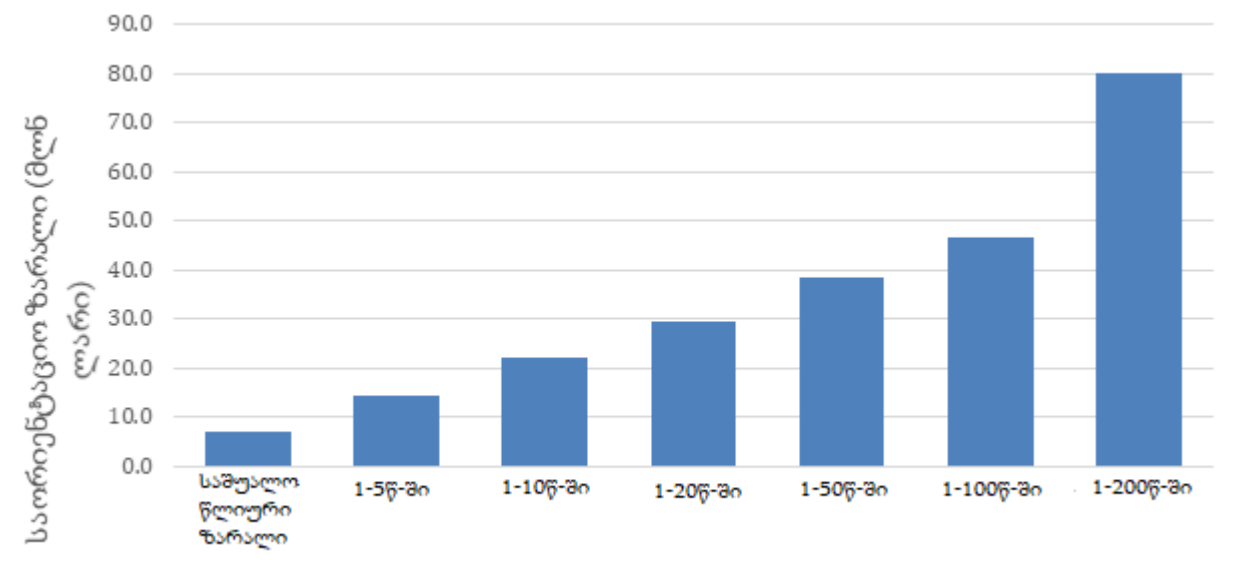
წყარო: მიწისძვრის გლობალური მოდელი

საქართველოს მთავრობას აქვს კლიმატის ცვლილებისა და სტიქიური მოვლენების შედეგად გამოწვეული ზარალის დაფინანსების პირობითი ვალდებულებები, რომლებიც მომდინარეობს სასწრაფო/გადაუდებელი რეაგირებისა და მნიშვნელოვანი საზოგადოებრივი სერვისების აღდგენის საჭიროებების, საზოგადოებრივი ინფრასტრუქტურის რეკონსტრუქციისა და საზოგადოების იმ სეგმენტის უზრუნველყოფის მიზნით, რომელზეც პასუხისმგებლობა იქნა აღებული, ასევე, ვალდებულება გაიზიაროს გარკვეული ხარჯები თვითმმართველობებთან. წინასწარი შეფასება

¹⁷ გადაჭარბების ალბათობა არის ზარალის მოცემული დონის გადაჭარბების ალბათობა, მაგალითად, 1% გადაჭარბების ალბათობა გულისხმობს ზარალის გადაჭარბების რეალიზებას საშუალოდ 100 წელიწადში ერთხელ.

მიუთითებს, რომ საცხოვრებელი აქტივების რეკონსტრუქციისთვის პირობითი ვალდებულებები შეიძლება მერყეობდეს 5 წელიწადში 1 წყალდიდობის მოხდენის შემთხვევაში 14 მილიონი ლარიდან, 80 მილიონი ლარამდე 200 წელიწადში ერთი წყალდიდობის შემთხვევისთვის (დიაგრამა 3).

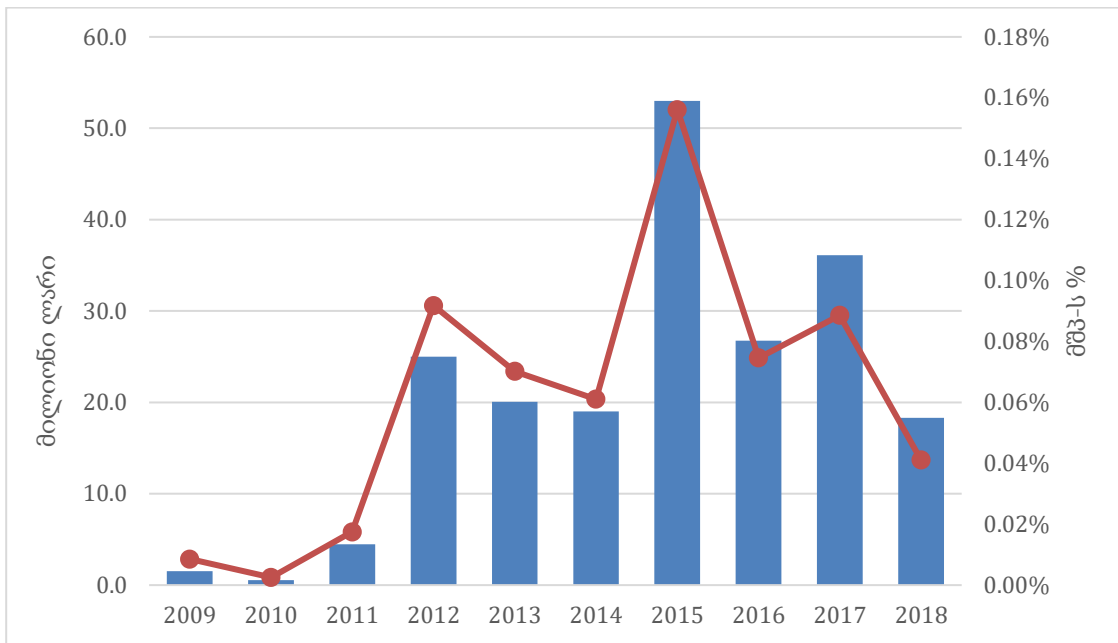
დიაგრამა 3. სახელმწიფოს პირობითი ვალდებულებები საცხოვრებელი აქტივებისთვის

წყარო: მთავრობის პირობითი ვალდებულებების გაანგარიშება JBA წყალდიდობის მოდელირების საფუძველზე

მთავრობამ 2009 წლიდან 2018 წლამდე სტიქიურ მოვლენებზე მთლიანი ხარჯების საშუალოდ 0,06 პროცენტი დახარჯა. ეს ხარჯები ძირითადად მოიცავდა კომპენსაციებს და ფისკალურ ტრანსფერებს. დიაგრამა 4-ზე ნაჩვენებია აღდგენით სამუშაოებსა და სტიქიური მოვლენების საპასუხოდ ბიუჯეტიდან დახარჯული თანხები. ბიუჯეტიდან დახარჯული თანხა არ არის დიფერენცირებული სტიქიური მოვლენების ტიპების მიხედვით და შესაძლოა არ იყოს კორელაციაში ამ სტიქიური მოვლენების შედეგად გამოწვეულ ზიანთან და ეკონომიკურ დანაკარგებთან. აღწერილი დანახარჯები შესაძლოა არ მოიცავდეს სტიქიური მოვლენებით გამოწვეულ ყველა ხარჯს, მაგალითად, მომდევნო წლებში საჯარო აქტივების აღდგენისთვის საჭირო ხარჯებს.

დიაგრამა 4. საქართველოს მთავრობის სტიქიური მოვლენებით გამოწვეული დანახარჯები

მიუხედავად იმისა, რომ წარსულში სტიქიურ მოვლენებთან დაკავშირებული ხარჯები მშპ-ს მცირე წილს შეადგენდა, ზემოთ აღწერილი ანალიზი მიუთითებს, რომ ნებისმიერ დროს შესაძლებელია მოხდეს ისეთი სტიქიური მოვლენა, რომელიც საჭიროს გახდის ამგვარი ხარჯების მნიშვნელოვან ზრდას. ამასთან, აღნიშნულ რისკს აძლიერებს კლიმატის ცვლილება (განხილულია ქვემოთ).

მთავრობის მიერ სტიქიური მოვლენის შემდგომი დაფინანსების ინსტრუმენტები მოიცავს: მთავრობის სარეზერვო ფონდს; საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელ პროექტების ფონდს (რეგიონული ფონდი); ადგილობრივი თვითმმართველობისა და სამინისტროების ბიუჯეტებს. რეგიონული ფონდის გარდა, სტიქიური მოვლენის შემდგომი მთლიანი დაფინანსება არ შეიძლება აღემატებოდეს მთლიანი წლიური ბიუჯეტის ასიგნების 2 პროცენტს, გარდა იმ შემთხვევისა როცა ბიუჯეტში შეტანილი ცვლილება დამტკიცებულია პარლამენტის მიერ. (ცხრილი 2)

ცხრილი 2. სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სტიქიური მოვლენის შემდგომი ხელმისაწვდომი დაფინანსება

მილიონი ლარი

	ბიუჯეტი 2020	ბიუჯეტი 2021	გეგმა 2022
მთავრობის სარეზერვო ფონდი	54.7	40.0	50
რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდი	449.5	410.0	300

2020 წელს მთავრობამ ასევე შექმნა სოფლის მეურნეობის დაზღვევის პროგრამა, რომელიც თანადაფინანსებას უწევს სადაზღვევო პროვაიდერებს, რათა წახალისოს მოსავლისა და სასოფლო-სამეურნეო მიწებისთვის ისეთი სტიქიური მოვლენებისგან დაზღვევის პროდუქტების განვითარება, როგორებიცაა: სეტყვა, წყალდიდობა, ქარიშხალი და შემოდგომის ყინვები. აღნიშნული ფინანსდება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან.

კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული ფისკალური რისკები საქართველოში

საქართველოზე მოქმედი გლობალური ეფექტები

კლიმატის ცვლილებამ შესაძლოა გავლენა მოახდინოს გლობალურ მშპ-ს ზრდაზე ან საქართველოს ერთი ან რამდენიმე სავაჭრო პარტნიორის ზრდაზე. საქართველოს ფარგლებს გარეთ კლიმატის ცვლილებით გამწვავებულმა სტიქიურმა მოვლენებმა, განსაკუთრებით მის ერთ ან რამდენიმე ძირითად სავაჭრო პარტნიორ ქვეყანაში, შესაძლოა გამოიწვიოს მშპ-ს შოკი საქართველოში. გადაცემის არხები შეიძლება მოიცავდეს საქონლისა და მომსახურების შემცირებულ ექსპორტს, ინვესტიციების შემცირებულ ნაკადს და შემცირებულ წარმოებას, რაც წარმოიქმნება მიწოდების ჯაჭვის დარღვევის შედეგად, ყოველივე ასევე შეიძლება აისახოს გაცვლითი კურსის გაუფასურებასა და გაზრდილ რეალურ საპროცენტო განაკვეთებზე. კლიმატის ცვლილების შედეგად გლობალური სტიქიური მოვლენების გააქტიურების გათვალისწინებით, გლობალური კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული შოკების ზეგავლენა საქართველოს მშპ-ს რეალურ ზრდაზე 2022-2025 წლებში შესაძლებელი და მოსალოდნელია.

საქართველოში მშპ-ს ზრდის შემცირებული ტენდენცია ასევე შეიძლება გამოწვეული იყოს გლობალური ეკონომიკური ზრდის შემცირებით გლობალური კლიმატის ცვლილების გამო, განსაკუთრებით მის ძირითად სავაჭრო პარტნიორებში. დაბალი გლობალური ეკონომიკური ზრდა შეიძლება გამოიწვიოს არა მხოლოდ სტიქიურმა მოვლენებმა და მწარმოებლურობის შემცირებამ, არამედ კლიმატის ცვლილების ადაპტაციისა და შერბილების ხარჯებმაც. არ შეიძლება გამოირიცხოს 2022-2024 წლებში აღნიშნული ფაქტორების ნეგატიური გავლენა ეკონომიკურ ზრდასა და შესაბამისად ფისკალურ შემოსავლებზე.

კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული კიდევ ერთი გლობალური ფაქტორი, რომელმაც შეიძლება ნეგატიურად იმოქმედოს საქართველოს ეკონომიკური ზრდის ტემპზე, არის საერთაშორისო რეაქცია საქართველოს მიერ ემისიების შემცირების არადაამაკმაყოფილებელ შედეგზე, მაგალითად, დიდი გადახრა ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის (NDC) ვალდებულებებიდან. აღნიშნულმა შესაძლოა გამოიწვიოს კლიმატის ცვლილების შერბილებასთან დაკავშირებული საერთაშორისო სავაჭრო შეზღუდვები საქართველოსთვის, მაგალითად, ნახშირბადის იმპორტის გადასახადები და განვითარების პარტნიორის დაფინანსების შემცირება. NDC-ში შერბილების მტკიცე ვალდებულების გათვალისწინებით, აღნიშნული ფაქტორი არ წარმოადგენს არსებითი ფისკალური რისკს 2022-2025 წლებისთვის.

კლიმატის ცვლილების შედეგად გააქტიურებული სტიქიური მოვლენები საქართველოში

სტიქიური მოვლენები, რომლებიც კლიმატის ცვლილების შედეგად შეიძლება გააქტიურდეს საქართველოში, ძირითადად, ჰიდრომეტეოროლოგიური მოვლენებია. ესენია: მეწყერი, წყალდიდობა, ღვარცოფი, ზვავი, ქარიშხალი, ძლიერი ქარი, გვალვა და ხანძარი. რაც უფრო მძიმეა სტიქიური მოვლენა, მით უფრო დიდია ფისკალური გავლენა და წნეხი. სავარაუდოა მთავრობის ხარჯების ზრდა, მაგალითად, მოკლევადიან პერიოდში დახმარების და რეაბილიტაციის და გრძელვადიან პერსპექტივაში საჯარო ინფრასტრუქტურის აღდგენისა და რეკონსტრუქციის ხარჯების ზრდის გამო. ასევე არსებობს რისკი, რომ ფინანსურმა სექტორმა ვერ შეძლოს ადაპტაცია უფრო ხშირი და მძიმე სტიქიური მოვლენის მიმართ, რაც ართულებს კერძო სექტორის მიერ

ზემოქმედების დაძლევა. არსებითი განუსაზღვრელობა, შესაძლოა, შენარჩუნდეს სტიქიური მოვლენების დროის, მასშტაბის და ფისკალურ გავლენების მიმართ.

შიდა გავლენები ეკონომიკურ ზრდაზე

კლიმატის ცვლილებას შესაძლოა ნეგატიური გავლენა ჰქონდეს ეკონომიკურ ზრდაზე პროდუქტიულობის შესაძლებლობების დროებითი ან სამუდამო განადგურებით. სტიქიურ მოვლენებს შეიძლება ჰქონდეს დამაზიანებელი გავლენა ეკონომიკურ ზრდაზე ფისკალურ აგრეგატებზე ზემოქმედებით, უფრო მეტიც, კლიმატის ცვლილების შედეგად ტემპერატურის მატებამ შეიძლება შეამციროს საქართველოს ეკონომიკის პროდუქტიულობა ზაფხულის თვეებში, განსაკუთრებით სამუშაო ძალაზე, პირუტყვსა და სხვადასხვა მოსავალზე ზეგავლენის გამო. მეორე მხრივ, მისი გავლენა პროდუქტიულობაზე ზამთრის თვეებში შეიძლება დადებითიც კი აღმოჩნდეს. აღნიშნულ ფაქტორთაგან ბევრის წმინდა ეფექტი განუსაზღვრელია, მაგრამ დროთა განმავლობაში ზემოქმედების დიდი ნაწილი უფრო თანმიმდევრული გახდება. ამასთან, არ შეიძლება გამოირიცხოს აღნიშნული ფაქტორების ნეგატიური წმინდა გავლენა ეკონომიკურ ზრდასა და ფისკალურ შემოსავლებზე 2022-2025 წლებში.

ადაპტაციის პროცესთან დაკავშირებული ფისკალური რისკები

საქართველოს მთავრობის ადაპტაციის ეროვნული გეგმა (NAP) მიზნად ისახავს ქვეყნის მზადყოფნისა და ადაპტაციის შესაძლებლობების გაუმჯობესებას კლიმატის ცვლილებისადმი მოქნილი და მდგრადი პრაქტიკის შემუშავებით, რაც შეამცირებს მოწყვლადობას მაღალი ზემოქმედების თემებში, საზოგადოებაში. იდგმება შესაბამისი ნაბიჯები კლიმატის ცვლილებებიდან მომდინარე რისკების და მდგრადობის განვითარების დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში ინტეგრაციისთვის.

2018 წელს მთავრობამ გაეროს განვითარების პროგრამასთან და მწვანე კლიმატის ფონდთან ერთად დაიწყო ადრეული გაფრთხილების სისტემების შემუშავება და კლიმატთან დაკავშირებული ინფორმაციის გამოყენება. პროექტის საერთო ღირებულება 70 მილიონი აშშ დოლარია, საიდანაც 38 მილიონი აშშ დოლარი დაფინანსებულია სახელმწიფო ბიუჯეტიდან. პროექტის მიზანია:

- ჰიდრომეტეოროლოგიური მეთვალყურეობის ქსელის შემუშავება/განვითარება და მოდელირების საშუალებების შექმნა.
- ადრეული გაფრთხილების სისტემების შემუშავება/განვითარება სხვადასხვა საფრთხეებისა და კლიმატის შესახებ ახალი ინფორმაციის შემცველი პროდუქტებისათვის, რომლებიც ეფუძნება ეფექტურ ეროვნულ რეგულაციას, კოორდინაციის მექანიზმებსა და ინსტიტუციურ შესაძლებლობებს.
- საზოგადოების მდგრადობის გაუმჯობესება ადრეული გაფრთხილების სისტემებისა და პრიორიტეტული რისკის შემცირების აქტივობების დანერგვის საფუძველზე.

საქართველოს ეროვნული ადაპტაციის გეგმის მიხედვით პრიორიტეტულია ოთხი ძირითადი სექტორი: სოფლის მეურნეობა, ჯანდაცვა, ენერჯეტიკა და წყალი.

კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციის ღონისძიებების ფისკალური გავლენა განსხვავდება მათგან წარმოქმნილი ფისკალური რისკებისგან და უნდა იქნას გათვალისწინებული გრძელვადიანი

ფისკალური მდგრადობის შეფასებაში. ადაპტაციის ზომებს შეუძლიათ წარმოადგინონ ფისკალური რისკების სამი განსხვავებული ჯგუფი:

- ადაპტაციასთან დაკავშირებული ზიანის აღმოსაფხვრელი ზომების, როგორებიცაა სტიქიური მოვლენის შემდგომი მხარდაჭერა, რეაბილიტაცია და რეკონსტრუქცია, რაოდენობრივი განსაზღვრა, რაც საკმაოდ რთული პროცესია სტიქიური მოვლენების დროს, მასშტაბის და მოსალოდნელი ფისკალური ხარჯების პროგნოზირების სირთულის გამო. მოსამზადებელი გეგმების გაუმჯობესება და ადრეული გაფრთხილების სისტემები იძლევა ფისკალური რისკის შემცირების, მაგრამ არა სრულად აღმოფხვრის შესაძლებლობას.
- კონკრეტული ადაპტაციის ღონისძიებების ფისკალური განუსაზღვრელობა. მაგალითად, ადაპტაციის პროექტების ფაქტობრივმა ხარჯებმა შესაძლოა გადააჭარბონ დაგეგმილს. მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტები უფრო მგრძობიარეა ამ რისკების მიმართ, იმდენად, რამდენადაც ასეთი ინფრასტრუქტურული პროექტები ხორციელდება საჯარო და კერძო თანამშრომლობის ან სახელმწიფო საწარმოების მიერ, ასევე ასეთი პროექტები შეიცავენ ფისკალური რისკებს, მათ შორის პირობით ვალდებულებებს, თუმცა, რადგანაც კლიმატის ცვლილება ნელა პროგრესირებს და საინვესტიციო პროექტებთან დაკავშირებული ფისკალური რისკები შედარებით ნათელია, ამ რისკების იდენტიფიცირება და რაოდენობრივად განსაზღვრა შესაძლებელია.
- ადაპტაციის ღონისძიებების მაკროეკონომიკური და ფისკალური შედეგები. მაგალითად, წყალდიდობებისა და სანაპირო ეროზიისგან დამცავი ნაგებობების აგება კაპიტალს სხვა პროექტებისგან მიმართავს, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს ეკონომიკის პროდუქტიული შესაძლებლობების შემცირება და ზრდის ტემპის ტენდენციის შენელება. აღნიშნული თავის მხრივ, შეამცირებს შემოსავალს და ზეწოლას მოახდენს ბიუჯეტის დაფინანსებაზე. ეს რისკი უნდა შეფასდეს იმ ალტერნატივასთან მიმართებით, სადაც თავად კლიმატის ცვლილებამ შეიძლება გამოიწვიოს საზიანო მაკროეკონომიკური და შესაბამისად ფისკალური შედეგები.

არსებობს საფუძველი იმის დასაშვებად, რომ კარგად შემუშავებულმა ადაპტაციის ღონისძიებებმა შეიძლება უფრო დადებითი გავლენა მოახდინონ ეკონომიკაზე იმ სცენართან შედარებით, სადაც კლიმატის ცვლილებები ხდება ასეთი ღონისძიებების გატარების გარეშე. მაგალითად, e3.ge მოდელის (ეკონომიკა, ენერჯეტიკა, გარემო; საქართველო) ანალიზი, მაკროეკონომიკური სიმულაციური მოდელი საქართველოს კლიმატის ცვლილების მაკროეკონომიკური ზემოქმედების და სექტორის სპეციფიკური ადაპტაციის ღონისძიებების გაანალიზების მიზნით წარმოაჩენს, რომ ინვესტიციების განხორციელება ირიგაციის სისტემებსა და ქარსაცავ ზოლებში ზრდის სოფლის მეურნეობის პროდუქტიულობას, რაც დადებითად აისახება მაკროეკონომიკურ და ფისკალურ შედეგებზე.

კლიმატის ცვლილების შერბილებასთან დაკავშირებული ფისკალური რისკები

კლიმატის ცვლილების გავლენის შერბილების მიზნით საქართველო ახორციელებს ფისკალური და სხვა სახის ხარჯების გაწევას, რათა მხარი დაუჭიროს ემისიების შემცირების შესახებ საერთაშორისო ვალდებულების შესრულებას, რაც სამომავლოდ თავიდან ააცილებს ქვეყანას გაცილებით მაღალ ეკონომიკურ, ფისკალურ და სოციალურ ხარჯებს საერთაშორისო ვალდებულების არ არსებობის პირობებში. საქართველოს შემარბილებელი პოლიტიკა შეჯამებულია განახლებულ NDC-ის

დოკუმენტში. აღნიშნული პოლიტიკის დოკუმენტი მიზნად ისახავს ემისიების შემცირებას 50-57 პროცენტით 2030 წლისთვის 1990 წელთან შედარებით საკმარისი საერთაშორისო მხარდაჭერის მიღების შემთხვევაში და 35 პროცენტით უპირობოდ (რაც დაახლოებით იქნება 16 პროცენტით ემისიების შემცირების ტოლფასი ერთ სულ მოსახლეზე). საერთაშორისო მხარდაჭერა გულისხმობს ტექნოლოგიების გადაცემას, გრანტებს და შეღავათიან სესხებს. მოცემული სამიზნე ნიშნულები არ მოიცავს მიწათსარგებლობას, მიწათსარგებლობასთან დაკავშირებულ ცვლილებებსა და სატყეო ემისიებს.

NDC ასევე ადგენს სექტორულ მიზნებს, რომლებიც განსაზღვრულია ემისიების კონკრეტულ ლიმიტებში შესანარჩუნებლად. სექტორული მიზნები მოიცავს ემისიების შემცირებას 2030 წლისთვის, ჩვეულებრივ საქმიანობასთან შედარებით 15 პროცენტით შემცირებას ენერჯის გამომუშავებისა და გადაცემის სექტორში, 5 პროცენტით შემცირებას მრეწველობის, ხოლო ტრანსპორტიდან მომდინარე ემისიის შემცირებას კი 15%-ით. NDC-ის დოკუმენტის მიხედვით ტყეებში ნახშირბადის შთანთქმის უნარის ზრდის სამიზნე ნიშნულია 10% 2015 წლის დონესთან შედარებით. ასევე, განსაზღვრულია სამიზნე მაჩვენებლები შენობებში ეკომეგობრული ტექნოლოგიების დანერგვის, სოფლის მეურნეობის და ნარჩენების მართვის მიმართულებებით.

NDC განსაზღვრავს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის მომზადების ვალდებულებას, რათა განისაზღვროს ამ მიზნების შესასრულებლად გასატარებელი ღონისძიებები. შესაბამისად, კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგია და 2021-2023 წლების სამოქმედო გეგმა (CSAP) დამტკიცდა მთავრობის მიერ და გამოქვეყნდა 2020 წლის დეკემბერში.

CSAP მოიცავს მასში შემავალი იმ აქტივობების ბიუჯეტების ცხრილს, რომლებიც არ არის ასახული სხვა სტრატეგიულ დოკუმენტებში. ბიუჯეტი მოიცავს 2021-2023 წლებს და აქტივობებს ტრანსპორტის, შენობების, მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის სექტორებში. კლიმატის სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის ჯამური ბიუჯეტი შეადგენს 3,5 მილიარდ ლარს, აქედან დეფიციტია 208 მილიონი ლარი. კლიმატის სამოქმედო გეგმის მიხედვით, კერძო სექტორის ჩართულობის ჯამური ბიუჯეტი შეადგენს 4,392 მილიარდ ლარს.

სხვა პოლიტიკის დოკუმენტებში კლიმატის ცვლილების შემარბილებელი ღონისძიებების შესახებ ამომწურავი ინფორმაციის არარსებობა კიდევ უფრო ართულებს აღნიშნულთან დაკავშირებული ფისკალური რისკების შეფასებას. თუმცა CSAP-ის ფარგლებში შესაძლებელია განისაზღვროს ფისკალური მხარდაჭერის შესაძლო საჭიროება მრავალი შემამსუბუქებელი ქმედებისათვის, იქნება ეს დამატებითი ხარჯები, შემოსავლების შემცირება თუ გარანტიები რაიმე ფორმით. დონორების დაფინანსება შეამცირებდა შერბილების ღონისძიებების ფისკალური რისკების მატერიალიზაციის ეფექტებს, დონორებს აქვთ მთელი რიგი ინსტრუმენტები, რომლის საშუალებითაც შესაძლებელია საქართველოში შემარბილებელი ღონისძიებების გატარება, როგორც ეს მოცემულია CSAP-ში. მომდევნო პარაგრაფები აღწერს ფისკალური რისკების შერბილების ძირითად ღონისძიებებს CSAP-დან გამომდინარე.

ენერჯის გამომუშავება და გადაცემა

CSAP ითვალისწინებს, რომ ენერჯის გამომუშავებისა და გადაცემის შედეგად წარმოქმნილი ემისიების დაგეგმილი კონტროლი მიიღწევა შემდეგი ღონისძიებებით:

- დამატებითი ელექტროენერჯის წარმოება განახლებადი ენერჯის წყაროებიდან - ჰიდრო, მზის და ქარის ჩათვლით. მოსალოდნელია, რომ ეს მოითხოვდეს, სულ მცირე, სახელმწიფო სექტორის

ერთეულებთან PPA ხელშეკრულებების დადებას. შესაძლოა საჭირო გახდეს სხვა ფორმის დამატებითი ფისკალური მხარდაჭერაც, მაგალითად, ინფრასტრუქტურული სამუშაოებისთვის, ან კაპიტალისა და ვალის დაფინანსებისათვის იმ პროექტებისთვის, რომლებსაც ახორციელებს სახელმწიფო სექტორის ერთეული.

- თბოელექტროენერჯის წარმოების ეფექტურობის გაუმჯობესება და ელექტროენერჯის გადაცემის და განაწილების ქსელში დანაკარგების შემცირება. აღნიშნული შესაძლოა მოითხოვდეს სახელმწიფო სექტორის ინვესტიციებს, რომელსაც ექნება ფისკალური გავლენა.

ტრანსპორტი

CSAP ითვალისწინებს, რომ ტრანსპორტით გამოწვეული ემისიების დაგეგმილი კონტროლი მიიღწევა შემდეგი ღონისძიებებით:

- ძველი და მაღალი ემისიის მქონე ავტომობილების წილის შემცირება და ახალი, ჰიბრიდული, ელექტრო და დაბალი ემისიის მქონე ავტომობილების წილის ზრდა. თუმცა შესაძლოა აღნიშნულის მიღწევა სირთულეს წარმოადგენდეს ფისკალური სტიმულების გარეშე, მაგ. საგადასახადო და საბაჟო შეღავათები.
- საზოგადოებრივი და არამოტორიზებული ტრანსპორტის გამოყენების ზრდა, რაც შესაძლოა ვერ განხორციელდეს მნიშვნელოვანი საჯარო ინვესტიციების გარეშე.
- მკაცრი ახალი რეგულაციები, კერძოდ სატრანსპორტო საშუალებების ინსპექტირების უფრო მკაცრი სტანდარტები და შეზღუდვები ქალაქებში მოტორიზებულ ტრანსპორტზე. ამგვარმა ზომებმა შესაძლოა უარყოფითი გავლენა მოახდინოს ეკონომიკურ ზრდაზე და შესაბამისად, ფისკალურ შემოსავლებზე, ეკონომიკური საქმიანობის ხარჯების ზრდით, თუმცა აღნიშნული შესაძლოა არ იყოს არსებითი 2025 წლამდე პერიოდში. ნებისმიერ შემთხვევაში, შერბილების ღონისძიებებზე მოკლევადიანი ეკონომიკური ხარჯების გაწევა გარდაუვალია და კრიტიკულად მნიშვნელოვანია, რათა შემცირდეს კლიმატის ცვლილებიდან მომდინარე გრძელვადიანი ეკონომიკური ხარჯები.

შენობები

CSAP ითვალისწინებს, რომ შენობებიდან გამოწვეული ემისიების დაგეგმილი კონტროლი მიიღწევა შემდეგი ღონისძიებების საშუალებით:

- შენობა-ნაგებობების ენერგოეფექტურობის გაუმჯობესება, კერძოდ მათი გათბობისა და განათების სისტემების. CSAP ნათლად მიუთითებს ენერგოეფექტური ნათურების და წყლის გასათბობად მზის ენერჯის გამოყენების ფისკალურ სტიმულებზე. ამ და სხვა ფისკალური სტიმულების ხარჯები შესაძლოა არ აისახოს 2025 წლამდე ფისკალურ პროგნოზებში.
- ენერგოეფექტური ნათურების დაყენება ყველა საჯარო შენობაში და სკოლაში, მოპირკეთების განახლება და მყარი საწვავის გამათბობლების შეცვლა ან გაუმჯობესება. არ არის ცხადი ყველა ეს ხარჯი აისახება თუ არა 2025 წლამდე ფისკალურ პროგნოზებში.
- მშენებლობასთან დაკავშირებული უფრო მკაცრი რეგულაციები. არ არის ნათელი, აღნიშნული ეხება მხოლოდ ახალ შენობებს თუ უკვე არსებულ შენობებსაც და შესაბამისად, არსებობს თუ არა მოდიფიკაციის საჭიროება. ამგვარმა რეგულაციებმა შეიძლება გამოიწვიოს დამატებითი ფისკალური ხარჯები, საჯარო შენობების ხარჯებზე მათი გავლენის გამო და ასევე ნეგატიური გავლენა მოახდინოს ეკონომიკურ ზრდაზე, ანალოგიურად სატრანსპორტო სექტორის მკაცრი რეგულაციების შემთხვევაშიც.

მრეწველობა

CSAP ითვალისწინებს მრეწველობაში ემისიების დაგეგმილი კონტროლის მიღწევას ცემენტის წარმოებაში ენერჯის მოხმარების შემცირების გზით და აზოტმჟავას წარმოებაში ემისიების კლების საშუალებით. არ არის ცხადი აღნიშნული ღონისძიებების დაფინანსების წყაროები და შესაძლო ფისკალური ხარჯები. ამდენად, შესაძლოა ისინი წარმოადგენდნენ არსებითი ფისკალური რისკის წყაროს 2025 წლამდე პერიოდისთვის.

სოფლის მეურნეობა

CSAP მიზნად ისახავს მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის (20%-ის) საკვების ხარისხის მაქსიმალურად გაზრდას, რაც შეამცირებს სათბური გაზების ემისიას. არ არის ცხადი აღნიშნული მიზნის მისაღწევად ფისკალური სტიმულების საჭიროება.

ნარჩენების მართვა

CSAP ითვალისწინებს, ნარჩენების მართვიდან ემისიების დაგეგმილი კონტროლის მიღწევას შემდეგი საშუალებებით:

- არსებული ნაგავსაყრელების დახურვა და ახლის აშენება, მათ შორის, დიდი ნაგავსაყრელების გაზის შეკრების და მეორადი გამოყენების სიტემებით აღჭურვას.
- ნარჩენების მეორადი გადამუშავება/გამოყენების ხელშეწყობა.
- ურბანული ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების აშენება, ასევე რამდენიმე ნაგებობის აღჭურვა გაზის შეკრებისა და დამუშავების სისტემებით, მათ შორის, თბილისის, ბათუმის და ქობულეთის გამწმენდი ნაგებობების.

არ არის ცხადი აღნიშნული ღონისძიებების ფისკალური შედეგები.

სატყეო მეურნეობა

CSAP ითვალისწინებს ტყეების ნახშირორჟანგის შთანთქმის შესაძლებლობების გაზრდას შემდეგი გზებით:

- დაზიანებული ტყის აღდგენა
- ტყის მდგრადი მართვის ხელშეწყობა.

არ არის ცხადი აღნიშნული ღონისძიებების ფისკალური შედეგები

გავლენა ფისკალურ პროგნოზებზე

სტიქიური მოვლენების და ზემოთ აღწერილი ადაპტაციისა და შერბილების პოლიტიკის გარდა, კლიმატის ცვლილება სავარაუდოდ გავლენას მოახდენს ფისკალურ პროგნოზებზე კომპლექსური და განუსაზღვრელი გზებით. კლიმატის ცვლილების გლობალური ეფექტი შეიძლება მოიცავდეს ცვლილებებს გრძელვადიან საპროცენტო განაკვეთის მაჩვენებლებში, რაც გავლენას მოახდენს დაფინანსების ვარიანტებზე და ვალის პროგნოზებზე.

ფირმების მიერ წარმოების და ინვესტიციების, ასევე საოჯახო მეორნეობების მოხმარების ცვლილებები გავლენას მოახდენს საგადასახადო ბაზაზე, რაც ასევე გავლენას იქონიებს სახელმწიფო ხარჯებზე. მაგალითად, კლიმატის ცვლილებით გამოწვეულმა ტემპერატურის მატებამ, შესაძლებელია გაზარდოს ჯანდაცვის ხარჯები. მათ შორის, შემდეგი მიზეზებით:

- სტიქიური მოვლენების შედეგები.
- ზაფხულის უკიდურესი სიციხის გავლენა ავადობაზე, მათ შორის ქრონიკული და ეპიდემიური დაავადებების გავრცელება
- ჰაერის დაბალი ხარისხი
- მეორე მხრივ, უფრო მაღალი სიკვდილიანობა, ნაკლები სიცივე ზამთრის პერიოდში და ნაკლები ემისიები შეიძლება აღმოჩნდეს ჯანმრთელობის ხარჯების მაკომპენსირებელი ფაქტორი.

მთავრობის მიერ 2021 წლის აპრილში დამტკიცებული განახლებული NDC დოკუმენტის მიხედვით აღებულ იქნა ვალდებულება, კლიმატის ცვლილების საქართველოს ჯანდაცვის სისტემაზე შესაძლო გავლენის შესწავლის შესახებ. არსებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით სპეკულაციური იქნება იმის მტკიცება რომ აღნიშნული რისკი შეიძლება მატერიალიზდეს 2022-2025 წლების პერიოდში, თუმცა არც მისი სრულად გამორიცხვაა შესაძლებელი.

დასკვნა

სავარაუდოა, რომ კლიმატის ცვლილება გავლენას მოახდენს ფისკალურ პროგნოზებსა და რისკებზე კომპლექსური და განუსაზღვრელი გზებით. როგორც ფისკალური რისკის მართვის ნებისმიერ პროცესში, მოცემული ანალიზიც მიზნად ისახავს პირველ რიგში კონკრეტული რისკების იდენტიფიცირებასა და რაოდენობრივ შეფასებას. მონაცემთა შეზღუდული ხელმისაწვდომობა, მეთოდოლოგიური გამოწვევები და იმ რისკების რაოდენობრივი შეფასება, რომლებსაც რეალიზების მცირე პრეცედენტი აქვთ, წარმოადგენს ძირითად გამოწვევებს კლიმატის ცვლილებიდან მომდინარე ფისკალური რისკების ანალიზის პროცესში.

კლიმატის ცვლილება გრძელვადიანი ფენომენია. საქართველო ჯერ არ აწარმოებს ფისკალურ პროგნოზების ოფიციალურ შეფასებას BDD პერიოდს მიღმა.

ფინანსთა სამინისტრო გეგმავს გრძელვადიანი ფისკალური მდგრადობის შეფასებების გამოქვეყნებას. ამ შეფასებაში განხილული იქნება კლიმატის ცვლილების ნელი ზემოქმედება საქართველოს ფისკალურ მდგომარეობასა და შესრულებაზე.

2022 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტისა და 2023-2025 წლების ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულებების დოკუმენტის (BDD) პერიოდისთვის:

- კლიმატის ცვლილებამ (განსაკუთრებით, ჰიდრომეტეოროლოგიურმა მოვლენებმა) შესაძლოა უარყოფითი გავლენა მოახდინოს ფისკალურ მდგომარეობასა და შესრულებაზე. ისტორიულმა მონაცემებმა შესაძლოა არასაკმარისად შეაფასოს მათი მომავალი სიხშირე და სიმძიმე.
- ადაპტაციის და შემარბილებელი ღონისძიებების ხარჯების გაწევა მოხდება 2022-2025 წლებში, რათა შემცირდეს კლიმატის ცვლილების გრძელვადიანი ეფექტები, თუმცა, ამ ხარჯების ოდენობა დაუზუსტებელია.

დანართები

დანართი 1

სახელმწიფო საწარმოთა შვილობილი კომპანიები

N	საწარმოს დასახელება	სახელმწიფო ს წილი %	დამფუძნებელი	სექტორი (PC/GG)
1	შპს საქნავთობპროდუქტი	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
2	შპს თბილისის N2 ფილტვის დაავადებათა ამბულატორიული კლინიკა	100	სს ტუბერკულოზისა და ფილტვის დაავადებათა ეროვნული ცენტრი	GG
3	სს ქართული ფილმი	100	სს ქართული კინოს განვითარების ცენტრი	GG
4	შპს ჯიარ ქონების მართვა	100	სს საქართველოს რკინიგზა	PC
5	შპს ჯიარ ლოგისტიკა და ტერმინალები	100	სს საქართველოს რკინიგზა	PC
6	შპს საქეინი	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
7	შპს თბილისის სახელმწიფო საკონცერტო დარბაზი	100	შპს აქტივების მართვისა და განვითარების კომპანია	GG
8	შპს საქოპოსერვისი	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
9	JSC Georgian Railway Construction	100	სს საქართველოს რკინიგზა	GG
10	შპს საქართველოს მაღალი ტექნოლოგიების ეროვნული ცენტრი	100	შპს აქტივების მართვისა და განვითარების კომპანია	PC
11	შპს თბილისის ბავშვთა ინფექციური კლინიკური საავადმყოფო	100	არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი საქართველოს სამედიცინო ჰოლდინგი	PC
12	სს გვი ზალდასტანიშვილის სახელობის ამერიკული აკადემია თბილისში	0.05	შპს თბილავიამშენი	GG
13	შპს სპეც-კაპ სერვისი	100	შპს აქტივების მართვისა და განვითარების კომპანია	GG
14	შპს ჯორჯია ტრანზიტი	100	სს საქართველოს რკინიგზა	PC
15	შპს საქსპეცტრანსი	100	შპს აქტივების მართვისა და განვითარების კომპანია	GG
16	შპს აკადემიკოს ნიკოლოზ ყიფშიძის სახელობის ცენტრალური საუნივერსიტეტო კლინიკა	100	არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი საქართველოს სამედიცინო ჰოლდინგი	PC
17	შპს თბილისის N1 ფილტვის დაავადებათა ამბულატორიული კლინიკა	100	სს ტუბერკულოზისა და ფილტვის დაავადებათა ეროვნული ცენტრი	GG
18	შპს კლინიკური პათოლოგიის სამეცნიერო-პრაქტიკული ცენტრი	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
19	შპს ტექნიკური სპეციალისტების მომზადების ცენტრი	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
20	შპს თამ-ველი	100	შპს თბილავიამშენი	GG
21	შპს თამ-ენერჯი	100	შპს თბილავიამშენი	GG
22	შპს თამ-კერა	100	შპს თბილავიამშენი	GG
23	შპს თამ - პოლიმერი	100	შპს თბილავიამშენი	GG
24	შპს სამთომშველი	100	შპს აქტივების მართვისა და განვითარების კომპანია	PC
25	შპს მოდის სახელობის ლიცეუმი	100	შპს დემეტრე 96	GG

N	საწარმოს დასახელება	სახელმწიფო ს წილი %	დამფუძნებელი	სექტორი (PC/GG)
26	შპს ეროვნული ნაწარმის გაყიდვების სამსახური	100	შპს დემეტრე 96	GG
27	სს "თამ" თბილავიამშენი	93	შპს თბილავიამშენი	PC
28	შპს ვახტანგ ბოჭორიშვილის სახელობის სეფისის საწინააღმდეგო ცენტრი	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
29	შპს ქუთაისის პრესის სახლი	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
30	შპს ქუთაისის სამხარეო ნარკოლოგიური ცენტრი	100	შპს ფსიქიკური ჯანმრთელობის და ნარკომანიის პრევენციის ცენტრი	GG
31	შპს ზუგდიდის პროფილაქტიკური დეზინფექციის განყოფილება	100	შპს დეზინფექციის, დეზინსექციის დერატიზაციისა და სტერილიზაციის სპეციალიზირებული ეპიდზედამხედველობის ცენტრი	GG
32	სს სანატორიუმი რკინიგზელი	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
33	შპს აბასთუმნის ფილტვის ცენტრი	100	სს ტუბერკულოზისა და ფილტვის დაავადებათა ეროვნული ცენტრი	GG
34	შპს ქალაქ ბოლნისის აგრობაზარი	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
35	სს თევზ	90	შპს რეაბილიტაცია	GG
36	სს მარმარილო	56	შპს რეაბილიტაცია	GG
37	შპს რეგიონული ჯანდაცვის ცენტრი	100	არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი საქართველოს სამედიცინო ჰოლდინგი	GG
38	სს კურორტი მენჯი	100	შპს აქტივების მართვისა და განვითარების კომპანია	GG
39	შპს ქართული ტრადიციები	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
40	შპს წალენჯიხის აგრარული ბაზარი	100	შპს ქართული ბაზარი	GG
41	შპს საქ. საზღვაო სანაოსნო	100	შპს აქტივების მართვისა და განვითარების კომპანია	PC
42	შპს "ვარდნილჰესების კასკადი"	100	შპს ენგურჰესი	PC
43	შპს საქპრესა +	100	სს საქპრესა	GG
44	შპს ჯინო გრინ სითი კორპორაცია	49	შპს საპარტნიორო ფონდი-მწვანე განვითარება	GG
45	შპს ჯიარ ტრანს-შიფმენტი	100	სს საქართველოს რკინიგზა	PC
46	შპს ჯიარ ტრანზიტ	100	სს საქართველოს რკინიგზა	PC
47	შპს "მაგანა ჰესი"	49	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
48	შპს ჯორჯიან კარგო	100	შპს საქართველოს ფოსტა	GG
49	შპს "ჯეო-ემ-ტექს"	100	შპს "დელტა ტექსტილი"	GG
50	შპს გარდაბნის თბოსადგური	49	სს საპარტნიორო ფონდი	PC
51	შპს ჯიარ ტრანზიტ ლაინი	100	სს საქართველოს რკინიგზა	PC
52	სს ჩალიკ ჯორჯია ვინდ	15	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
53	შპს საქართველოს მზის კომპანია	10	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
54	შპს "ზესტაფონის ქარის ელექტროსადგური	10	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
55	შპს ენგურის ტურისტული ცენტრი	100	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
56	შპს ჟურნალი ანაკლია	100	შპს ანაკლიის განვითარების კონსორციუმი	GG

N	საწარმოს დასახელება	სახელმწიფო ს წილი %	დამფუძნებელი	სექტორი (PC/GG)
57	შპს ბორჯომჰესი	100	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
58	სს საქართველოს ენერჯეტიკული ბირჟა	50	სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა, სს ელექტროენერჯეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი	GG
59	შპს საქართველოს სათბურების კომპანია	100	შპს რეაბილიტაცია	GG
60	შპს ფსიკიკური ჯანმრთელობის და ნარკომანიის პრევენციის ცენტრი	100	არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი საქართველოს სამედიცინო ჰოლდინგი	GG
61	შპს საქართველოს ხილისა და ბოსტნეულის ექსპორტის კომპანია	100	შპს თბილისის ლოგისტიკის ცენტრი	GG
62	შპს "ახალსოფელი ჰესი"	100	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
63	შპს საქართველოს პროდუქტი	100	შპს თბილისის ლოგისტიკის ცენტრი	GG
64	სს უნივერსალური სამედიცინო ცენტრი	100	არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი საქართველოს სამედიცინო ჰოლდინგი	GG
65	სს "ალტერნატიული ენერჯის კომპანია"	15	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
66	შპს "ყვირილა ჰესი"	20	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
67	შპს „ჩორდულა ჰესი“	45	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
68	შპს ენგურის ჰიდრომაკუმულირებელი ელექტროსადგური	40	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი/სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია/შპს ენგურჰესი	GG
69	სს ნამახვანი	100	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
70	შპს ინტერ გლას-საქართველო	40	შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია	GG
71	შპს საქართველოს გაზსაცავის კომპანია	100	სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	GG
72	შპს ფოთი თიზ კომუნალური მართვა თზკ	100	შპს ფოთის თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა	GG
73	შპს ჯიარ ბორჯომი-ბაკურიანი	100	შპს ჯიარ ქონების მართვა	GG
74	შპს გარდაზნის თბოსადგური 2	100	სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	PC
75	შპს ქუთაისის დავით აღმაშენებლის სახელობის საერთაშორისო აეროპორტი	100	შპს საქართველოს აეროპორტების გაერთიანება	GG
76	შპს "Qareli Wind Farm"	40	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	GG
77	სს კარჩალ ენერჯი	100	სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	GG
78	Georgian Post (Greece)I.K.E	100	შპს საქართველოს ფოსტა	GG
79	GOGC Trading S.A.	100	სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	GG
80	შპს ჯორჯიან პოსტ (ჩეხ)	100	შპს საქართველოს ფოსტა	GG
81	შპს გარდაზნის თბოსადგური 3	100	სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	GG
82	შპს საქართველოს ბუნებრივი გაზის გადამცემი ქსელის ოპერატორი	100	სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	GG
83	შპს აგროსერვის ცენტრი	100	შპს სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკის და სერვისების კომპანია	GG

სახელმწიფო საწარმოები

N	საწარმოს დასახელება	სახელმწიფოს წილი %	დამფუძნებელი	სექტორი (PC/GG)	დარგი განახლებული	ბრუნვა 2020 (ათასი ლარი)
1	სს ელმავალმწენებელი	12.8	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	2,100.6
2	შპს ზაურ ხუბუტიას სახელობის დეენილა საოჯახო მედიცინის ცენტრი დიოსკურია	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	36.4
3	შპს ვარდების რევოლუციის პარკი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	PC	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	33.8
4	სს აგროინვესტი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	საფინანსო საქმიანობა	-
5	სს რემენი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	11.5
6	შპს საქექსპერტიზა	100	საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატა	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	110.8
7	შპს ქ. თბილისის N3 სამკურნალო პროფილაქტიკური ცენტრი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	171.6
8	სს მშენებელი	51	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	-
9	სს ბორის პაიჭაძის სახელობის ეროვნული სტადიონი	91.5	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	450.9
10	შპს ვ. სანიკიძის სახელობის ომის ვეტერანთა კლინიკური ჰოსპიტალი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	5.2
11	შპს შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა სოციალური რეაბილიტაციის ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	70.4
12	შპს მოზრდილთა და ბავშვთა პათოლოგიის პათოლოგანატომიური სამედიცინო-პრაქტიკული ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
13	სს ტუმბერკულოზისა და ფილტვის დაავადებათა ეროვნული ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	673.7
14	შპს ღვინის ლაბორატორია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	1,557.4
15	სს საქართველოს რკინიგზა	100	სს საპარტნიორო ფონდი	PC	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	419,710.9
16	შპს თბილისის სატრანსპორტო კომპანია	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	PC	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	82,753.9
17	სს ნ. მახვილამის სახელობის შრომის მედიცინისა და ეკოლოგიის სამედიცინო კვლევითი ინსტიტუტი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
18	შპს სისხლის გადასხმის საქალაქო სადგური	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	15.8
19	შპს ჰერმესი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	PC	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	4,610.7
20	შპს ქართული ბაზარი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
21	შპს საქართველოს ტელერადიოცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	4,715.5
22	შპს საქართველოს ფოსტა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	76,467.7
23	სს საკპრესა	15	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	-
24	სს საქართველოს ტუნგო და ეთერზეთი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-

25	შპს გაზეთი გურჯისტანი	51	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
26	სს კახეთის ენერჯოდისტრიბუცია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	-
27	სს ენერგორემმენტი	9	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	-
28	შპს თბილისის N1 სტომატოლოგიური პოლიკლინიკა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	16.4
29	შპს მარაბდა-კარწახის რკინიგზა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	3,779.5
30	შპს საოჯახო მედიცინის ცენტრი - აფხაზეთი	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	35.3
31	შპს საქართველოს მელიორაცია	100	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	GG	სოფლის მეურნეობა, ნადირობა და სატყეო მეურნეობა	8,591.7
32	შპს სერვისი - 7	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	1,290.9
33	შპს სამეფო უბნის თეატრი	49	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	123.9
34	შპს წინანდლის მამულები	46	სს საპარტნიორო ფონდი/შპს "წინანდლის სავანე" (სილქ როუდ ჯგუფი)(54.49%)	GG	სასტუმროები და რესტორნები	6,264.8
35	შპს საქართველოს ლატარიის კომპანია	70	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
36	შპს გაზეთი ვრასტანი	51	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
37	შპს წყნეთის საეიპო ამბულატორია	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	23.7
38	სს ენერგოტექნომპლექტი	25	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	7.7
39	შპს სპორტმშენსერვისი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	31,303.6
40	შპს პელიკომი	2	საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატა	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	34.1
41	სს საქტრანსგაზმრეწვი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	-
42	შპს ჯი სი სი აი სერვისი	100	საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატა	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	152.0
43	შპს ლოგოსი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
44	სს საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	139,698.0
45	შპს მედულა - ქიმიოთერაპიის და იმუნოთერაპიის კლინიკა	15	საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	3.5
46	შპს მუშთაიდის კულტურისა და დასვენების პარკი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	PC	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	408.7
47	შპს სახელმწიფო სამშენებლო კომპანია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	442.1
48	სს ელექტროენერჯეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	652,372.7
49	შპს საოჯახო მედიცინის ცენტრი ცხუმი	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	13.0
50	შპს აფხაზეთის ფსიქონევროლოგიური დისპანსერი	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	0.5
51	შპს დემეტრე 96	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-

52	შპს წყალთა სახეობის ცენტრი-ტონუსი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	156.2
53	შპს EXPRESS	70	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	245.5
54	შპს თბილისის №4 საოჯახო მედიცინის ცენტრი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	441.9
55	შპს რეაბილიტაცია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	140.6
56	შპს საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	187,671.5
57	შპს თბილვაიამშენი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	1,630.5
58	შპს საქვესერვისი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
59	სს საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაცია	100	სს სპარტნიორო ფონდი	PC	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	704,996.6
60	შპს თბილერვის ჯგუფი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	94,209.3
61	შპს დენილთა საოჯახო მედიცინის ცენტრი	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	163.2
62	შპს საქართველოს ნავთობისა და გაზის სერვისული კომპანია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
63	შპს სამედიცინო ამბულატორია ფონიჭალა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	15.4
64	შპს სოფლის მეურნეობის ლოჯისტიკის და სერვისების კომპანია	100	ააიპ სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტო	GG	სოფლის მეურნეობა. ნადირობა და სატყეო მეურნეობა	13,119.7
65	სს შენობა-ნაგებობების მშენებელი	8	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	-
66	შპს საქაერონავიგაცია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	51,323.3
67	შპს ქ.თბილისის N25-ე მოზრდილთა პოლიკლინიკა	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	67.4
68	სს დუღაბი	49	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-
69	შპს ლილოს სამედიცინო ცენტრი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	26.3
70	შპს ქალაქ თბილისის ფსიქიკური ჯანმრთელობის ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	13.4
71	სს გაერთიანებული ენერჯეტიკული სისტემა საქრუსენერგო	50	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	37,838.4
72	შპს დეზინფექციის, დეზინსექციის დერატიზაციისა და სტერილიზაციის სპეციალიზირებული ეპიდზედამხედველობის ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
73	შპს მშენტექნიკოსი	63	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	-
74	შპს სამედიცინო რეაბილიტაციის ამბულატორიული ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	25.3
75	სს ბიზნესცენტრი აგრომონტაჟი	59	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
76	შპს სპორტის სასახლე	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	PC	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	835.1
77	სს ინფექციური პათოლოგიის შიდსისა და კლინიკური იმუნოლოგიის სამეცნიერო-პრაქტიკული ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	533.5
78	შპს ქუთაისის N4 შერეული პოლიკლინიკა	100	ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	223.5

79	შპს ბისტრო	25	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
80	შპს ქუთაისის რეგიონალური სისხლის ბანკი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	74.7
81	შპს ქუთაის ლიფტი	100	ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
82	შპს ქუთაისის მოზრდილთა N5 პოლიკლინიკა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	42.5
83	შპს ბ.გაბაშვილის სახელობის კულტურისა და დასვენების პარკი	100	ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	185.0
84	შპს ლჯ და კომპანია - დასავლეთ საქართველოს ტუბერკულოზისა და ინფექციურ პათოლოგიათა ცენტრი	5	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	6,276.9
85	შპს ქუთაისის დ. ნაზარიშვილის სახელობის საოჯახო მედიცინისა და საოჯახო მედიცინის რეგიონალური სასწავლო ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	330.5
86	შპს იჯიეს	50	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	23.4
87	შპს შანს ოილი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	-
88	სს რიონი	62	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-
89	შპს კომპანია იმერეთმშენი-2000	5	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	-
90	შპს დევნილთა საოჯახო მედიცინის ცენტრი - ბიჭვინთა	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	17.3
91	შპს საშენი მასალები	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	-
92	შპს საფეხბურთო კლუბი ტორპედო ქუთაისი	100	ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	19.6
93	შპს ვარდისუბანი	70	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	სასტუმროები და რესტორნები	-
94	შპს მთის კურორტების განვითარების კომპანია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	64,633.3
95	შპს ფოთი ქალაქტრანსპორტი	100	ფოთის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	-
96	შპს საფეხბურთო კლუბი კოლხეთი 1913	100	ფოთის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
97	აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა ფოთის პოლიკლინიკა	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	5.3
98	ლაბორატორიული კვლევის ცენტრი	100	ფოთის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
99	შპს ფოთის თავისუფალი ინდუსტრიული ზონა	10	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	3,718.3
100	შპს საფეხბურთო კლუბი ჭიათურა	100	ჭიათურის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
101	შპს ქვემო ქართლის რეგიონალური სისხლის გადასხმის სადგური	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
102	შპს რუსთავის ფსიქიკური ჯანმრთელობის ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	12.1
103	ქ. რუსთავის კანისა და ვენსნეულებათა დისპანსერი	100	რუსთავის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	96.7
104	შპს ხუროთმოძღვარი	100	რუსთავის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	43.0
105	შპს გემა	100	რუსთავის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	148.1

106	შპს საკალათბურთო კლუბი - რუსთავი 1991	100	რუსთავის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
107	შპს რუსთავის მუნიციპალური ავტოტრანსპორტის საწარმო	100	რუსთავის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	119.1
108	სს სამშენებლო ფირმა "ქართლი"	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	103.3
109	შპს გორის სტომატოლოგიური პოლიკლინიკა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	1.5
110	შპს ქურთის საავადმყოფო	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
111	შპს ნიქოზის ამბულატორია	100	გორის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	33.1
112	სს ტყიბულის ნავთობპროდუქტი	51	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	-
113	შპს საფეხბურთო კლუბი მეშახტე	100	ტყიბულის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
114	სს ცეკევირის ზუგდიდის სასურსათო კომბინატი	51	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	41.7
115	შპს ზუგდიდის ფარმაცია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	0.6
116	შპს სამეგრელო-ზემო სვანეთის ტელერადიოკომპანია სამეგრელო	64	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
117	შპს ინფრასტრუქტურის განვითარების კომპანია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
118	შპს აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა ზუგდიდის პოლიკლინიკა	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	103.7
119	შპს ზუგდიდის მუნიციპალური ტრანსპორტი	100	ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	-
120	სს სანატორიუმი გელათი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
121	სს სანატორიუმი იმერეთი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
122	სს სანატორიუმი მეგობრობა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
123	შპს გეგუთის პოლიკლინიკა	100	წყალტუბოს მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	58.1
124	შპს პროგრესი	50	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	-
125	შპს აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა წყალტუბოს პოლიკლინიკა	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	27.8
126	შპს ლარგვისის საექიმო ამბულატორია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
127	შპს ახალგორის რაიონული პოლიკლინიკა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
128	შპს ახალგორის რაისაავადმყოფო	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
129	შპს წინაგრის საექიმო ამბულატორია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
130	შპს რესტორანი ზადათი	51	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	1.5
131	შპს დეზ-ეფექტი	100	ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
132	შპს საავადმყოფო-პოლიკლინიკური გაერთიანება	100	ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	10.5

133	შპს ქვევის საეკიმო ამბულატორია	100	ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	2.3
134	შპს კომუნალური მეურნეობა	100	ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
135	შპს გაზეთი ბოლნისი	100	ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
136	შპს ბოლნისის კულტურისა და დასვენების პარკი	100	ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	4.8
137	შპს საფეხბურთო კლუბი სიონი (LTD Football Club Sioni)	100	ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	614.7
138	შპს ბოლნისი-2000	70	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
139	შპს უნიონი	20	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	19.9
140	სს უნივერსალი	33	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
141	შპს კოჯრის საეკიმო ამბულატორია	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	3.9
142	სს თბილისრესმშენი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	-
143	შპს კუმისის ამბულატორია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	0.0
144	შპს ახალი სამგორის ამბულატორია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
145	შპს შატო ზეგანანი	3	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	422.0
146	სს კურორტი ახტალა	99	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	251.9
147	შპს შიდა ქართლის პირველადი ჯანდაცვის ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	1.0
148	შპს შირაქი	100	დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
149	შპს დუშეთის დეზინფექციის სამსახური	100	დუშეთის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
150	შპს ბარისახოს ამბულატორია დღის სტაციონარი	100	დუშეთის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
151	შპს შატლის საეკიმო ამბულატორია	100	დუშეთის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
152	შპს ავტოსატრანსპორტო საწარმო - 2006	100	დუშეთის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	171.7
153	სს გრაცია	43	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
154	შპს ყვირილა	100	ზეესტაფონის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	42.0
155	შპს მანგლისის საავადმყოფო პოლიკლინიკა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	1.2
156	შპს თეთრიწყაროს სერვის ჯგუფი	100	თეთრიწყაროს მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	1,053.4
157	სს ალაზანი	50	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
158	სს აკურა	99	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	PC	დამამუშავებელი მრეწველობა	37,938.3
159	შპს დეო-კლავი	20	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-
160	შპს თუშეთგზა	100	ახმეტის მუნიციპალიტეტი	GG	მშენებლობა	382.5

161	შპს თელავის ფსიქონევროლოგიური დისპანსერი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	38.2
162	შპს ბავშვთა ჯანმრთელობის ცენტრი	100	თელავის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	74.6
163	შპს თერჯოლა	100	თერჯოლის მუნიციპალიტეტი	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	-
164	შპს თერჯოლის პროფდენინფექცია	100	თერჯოლის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
165	შპს ახალი განთიადი	100	კასპის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	0.4
166	შპს გრიგოლ ორმოცაძის სახელობის ცენტრი ნეგრონი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	21.9
167	შპს ლანჩხუთი	100	ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტი	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	-
168	შპს გურიის სამედიცინო ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
169	შპს მარნეულის მუნიციპალიტეტის ავტოპარკი	100	მარნეულის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	204.0
170	შპს ავტოზაზი	5	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	3.9
171	სს შინა	0.1	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	62,764.5
172	შპს დასტაქარი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	2.2
173	შპს საქენერგოტექრემონტი	46	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	-
174	შპს იუნიორმშენი	60	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	მშენებლობა	-
175	შპს დევები	1	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	სასტუმროები და რესტორნები	-
176	შპს ნინოწმინდის უბონი	56	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-
177	შპს ადამ ბერიძის სახელობის ნიადაგისა და სურსათის დიაგნოსტიკური ცენტრი "ანასეული"	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	სოფლის მეურნეობა, ნადირობა და სატყეო მეურნეობა	534.3
178	ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის გამგეობის საწარმო - შპს "მუნიციპალური ტრანსპორტი"	100	ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	-
179	სს სამტრედია 2002	90	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
180	შპს სამტრედიის მაცნე	100	სამტრედიის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
181	შპს სპორტული კომპლექსი - სამტრედია	100	სამტრედიის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
182	შპს საჩხერის წყალკანალი	100	საჩხერის მუნიციპალიტეტი	GG	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	664.3
183	სს საჩხერის საწარმო კომბინატი	75	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	სამთომომოვებითი მრეწველობა	-
184	შპს საყალიბე ქვიშები	49	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	სამთომომოვებითი მრეწველობა	515.8
185	სს საჩხერეგაზი	100	საჩხერის მუნიციპალიტეტი	PC	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	6,023.6
186	სს საჩხერის რაიონული საავადმყოფო-პოლიკლინიკური გაერთიანება	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	1,345.0
187	შპს სენაკის საავადმყოფო-პოლიკლინიკური გაერთიანება	100	სენაკის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	48.5

188	შპს საინფორმაციო ცენტრი	100	სენაკის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
189	შპს სენაკის ზაფხვითა საავადმყოფო	100	სენაკის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	15.5
190	შპს ამბულატორიულ-პოლიკლინიკური გაერთიანება	100	სენაკის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	33.9
191	შპს სენაკის სამშობიარო სახლი	100	სენაკის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	12.8
192	შპს სენაკის ფსიქიკური ჯანმრთელობის ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
193	სს სენაკის რაიონული საავადმყოფო	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
194	შპს სენაკის დევნილთა პოლიკლინიკა	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	7.0
195	შპს პანაცეა	100	ვაზბეგის მუნიციპალიტეტი	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	209.1
196	შპს მედია-ცენტრი	100	ყვარლის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	2.5
197	შპს კვერი	72	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	სოფლის მეურნეობა. ნადირობა და სატყეო მეურნეობა	-
198	შპს ცაგერის მანქანა-ტრაქტორთა პარკი	100	ცაგერის მუნიციპალიტეტი	GG	მშენებლობა	-
199	შპს ჯვარი-94	43	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
200	სს ჯვარის ნავთობპროდუქტი	56	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	-
201	შპს აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა ჯვარის ამბულატორია	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	38.5
202	შპს აღმოსავლეთ საქართველოს ფსიქიკური ჯანმრთელობის ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	0.2
203	შპს წალკის მუნიციპალიტეტის ავტოსერვისი	100	წალკის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	-
204	სს ავტოტრანსი	36	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	3.3
205	შპს კურორტ წყალტუბოს განვითარების კომპანია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
206	სს ხაშურის მიწის ტარა	23	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	29.8
207	შპს მზია ნიკოლაიშვილის სახელობის სურამის სადაბო პოლიკლინიკა	100	ხაშურის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	1.1
208	შპს ხაშურის დეზინფექციის, დერატიზაციის და სტერილიზაციის სამსახური	100	ხაშურის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
209	სს ხობის ნავთობპროდუქტი	51	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	-
210	აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა ხობის პოლიკლინიკა	100	სახელმწიფო ორგანო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	2.9
211	შპს ხობი დასუფთავება და განათება	100	ხობის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	39.6
212	შპს აფხაზეთი	100	ხობის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
213	შპს აკად. ბ. ნანეიშვილის სახელობის ფსიქიკური ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი	5	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	6,187.2
214	შპს ბათუმის საზღვაო ნავსადგური	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	51,902.8
215	შპს აჭარის აქტივების მართვის კომპანია	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-

216	შპს ბათუმის ნავთობგადამამუშავებელი ქარხანა	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	PC	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	498.0
217	სს ბათუმის ავტოსადგური	30	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	198.6
218	შპს ქ. ბათუმის ინფექციური პათოლოგიის, შიდსის და ტუბერკულოზის რეგიონალური ცენტრი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	614.7
219	შპს აჭარის კანის და ვენსნეულუბათა რეგიონალური ცენტრი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	61.2
220	შპს აჭარის ტექნიკური სპეციალისტების მომზადების ცენტრი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	26.1
221	შპს ქ. ბათუმის №1 პოლიკლინიკა	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	406.0
222	შპს ბათუმის აეროპორტი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	3,683.7
223	შპს გაზეთი აჭარა და ადჟარია	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
224	შპს ქ. ბათუმის რესპუბლიკური კლინიკური საავადმყოფო	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	1,634.0
225	შპს საზღვაო ტექსტილის	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	200.7
226	შპს ბათუმის ავტოტრანსპორტი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	5,991.0
227	შპს სანდასუფთავება	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	11,253.2
228	შპს ბათუმის წყალი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	PC	დამამუშავებელი მრეწველობა	14,053.6
229	შპს დინამო ბათუმი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	PC	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	415.5
230	შპს შვი ზღვის ფლორისა და ფაუნის შემსწავლელი სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	PC	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	1,244.2
231	შპს აჭარის ნარჩენების მართვის კომპანია	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	7.9
232	შპს სავაჭრო ცენტრი 2009	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	PC	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	1,508.8
233	შპს Goderdzi Resorts	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	სასტუმროები და რესტორნები	21.8
234	შპს ქედის ავტოსატრანსპორტო საწარმო	100	ქედის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	-
235	შპს ქედის კომუნალურსერვისი	100	ქედის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	547.8
236	შპს ქობულეთის ტრანსრეგულირება	100	ქობულეთის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	418.4
237	სს ქობულეთის საკურორტო პოლიკლინიკა	98	ქობულეთის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	281.9
238	შპს ქობულეთის პროფილაქტიკური დეზინფექციის სადგური	100	ქობულეთის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
239	შპს ქობულეთის წყალი	100	ქობულეთის მუნიციპალიტეტი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	616.2
240	შპს ენგურჰესი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	39,516.2
241	შპს ავტოპარკინგი 2011	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	473.4
242	სს ქართული კინოს განვითარების ცენტრი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
243	შპს ქართული კვების კომპანია	100	საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო	GG	სასტუმროები და რესტორნები	-
244	შპს დელტა ინტერნიშენალ	100	საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო	PC	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	362.3
245	შპს დელტა მშენებელი	100	საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო	GG	მშენებლობა	56,476.1

246	შპს ჩხოროწყუ სამეგრელო	100	ჩხოროწყუს მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
247	შპს ინფრასტრუქტურის განვითარების საპარტნიორო კომპანია	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	საფინანსო საქმიანობა	-
248	არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი საქართველოს სამედიცინო ჰოლდინგი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
249	შპს თოლია 2020	100	საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
250	შპს დელტა ტექსტილი	100	საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	195.3
251	შპს რეგიონული ჰოსპიტალი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
252	შპს იმერეთი გრინერი	50	სს საპარტნიორო ფონდი/ შპს "Georgian Fresh Holding B.V."	GG	სოფლის მეურნეობა, ნადირობა და სატყეო მეურნეობა	1,452.8
253	შპს საქართველოს აეროპორტების გაერთიანება	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	27,106.0
254	სს საქართველოს ენერჯეტიკის განვითარების ფონდი	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	11,975.1
255	შპს ილიას ბაღი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	PC	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	227.1
256	სს საპარტნიორო ფონდი	100	სახელმწიფო	GG	საფინანსო საქმიანობა	742.2
257	სს ბორჯომი ლიკანი ინტერნეიშენალი	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	სასტუმროები და რესტორნები	4,284.2
258	შპს ბორჯომი ლიკანი	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	სასტუმროები და რესტორნები	-
259	შპს "ნიუ ტექნოლოჯი იმპექს"	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-
260	შპს თერმული წყლები	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	PC	დამამუშავებელი მრეწველობა	168.7
261	შპს ლაგოდეხის სავაჭრო ცენტრი	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	მშენებლობა	-
262	შპს საქართველოს შავი ზღვის პორტი	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	0.0
263	შპს ანაკლიის განვითარების კონსორციუმი	0.01	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	46.1
264	შპს სახელმწიფო კვებითი უზრუნველყოფა	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	სასტუმროები და რესტორნები	40,045.2
265	შპს საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატის აკადემია	30	საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატა	GG	განათლება	-
266	შპს რუხის სავაჭრო ცენტრი	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	444.7
267	სს აერო-სტრუქტურების ტექნოლოგიები	33	სს საპარტნიორო ფონდი/შპს პროექტი (33%), Elbit Systems Cyclone Ltd. (34%)	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	26,307.3
268	შპს სტარტაპ საქართველო	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	საფინანსო საქმიანობა	0.0
269	შპს ეკოსერვის ჯგუფი	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	7,107.3
270	ააიპ - მშვიდობის ფონდი უკეთესი მომავლისთვის	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	საფინანსო საქმიანობა	-
271	საქართველო-ბელორუსიის სავაჭრო-ეკონომიკური სააგენტო	10	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	-
272	შპს თბილისის ლოგისტიკის ცენტრი	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
273	შპს პერსპექტივა	100	საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	87.4

274	შპს საკვების წარმოების კომპანია	63	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	112.9
275	შპს საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია	100	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	389.9
276	შპს აქტივების მართვისა და განვითარების კომპანია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	8,952.5
277	სს ნენსკრა ჰიდრო	10	სს საპარტნიორო ფონდი/K Water (Korea) 90%	GG	მშენებლობა	676.4
278	შპს ბლეე სი არენა ჯორჯია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	310.1
279	შპს გლობალ ბრენდი	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	463.3
280	შპს საქართველოს დარგობრივი და რეგიონული განვითარების კომპანია	100	სს საპარტნიორო ფონდი	PC	საფინანსო საქმიანობა	-
281	შპს ლიკანის რეზიდენცია	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	სასტუმროები და რესტორნები	0.1
282	შპს კსკ კავკასიან სუს ჰერიტიუჯ	50	სს საპარტნიორო ფონდი/ შპს "ნატივე ჯორჯიან" (49.90%)	GG	სოფლის მეურნეობა. ნადირობა და სატყეო მეურნეობა	1,172.6
283	შპს ისთ ვესტ ბრიჯი	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	საფინანსო საქმიანობა	-
284	შპს საპარტნიორო ფონდი-მწვანე განვითარება	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	სასტუმროები და რესტორნები	-
285	შპს მოსავლის მართვის კომპანია	100	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	GG	სოფლის მეურნეობა. ნადირობა და სატყეო მეურნეობა	-
286	შპს საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია	100	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	GG	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	45,013.1
287	შპს საკალათბურთო კლუბი ქუთაისი-2010	100	ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
288	შპს ქართული ტრადიციები 2011	100	თბილისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
289	შპს პარკინგსერვისი	100	ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	390.6
290	შპს საფეხბურთო კლუბი ქუთაისის მართვე	100	ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
291	შპს რამაზ შენგელიას სახელობის სტადიონი	100	ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
292	შპს ქუთაისის სატრანსპორტო კომპანია	100	ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	5.7
293	შპს ჭიათურის სატრანსპორტო კომპანია	100	ჭიათურის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	427.7
294	შპს ჭიათურის წყალი	100	ჭიათურის მუნიციპალიტეტი	GG	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	-
295	შპს საფეხბურთო კლუბი რუსთავი	100	რუსთავის მუნიციპალიტეტი	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	-
296	შპს ANAKLIA-GANMUKHURI RESORTS	100	ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი	GG	მშენებლობა	243.9
297	შპს ზუგდიდადგროსერვისი	100	ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-
298	შპს ასპინძის კეთილმოწყობა	100	ასპინძის მუნიციპალიტეტი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	147.6
299	შპს ახალქალაქის აგარული ბაზარი	100	ახალქალაქის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	34.6
300	შპს კეთილმოწყობა	100	ახალციხის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	1,802.3
301	შპს ბოლნისის მუნიციპალური ტრანსპორტის სამსახური	100	ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	GG	ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა	496.4
302	შპს რიტუალური მომსახურების სააგენტო	100	ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
303	შპს დუშეთის აგარული ბაზარი	100	დუშეთის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	31.2

304	შპს საფეხბურთო კლუბი არაგვი	100	დუშეთის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
305	შპს მუნიციპალმშენი	100	დუშეთის მუნიციპალიტეტი	GG	მშენებლობა	80.4
306	შპს თელავის მუნიციპალიტეტის კეთილმოწყობის სამსახური	100	თელავის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	1,555.9
307	შპს სოფლის წყალი	100	კასპის მუნიციპალიტეტი	GG	მშენებლობა	-
308	შპს ქალთა საფეხბურთო კლუბი ლანჩხუთის ლანჩხუთი	100	ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
309	შპს გზა 2015	100	ლენტეხის მუნიციპალიტეტი	GG	მშენებლობა	-
310	შპს მარნეულის სოფწყალი	100	მარნეულის მუნიციპალიტეტი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	530.8
311	შპს მარნეულის ორგანული ნარჩენების გადამამუშავებელი საწარმო	100	მარნეულის მუნიციპალიტეტი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	18.7
312	შპს მარტვილი ცენტრალ გრუპ	80	მარტვილის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
313	შპს ჭუბერი-უმგულის სპეციალიზირებული ამბულატორიული მომსახურება	100	მესტიის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	-
314	შპს მესტიის სავადმყოფო-ამბულატორიული გაერთიანება	100	მესტიის მუნიციპალიტეტი	GG	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური დახმარება	37.8
315	შპს მცხეთის სოფწყალი	100	მცხეთის მუნიციპალიტეტი	GG	მშენებლობა	-
316	შპს სატისი	100	ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-
317	შპს ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის საფეხბურთო კლუბი-მერცხალი	100	ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	-
318	შპს ონის სერვის ჯგუფი	100	ონის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	844.0
319	შპს საგარეჯოს მუნიციპალიტეტის საინფორმაციო გაზეთი გარეჯის მაცნე	100	საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
320	შპს საგარეჯო	100	საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
321	შპს საფეხბურთო კლუბი საგარეჯოს გარეჯი	40	საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	1,723.7
322	შპს სუფთა მუნიციპალიტეტი 2018	100	საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
323	შპს ჩოხატაურის ავტოსერვისცენტრი	100	ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	17.5
324	შპს ჩოხატაურის აგრარული ბაზარი	100	ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტი	GG	ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და მომხმარებლისათვის მომსახურების გაწევა	32.1
325	შპს ქიმბაქტი	100	ჩხოროწყუს მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
326	შპს ჩხორწყალი	100	ჩხოროწყუს მუნიციპალიტეტი	GG	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	-
327	შპს ხობის მუნიციპალიტეტის წყალმომარაგება	100	ხობის მუნიციპალიტეტი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-
328	შპს ხელბურთის კლუბი ბათუმი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
329	შპს საკალათბურთო კლუბი ბათუმი - 2010	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
330	შპს ფრენბურთის კლუბი ბათუმი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
331	შპს სარაგბო კლუბი ბათუმი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
332	შპს წყალბურთის კლუბი ბათუმი	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
333	შპს აჭარის პროექტების მართვის კომპანია	100	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	მშენებლობა	147,649.2
334	სს აჭარის წყლის ალიანსი	26	ბათუმის მუნიციპალიტეტი	GG	ელექტროენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	-
335	შპს საფეხბურთო კლუბი ბეთლემი	100	ქედის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-

336	შპს ქედის წყალკანალი	100	ქედის მუნიციპალიტეტი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-
337	შპს სარაგბო კლუბი ფირალები	100	ქედის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
338	შპს ქედის ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობის ცენტრი	100	ქედის მუნიციპალიტეტი	GG	სასტუმროები და რესტორნები	5.1
339	შპს საფეხბურთო კლუბი შუქურა	100	ქობულეთის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
340	შპს სარაგბო კლუბი პონტო	100	ქობულეთის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
341	შპს ხელვაჩაურის წყალკანალი	100	ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი	GG	დამამუშავებელი მრეწველობა	-
342	შპს საფეხბურთო კლუბი მაჭახელა	100	ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი	GG	კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურების გაწევა	-
343	Georgian Natural Products LLC	100	სს საპარტნიორო ფონდი	GG	ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი მოხმარების საგნების რემონტი	-
344	Caucasus Clean Energy I, LLP	10	სს საპარტნიორო ფონდი/სხვა საერთაშორისო აქციონერები (90%)	GG	საფინანსო საქმიანობა	-
345	Gazelle Fund LP	29	სს საპარტნიორო ფონდი/სხვა საერთაშორისო აქციონერები (70.90%)	GG	საფინანსო საქმიანობა	-
346	შპს იმერეთის აგრო ზონა	100	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	GG	სოფლის მეურნეობა. ნადირობა და სატყეო მეურნეობა	-